

**Матеріали XII міжнародної науково-практичної конференції
«Суспільні науки в Україні та світі»**

м. Краматорськ
17 листопада 2017 року

**Материалы XII международной научно-практической конференции
«Общественные науки в Украине и мире»**

г. Краматорск
17 ноября 2017 года

**Proceedings of XII International scientific conference
“Social sciences today”**

Kramatorsk
Nov 17th, 2017

www.iscience.me

ББК 60.5+74+80+87.3+88.3
УДК 001+101+159.9+37+316+801
М34

М34 Матеріали XII міжнародної науково-практичної конференції «Суспільні науки в Україні та світі». – Вінниця: ФОП Корзун Д.Ю., 2017. – 212 с.

Збірник матеріалів матеріалів XII міжнародної науково-практичної конференції «Суспільні науки в Україні та світі». Представлені результати робіт з широкого кола гуманітарних дисциплін.

Роботи подаються мовою оригіналу. Відповідальність за зміст робіт несуть автори та наукові керівники.

ББК 60.5+74+80+87.3+88.3
УДК 001+101+159.9+37+316+801

Наукова ініціатива «Універсум»
84301, а/с 65, м. Краматорськ, Україна
Тел.: +380671187401
E-mail: mail@iscience.me
Web: www.iscience.me

© Автори робіт, 2017
© Наукова ініціатива «Універсум», 2017
© ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017

Зміст

СЕКЦІЯ 1. Педагогіка

<i>Akhnovska I.O.</i> HOMESCHOOLING: FORMS AND PROGRESS TRENDS	7
<i>Cheremskiy R.A.</i> PEDAGOGICAL PRINCIPLES OF USING INFOGRAPHICS IN EDUCATION1	11
<i>Danilyuk T.P.</i> WORKS OF WRITER OLHA DERKACHOVA AS EDUCATION FACTOR OF PUPIL'S SPIRITUALITY	13
<i>Galustov V.U., Asriev S.V.</i> CONCEPTUAL BASES OF ORGANIZATION OF CREATIVE TRAINING AND COGNITIVE ACTIVITY OF STUDENTS	17
<i>Ivanova I.V.</i> TEACHING COGNITIVE ASPECTS OF PROFESSIONAL CULTUROLOGICAL COMPETENCE	20
<i>Korneeva O.M.</i> STUDENTS' MEMORY DEVELOPMENT IN STUDYING ENGLISH AT MEDICAL UNIVERSITIES	22
<i>Levytska I.O.</i> THE FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE OF STUDENTS-BIOLOGISTS BY MEANS OF ETHNOLOGY DURING THE STUDING «BOTANY»	24
<i>Makogon O.O.</i> ПРОБЛЕМА ТРУДОУСТРОЙСТВА СТУДЕНТОВ ВЪПУСКНИКОВ	27
<i>Marukhnenko O.S.</i> THE ROLE OF SELF-EDUCATION IN THE LIFE OF IT-SPECIALIST	29
<i>Ostrianko T.S.</i> THE PECULIARITIES OF METHODS OF INFLUENCE IN ACTIVITY OF SECONDARY SCHOOL'S SOCIAL PEDAGOGUE WITH DIFFICULT CHILDS	31
<i>Rozman I.I.</i> GENERAL METHODS AS THE METHOD OF STUDY OF PEDAGOGICAL PERSONNEL	34
<i>Suchkova N.K.</i> FORMATION OF SUSTAINABLE ATTENTION AND ITS ROLE IN CONDITIONS OF EDUCATION IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION	37
<i>Vasylenko O.M.</i> FORMATION OF PUPILS' SOCIAL RESPONSIBILITY IN JAPAN	39
<i>Yandola K.O.</i> DEVELOPMENT MANAGEMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL STAFF OF HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS	43

СЕКЦІЯ 2. Психологія

<i>Babko A.V.</i> PROBLEMS OF SOCIAL IDENTITY OF WORKING WOMEN	47
<i>Davydenko V.N.</i> GENDER FEATURES OF LOVE EXPERIENCES AT A YOUNG AGE	49
<i>Hrysiuk O.E.</i> DOLPHINOTHERAPY: CONTENT, PURPOSE, FUNCTIONS	52
<i>Mastershina V.S.</i> FEATURES OF THE USE OF POST-THERAPY AT WORK WITH PERSONS OF DIFFERENT AGE	54
<i>Melnychuk I.Y.</i> STUDYING THE MEANING OF LIFE IN THE SCIENTIFIC HERITAGE OF V. FRANKL	56
<i>Merezhana I.G.</i> TYPES OF ATP-THERAPY	58
<i>Rozhanska V.O.</i> GENDER PECULIARITIES OF PARENT-CHILD RELATIONSHIPS	60
<i>Yatchuk M.S.</i> MOTIVATION AS CRITERIA OF PSYCHOLOGICAL COMPETENCY OF EMPLOYEES OF THE STATE CRIMINAL-EXECUTIVE SERVICE OF UKRAINE	63
<i>Zhehlova A.P.</i> THE ROLE OF PSYCHOLOGY IN THE ACTIVITY OF ECONOMIST	65

СЕКЦІЯ 3. Філософія

<i>Blokha Y.Y.</i> FEATURES OF THE LEFT-LIBERAL THEORIES OF JUSTICE (BASED ON THE VIEWS OF J. RAWLS AND R. DVORKIN'S)	69
<i>Drannyk V.A.</i> PERSPECTIVES OF TRAINING OF MODERN MANAGERS	71
<i>Kolomiiets A.E.</i> ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ПРОВІНА В ПОЛІТИЧНІЙ ФІЛОСОФІЇ Х. АРЕНДТ	72
<i>Stepanenko N.A.</i> MORALITY AS A WAY OF LEARNING TO THINK AND ACT IN A CERTAIN WAY	75

СЕКЦІЯ 4. Соціологія

<i>Barshacjka G.Y.</i> СОЦІАЛЬНА ПЕРЦЕПЦІЯ В ДОБРОВІЛЬНІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА	79
<i>Belenok A.A., Bova A.A.</i> MONETARY TACTICS OF KIEV'S STUDENTS	81
<i>Galiuk I.B., Matskevich O.Y.</i> SOCIO-POLITICAL PROBLEMS OF THE STATE IN A CRISIS PERIOD	89
<i>Khinchyk J.L.</i> ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В СЕЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ	90
<i>Kolesnik V.V.</i> TECHNOLOGIES OF SOCIAL WORK WITH DISADAPTED CHILDREN AND ADOLESCENTS	94
<i>Kolisnichenko A.V.</i> GROUPS OF RISK IN SOCIAL WORK: NEW TRENDS OF MODERN	97
<i>Lubenec J.M.</i> СОЦІАЛЬНА МАРГІНАЛЬНІСТЬ В СУСПІЛЬСТВІ	101
<i>Mironenko K.V.</i> SOCIALLY-LEGAL ZAHIST DETI, SCHO SUFFERED FROM VIOLENCE	104
<i>Ruzhitskiy S.</i> YOUTH UNCONCIONS ADDICTION TO ALCOHOLІYM AS PROBLEM OF UKRAINIAN SOCIET	108
<i>Savateeva V.</i> STILES AS A SOCIAL PROBLEM	110
<i>Slyusar D.</i> LONELINESS AS A PROBLEM OF STUDENT YOUTH OF "SOCIAL WORK" SPECIALITY	112
<i>Yahina A.</i> SOCIAL WORK AS A PROFESSION: TOPICALITY AMONG YOUNG PEOPLE	115
<i>Yenka A.S.</i> ANALYSIS OF RELEVANCE OF FOREIGN LANGUAGES FOR BELORUSIAN YOUTH	118

СЕКЦІЯ 5. Історія

<i>Levytskyi V.O.</i> THE ENTERPRISES BUSINESS OF THE LIGHT INDUSTRY ON THE DNIEPER UKRAINE IN THE SECOND HALF OF THE XIX-TH - EARLY XX-TH CENTURY	121
<i>Melnychuk K.S.</i> FROM THE HISTORY OF SELF-ORGANIZATION OF THE UKRAINIAN PEOPLE	124
<i>Tymoshenko B.A., Tikhonov D.Y.</i> ІДЕЯ ФЕДЕРАЛІЗМУ ТА ДЕРЖАВНОСТІ В ТВОРЧОСТІ М. ДРАГОМАНОВА	127
<i>Umansky V.S.</i> THE PURPOSE AND EFFECTIVENESS OF CROSS-CULTURAL STUDIES	130

СЕКЦІЯ 6. Право

<i>Kruk O.V.</i> NORMATIVE LEGAL PROVISION FOR FOREIGN INVESTMENT PROCESSES IN UKRAINE	134
<i>Lozo O.V.</i> CHERNOBYL BIOSPHERE RESERVE AS A CHANCE TO CORRECT THE CONSEQUENCES OF THE ECOLOGICAL CATASTROPHE	137

<i>Mandzjuk M.M.</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ	140
<i>Murashko V.O.</i> КРАЙНЯ НЕОБХІДНІСТЬ – ОБСТАВИНА, ЩО ВИКЛЮЧАЄ ЗЛОЧИННІСТЬ ДІЯННЯ	142
<i>Pakulina H.S., Pakulin S.L.</i> IMPROVEMENT OF COURT PROCEEDINGS THE JURY IN THE MODERN WORLD	145
<i>Parova I.I.</i> REGIONAL INTERNATIONAL COOPERATION IN THE FIELD OF COUNTERACTION OF THE INTERNATIONAL CRIME	149
<i>Reshetnyak V.V.</i> LIMITATIONS OF INTERNATIONAL LEGAL PERSONALITY	152
<i>Rizhko Y.I.</i> THE WORLD PRACTICE OF SUPPORTING SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES	154
<i>Rozbyt'ska Y.A.</i> FEATURES OF INTERNATIONAL LAW	156
<i>Samoilenko O.V.</i> SOME DEVICES OF OPTIMIZATION OF STUDYING LATIN AT THE HIGH MEDICAL ESTABLISHMENTS	158
<i>Slab'jak T.B.</i> ЗАХОДИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ВЧИНЕННЮ НЕПОВНОЛІТНІМИ ЗЛОЧИНІВ	160
<i>Stepanenko K.S.</i> COMBATING VIOLENCE AGAINST WOMEN IN THE MODERN SOCIETY: A BRIEF OVERVIEW	162
<i>Vystorop E.S.</i> THE PROTECTION OF THE RIGHTS OF CONSUMERS IN UKRAINE	164
СЕКЦІЯ 7. Філологія	
<i>Bloshko V.Y.</i> LEXICAL, PHONETIC AND GRAMMATICAL MEANS OF VERBALIZATION OF CONCEPT “LOVE” IN PHILIP LARKIN’S POEM “ARUNDEL TOMB”	167
<i>Bloshko V.Y.</i> LEXICAL-SEMANTIC MEANS OF VERBALIZATION OF CONCEPT “TIME” IN PHILIP LARKIN’S POEM “TO THE SEA”	170
<i>Bohaienko N.V.</i> GENDER VERBALIZATION IN ENGLISH ANECDOTES	172
<i>Bohaienko N.V.</i> JEFFREY CHESSER’S PARADOXES OF THE PERSON IN THE SOCIO-CULTURAL ENVIRONMENT IN THE MIDDLE AGE OF ENGLAND	174
<i>Deineka Y.V.</i> THE ROLE OF SLANG IN THE MODERN ENGLISH	176
<i>Diliaieva Y.I.</i> THE INFLUENCE OF ENGLISH LANGUAGE ON INTERNATIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT	178
<i>Dmytryk A.Y., Belmaz Y.M.</i> BORROWINGS IN ENGLISH FROM THE CELTIC GROUP	180
<i>Grinenko P.O.</i> FREQUENT REPETITIVE PHRASES IN TRIVIAL NAMES OF MEDICAL PRODUCTS	182
<i>Kovalenko T.V.</i> UKRAINIAN LANGUAGE IN THE CONTEXT OF INTERCULTURAL COMMUNICATION	184
<i>Kuzmenko A.V.</i> MENTAL CARD AS AN UNIVERSAL MEANS OF ECONOMY TIME	186
<i>Maistrenko S.V.</i> KNOWLEDGE OF THE BASICS OF THE TIME MANAGEMENT IS A KEY FOR MODERN SUCCESS	188
<i>Nosata M.V.</i> ABOUT SOME ASPECTS OF MEDICAL ABBREVIATIONS	190
<i>Philatova Y.O.</i> LINGUISTIC PECULIARITIES OF COMPUTER-MEDIATED COMMUNICATION	193
<i>Samoilenko O.V., Neklets V.O.</i> BORROWINGS IN THE MODERN LANGUAGE SYSTEMS	196

Uliantseva V.M. LEXICAL FEATURES OF THE AMERICAN VERSION OF ENGLISH 198

СЕКЦІЯ 8. Політологія

Marusyk Y.V. MIGRATION AS A FACTOR OF SOCIAL AND HUMAN CAPITAL FORMATION IN THE CONTEXT OF MODERN TRANSFORMATIONAL PROCESSES 200

СЕКЦІЯ 9. Культурологія

Didokha K.M. PROBLEMS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF HEALTH TOURISM OF PRYKARPATTYA 204

Savchuk A.B. THEORETICAL AND METHODOLOGICAL RESEARCH PRINCIPLES OF THE ISSUE OF PERSONALITY'S ROLE IN INTERNATIONAL RELATIONS 206

Svistiak B.R. INTERNET QUESTIONNAIRE AS AN INSTRUMENT FOR DETERMINING THE QUALITY OF HOTEL SERVICES 209

СЕКЦІЯ 1. Педагогіка

HOMESCHOOLING: FORMS AND PROGRESS TRENDS

Inna Akhnovska

Associate Professor

Department of Entrepreneurship, Corporate and Spatial Economics

Vasyl Stus Donetsk National University

Vinnitsia, Ukraine

ХОУМСКУЛІНГ: ФОРМИ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Ахновська Інна Олександрівна

Доцент

Кафедра підприємництва, корпоративної та просторової економіки

Донецький національний університет імені Василя Стуса

м. Вінниця, Україна

The main function of education is to produce appropriate educational services, which in turn will create a unique labor resource of relevant specialization. Therefore, the study of issues related to the development and implementation of new systems or technology makes learning relevant. The current state of homeschooling is characterized.

Key words: homeschooling, education, education market, quality of educational services, educational services, system of education in Ukraine.

Основною функцією освіти є надання відповідних освітніх послуг, що, в свою чергу, створить унікальний трудовий ресурс відповідної спеціалізації. Тому вивчення питань, пов'язаних із розробкою та впровадженням нових систем або технологій, робить дослідження актуальним. В статті охарактеризовано сучасний стан хоумскулінгу.

Ключові слова: хоумскулінг, освіта, ринок освіти, якість освітніх послуг, освітні послуги, система освіти в Україні.

Супроводжуючи та перетворюючи життя людини, освіта постає однією з головних системних ознак суспільства, інтелекту і творчості в просторі стрімкого зростання інфотехносфери. Формування «суспільства Інтернету» веде до прискорення розвитку інтелектуального процесу. Адже можливості отримувати і обмінюватися інформацією вирости в багато разів. У результаті різко інтенсифікувалася інтелектуальна взаємодія між індивідами, що перебувають у різних регіонах земної кулі. Це обумовило більш сприятливі умови для креативної діяльності, розвитку науки і техніки, тобто інфотехносфери. Отож, існування мережі закладів альтернативної освіти є підтвердженням необхідності реформування системи освіти.

Метою дослідження є визначення сучасних тенденцій розвитку хоумскулінгу в Україні.

Індивідуальний підхід найкраще реалізується через домашнє навчання. У сім'ї батьки будують свою освітньо-виховну систему. Така система формується на основі особистого досвіду батьків, отриманих у своїх родин, збагаченого прочитаною літературою і порадами консультантів — вихователів, учителів, психологів. По своїй суті будь-яка система сімейної освіти є не що інше, як прояв суб'єктивності батьків у її розумінні і реалізації. Від системи сімейної освіти багато в чому залежить, якою дитина виросте, які цінності, норми і правила будуть передані. Під впливом батьків формуються основи соціальності людини, становлення її як особистості.

Термінами homeschooling (home school, home education або home learning) називають навчання дітей вдома, здебільшого силами батьків. У хоумскулінгу існує безліч філософій,

методик, стилів навчання, однак, в межах цього дослідження зосередимось на найпоширеніших з них (рис. 1).

Розглянемо виділені в межах цього дослідження форми більш детально. Домашня школа спирається на традиційний (The Traditional Approach) або структурований підхід (The Structured Approach), у будь-якому випадку домашня школа найбільш близька за своєю філософією до традиційної школи (використовуються шкільні підручники, є домашні завдання та атестації, тобто у навчанні сім'я прямує встановленій шкільній програмі. Систему дистанційної освіти в нашій країні досить жваво стали застосовувати в період вимушеного карантину. До того ж, немає сьогодні, мабуть, такого мешканця України, хто не чув би про ЄШКО. Зонтичні школи створюються державними чи приватними школами; це альтернативні програми, які допомагають хоумскул-сім'ям виконувати встановлені державою освітні стандарти. Класична освіта базується на традиційній для Західної культури філософії освіти та передбачає викладання трівіуму (граматика, логіка, риторика) та квадрівіуму (астрономія, алгебра, геометрія, музика) на наступному рівні.

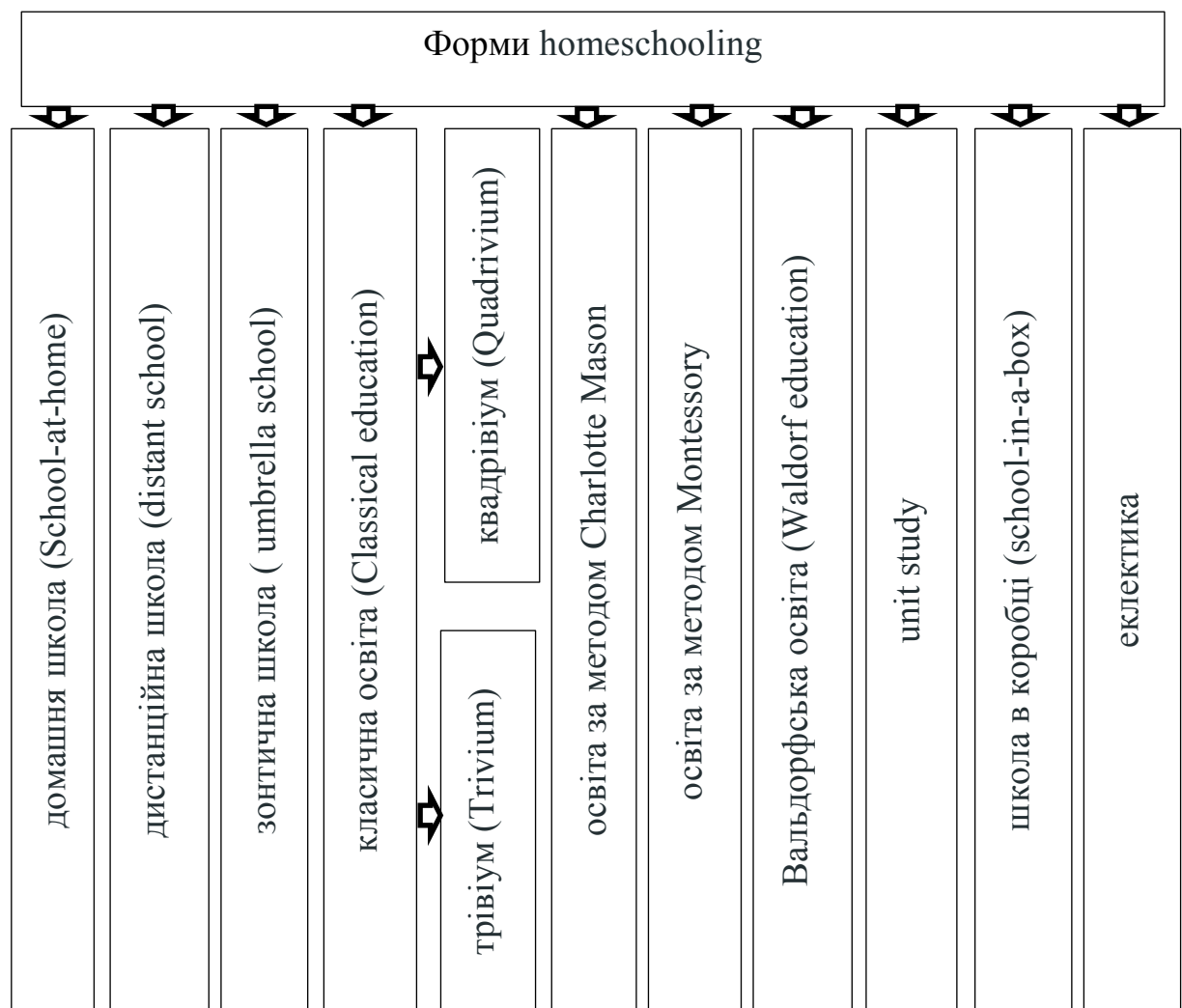

Рис. 1. Основні форми homeschooling, найпоширеніші в світі

Освіта за методами Мейсон, Монтесорі, Вальдорф дуже поширена сьогодні, і про ці методи можна писати окремі наукові праці, отож, якщо коротко, то метод Шарлотти Мейсон є десь посередині між класичною освітою та анскулінгом. Метод Марії Монтесорі ґрунтується на спостереженні за дитиною та створенні середовища, що розвиває; девізом методу є «самовиховання, самоосвіта, саморозвиток». Вальдорфська освіта орієнтується на духовні потреби кожної вікової категорії; заснована на принципі «вчитель важливіший за

предмет, який викладає»; спирається на традиції усної народної творчості та художньо-естетичне виховання. Unit study являє собою такий підхід до навчання, коли вивчення більшості предметів ґрунтується навколо однієї теми. Навчання юнітами з легкістю підлаштовується під різні рівні підготовки дітей та дозволяє одночасно навчати дітей різного віку, що особливо актуально, коли в родині є декілька різновікових дітей. Школа в коробці передбачає придбання (розробку) батьками підручників, робочих зошитів, інструкцій, хрестоматій, наборів для малювання, рукоділля та проведення експериментів.

Основними причинами переходу на домашнє навчання є необхідність врахування психологічних та фізичних особливостей розвитку дитини, створення навчального середовища, що максимізує можливості розвитку дитини та формування гнучкого графіку. Якщо розглянути досвід домашнього навчання у світі, можна спостерігати наступне: домашня освіта набирає все більшої популярності у США, Канаді, Франції, Росії, Україні. Якщо у 1994 році дітей, які отримували освіту в індивідуальному порядку, в усьому світі було лише 345 тисяч, то в 2001 році - біля мільйона, зараз — практично 5 млн. осіб. Беручи свій початок у маленьких громадах 80-х, домашня освіта швидко здобула популярність у 90-х роках ХХ століття [1].

Термін *unschooling* було введено у 1977 р. педагогом Джоном Холтом; це філософія і практика освіти дітей без відриву від сім'ї через природний життєвий досвід дітей без будь-яких систематичних індивідуальних або колективних занять з вчителями або особами, що їх замінюють і без заздалегідь спланованої програми навчання. Завдяки діто-центрованості анскулінг ще називають природнім навчанням (*natural learning*) або навчанням на інтересах дитини (*child-led education, interest-led education*) [2]. Існує також радикальний анскулінг без підручників та деяких шкільних предметів, при якому діти, як правило, отримують атестат екстерном. Основна думка анскулінга полягає в тому, що допитливість присутня всім дітям і вони хочуть навчатися, тому для навчання існує набагато більше можливостей, ніж передбачає традиційна шкільна система. До того ж, існують певні відмінності у розвитку дітей та різні стилі навчання, оскільки діти по-різному запам'ятовують інформацію. Акцент робиться також на те, що головне — навчити тому, як навчатися, а не вивчити певний предмет. Отож, якщо дитині допомогти полюбити процес навчання, діти будуть завжди в змозі пізнати все необхідне, коли їм це знадобиться. Філософія анскулінгу передбачає використання в навчанні реальних ситуацій та побудову навчання дітей на тих інтересах, які виникають в них на певний момент часу. Слід зауважити, що якщо школа не має примусового характеру і заснована на етиці співпраці, вона може відповідати філософії анскулінгу (наприклад, модель шкіл Садбері).

Не слід ототожнювати такі поняття, як анскулінг, нонскулінг та дескулінг. Нонскулінг є деяким радикальним явищем, коли сім'я взагалі не втручається у процес навчання дитини, яка може сидіти по 10-12 годин за комп'ютерними іграми чи переглядом кінофільмів. Дескулінг є процесом відходження від традиційної школи та полягає в комплексі зусиль сім'ї на пошуку оптимальних методів і засобів навчання.

Під час дослідження було проведено опитування «Чи може дитина отримувати освіту в сім'ї, не відвідуючи школу?», в якому приймали участь 100 осіб, сегментованих на 3 групи: I група — 20 батьків однієї дитини дошкільного віку; II група — 20 батьків дитини-школяра (або декількох дітей шкільного віку); III група — 60 осіб — студенти українських вишів та школярі традиційних українських шкіл. Результати опитування наведено на рис. 2. Так, тільки 1,6% студентів і школярів вважають, що освіта без школи можлива; 11,7% з них припускають таку можливість і 86,7% впевнені, що це неможливо. Серед батьків однієї дитини дошкільного віку практично половина з них (45%) вважає таку освіту можливою і 55% — однозначно впевнені, що традиційна освіта в школі набагато більше дає дитині, ніж освіта в сім'ї. Результат змінюється в наступній групі респондентів — батьків, що мають одну і більше дітей, а дитина навчається в традиційній школі. 20% з них вважають освіту в сім'ї без школи неможливою; 65% — цілком можливою та 15% впевнені, що освіта в сім'ї

рівноцінна або краща за традиційну шкільну. Таким чином, можна зробити висновок, що ті особи, які вже є батьками школярів, не зовсім задоволені організацією процесу навчання їх дітей або результатом навчання (мова йде не про оцінки, яких взагалі немає в альтернативних школах, наприклад).

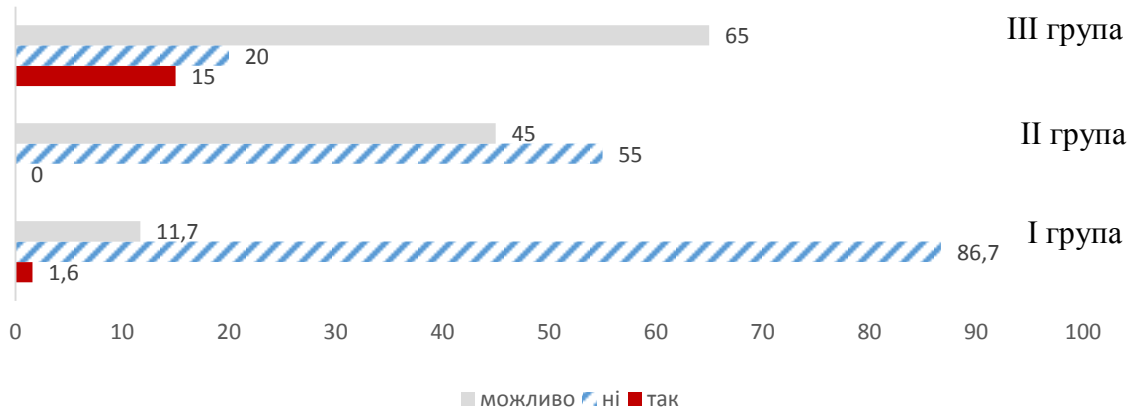

Рис. 2. Результати опитування респондентів «Чи може дитина отримувати освіту в сім'ї, не відвідуючи школу?», у % до загальної кількості респондентів по кожній групі

Дослідження проблем сім'ї та сімейного виховання також показують, що батьки все більше потребують допомоги спеціалістів. Консультації та рекомендації потрібні не тільки батькам дітей групи ризику чи проблемним сім'ям — вони необхідні кожній родині на певному етапі її розвитку в силу внутрішніх потреб та зростаючих вимог суспільства до родини як соціального інституту. У кінцевому рахунку йдеться про право дитини на таких батьків, які здатні забезпечити їй всебічний розвиток та добробут. У такому вигляді виховання батьків складає частину соціальної політики сучасного суспільства.

Література:

1. Янковчук М. До питання нових освітніх систем для навчання обдарованих дітей / М. Янковчук // Збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка. – вип.7. – 2010. – С.802-811.
2. Єсьман І.В. Педагогічна освіта батьків як складова науки про сімейне виховання / І.В. Єсьман // Педагогічний альманах. – вип. 21. – 2014. – С. 32-36.

PEDAGOGICAL PRINCIPLES OF USING INFOGRAPHICS IN EDUCATION

Cheremskyi Roman Andriyovych

Student

Department of Media Systems and Technologies

Faculty of Computer Science

Kharkiv National University of Radio Electronics

Kharkiv, Ukraine

Scientific supervisor – *Senior Lecturer of Department of Philosophy in Kharkiv National University of Radio Electronics* ***Mitceva O.S.***

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОГРАФІКИ В НАВЧАННІ

Черемський Роман Андрійович

студент

кафедра медіасистем і технологій

факультет комп'ютерних наук

Харківський національний університет радіоелектроніки

м. Харків, Україна

Науковий керівник – *ст. викл. кафедри філософії ХНУРЕ* ***Митцева О.С.***

The article discovers the problem of efficient use of infographics in learning process. We determine the characteristic features of different types of infographics application in education to improve the quality of education based on didactic principles.

Key words: visual communication, infographics, educational process, didactic principles of education.

Розглянуто проблему ефективного використання інфографіки в навчальному процесі. Досліджено особливості застосування різних видів інфографіки задля підвищення якості навчання, що базується на дидактичних принципах.

Ключові слова: візуальна комунікація, інфографіка, навчальний процес, дидактичні принципи навчання.

Якісна освіта є одним із найбільш важливих чинників, що безпосередньо впливають на формування особистості. Проте однією із проблем навчального процесу є відсутність мотивованості до навчання, спричинена недостатнім розумінням складного матеріалу та його значною інформативною насиченістю. Варто зауважити, що одним із чинників, через які суб'єкти навчального процесу втрачають інтерес до навчання, є відсутність в освітньому просторі нових засобів, здатних стимулювати зацікавлення.

Візуальна комунікація є одним з найцікавіших, потенційно корисних і потужних засобів навчання: будь-яке зображення саме по собі містить певний сенс, у ньому закладена історія, яку розповісти словами значно складніше й довше, оскільки ця форма комунікації частково або повністю спирається саме на зорове сприйняття [1]. Візуальна мова здатна поширювати знання ефективніше від будь-якого іншого засобу комунікації [2]. Згідно з дослідженнями, проведеними в Гарварді, від 30 до 40 відсотків осіб найкраще сприймають і запам'ятовують саме візуальні дані [3]. Одним із новітніх засобів візуальної комунікації є інфографіка.

Інфографіка — це інформаційний блок, створений за допомогою зображення й типографічних елементів, що дає змогу зрозуміти або істотно полегшити розуміння подій, дій чи будь-яких важливих аспектів, і супроводжує або замінює текстову інформацію [4].

За нашими спостереженнями, різноманітні види інфографіки використовують в освітньому процесі з метою:

- представлення кількісних (числових) даних використовують графіки, діаграми, гістограми і номограми, які своєю чергою поділяють на підгрупи (точкові, лінійні, кругові тощо);
- представлення сукупностей (наприклад, ієрархій) об'єктів і якісних даних використовують численні типи схем, мап, зображень та їх послідовностей;
 - для порівняння наборів даних за значеннями або інтервалами часу (діаграми);
 - систематизованого представлення кількісних (числових) даних — інфографічні таблиці [5];
 - візуалізації зв'язків процесів, понять, подій використовують абстрактні схеми [5];
 - унаочнення пристрою чи будови об'єктів або явищ з метою привернення уваги читачів до окремих деталей, сформувані чітке уявлення про об'єкт — конкретні схеми;
 - представлення складних процесів і явищ, створення тезових планів занять (інфографічні розповіді) [5];
 - демонстрації послідовності розв'язання задачі, вирішення проблеми, планування (представляють у вигляді планів-графіків);
 - спрямування думки в процесі сприйняття матеріалу (здатні відобразити ментальні мапи, які є вдалою візуалізацією складних технічних об'єктів або явищ).

Навчання як цілеспрямований системний і послідовний процес підпорядковане певній системі принципів, дотримання яких забезпечує його ефективність. Принципи навчання (дидактичні принципи) — основні положення, що визначають зміст, організаційні форми та методи навчальної роботи освітнього закладу [6]. На прикладі деяких принципів (систематичності й послідовності навчання, доступності навчання, зв'язку навчання з життям та наочності навчання) намагатимемося довести, що використання інфографіки зробить навчальний процес значно ефективнішим:

1. Принцип систематичності й послідовності навчання. Зумовлений логікою науки й особливостями пізнавальної діяльності. Під час вивчення нового матеріалу цей принцип вимагає опертя на вже засвоєні учнями знання і розпочинати потрібно з актуалізації (пригадування, відтворення) та систематизації вже наявних знань [6]. Інфографіка з допомогою яскравих візуальних образів та коротких пояснень дасть змогу учневі швидко пригадати й узагальнити вивчений матеріал. Ментальні мапи, різноманітні схеми та діаграми розкривають зовнішні і внутрішні зв'язки між теоріями, законами і фактами, використовуючи міжпредметні зв'язки, а, отже, є засобами, що сприяють систематизації інформації та дають змогу представити її у стислому та зрозумілому вигляді.

2. Принцип доступності навчання. Передумовами успішного, ефективного навчання є відповідність його змісту, форм і методів віковим особливостям, розумовим здібностям учнів [6]. Реалізація цього принципу передбачає врахування рівня розвитку індивідуальних, вікових особливостей учнів, дотримання правил: від простого — до складного, від відомого — до невідомого, від близького — до далекого. Інфографіка сприяє поліпшенню сприйняття й розуміння навчального матеріалу [3], отже, є засобом підвищення доступності навчання.

3. Принцип зв'язку навчання з життям. Ґрунтується на об'єктивних зв'язках між наукою і виробництвом, теорією і практикою. Теоретичні знання є основою сучасної продуктивної праці, яка конкретизує їх, сприяє ґрунтовному свідомому засвоєнню навчального матеріалу [6]. Реалізацію цього принципу забезпечують використання життєвого досвіду учнів, набутих у практичній діяльності компетентностей, розкриття практичної значущості знань, безпосередня участь школярів у громадському житті. Інфографічні історії та конкретні схеми, що є різновидами інфографіки [5], можуть сприяти встановленню зв'язків між теоретичними питаннями та практикою.

4. Принцип наочності в навчанні, обґрунтований у XVII ст. Я.-А. Коменським у праці «Велика дидактика», сформулював «золоте правило» дидактики: «все, що тільки можна, подавати для сприймання відчуттями, а саме: видиме — для сприймання зором, чутне —

слухом, запахи — нюхом, смакове — смаком, доступне дотикові — через дотик. Якщо якісь предмети одразу можна сприймати кількома відчуттями, нехай вони одразу охоплюються кількома відчуттями» [7]. Одним із найефективніших наочних засобів є інфографіка. Її можна застосовувати для пояснення змісту, використовувати в навчальній діяльності у формі ментальних мап (mind maps) або тематичних досліджень, демонструвати приклад і підсумувати наведені відомості з метою унаочнення навчального процесу й отримання задоволення від навчання.

Отже, інфографіка є важливим засобом формування необхідних навичок роботи з навчальним матеріалом, прищеплення вмінь встановлювати причинно-наслідкові зв'язки й закономірності, робити висновки й ухвалювати рішення на основі опрацьованої інформації.

Література:

1. Иванов Д.А. Компетентностный подход в образовании. Проблемы. Понятия, инструментарий / Д.А. Иванов, К.Г. Митрофанов, О.В. Соколова. – М.: АПК и ПРО, 2003. – 101 с.
2. Sless D. Learning and Visual Communication / D. Sless. – New York-Toronto: Croom Helm London John Wiley & Sons, 1981. – 208 p.
3. Kepes G. Language of Vision / G. Kepes. – Chicago: Paul Theobald, 1951. – 102 p.
4. Sancho V. La infografía: técnicas, análisis y usos periodísticos / V. Sancho. – Universitat Autònoma de Barcelona, 2001. – 231 p.
5. Вовк О. В. Інфографіка як ефективний засіб навчання / О. В. Вовк, Р. А. Черемський // Системи обробки інформації. – 2017. – № 4. – С. 199-205.
6. Баранов С.П. Принципы обучения : лекции по дидактике / С.П. Баранов, Т.В. Воликова. – Москва : МГПИ им.В.И.Ленина, 1975. – 94 с.
7. Коменский Я. А., Локк Д., Руссо Ж. Ж., Песталоцци И. Г. Педагогическое наследие / Сост. В.М. Кларин, А.Н. Джуринский. – М.: Педагогика, 1989. – 416 с.

WORKS OF WRITER OLHA DERKACHOVA AS EDUCATION FACTOR OF PUPIL'S SPIRITUALITY

Danilyuk Tatyana Petrivna

Student

Chair of Theory and Methodology of Pre-school and Remedial Education

Faculty of Pedagogy

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Ivano-Frankivsk, Ukraine

Research advisor - Ph.D. in Pedagogical Science, Professor Bilavych H.V.

ТВОРЧИСТЬ ПИСЬМЕННИЦІ ОЛЬГИ ДЕРКОЧОВОЇ ЯК ЧИННИК ВИХОВАННЯ ДУХОВНОСТІ ШКОЛЯРІВ

Данилюк Тетяна Петрівна

студент

кафедра теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти

педагогічний факультет

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

м. Івано-Франківськ, Україна

The relevance of the problem of literary regional studies in schools is revealed. Its relevance in the theoretical and practical aspect is analyzed. The article shows the creativity as Works of writer Olha Derkachova as education factor of pupil's spirituality.

Key words: literary regional studies, native land literature, Olha Derkachova.

Розкрито актуальність проблеми шкільного літературного краєзнавства. Проаналізовано її актуальність у теоретичному та практичному аспектах. Наголошено на проблемі духовного розвитку школярів засобами літератури. Розкрито значення творчості Ольги Деркачової в цьому процесі.

Ключові слова: літературне краєзнавство, література рідного краю, Ольга Деркачова.

За сучасних умов трансформації суспільного устрою і розвитку національної системи освіти в Україні підвищуються вимоги до духовного зростання дітей та юнацтва. Великий виховний потенціал у цьому процесі має література рідного краю (літературне краєзнавство). Саме літературно-краєзнавча робота в школі — це один із шляхів, що веде до відродження духовності особистості.

Однак література рідного краю, попри повсякденне акцентування уваги вчених, учителів-практиків, методистів на відродженні національної духовності, нерідко є відстороненою від навчально-виховного процесу школи та вишу. Водночас осмислення ролі літературного краєзнавства на тлі культури, пошук автентичності неможливі без живого інтересу до літературної та історичної спадщини рідного краю. Ця проблема особливо актуалізується сьогодні за умов глобалізаційних процесів, які відбуваються у світі та в Україні. Тому перед освітянами стоїть завдання презентації власного історико-культурного надбання перед європейською та світовою спільнотою [5, с. 3–4]. Це можливо не лише за умови проведення узагальнювальних інтегративних досліджень літературного процесу України загалом, але й за умов глибокого, системного вивчення літератури кожного окремого регіону нашої держави.

Новочасна українська література на межі XX і XXI сторіч дуже цікава й неоднозначна: оригінальна і традиційна, лірична й епатажна. Нове покоління письменників прагне подивитися на навколишній світ по-новому, а не під кутом методу «соцреалізму». У літературі почали з'являтися нові теми, урешті, змінився і підхід до слова.

Помітне місце в літературному процесі України посідають творчі здобутки письменників Прикарпаття. Нині літературне Прикарпаття репрезентоване десятками відомих та маловідомих імен, з-поміж яких — Андрусак Михайло, Андрухович Юрій, Андрушко Василь, Аронець Мирослав, Арсенич Дмитро, Бабій Василь, Бабій Марія, Бабкіна Катерина, Багірова Віра, Бандурак Володимир, Батіг Михайло, Боднарчук Іван, Боєчкно Марія, Бойко Богдан, Бора Богдан, Борис Михайло, Бритвак Галина, Вагилевич Михайло, Василик Любов, Вежбовська Лілія, Винничук Юрій, Вівчарук Іван, Влад Марія, Войцехівська-Павлишин Марта, Гаврилович Іван, Ганущак Василь, Гелей Степан, Гіршгорн Давид, Гоголь Марія, Голояд Галина (Марта Гай), Горинь Василь, Григорів Михайло, Гриньків Микола, Гриньовський Богдан, Гринюк Юрій, Гросевич Володимир, Гуленчин Олена, Гуленчин Петро, Гуменицький Михайло, Гураль Андрій, Деркачова Ольга, Дичка Надія, Дичук Богдан, Дорошенко Ганна, Ільєва Галина, Кавацюк Микола, Камінецький Василь, Карп'юк Василь, Кархут Василь, Кейван Марія, Кіприч Євдокія, Князький Орест, Кобецький Зеновій, Коломиєць Михайло, Колцуняк Гнат, Копач Олександра, Корвач Богдан, Крижанівський Василь, Куйбіда Василь, Купчинський Богдан, Костащук Василь, Курищук Василь, Кучірка Михайло, Лазарук Мирослав, Левкун Ярослав, Лембрик Ірина, Лутчин Михайло, Людкевич Михайло, Максимів Галина, Малкович Іван, Малкович Людмила, Мандрик-Куйбіда Катерина, Марусик Петро, Марусик Тарас, Марчук Василь, Медвідський Богдан, Мельничук Богдан, Михайловський Ростислав, Мушак Юрій, Нагірняк Зоряна, Негрич Микола, Олійник Василь, Осадчук Петро, Островський Олексій, Паньків Роман, Полатайчук Ярослав, Попович Надія, Портяк Василь, Процюк Степан, Любомирський (Рихтицький) Степан, Рихтицька Дарія-Віра, Руданець Ольга, Рябий Василь, Савчук Микола, Савчин Ярослав, Серемчук Володимир, Симчич Микола, Слоньовська Ольга, Смоляк Олександр, Сподар Оксана, Стефурак Неоніла, Стринаглюк Любомир, Тимінський Богдан, Ткачівська Марія, Ткачівський Ярослав, Томенко Ярослав, Томенчук Богдан, Турелик

Галина, Туць Андрій, Угорчак Андріян – Юрій, Франків Василь, Хамець Микола, Христан Галина, Хромей Михайло, Ципердюк Іван, Юзва Роман, Юсип Дмитро, Ярош Ярослав та ін.

Багато письменників стали досить популярними з-поміж читацької аудиторії школярів. До цієї когорти можна віднести і Ольгу Деркачову, яка успішно дебютувала в новочасній українській прозі з низкою творів, які, як показали результати нашого опитування, проведеного в школах м. Івано-Франківська, є відомими читацькому загалові учнівства.

Ольга Деркачова — письменниця, науковець, педагог, доктор філологічних наук, професор кафедри педагогіки початкової освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, оригінальний літературознавець і не менш оригінальний прозаїк. Письменниця також є членом Національної Спілки письменників України. Перові Ольги Сергіївни належать збірки оповідань і новел «Синдром підсніжника» (Івано-Франківськ: Тіповіт (2006), «За лондонським часом» (2008), «Крамниця щастя» (2013), «Повидло з яблук» (2014), «Гуртівня штучних квітів» (2014), «Коли прокинешся» (2015), «Трикожанні метелики» (2015) та ін.). Серед її наукових праць: «Літературна казка Великобританії», «Літературна казка Німеччини та Австрії», «Літературна казка Польщі» (усі у співавторстві), «Концепція світу в ліриці Аркадія Казки», «Світ у текст».

Ольга Деркачова — лауреат Івано-Франківської міської премії імені Івана Франка. Лауреат всеукраїнського конкурсу «Коронація слова» (спеціальна відзнака за найкращий твір про кохання за роман "Коли прокинешся").

Івано-франківським школярам, як показали результати анкетування, найбільше припали до душі такі книги Ольги Деркачової: «Крамниця щастя», «Коли прокинешся». Діти відзначили актуальність проблематики творів, підкреслили, що ці твори «зворушують до глибини душі», «спонукають думати про добро, чесність, людяність, порядність», «навчають цінувати в людині духовні якості», «навчають цінувати справжню дружбу, батьківські почуття» і под.

Респонденти зазначили також, що, хоча роман «Крамниця щастя» має дещо комерційну назву, проте ідея твору не має стосунку до матеріальних благ, вона, навпаки, «про духовність».

Головні герої книги — Марина і Олексій. Викладач Олексій Степанович — молодий математик, викладач, науковець. У своєму житті він звик легко здобувати все: від елементарних математичних знань до престижних грантів та перспективної роботи. Марина — студентка педагогічного факультету, сирота, яка змушена не лише вчитися, а й самостійно пробиватися у житті, бо розуміє, що їй ніхто не допоможе. Дівчина влаштовується на роботу до «Крамниці щастя» — фірми, яка за гроші робить дітей щасливими: організовує всілякі сюрпризи, привітання, святкування тощо. Працюючи казковими персонажами та клоунами, Марина несподівано усвідомлює, що «в цьому щасті мало щастя» [2]. В одному з епізодів вона прилітає, як фея, щоб привітати дівчинку — це для неї замовив тато такий подарунок, а дівчинка плаче, тому що їй фея не потрібна, їй потрібен тато, звичайна розмова, спілкування з батьком. Прикметними є слова дитини: «Ти фея, ти все можеш. Зроби так, щоб мій тато повернувся» [1, с. 55]. Письменниця акцентує на актуальній проблемі сьогодення: відсутності духовної близькості батьків та дітей, спричиненої економічними, соціальними проблемами сьогодення.

Читачі підкреслили, що героїня Марина усвідомлює й іншу «правду життя»: є ті батьки дітей, які потребують клоунів і фей, але замовити їх не можуть, а ті, що можуть, — справді замовляють, але дітям це вже не цікаво. Вони перенаситилися подарунками, вони вже не відчувають смаку життя.

Інші лінії, окрім любовної, не менш цікаві для читачів, зокрема, студентське життя, побут у гуртожитку, навчання, молодіжне життя, спілкування дівчат тощо. Ольга Деркачова описує товариські стосунки між студентками як еталон дружби. У гуртожитку дівчата діляться своїми переживаннями та думками, складають плани на майбутнє, та навіть будуть

сім'ї. Вони нічим особливим не відрізняються від своїх сучасників, це звичайні юні студентки, які, як і всі, спішають попліткувати між парами, вони експериментують із своєю зовнішністю («Увечері всім блоком вони фарбували Маринчину голову» [1, с. 39]), успішно встигають скласти іспити та готуватись до канікул.

Автор порушує актуальну тему для сучасних дівчаток-підлітків — проблеми боротьби «із зайвими калоріями». Багато студенток опановані фанатичною манією схуднення, задля позбавлення надмірності власної ваги коять безглузді вчинки. Так, від анорексії помирає одна зі студенток. На цю тему розмовляють і студенти, і викладачі. Олексій Степанович на занятті дає хороші й мудрі повчальні відповіді щодо цього. Застерігає, що всі дівчата, які знали ту дівчину, є співучасниками її вбивства. Адже всі знали її і багато-хто захоплювався, що вона може по кілька днів не їсти. І навіть ніхто не подумав, що вона вже помирає [1, с. 109].

Також у романі простежується проблема взаємин між дітьми і батьками, яскраво простежується дитячий егоїзм. У «Крамниці щастя» можна зустріти різноманітні замовлення: від листоноші і чарівної феї до клоуна, над яким діти часто знущалися. В одному з епізодів, коли Марина виступає в ролі феї на дні народження дитини, її вражає перенасичення дітей усім. Їх вже не розважають ані заготовлені конкурси, ані всілякі фокуси. Єдине, що принесло втіху, — це коли почали закидати фею тортами. Авторка зауважує, що ці діти вже не здатні вірити в казки і дива. «Знаєш, страшно те, що діти бавилися нами, як ляльками, а дорослі просто за цим спостерігали і нічого не робили. Так, наче це нормально-гратися людьми», — гірко зазначає Марина [1, с. 78]. Героїня роману комфортно відчуває себе у світі, де людські цінності, такі як увага, добро, любов, милосердя, цінніші за будь-які подарунки.

Література:

1. Деркачова О. Крамниця щастя \ Ольга Деркачова. – Брустурів : Дискурс, 2013. – 172 с.
2. Карп'юк В. Чи є щастя у «Крамниці щастя»? / Василь Карп'юк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zaxid.net/chi_je_shhastya_u_kramnitsi_shhastya_n1295018

**CONCEPTUAL BASES OF ORGANIZATION OF CREATIVE TRAINING AND
COGNITIVE ACTIVITY OF STUDENTS**

Valery Urishanovich Galustov

*Ph.D., associate professor, director of the branch
associate professor*

of the Department of Economic and Humanitarian Disciplines

Samvel Vladimirovich Asriev

Candidate of Economic Sciences

Head of the Department of Economic and Humanitarian Disciplines

Branch of FGBOU VO Rostov State Economic University (RINH)

Kislovodsk

**КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ОРГАНИЗАЦИИ ТВОРЧЕСКОЙ УЧЕБНО-
ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ**

Валерий Уришанович Галустов

к.э.н., доцент, директор филиала

доцент кафедры экономических и гуманитарных дисциплин

Самвел Владимирович Асриев

к.э.н., заведующий кафедрой экономических и гуманитарных дисциплин

Филиал ФГБОУ ВО

Ростовский государственный экономический университет (РИНХ)

г. Кисловодск

Abstract: The article is devoted to practical issues of activating the integration processes of science and education, improving the educational process and enhancing the role of independent work.

Keywords: educational process, active educational methods, binar lecturers.

Аннотация: статья посвящена практическим вопросам активизации интеграционных процессов науки и образования, совершенствования учебного процесса и повышения роли самостоятельной работы.

Ключевые слова: образовательный процесс, активные методы обучения, бинарная лекция.

Сегодня активизация интеграционных процессов юридической науки и юридического образования признана научным сообществом необходимым условием развития правового общества в России. Происходят кардинальные изменения в сфере подготовки профессиональных юристов и при преподавании правовых дисциплин у студентов других специальностей. Задача учебного заведения при этом — сформировать у студента четкие базовые понятия о необходимости соблюдения действующего законодательства, как основе современной деловой жизни.

Образовательное учреждение превратилось в исследовательскую лабораторию, научные разработки которой во многом определяют кардинальное обновление образовательного процесса на основе требований обновленных государственных образовательных стандартов: соответствие материала последним научным разработкам и законодательным новациям; активизация самостоятельной работы студента и его вовлечённость в исследовательскую работу; использование компьютерных технологий и пр.

Мы осознали, что формирование специалиста в области юриспруденции невозможно без радикальных изменений учебного процесса, внедрения метода проектов в образовательную деятельность [1]. Повышению интереса к своей будущей профессии, самостоятельности и творческой активности исследовательской компетентности студентов

способствуют активные методы обучения [2]. Они побуждают обучающихся к самостоятельному добыванию знаний, активной мыслительной и практической деятельности, заставляя не только активизировать знания, умения и навыки в области права, полученные на лекциях и семинарских занятиях, но и привить студентам навыки выработки и принятия решений в сложных профессиональных ситуациях [3].

Сложно отнести к активным формам обучения лекцию, логически последовательное изложение определенных научных знаний перед студентами. Мы уверены, что лекция на сегодняшний день остается ведущим методом обучения студентов-юристов, поскольку предоставляет возможность непосредственного общения студентов и преподавателя. Лекция является важнейшим методом воспитательного воздействия преподавателя на обучающихся. Наши оппоненты относят лекцию к пассивному восприятию излагаемого материала, препятствующему развитию мышления студентов, приучающему к механической записи слов лектора без должного осмысления.

В практике деятельности филиала нами принят набор дидактических требований, которые могут служить критериями эффективности и успешности лекции: научность и информативность излагаемого материала; доказательность и аргументированность суждений; наличие плана-конспекта [5] и достаточного количества ярких и убедительных примеров, фактов, документов; эмоциональность, демонстрация непосредственного интереса самого лектора к предмету изложения; активизация мышления и внимания слушателей с целью обеспечения их сопереживания и движения мысли вместе с мыслью лектора; доступный, ясный и литературный язык, разъяснение вводимых терминов и понятий, четкая дикция, нормальный темп речи, дающий студентам возможность слушать, осмыслить и кратко записывать информацию. Главное назначение лекции, направленной на первичное овладение знаниями — обеспечить теоретическую основу обучения, развить интерес к учебной деятельности и конкретной дисциплине, сформировать ориентиры для самостоятельной работы. Особое внимание уделяется лекции — презентации. Визуализация, демонстрация материала в виде схем, рисунков, таблиц позволяет студентам работать с информацией, выделить основные моменты лекции, главную мысль суждений.

Большой интерес наших студентов вызывают видеолекции по истории, экономике, юриспруденции — не заменяя живую речь, они дополняют её, выделяя проблемный характер отдельных вопросов [6].

К инновационным моментам относится разработка проблемных лекций — квалифицированный преподаватель, учитывая психологию аудитории, закономерности восприятия, внимания, мышления и эмоциональное состояние слушателей, привлекает слушателей к серьёзной проблеме, раскрывает возможные пути её решения, показывает практическую и теоретическую значимость достижений. При этом рядом преподавателей используется бинарная лекция — изложение материала в форме диалога двух представителей различных научных школ или направлений, или учёного и практика. Эта лекция позволяет студентам определить свою точку зрения по тому или иному спорному вопросу и обосновать её. Чтение таких лекций имеет важное дидактическое значение — привлечение студентов к научной работе.

Большое внимание нами уделяется подготовке практических занятий, которые способствуют развитию профессионального мышления и культуры речи студентов, включая владение юридической терминологией, позволяют проверить степень усвоения и выступают средством оперативной обратной связи. Цель этих занятий заключается в углублении, расширении, детализации полученных на лекциях знаний, выработке профессионально значимых умений и навыков. Между лекцией и практическим занятием происходит самостоятельная работа по изучению нормативного материала, специальной литературы, конспектов лекций. На практических занятиях приобретаются навыки применения правовых норм к конкретным ситуациям, толкования нормативных документов, возможность проявить индивидуальность, самостоятельность мышления, способность отстаивать свою позицию.

Наиболее распространенной формой интерактивного обучения является семинарское занятие. Семинар носит теоретический характер и предназначен для более глубокого изучения отдельной темы, овладения методологией научного познания. Чаще всего нами используется смешанная форма семинаров, объединяющая преимущества семинара — беседы и семинара — дискуссии, включающая обсуждение докладов, свободные выступления участников, запланированные дискуссии. Преподаватель при этом не только составляет план обсуждения, но и обучает правильному оформлению текстов сообщений, рефератов, докладов, презентаций, консультирует по всем возникающим в процессе самостоятельной работы вопросам.

Наконец, самой активной форме обучения является самостоятельная работа, дидактическими задачами которой становятся закрепление, углубление, расширение и систематизация знаний, полученных в аудитории; развитие профессиональных умений и навыков самостоятельного умственного труда; развитие самостоятельности мышления, интереса к юридической литературе и практической юридической деятельности.

Разработка и внедрение различных форм самостоятельной работы одна из основных задач всего учебного процесса. Как известно, студенты не всегда успешно учатся на первых курсах отнюдь не потому, что получили слабую школьную подготовку, а потому, что при вступлении во взрослую жизнь, у них не сформированы готовность и способность учиться самостоятельно, контролировать и оценивать себя, управлять своими индивидуальными способностями к познавательной деятельности. Большая роль в этом процессе отводится преподавателю. Его задача — правильно и грамотно, в четкой логической последовательности составить задания, определить круг спорных проблем, рекомендовать нормативную и учебную литературу и т.д.

По нашему мнению, содержание самостоятельной учебной работы студентов юристов это не только чтение и конспектирование источников с последующим обсуждением на семинарских и практических занятиях, но и решение задач по темам курса с последующим обсуждением. Также в процессе обучения происходит посещение судебных заседаний, юридических отделов различных организаций, составление проектов правовых документов, с последующим анализом и подготовка отзывов на законопроекты.

Все формы самостоятельной работы имеют оценку преподавателя. Организация постоянного педагогического контроля учебной деятельности студентов является неотъемлемой частью всего учебного процесса. Одной из форм постоянного контроля, согласно Болонской декларации, может быть система накопления кредитных единиц. Использование тестирования практически полностью исключает субъективизм преподавателя, повышает непредвзятость оценки знаний и умений студентов. Данная форма контроля применяется нами в учебном процессе в основном с целью проверки объема и качества усвоенного материала, дополняя традиционные методы оценивания.

Литература:

1. Виноградская Н.А. Современные подходы к использованию метода проектов в образовательной деятельности // В сборнике: Гуманитарные основания социального прогресса: Россия и современность сборник статей Международной научно-практической конференции. 2016. С. 235-240.
2. Виноградская Н.А. К вопросу повышения исследовательской компетентности выпускников высшей школы // В сборнике: Современные технологии преподавания дисциплин гуманитарного профиля. сборник материалов Всероссийской научно-методической конференции. 2016. С. 32-35.
3. Крюкова Е.Л., Лемьева И.В., Ларионова А.А. Зависимость экономического успеха организации от использования интеллектуального капитала / В книге: Проблемы современного гуманитарного образования глазами молодежи Тезисы докладов Первой Всероссийской конференции молодых исследователей. 2013. С. 14.

4. Ларионова А.А. Использование активных и интерактивных методов обучения при подготовке бакалавров менеджмента для индустрии туризма // Туризм в современном мире направления и тенденции развития: Материалы IV Всероссийской научно-практической конференции с международным участием, посвященной 10-летию кафедры «Социально-культурный сервис и туризм», 28-29 марта 2013г./ Под ред. В.А. Чернова.- Хабаровск: Издательство ДВГУПС, 2013.-381с. Стр.286-290
5. Лепешкин С.А. К вопросу о необходимости плана-конспекта как условие эффективности обеспечения учебно-познавательной деятельности // В книге: III Всероссийская конференция по науковедению и наукометрии Тезисы докладов. 2015. С. 34-37.
6. Лепешкин С.А. Кинофрагменты как учебный материал на уроках истории России в контексте внедрения историко-культурного стандарта // В сборнике: XII неделя науки молодежи Северо-Восточного административного округа города Москвы, посвященная 160-летию К.Э. Циолковского Сборник статей. 2017. С. 710-711.

TEACHING COGNITIVE ASPECTS OF PROFESSIONAL CULTUROLOGICAL COMPETENCE

Iryna V. Ivanova

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Law, Social Sciences and Humanities Department

Cherkasy Educational and Scientific Institute

Higher Educational Institution "University of Banking"

Cherkasy, Ukraine

The paper deals with cognitive aspects of professional culturological competence. The author defines the notion of cognitive aspects and provides a brief overview of every aspect. Some ways of teaching cognitive aspects have been offered.

Key words: cognitive aspects, professional culturological competence, intercultural communication, communicative behaviour.

It is a matter of common knowledge that development of the personality ready for the dialogue of cultures is the process that can be managed but it is necessary to regulate the results of foreign culture awareness.

The problem of the formation of foreign culture awareness has been in the focus of attention of domestic and foreign scientists (M. Byram, C. Kramsch, R. Kravets, H. Seelye, P. Sysoyev, V. Topalova etc.).

Having analyzed the papers on the above problem we can state that previously the notion of intercultural competence was used to define the results of learning a foreign language and experience gained in the process of intercultural communication. In our opinion culturological competence is a wider notion which is understood as the level of interpersonal experience or the skills required for the interaction in the society. It is based on the knowledge and skills as well as the ability to participate in intercultural communication as a middleman of cultures without losing one's own cultural identity.

The content analysis of the notion allowed us to distinguish between affective, cognitive and process elements of culturological competence. Empathy and tolerance belong to affective elements. Process elements are strategies which are used in the situations of intercultural contacts and are aimed at effective communicative interaction by finding similar cultural elements and showing readiness for mutual understanding.

The aim of the research is to outline cognitive aspects of professional culturological competence and offer the ways of teaching them.

We define cognitive elements as specific cultural knowledge required for the adequate understanding of the communicative behaviour of the representatives of a foreign lingual culture and the change of one's own behavior in the interactive process. They include:

- culturological portrait of the country (its territory, population, ethnic structure, state flag, capital, official languages, currency, geographical and natural conditions, climate, mass media, holidays, etc.)
- background knowledge, i.e. information about the country and its culture known to all the residents of the country (contrasting to the overall and regional one) [1, c. 78–79];
- national and cultural heritage (science, arts, history, religion, tourist attractions, etc.) which is considered to be the background of national culturological knowledge and have cultural value [2];
- sociocommunication (lexical, grammar and phonetic differences in the languages, the language of sounds, the language of gestures, written communication);
- mentality is known to be one of the forms of adaptive behavior which is formed in the depth of subconsciousness, becomes automatic and is applied mechanically and non-reflectively [3, c. 28].

There is no doubt that all these aspects should be taken into account in the process of forming professional culturological competence. First of all, they should be represented in the contents of teaching a foreign language. Texts serve as the main source of obtaining knowledge about a foreign lingual culture. They can be either authentic or adapted. We find it necessary to use edited authentic texts as they are not so complicated but still original. A special attention should be paid to functional texts because they help to reflect the natural culturological environment and simulate the real intercultural communication. They include advertising brochures and leaflets, menus, invitations, tickets, bills, business cards, letters, guidebooks, etc. Audio tracks and video episodes also belong here.

It is observed that cognitive aspects should be commented upon. We share the idea expressed by S. Nikolayeva that comments can be classified as single (used for explaining lexical units), system (used for explaining several notions united by one family name) and complex (used for explaining topical vocabulary) [4, c. 44–45].

Cognitive aspects are also represented in different types of exercises and communicative tasks. We consider role plays and problem-solving tasks to be the most efficient as they require critical thinking, allow simulating real life situations and serve as a powerful source of motivation.

To sum it up, we would like to note that cognitive aspects of forming professional culturological competence can be represented in various kinds of texts, tasks and exercises. Texts help to convey culturological information and create cultural portraits of the representatives of foreign lingual communities. Communicative exercises and tasks model the situations of oral and written communication creating conditions for communicative intention.

References:

1. Томахин Г.Д. Понятие лингвострановедения. Его лингвистические и лингводидактические основы / Г.Д. Томахин // Иностранные языки в школе. – 1980. – №3. – С. 77–81.
2. Миролюбов А.А. Культуроведческая направленность в обучении иностранным языкам / А.А. Миролюбов // Иностранные языки в школе. – 2001. – №5. – С. 11–15.
3. Шевнюк О.Л. Культурология: / О.Л. Шевнюк. – К.: Знання-Прес, 2004 – 354 с.
4. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах / С.Ю. Ніколаєва, О.Б. Бігич, Н.О. Бражник. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.

STUDENTS' MEMORY DEVELOPMENT IN STUDYING ENGLISH AT MEDICAL UNIVERSITIES

Korneeva Olena Mykolayivna

lecturer

*Department of Philosophy, Social and Humanitarian disciplines,
foreign languages,
Ukrainian and Latin languages
Donetsk National Medical University
Kramatorsk, Ukraine*

РОЗВИТОК ПАМ'ЯТІ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В МЕДИЧНОМУ ВУЗІ

Корнеєва Олена Миколаївна

Викладач

*Кафедри філософії, соціально-гуманітарних дисциплін,
іноземних мов,
української та латинської мов
Донецький національний медичний університет
м. Краматорськ, Україна*

In the article the development of the memory of medical students while studying professional English is investigated. The author suggests the methods of improving the effectiveness of memorizing of new material.

Key words: memory, the process of memorizing, English, studying, word.

У статті досліджується розвиток пам'яті студентів-медиків при вивченні англійської мови за професійним спрямуванням. Автор пропонує методи підвищення ефективності запам'ятовування нового матеріалу.

Ключові слова: пам'ять, запам'ятовування, англійська мова, вивчення, слово.

Вивчення іноземних мов збагачує людину духовно, розширює рамки її свідомості, розвиває всі когнітивні здібності. Але найбільше регулярні заняття мовами впливають на пам'ять, тому що постійні тренування збільшують її об'єм, тим самим полегшуючи оволодіння будь-якою іншою дисципліною.

Особливе значення розвиток пам'яті має для студентів-медиків, які вже у перший рік навчання вивчають велику кількість нових понять, більшість із яких латинського або грецького походження. Досвід роботи з іноземною лексикою може допомогти майбутнім лікарям легше засвоювати матеріал.

На сьогодні в усіх загальноосвітніх навчальних закладах України вивчається одна або дві іноземні мови, але низький початковий рівень знань студентів з цієї дисципліни нефілологічний спеціальностей наводить на думку, що учні не знають як правильно запам'ятовувати інформацію, щоб вона залишилася надовго. Більшість школярів намагаються механічно завчити велику кількість слів, що є неефективним.

Пам'ять — це психічний процес, який полягає в закріпленні, збереженні, наступному відтворенні та забуванні минулого досвіду, та надає можливість повторного його використання в житті людини. Завдяки цьому психічному процесу ми можемо навчатися та пізнавати світ. Саме тому академічні успіхи студентів часто залежать від рівня розвитку їх пам'яті.

Розрізняють наступні види пам'яті:

- За характером переважної психічної активності (рухова, емоційна, моторна, словесно-логічна, образна);

- За методом запам'ятовування (довільна, мимовільна);
- За тривалістю збереження інформації (сенсорна, короткочасна, довготривала, оперативна, особистісна, експліцитна).

Для того щоб вивчення іноземної мови було ефективним і корисним для розвитку пам'яті необхідно, щоб запам'ятовування було усвідомленим. Студент має розуміти значення кожної лексеми, яку вивчає, тому вважливо використовувати у навчанні англійські тлумачні словники. Першокурсники медичного університету опановують англійську мову за професійним спрямування, тому, для кращого засвоєння матеріалу, буде актуально використовувати на заняттях анатомічні ілюстрації по темі.

Кількість лексем для запам'ятовування має чітко дозуватися викладачем, якщо інформації виявиться забагато, це може призвести до часткового або повного забування.

Для того, щоб нові слова перейшли з короткочасної до довготривалої пам'яті, необхідно дотримуватися режиму повторення (через 20 хвилин після вивчення, 8 годин, добу, тиждень) на заняттях та у самостійній роботі. Взагалі, запам'ятовування слів, не повинне бути цілком навчання англійської мови, це лише дія, необхідна для оволодіння іншомовною комунікацією. При постійному використанні лексем у тренувальних вправах, вони запам'ятовуються мимоволі.

Інформація, яка була сприйнята емоційно, краще запам'ятовується, тому головна мета педагога — зацікавити студентів новою темою. Для цього можуть використовуватися як традиційні методи і прийоми навчання, так і інноваційні технології, навчальні фільми, кольорові ілюстрації та інше.

Також, необхідно мати на увазі, що для покращення пам'яті та ефективного навчання, мозок повинен збагачуватися киснем, чому сприяють фізичні вправи та прогулянки на свіжому повітрі.

Література:

1. Дубровина И.В. Возрастная психология: Учеб. пос. для высш. уч. заведений / И.В. Дубровина, А.М. Прихожан, В.В. Зацепин. – М.: «Академия», 2003. – 624 с.
2. Крутецкий В.А. Психология: Учебник для учащихся пед. училищ / В.А. Крутецкий. – М.: Просвещение, 1980. – 352 с.

**THE FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE OF STUDENTS-BIOLOGISTS
BY MEANS OF ETHNOLOGY DURING THE STUDING «BOTANY»**

Levytska Iryna Olegivna

Magister

Chair of Pedagogy of Elementary Education

Faculty of Pedagogy

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Ivano-Frankivsk, Ukraine

Research advisor - Ph.D. in Historical Science, Professor Savchuk B.P.

**ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ-БІОЛОГІВ
ЗАСОБАМИ НАРОДОЗНАВСТВА У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ «БОТАНІКИ»**

Левицька Ірина Олегівна

магістрант

кафедра педагогіки імені Богдана Ступарика

педагогічний факультет

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

м. Івано-Франківськ, Україна

Науковий керівник – д. іст. н., проф. Савчук Б.П.

The formation of ecological culture of a person — is a necessity of nowadays.

In the article there are the main directions of content of education directed to forming the ecological culture of students-biologists. It was analysed the current state of ecological culture of students-biologists.

Key words: ecological culture, high school, ecological education.

Формування екологічної культури особистості — потреба часу. У статті виокремлені основні напрями змісту освіти, спрямованого на формування екологічної культури студентів. Проаналізовано сучасний стан формування екологічної культури студентів-біологів.

Ключові слова: екологічна культура, вища школа, екологічна освіта.

Формування екологічної культури особистості викликане потребою часу. Екологічне виховання є нині одним із провідних напрямів виховання майбутніх фахівців, які здобувають освіту у вищій школі. Його мета — озброїти студентство глибокими знаннями про довкілля (природне та соціальне), сформувати в нього відповідні світоглядні ціннісні орієнтації щодо природи, набути умінь і досвіду розв'язання екологічних проблем, спонукати до безпосередньої участі в природоохоронній роботі тощо [5].

Науковці зазначають, що шляхами підвищення екологічної культури студентства й ефективності екологічного виховання є: збільшення ваги екологічних питань як у рамках певних предметів, так і за допомогою налагодження внутрішніх та між предметних зв'язків; створення в закладах освіти відповідної навчально-матеріальної бази: куточків охорони природи, живих куточків та ін.; удосконалення форм і методів екологічного виховання, активне залучення вихованців до природоохоронної роботи; формування мотивів відповідального ставлення до природи, прагнення глибше пізнати її, примножувати її багатства [2; 6].

Шлях до високої екологічної культури лежить також через ефективну екологічну освіту. Тому закономірно, що підготовка майбутніх фахівців «з високим рівнем екологічних знань, екологічної свідомості і культури на основі нових критеріїв оцінки взаємовідносин людського суспільства й природи», має стати одним із наріжних важелів у розв'язанні надзвичайно гострих екологічних і соціально-економічних проблем України [6].

Сьогодення потребує пошуку та втілення в систему освіти нових педагогічних технологій та оновлення старих методик навчання.

Згідно зі статтею 26 Закону про вищу освіту, основні завдання закладу вищої освіти — це: забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі освітньої, наукової та інноваційної діяльності; створення необхідних умов для реалізації учасниками освітнього процесу їхніх здібностей і талантів; збереження та примноження моральних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства [1].

Зміни життя в сучасному світі вимагають і змін мети та призначення сучасної освіти. Знижується функціональна значущість і привабливість традиційної організації навчання, передача «готових» знань від викладача до слухача перестає бути основним завданням навчального процесу.

Не подання сухого теоретичного матеріалу робить з викладачів великих учених. Жодна аудиторія не буде зосереджено слухати однотонного повторення суміжного матеріалу. Роль викладача — перетворити аудиторію студентів зі зкупчення пасивних спостерігачів на активних учасників заняття. Студент повинен бути зацікавлений у тематиці заняття. Це досягається використанням нових засобів навчання в сукупності з простотою подання матеріалу. Якщо викладач у своїй роботі буде використовувати активні форми та методи навчання, то це важливе питання буде розв'язане саме собою. Активні форми навчання будуються на інтерактивних методах, коли існує взаємозв'язок не лише між викладачем і слухачем, а й між слухачами у навчанні.

Отже, інтерактивність, інтенсифікація процесу навчання, зворотний зв'язок — помітні переваги цих технологій, котрі зумовили необхідність їх застосування в різних галузях людської діяльності, насамперед у тих, які пов'язані з освітою [4]. Основна характеристика “Інтерактиву” — це спеціальна форма пізнавальної діяльності. Навчальний процес має бути організовано так, що практично всі слухачі заохочені до процесу пізнання, вони мають можливість розуміти і рефлексувати з приводу того, що вони знають і думають. Відтак повинна бути атмосфера доброзичливості, взаємопідтримки — форма кооперації та співпраці. На занятті варто організувати індивідуальну, парну, групову роботу, застосовувати дослідницькі процеси, ділові гри, роботу з документами, різними джерелами інформації, використовувати творчі завдання тощо [4].

У сфері формування суб'єктивного ставлення до природи зміст екологічної освіти і, в першу чергу, виховання полягає у розвитку цього ставлення у дітей, починаючи із шкільного віку, в орієнтації виховання на народні традиції, звичаї. У сфері формування стратегій і технологій екологічної діяльності зміст екологічної освіти полягає в оволодінні молоддю уміннями та навичками: а) естетичного засвоєння природних об'єктів; б) отримання наукової інформації щодо світу природи; в) взаємодії з природними об'єктами в умовах антропогенного середовища; г) природоохоронної діяльності. Екологічна освіта у ВНЗ є продовженням попередніх етапів екологічної освіти (дитячий садок, середня школа, родина) і наступним, більш високим рівнем у системі безперервної багатоступеневої екологічної освіти. ВНЗ повинен виховувати у студентів почуття високої відповідальності за збереження та примноження природних багатств, бережливе їх використання, охорону природного середовища та довкілля [3].

Щоб розв'язати ці проблеми, необхідно навчити студентів самостійно оволодівати знаннями, використовуючи різні джерела інформації, інтернет; застосовувати знання в навчальній та практичній діяльності.

Як показали результати наших спостережень, з-поміж проблем формування екологічної культури студентів-біологів виокремлюємо, на наш погляд, такі наріжні, як-от: неефективність використання деяких традиційних прийомів і методів навчання для сучасних молодих людей; низька мотивація студентів щодо необхідності вивчення біології; байдужість до навчання та ін.

Окрім того, прогалиною в цьому процесі є й те, що у сучасній вищій школі недостатньо уваги приділяється такому аспекту виховання, як прищеплення у майбутніх фахівців з біології любові та пошани до здобутків української культури, народознавства, а також надбань різних народів. Уважаємо, що в процесі вивчення ботаніки майбутній учитель біології міг би використовувати джерела з українського фольклору та усної народної творчості різних народів, які мешкають на теренах України, міфологію, біблійні історії, різні описові матеріали тощо. Усе це б сприяло підвищенню візуального й вербального запам'ятовуванню складного матеріалу.

На наше переконання, для успішного навчання потрібний постійний стимул до активної плідної праці студента й викладача. Нестандартний урок — передусім, творчість, самобутність, навіть мистецтво вчителя, педагога-майстра, який застосовує власні нетрадиційні форми роботи з дітьми, використовує індивідуальні, часто саморобні дидактичні матеріали, дедалі більше урізноманітнюючи й удосконалюючи їх.

Основна мета підготовки таких нестандартних уроків — дати вчителю матеріал для підвищення якості та ефективності уроку, можливість оптимізувати навчальний процес, зробити його цікавим. Використання розглянутих прийомів на уроках сприятиме розвитку пізнавального інтересу, поглибленню знань з біології і підготовкою студентів до реального професійного педагогічного життя. Велике значення тут матиме застосування інтерактивних форм та методів, що передбачає докорінну зміну методичних стереотипів, які сформувалися у викладачів.

У працях багатьох науковців, педагогів (П. Балан, Ю. Вервес, А. Кіріченко, В. Ковальчук, М. Кучеренко, В. Лоза, С. Межжерін, Я. Межжеріна, М. Мусієнко, П. Славний, Г. Щукіна, О.Г. Ярошенко та ін.) підкреслюється: щоб досягти гарного результату, необхідно активізувати пізнавальну діяльність кожного студента, сприяти розвитку трьох складників мислення:

- аналітичне мислення необхідне для аналізу, порівняння нової інформації з набутою раніше;
- творче мислення створює можливість формулювати нові ідеї, виходити за межі вже відомих знань, аналізувати свої ідеї й оцінювати їх переваги;
- практичне мислення допомагає застосовувати знання в нових, нестандартних ситуаціях, використовувати їх у повсякденному житті [4].

На нашу думку, викладати лекційний матеріал цікаво можуть усі педагоги. Для цього необхідно об'єднати теоретичні матеріали подання, яких вимагає програма, і доповнити їх засобами народознавства. Це дозволить підвищити рівень сприйняття й творчі здібності студентів.

Звісно, такий метод ще потребує перевірки на практиці. Створення спецкурсів з ботаніки з пробним використанням даних засобів могло б посприяти поширенню даних методів. Перевірку доречно проводити систематично з використанням діагностичних методів, зокрема анкетування. Згідно з отриманими даними, математично-графічним методом можна відобразити прогрес чи регрес студентів у вигляді таблиць і діаграм. Цей метод дозволить пізнавати матеріал цікаво, також студент сам може запропонувати щось нове чи доповнювати матеріал, який подає викладач. Право вибору надає людині більше можливостей до розвитку.

Отже, процес формування екологічної культури студентів-біологів у виші — це сукупність таких компонентів: екологічні знання — екологічне мислення — екологічний світогляд — екологічна етика екологічна культура. Екологічно і гуманістично спрямовані форми і методи формування екологічної культури особистості у ВНЗ створюють модель позитивної моральної і суспільної поведінки, формують своєрідний захисний механізм, що запобігає деформації моральних і духовних цінностей.

Література:

1. Закон України «Про вищу освіту» – Законодавство України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18
2. Екологічне виховання студентської молоді: Педагогіка вищої школи / авт. -укл.: З.Н. Курлянд. – К. : Знання, 2007. – 495 с.
3. Іслам А.В. Сучасна екологічна освіта у ВНЗ України / А.В. Іслам / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer31/555.pdf>
4. Ковальчук В. Інноваційні підходи до організації навчального процесу / В. Ковальчук. – К.: Шкільний світ, 2011. – 287 с.
5. Концепція екологічної освіти в Україні / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita.irpin.com/viddil/v5/d33.htm>
6. Труханівська О.М. Екологічне виховання студентської молоді / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/2013-specproekt/eg4_truhanivska.htm.

PROBLEM OF EMPLOYMENT OF STUDENTS OF GRADUATES

Makogon Oksana Olegovna

student

Department of Media Systems and Technologies

Faculty of Computer Science

Kharkiv National University of Radio Electronics

Kharkov, Ukraine

Scientific supervisor – Senior Lecturer of Department of Philosophy KNURE Mitceva O.S.

ПРОБЛЕМА ТРУДОУСТРОЙСТВА СТУДЕНТОВ ВЫПУСКНИКОВ

Макогон Оксана Олеговна

студент

кафедра медиасистем и технологий

факультет компьютерных наук

Харьковский национальный университет радиоэлектроники

г. Харьков, Украина

Научный руководитель – ст.преп .каф.философии ХНУРЭ Митцева О.С.

In this paper, we consider the employment of a young specialist who graduates from or graduates from a higher education institution. The unemployment statistics of young specialists in Ukraine for the last 9 years are given in the work. The main problems of finding a student's work as a graduate are also revealed.

Key words: youth, student, work, unemployment, graduate, probuent problem, employment problem.

В данной работе рассматривается проблема трудоустройства молодого специалиста, который заканчивает или закончил высшее учебное заведение. В работе приведена статистика безработицы молодых специалистов по Украине за последние 9 лет. Также раскрыты основные проблемы нахождения работы студентом выпускником.

Ключевые слова: молодёжь, студент, работа, безработица, выпускник, проблема студента, проблема трудоустройства.

В современном мире каждый молодой человек мечтает стать независимым от родителей и найти свое место в жизни. Для достижения такой цели практически каждый сталкивается со множеством проблем, которые необходимо решить.

Актуальность выбранной темы состоит в том, что на сегодняшний день в Украине существует большое количество молодежных организаций и движений, которые занимаются проблемами современной молодежи однако согласно статистике проблему трудоустройства не удастся решить. Отсутствие у государства четких и последовательных действий для реализации молодежной политики, что не позволяет осуществить многие идеи молодежных организаций даже в региональном масштабе.

Целью данной работы является рассмотрение основной проблемы трудоустройства молодых специалистов в Украине.

На современном рынке труда по-настоящему конкурентоспособным будет работник, который не только хорошо знает технические особенности своей профессии, но и общителен, умеет работать в стрессовой ситуации, выполнять поставленные задачи с учетом четко установленных временных рамок, управлять персоналом, представить продукт своего труда клиентам и широкой публике и т.д. Следовательно традиционный подход к высшему образованию, ориентированный на решение одной задачи — обучить молодого человека определенной специальности — уже устарел. На основе всего выше изложенного можно придти к тому, что на данный момент существует серьезная проблема трудоустройства молодых специалистов. [1]

По статистике Украины с 2007 по 2016 года численность безработных находится в пределах от 1904 по 2026 тыс. человек безработных в год. Из них выпускники высших учебных заведений безработные от 125 до 213 тыс. человек, а количество безработных среди выпускников профессиональных учебных заведений варьируется от 28 до 42 тыс. человек. На основе данной статистики можно сделать вывод что среди всего количества выпускников по стране безработица составляет 67%. [2]

Большинство профессий подразумевают наличие практических навыков, нежели теоретических знаний. В зависимости от полученной специальности молодому специалисту без опыта работы будет проще или сложнее устроиться на работу по специальности впервые. Можно сказать, что чем больше какая-то профессия требует специальных знаний и меньше практических навыков, тем проще будет устроиться на работу специалисту по этой профессии. [3,4]

Как заключение можно сказать, что еще одной проблемой для выпускников вузов является низкий уровень оплаты их труда, который предлагают потенциальные работодатели. Решение данной проблемой может стать всего лишь вопросом времени, если выпускник устроится на работу по специальности. Приобретя опыт работы, он сможет рассчитывать на большую заработную плату. В сегодняшних условиях наибольшие сложности с трудоустройством испытывают в первую очередь молодые специалисты, только вступающие на карьерную лестницу. У компании же сложилось неоднозначное отношение к сотрудникам, не имеющих опыта работы, возможности их принятия на вакантную должность. Для одних компаний это представляется как бесполезная трата времени, для других — наоборот, как возможность укрепить и даже повысить свои позиции на рынке, когда они готовы обучать и способствовать развитию вчерашнего выпускника, обладающего потенциалом. Однако привычным сегодня явлением становится поведение студентов и молодых специалистов, имеющих лишь диплом о высшем образовании, но никакого опыта, при котором они стараются диктовать свои условия в случае принятия на работу. Если человек имеет чрезмерные амбиции и хочет сразу же работать начальником отдела, то его шансы на трудоустройство невысоки. В связи с этим молодому специалисту предпочтительнее аргументировать свою позицию теми знаниями и навыками, которыми он обладает, а не просто желанием получать зарплату с большим количеством нулей. Некоторые молодые специалисты не претендуют на высокие должности, поэтому выбирают работу сразу на двух низших должностях. Однако в этом случае необходимо помнить об особенностях работы по совместительству, которые играют важную роль в эффективности трудовой деятельности, совмещая работу.

Литература:

1. Жулина, Е.Г. Экономика труда : учеб. пособие [Текст] / Е.Г. Жулина. – М. : Эксмо, 2010. - 208 с.
2. Волкова Т.К. Педагогическое сопровождение роста личностно-профессиональной ответственности [Текст] / Т.К. Волкова – Хабаровск, 2009. – 215 с.

THE ROLE OF SELF-EDUCATION IN THE LIFE OF IT-SPECIALIST

Marukhnenko Oleksandr Serhiiovych

Student

*Department of Information Technologies Security
Faculty of Computer Engineering and Management
Kharkiv National University of Radio Electronics
Kharkiv, Ukraine*

Scientific advisor – N. Dashenkova, Ph.D. in Philosophy

РОЛЬ САМООСВІТИ В ЖИТТІ ІТ-ФАХІВЦЯ

Марухненко Олександр Сергійович

Студент

*Кафедра Безпеки інформаційних технологій
Факультет Комп'ютерної інженерії та управління
Харківський національний університет радіоелектроніки
м. Харків, Україна*

Науковий керівник – канд. філ. наук Дашенкова Н.М.

Summary: in modern "information" society the industry of information technologies quickly develops. To remain demanded, the expert has to develop constantly. The modern education system isn't capable to prepare enough number of qualified specialists. In recent years the role of self-education has increased and its opportunities have extended. Self-education has a number of advantages in comparison with classical education. Features, ways and possible motivation of self-education are considered.

Keywords: self-education, IT-industry, higher education.

Анотація: в сучасному «інформаційному» суспільстві індустрія інформаційних технологій швидко розвивається. Щоб залишатися затребуваним, фахівець повинен постійно розвиватися. Сучасна система освіти не здатна підготувати достатню кількість кваліфікованих спеціалістів. В останні роки зросла роль та розширилися можливості для самоосвіти, що має ряд переваг у порівнянні із класичною освітою. Розглядаються особливості та шляхи самоосвіти, можлива мотивація.

Ключові слова: самоосвіта, ІТ-індустрія, вища освіта.

Ми живемо в час стрімкого розвитку технологій. Використовуючи сучасні засоби комунікації, зокрема глобальну мережу Інтернет, людина отримує доступ до знань, накопичених багатьма поколіннями. За результатами досліджень, проведених доктором Мартіном Гілбертом і його командою з Університету Південної Каліфорнії, впродовж дня сучасна людина отримує в 5 разів більше інформації ніж 30 років тому (актуально для 2007 року). У подібних умовах постійний розвиток індивідуума як особистості і як фахівця є життєво важливим.

У сучасному «інформаційному» світі індустрія ІТ є однією з тих, що найбільш швидко розвиваються. Це виражається у виникненні нових технологій апаратного забезпечення,

зниження вартості існуючого, що робить обчислювальну техніку більш доступною. Постійно виходить нове програмне забезпечення, модернізується старе, оновлюється функціонал і стандарти мов програмування, створюються нові рішення різних проблем. У зв'язку з цим фахівець в ІТ сфері повинен постійно поглиблювати і розширювати свої знання, якщо він хоче залишатися затребуваним.

Через велику кількість різної інформації, необхідним є вміння не тільки поглинути її, а також обробляти і фільтрувати, структуруючи нові знання з раніше отриманими і запам'ятовуючи тільки необхідне. Ця здатність є важливим критерієм оцінки фахівців не тільки в ІТ індустрії, а й в інших галузях. Широко відома фраза англійського підприємця і банкіра Натана Ротшильда «хто володіє інформацією, той володіє світом» і в наші дні вона, як ніколи, актуальна.

Найбільш складним є входження в нову сферу діяльності, тому що це означає вивчення великої кількості нових понять і взаємозв'язків вимагає часу і терпіння. Досвідченим фахівцям набагато простіше розширювати свої пізнання, однак і їм необхідно прикладати певні зусилля.

Для того, хто тільки починає свій шлях в сфері інформаційних технологій є кілька способів вивчити «ази»: фахові вищі школи, різні курси і тренінги. Однак для них характерні деякі загальні недоліки: багато супутнього матеріалу з сумнівною користю; детермінований час проведення, не завжди зручний для конкретної людини; не завжди високий рівень викладачів, у яких може бути відсутнім реальний досвід роботи; часто необхідність вклатися в навчання матеріально.

Альтернатива і доповнення запропонованим методам — самоосвіта. Сучасна система освіти у вищих навчальних закладах України побудована таким чином, що значна частина матеріалу відводиться студентам для самостійного вивчення, тобто викладачі пояснюють тільки загальні концепції, і для складання повної картини студент повинен займатися сам. Головними труднощами такого підходу є те, що будь-яка діяльність вимагає певної мотивації і самодисципліни. Згідно з дослідженнями, «... більшість студентів проявляють середній і помірний рівні вираженості самоосвіти 41%, 30%. Високий і дуже високий рівні вираженості самоосвіти у 29% студентів (19%, 10%)» [3]. Суттєвим недоліком освіти у нашій країні є «застарілість» інформації, тобто студенти вимушені вивчати багато того, що вже втратило свою актуальність, особливо сильно це проявляється в сфері інформаційних технологій.

Самоосвіта має ряд переваг, в порівнянні з класичною освітою. Перш за все це стосується можливості фільтрувати матеріал, що вивчається, відкидаючи непотрібне або застаріле. Поряд з тим, мережа Інтернет надає доступ до найновітніших розробок та досліджень, які ще фізично не могли бути включені до навчальної програми.

Завдяки відсутності суворого графіка, самоосвіту можна поєднувати з роботою, займатися у вільний час або в дорозі. Рекомендується скласти програму навчання, знайти необхідну літературу і намагатися дотримуватися наміченого плану. Зараз у вільному доступі є безліч навчальних посібників, відео або оцифрованих книг, тестів і завдань для закріплення матеріалу. Існують різні методики швидкого читання та запам'ятовування тексту, що допомагає краще охоплювати матеріал.

Останнім часом широкого поширення набуло дистанційне навчання, здійснюване через Інтернет. Корисно підтримувати зв'язок з фахівцями, які працюють в області, що вивчається, вони допоможуть визначити напрямок навчання, порекомендують літературу тощо. Оптимальний варіант полягає в знаходженні постійного «наставника», який буде спостерігати за розвитком самоучки, роз'яснювати незрозумілі моменти, направляти в правильне русло. При відсутності таких фахівців в оточенні людини, можна скористатися різними спеціалізованими інтернет-форумами.

Згідно з опитуванням, проведеним українським сайтом вакансій Head Hunter, 44% програмістів, які працюють в Україні, не отримували профільної освіти і називають себе самоучками. З цього можна зробити висновок, що державна освітня система не в змозі

забезпечити ринок праці достатньою кількістю компетентних фахівців. У такій ситуації автодидакти, тобто самоучки, при належному старанні можуть багато чого досягти.

Як було сказано раніше, головною перешкодою є відсутність самодисципліни, адже вивчення чогось нового вимагає терпіння, посидючості, не все відразу буде зрозумілим. Експерти рекомендують правильно сформулювати свою мету, тому що важко займатися самоосвітою заради самоосвіти, наявність мотивації істотно спростить справу. Подібною мотивацією може служити положення в суспільстві, матеріальне благополуччя тощо.

Нарешті, кожен ІТ-фахівець повинен володіти хоча б базовим знанням англійської мови, адже на самостійне вивчення матеріалу потрібно підходити систематично, а більшість навчального матеріалу написано на мові міжнародного спілкування. У вивченні можуть допомогти численні спеціалізовані сайти, спілкування в чатах та на форумах з носіями мови, перегляд фільмів та читання книг англійською.

Узагальнюючи вищесказане, можна сказати, що в сучасному суспільстві індивідуум повинен постійно розвиватися. Самоосвіта необхідно всім, включаючи студентів, тому що вузи не в змозі надати весь необхідний матеріал. Зокрема це стосується ІТ індустрії.

Література:

1. Баньковская Н.И. Исследование мотивационных характеристик самообразования студентов [Електронний ресурс] / Н.И. Баньковская. - Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/issledovanie-motivatsionnyh-harakteristik-samoobrazovaniya-studentov>
2. Бовсунівська Т. Реформа вищої освіти як нездоланна проблема [Електронний ресурс] / Тетяна Бовсунівська. // Віче. – 2015. – №14 (липень). Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/4828/>
3. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] / В.Л. Ортинський. - Режим доступу: <http://westudents.com.ua/knigi/351-pedagogka-vischo-shkoli-ortinskiy-vl.html>

THE PECULIARITIES OF METHODS OF INFLUENCE IN ACTIVITY OF SECONDARY SCHOOL'S SOCIAL PEDAGOGUE WITH DIFFICULT CHILDS

Ostrianko Tetiana Sergiivna

PhD in Pedagog, Associate Professor

Department of social work

Faculty of social of technology, sanitation, rehabilitation

Chernihiv National University of Technology

Chernihiv, Ukraine

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДІВ КОРЕКЦІЙНОГО ВПЛИВУ У ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ВАЖКОВИХОВУВАНИМИ УЧНЯМИ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Острианко Тетяна Сергіївна

доцент, канд. пед. н.

кафедра соціальної роботи

факультет соціальних технологій, оздоровлення та реабілітації

Чернігівський національний технологічний університет

м. Чернігів, Україна

Abstract: The article reveals fundamental methods in activity of secondary school's social pedagogue with difficult childs. The author described general and special correct methods of influence.

Key words: difficult childs, social pedagogue, methods of influence, educational institution.

Анотація: У тезах розкрито основні методи роботи соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу з важковиховуваними учнями. Автором визначено загальні та спеціальні методи корекційного впливу.

Ключові слова: важковиховувані учні, соціальний педагог, методи впливу, навчальний заклад.

Останнім часом кількість “важких дітей” в Україні помітно зростає. Спад виробництва породив безробіття, що в свою чергу спричинило появу великої кількості проблем. Намагаючись вирішити проблеми, одні батьки стають схильними до вживання алкогольних напоїв, інші шукають заробітку по світу, покладаючи опікування дітьми на дідусів та бабусь, які не завжди в змозі належним чином здійснювати виховання дітей. Часто будь-які спроби дорослого взяти під свій контроль поведінку підлітка, нав’язати йому свої погляди, інтереси, викликають явний опір з його боку.

Явище важковиховуваності зароджується ще у ранньому віці й може спричинити те, що дитина у майбутньому потрапить до різних груп ризику, саме в основі антисоціальної поведінки лежать результати соціального виховання людини, засвоєння нею негативного соціального досвіду. Найактуальніші проблеми щодо протиправної поведінки важковиховуваних тісно пов’язані з сьогодишньою соціально-економічною і політичною нестабільністю у суспільстві, умовами виховання у сім’ї, недоліками в організації навчально-виховного процесу в навчальних закладах, неблагополучним побутовим оточенням. Тому, одним з важливих напрямків соціально-педагогічної діяльності є робота з важковиховуваними дітьми.

Природу виникнення явища важковиховуваності розвинули в своїх працях Л. Виготський, П. Блонський, де представлено наукові узагальнення з проблем педагогічної занедбаності. Вагомий внесок у вирішення проблеми важковиховуваності зробив А. Макаренко, який стверджував, якщо дитина стає хуліганом, то в цьому винувата не вона, а педагогічні методи. Якщо дитина хороша – цим вона також зобов’язана своєму вихователю. Немає дітей-правопорушників від природи, є діти, які потрапили у складне становище [1, с. 30].

Термін “важкі діти” вперше з’явився у другій половині XIX ст. у працях видатних дослідників О. Зака, Д. Дріля, П. Каптерева, П. Лесгафта, П. Люблинського, С. Познишева, І. Сікорського. “Важкими” вони називали дітей, які не усвідомлюють своїх негативних вчинків, жорстоких і байдужих до страждань оточуючих.

У роботі з важковиховуваними учнями використовуються загальнопедагогічні та спеціальні методи перевиховання [2, с. 111].

Найпоширенішими методами формування правильних переконань і подолання помилкових понять, уявлень є фронтальна та індивідуальна бесіди. Мета фронтальної бесіди — переконати підлітка в помилковості його поглядів, неправильності поведінки. Оскільки поведінку важковиховуваного часто критикують, у нього формується занадто критичне ставлення до дій і вчинків інших людей. Проведені в процесі бесіди аналогія і зіставлення вчинку вихованця з подібним до нього впливають на учня позитивно. Іноді в ході фронтальної бесіди важковиховувані учні намагаються захистити свої помилкові погляди і переконання. В таких випадках доцільно “погодитися” з їхніми поглядами, “прийняти” їх. Під час бесіди добираються такі аргументи, щоб “скомпрометувати” погляди й переконання підлітка перед колективом

Ефективність індивідуальної бесіди з важковиховуваним учнем залежить передусім від відносин, які склалися між ним і соціальним педагогом. Індивідуальна бесіда потребує великого такту педагога, врахування настрою вихованця. Важливо, щоб важковиховуваний не тільки розумів своє становище, а й переживав його. Для цього доцільно використовувати моменти з його життя, які викликають приємні переживання. Вихованцеві дають зрозуміти, що все залежить від нього, а наявні в нього недоліки можна усунути. Індивідуальні бесіди

будуються так, щоб підліток усвідомив, що усі виховні впливи здійснюються в його інтересах [2, с. 115].

Одним з важливих методів переконування є диспут. Він допомагає виявляти настрої вихованців, їхній внутрішній світ. Якою б не була тема диспуту, треба пам'ятати про присутність у колективі важковиховуваних підлітків, які мають свої погляди в цьому напрямі, свій життєвий досвід [2, с. 118].

Приклад, як метод перевиховання ґрунтується на природній схильності важковиховуваного підлітка до наслідування. Слід добирати перевірений приклад, здатний викликати глибокі емоційні переживання й прагнення наслідувати його. Доцільно використовувати приклади з життя колишніх важковиховуваних підлітків, які добре вчаться, беруть активну участь у громадському житті [2, с. 118]. Особливе місце у перевихованні належить прикладу педагогів і батьків. Перевиховання важковиховуваного учня залежить від того, хто в нього вихователь, яка його поведінка, світогляд, авторитет, методи формування досвіду суспільної поведінки [2, с. 119].

У перевихованні і формування навичок поведінки особливе місце належить залученню об'єкта виховання до діяльності. Діяльність допомагає оцінити свої дії та усвідомити недоліки, в ній підліток тренує свої позитивні якості.

До групи методів, які сприяють організації позитивної діяльності, слід віднести вправи, привчання, вимогу, громадську думку, доручення [2, с. 121].

Вправа, як метод перевиховання, полягає в планомірній організації таких умов, за яких підліток виконує певні дії з метою вироблення необхідних моральних якостей, формування позитивних умінь і навичок поведінки. Якщо до вихованця повсякчасно ставити суворі вимоги, що примушують його чітко виконувати свої обов'язки, він постійно вправляється в позитивній поведінці. Зрозуміло, що не можна створити універсальної системи вправ для всіх і на всі випадки життя. Досвідчені педагоги здатні їх добирати для кожного конкретного випадку.

Привчання як метод у перевихованні ґрунтується на вимозі до "важкого учня" виконати певні дії. Інколи учень не усвідомлює важливості й значення пропонованого виду поведінки. Тоді його примушують поводитися правильно, керують ним у процесі діяльності [2, с. 123].

Важливим методом педагогічного впливу на свідомість виховуваного підлітка з метою спонування його до певної діяльності або гальмування негативних проявів є вимога [2, с. 124]. Вона сприяє активізації вольових якостей учня, перебудові мотиваційної і чуттєвої сфери діяльності в позитивному напрямі. У роботі з важковиховуваними підлітками доцільно виражати вимогу опосередкованим шляхом, коли стимулом до дії вихованця стає не стільки сама вимога, скільки викликані нею переживання, інтереси. Така вимога може ставитися у різних формах (поради, схвалення, умови, натяку, погрози). Вимога дає позитивні результати, коли вона доцільна, зрозуміла, посильна, поставлена тоді, коли учень підготовлений до її сприйняття. З розвитком важковиховуваного підлітка вимоги до нього повинні зростати. Це стимулює роботу учня над собою, не дає заспокоїтись на досягнутому. Вимога має бути слушною, тоді вона зрозуміла вихованцеві, йому легше її виконати [2, с. 124]. Ефективність вимоги залежить і від того, наскільки чітко визначена її постановка: де, коли, якими засобами і що треба робити. Виконання вимоги важковиховуваними підлітками має перебувати під постійним контролем. Коли контролю немає, підлітки з часом перестають виконувати вимогу. Відсутність контролю свідчить про байдужість самих педагогів, що розхолоджує учнів.

Застосування методу вимоги має і суб'єктивний характер. Вихователь також повинен бути вимогливим до себе самого, тоді він має моральне право вимагати від учнів.

Доручення у перевихованні сприяє виправленню важковиховуваного підлітка в позитивних діях та вчинках [2, с. 130]. Цікаве доручення захоплює підлітка, він не має часу на здійснення негативних вчинків, у нього розвиваються позитивні інтереси. Доручення має

сприяти появі таких якостей, які у вихованця недостатньо розвинуті. Надаючи доручення, слід враховувати індивідуальні особливості підлітка. Доручення має бути цікавим і посильним. Нескладне доручення виховує самовпевненість, надто важке — підриває віру в свої сили. Важливо не тільки дати завдання, а й допомогти учневі довести справу до кінця. З часом доручення стають складнішими. Виховна ефективність доручення значною мірою залежить від того, наскільки добре поставлено контроль за його виконанням. Відсутність контролю призводить до безвідповідальності [2, с.130].

Отже, існують різноманітні загальнопедагогічні, спеціальні методи виховання, які можуть використовувати соціальні педагоги у своїй діяльності. В кінцевому результаті виховання, перевиховання має переходити у самовиховання. Тільки тоді можна говорити про позитивні результати. У роботі з важковиховуваними учнями використовуються загальні методи корекційного впливу та в особливих випадках фахівець звертається до спеціальних методів і прийомів соціально-педагогічного впливу на них.

Література:

1. Макаренко А.С. Художественная литература о воспитании детей / А.С. Макаренко // Педагогические сочинения: В 8 т. – М.: Педагогика, 1986. – Т. VII. – С. 30.
2. Фіцула М.М. Методика попередження і подолання педагогічної занедбаності учнів загальноосвітніх шкіл / М.М. Фіцула. – Ужгород – Тернопіль: Видавництво “Мистецька лінія”, 2002. – 218 с.

GENERAL METHODS AS THE METHOD OF STUDY OF PEDAGOGICAL

Rozman Iryna Ilyivna

*Ph. D.(Pedagogy), Senior Lecturer of the Philological Sciences Department
Mukachevo State University
Mukachevo, Ukraine*

ЗАГАЛЬНОНАУКОВІ МЕТОДИ ЯК ОПЕРАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ ВИВЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПЕРСОНАЛІЇ

PERSONNEL

Розман Ірина Іллівна

*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедра філологічних дисциплін
Мукачівський державний університет
м. Мукачєво, Україна*

The article reveals the essence of the biographical method and the peculiarities of its use in historical and pedagogical science. The scientific works to the use of the biographical method in certain branches of knowledge, in particular philosophy, sociology, historical science, literary criticism, etc. are analyzed.

Key words: method, pedagogical personality, pedagogical biography.

Дослідження педагогічних персоналій — важливий перспективний напрям розвитку української історико-педагогічної науки. У цьому процесі використовується значний арсенал науково-методологічного інструментарію. Загальнонаукові методи розглядаємо як операційний інструмент вивчення педагогічної персоналії.

Ключові слова: метод, педагогічна персоналія, педагогічна біографістика.

Учені-педагоги і представники інших галузей гуманітаристики [див., напр.: 1-8 та ін.] у сукупності свого доробку достатньою мірою розкрили сутнісно-змістову та операційно-

інструментальну спрямованість загальних методів наукового дослідження. У цій статті ставимо за мету його творче узагальнення та адаптацію до предмета і завдань педагогічної біографістики як важливого складника педагогічної науки, позаяк ця важлива проблема ще не піддавалася спеціальному вивченню.

Загальні (загальнонаукові) методи дослідження трактуються як «логічні методи», «методи-операції», що визначають напрям пізнавальної дії, яка співвідноситься із об'єктивно-предметними умовами досягнення науково-дослідницьких цілей [6, с. 82-83]. Як науковий інструментарій вони здебільшого розглядаються і використовуються за парним принципом: аналіз і синтез, індукція і дедукція, абстрагування і конкретизація, ідеалізація і формалізація, узагальнення і порівняння.

Аналіз — це основа наукового діалектичного методу пізнання. У вузькому розумінні — це початок дослідницького процесу, а в широкому він супроводжує всі його етапи. Аналіз передбачає застосування сукупності прийомів і закономірностей уявного або фактичного поділу досліджуваного об'єкта — біографії на окремі складники (життєвий шлях і його етапи; творчий доробок, його напрями, ідеї, концепти тощо) для їхнього предметного, всебічного осмислення. На цій основі формуються загальна картина життєвого шляху, з'ясовуються основні тенденції і характеристики його розвитку тощо. Історико-педагогічне біографічне дослідження передбачає використання різновидів аналізу, що забезпечують поділ системи (множини, цілого) на підсистеми (компоненти, ознаки), зокрема класифікації (джерел тощо), періодизація (життєвого або творчого шляху) і т. ін.

Синтез, протилежний і нероздільно пов'язаний з аналізом, — забезпечує смислове (не механічне) поєднання різних елементів, складників у єдине ціле. У вузькому значенні він у вигляді низки логічних прийомів і операцій також переважно застосовується на початковій стадії педагогічно-біографічного дослідження: для визначення його предмета, мети, завдань, концептуальних положень; для зібрання, обробки, систематизації фактологічного матеріалу тощо. У широкому значенні синтез відтворює біографію-життя як цілісний образ, систему, у якій усі чинники формування особи, її особистісні риси і характеристики, напрями суспільної і творчої діяльності взаємопов'язані, взаємозумовлені. Поєднання аналізу і синтезу дозволяє уникати крайнощів і поверхневості, коли біограф не може знайти в ньому місця для важливих деталей або ж, навпаки, коли вони залишаються непоміченими.

Друга універсальна і взаємозалежна пара методів визначає протилежні напрями процесу пізнання й самого педагогічно-біографічного дослідження: індукція — від конкретного до загального; дедукція — навпаки, від загального до конкретного. Індукція передбачає використання низки супідрядних методів і прийомів (індукція наукова, популярна, повна, неповна; методи єдиної подібності і розрізнення тощо [див.: 8, с. 93-95]) та вказує шлях просування біографа від невідомого до відомого через встановлення причинно-наслідкових зв'язків процесу формування особи, її суспільної і творчої діяльності. Вона дозволяє з'ясувати загальні тенденції і закономірності розвитку об'єкта дослідження, тож слугує способом створення його концепції. А дедукція забезпечує її перевірку й доведення об'єктивності «вірогідного біографічного образу» через переконливі факти і аргументи.

Наступні групи загальнонаукових методів також мають всеохопне значення, обслуговуючи предметну, теоретико-методологічну, джерелознавчу, історіографічну частини педагогічно-біографічного дослідження. Так, метод абстрагування дозволяє виокремлювати головні й другорядні ознаки, властивості, зв'язки досліджуваного об'єкта для його всебічного вивчення, тож ця мисленнєва операція лежить в основі формування його терміносистеми і теоретичних положень. Через їхнє ізолювання, узагальнення, ототожнення здійснюються ранжування поняттєво-категорійного апарату дослідження, класифікація його джерельного комплексу, відтворюється «типовий» або «унікальний» образ педагогічної персоналії. Абстрагування протиставляється і перебуває в єдності із конкретизацією. Утворені вченим-біографом на основі абстракцій реальні або уявні риси і властивості персоналії трансформуються в цілісний мисленнєво-конкретний образ, що органічно поєднує

її якості, характеристики. Цей механізм дозволяє розробляти оригінальні, відповідні предметові, завданням, особливостям біографічного дослідження терміносистеми, класифікації методів, джерел та інших компонентів, періодизації життєвого шляху тощо.

З цією парою методів пов'язана ідеалізація, яка іноді трактується як «граничний вид абстрагування». Вона дозволяє через ізолювання окремої важливої властивості об'єкта (приміром, цілеспрямованість або прихильність вченого певним ідеям тощо) від його інших характеристик, дій, учинків відтворити образ персоналії, який не завжди має раціональне пояснення. Безумовно, ідеалізація не означає «фікцію», яка не має нічого спільного з реальним образом педагогічної персоналії та її «ідеалізацією», як дослідницьким стилем, що притаманний багатьом біографічним дослідженням.

Формалізація протиставляється ідеалізації як виду інтуїтивного мислення, тож вважається операційним методом «другого порядку», який відображає процеси пізнання і дослідження в точних поняттях, символах. Знакова вербалізація знань за допомогою штучної мови дозволяє переводити як інтуїтивні поняття суспільної свідомості побутового рівня, так і категорії історико-педагогічної науки в терміносистему педагогічної біографістики, які адекватно відображають її сутнісно-змістове наповнення та властивості й характеристики процесів і явища, що є предметом дослідження. Окрім того, пов'язана з групою математичних і соціологічних методів дослідження, формалізація дозволяє в точних кількісних величинах представляти різні аспекти життя і творчості педагога — від деталізації життєвого шляху до ретельного аналізу бібліографічної спадщини тощо.

Остання пара загальнонаукових методів — узагальнення і порівняння — також має всеохопний характер, пронизує всі ланки дослідження. Біограф, який прагне глибоко відтворити життєвий шлях педагогічної персоналії, з'ясувати сутнісний зміст, значення, цінність її творчих ідей і концептів, змушений вдаватися до різних видів наукових узагальнень: абстрактних, що передбачають виокремлення різних ознак досліджуваного об'єкта; індуктивних, що синтезують і виражають окремі факти і події у певних теоретичних думках, положеннях; логічних, що проявляються в переході від конкретної думки до узагальнювальних умовиводів тощо.

Узагальнення дає підґрунтя для формування судження про подібність і відмінність між об'єктом дослідження та іншими однотипними суб'єктами, явищами. Порівняння в педагогічній біографістиці, з нашого погляду, доречно здійснювати у трьох системах координат: а) «по вертикалі» — зіставлення якостей, характеристик персоналії на різних етапах її розвитку; б) «по-горизонталі» — зіставлення її життєдіяльності, педагогічних ідей, поглядів з концептами педагогів, що жили раніше або пізніше (це необхідно для визначення наступності і спадковості еволюції педагогічної думки); в) через поєднання цих векторів, що дозволяє виявляти «загальне» і «особливе», притаманне творчості досліджуваної особи та педагогів, що були її сучасниками, попередниками, наступниками.

Отже, попри властиву кожному загальнонауковому методу окрему, специфічну операційно-дослідницьку спрямованість, вони взаємодоповнюють один одного і використовуються в комплексі. Методи абстракції, конкретизації, ідеалізації, формалізації, узагальнення, порівняння повинні активно застосовуватися для створення терміносистеми педагогічної біографістики. Ці методи мають слугувати основою для визначення структури дослідження, розробки класифікацій і типологій його різних компонентів, продукування теоретичних узагальнень і висновків.

Література:

1. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям / С.У. Гончаренко. – Київ-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. – 278 с.
2. Ковальченко И.Д. Методы исторического исследования. – 2-е изд., доп. / И.Д. Ковальченко. – М. : Наука, 2003. – 486 с.
3. Загвязинский В.И. Теория обучения: Современная интерпретация. Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. – М. : Академия, 2001. –192 с.
4. Кузьменко Г. Н. Философия и

- методология науки: учебник для магистратуры / Г. Н. Кузьменко, Г. П. Отюцкий. – М. : Издательство Юрайт, 2014. – 450 с.
5. Методологічні засади педагогічного дослідження: монографія / за заг. ред. В.С. Курила, Є.М. Хрикова. – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2003. – 248 с.
6. Новиков А.М. Методология образования. Издание второе / А.М. Новиков – М. : Издательство «Эгвес», 2006. – 488 с.
7. Сидоренко В.К. Основы научных исследований: навч. пос. / В.К. Сидоренко, П.В. Дмитренко. – К. : РННЦ «ДІНІТ», 2000. – 259 с.
8. Сисоєва С.О. Методология науково-педагогічних досліджень: Підручник / С.О. Сисоєва, Т.Є. Кристопчук. – Рівне : Волинські обереги, 2013. – 360 с.

FORMATION OF SUSTAINABLE ATTENTION AND ITS ROLE IN CONDITIONS OF education IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION

Suchkova Nataliia Kostiantynivna

Student

Department of Media Systems and Technologies

Faculty of Computer Sciences

Kharkiv National University of Radioelectronics

Kharkiv, Ukraine

Scientific supervisor - Senior lecturer at the Department of philosophy

Myttseva O.S.

ФОРМИРОВАНИЕ УСТОЙЧИВОГО ВНИМАНИЯ И ЕГО РОЛЬ В УСЛОВИЯХ ОБУЧЕНИЯ В ВЫСШЕМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ

Сучкова Наталья Константиновна

Студент

кафедра медиасистем и технологий

факультет компьютерных наук

Харьковский национальный университет радиоэлектроники

г. Харьков, Украина

Научный руководитель – ст. пр кафедры философии Митцева О.С.

Summary. The article is devoted to the urgent problem of attracting and retaining attention of the audience using psychological and pedagogical prims and methods.

Key words: development of attention, perception, speech, external stimuli.

Аннотация. Стаття посвяєна актуальній проблемі привлечення і удержання уваги аудиторії з використанням психолого-педагогічних примов і методів.

Ключевые слова: развитие внимания, восприятие, речь, внешние раздражители.

Установлено, что обучение и память по своему физиологическому механизму есть является выработка условных реакций, навыков и ассоциаций разного рода и разной сложности.

Физиология высшей нервной деятельности переводит на язык условных рефлексов правила дидактики, сложившиеся в многовековом опыте учителей, расширяет и уточняет эти правила. В учении о типах нервной системы она объясняет различия темпераментов, способностей, призваний и подсказывает педагогу, какими разными приемами надо пользоваться, чтобы найти путь к сердцу и уму каждого из своих столь не похожих друг на друга учеников [1].

Академик И. П. Павлов открыл так называемый ориентировочный рефлекс. Его суть заключается в том, что если в поле зрения человека попадает какой-то объект, то человек непроизвольно начинает приглядываться, чтобы понять, что это такое. Внимание человека на некоторое время полностью приковывается к тому, на что он смотрит.

Человек способен воспринимать только часть предметов, остальное не воспринимается или воспринимается смутно, так как сознание всегда направлено на что-нибудь конкретное, определенное.

Сосредоточенность, направленность человека на конкретные предметы и явления или их стороны, обеспечивающие их четкое отражение, называется вниманием [2].

Человеку свойственно быть всегда внимательным к чему-либо — на что-то смотрит, размышляет и так далее. Если говорят об отсутствии внимания, то подразумевают не отсутствие внимания в целом, а отсутствие внимания к конкретному предмету или его свойству.

Побочные раздражители небольшой силы, (шум дождя, тиканье часов) не только не мешает сосредоточенности внимания на основном объекте познавательной деятельности, но, наоборот, способствует концентрации внимания. Это объясняется тем, что, согласно выдвинутому А.А. Ухтомским (1966) принципу доминанты, очаги оптимальной возбудимости, которые доминируют (преобладают) над всеми остальными участками коры мозга, не только затормаживают действие побочных слабых раздражителей, но и усиливаются под их влиянием [2].

Концентрации внимания мешают сильные, новые раздражители, а также способные вызвать интерес у студента, например, посторонний человек.

Волны возбуждения не всегда вызывают деятельность. Как установил академик Н.Е. Введенский (1950), при определенном сочетании их силы и частоты возникает торможение. Внимание приковывается быстрее к тому раздражителю, который по силе выделяется из остальной среды.

Тем не менее, очень сильный раздражитель не даст никакого эффекта, если он действует на фоне не менее сильных раздражителей. И наоборот, даже незначительные по своей силе раздражители становятся объектом внимания при условии полной отсутствия других раздражителей. Решающим является контраст между раздражителями.

Важным фактором в обучении является устойчивость внимания, проявляющаяся в длительном удерживании его на чем-либо.

В высших учебных заведениях лекционный материал излагается посредством монолога. Монолог предъявляет ряд требований к темпу и звучанию речи, так как предполагает скупость и сдержанность жестов [3]. У взрослого человека, слушающего непрерывную монотонную речь, уже через 20 мин начинает ослабевать внимание из-за однообразия раздражителя, каким в этом случае является голос оратора [4].

Преподавателю необходимо вводить такие раздражители, которые сильно воздействуют на органы чувств обучающихся, основательно перестраивая все его психические функции. Эмоциональная выразительность речи определяется невербальными приемами (интонации, паузы, мимика, жесты, и т.п.). Необходимо уметь произносить слова так, чтобы в одном и том же слове слышалось, если потребуется, просьба, приказ, удивление, угроза, насмешка, и т.п. Правильно построенная речь способна повлиять на чувства, мысли, поступки другого человека [5]. В процессе познания особое внимание вызывают объекты и явления, к которым человек проявляет ярко выраженное эмоциональное отношение, то есть когда наблюдается проявление интеллектуальных, эстетических, моральных чувств. Удивление, восторг, страх, вызванные конкретным предметом, надолго приковывают внимание человека. Поэтому рекомендуется одновременно использовать и вербальные и невербальные средства общения. К невербальным относятся: мимика, жесты, интонация, речевые паузы, покашливания, тембр голоса, смех, плач, движения глаз, дистанция между общающимися, и т.д [5].

Очень важен зрительный контакт: необходимо не только охватывать краем взгляда аудиторию, смотря только в центр, но и по сторонам. Когда обучающийся слышит, что звук идет в его сторону, он волей-неволей "включается". А если лектор смотрит только прямо, то отсекает правую и левую сторону.

Если же речь дополнительно сопровождается показом наглядных материалов (схемы, графики, электронные презентации), то в действие наряду со слуховым вступает и зрительный анализатор. Появление перед глазами наглядного образа позволяет сфокусировать внимание студентов, и они начинают лучше воспринимать объяснения.

Все описанные условия и методы возможны лишь при соответствующем отношении педагогов к данной проблеме, так как поддержание внимания в процессе обучения играет значительную роль в профессиональном становлении личности.

Литература:

1. Коган А.Б. Основы физиологии высшей нервной деятельности. – 1-е изд., перераб. и доп. – М.: Высшая школа, 1988. – С. 16.
2. Карина Макарова, О. Таллина Психологтя человека. – М.:Прометей, 2011 – С. 28-29.
3. Ситаров В.А. Дидактика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. Заведений. / Под ред. В. А. Слостенина. – 2-е изд., стереотип. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – С. 170-171.
4. Гордиевских В.М., Петухов Д.В. Технические средства обучения: учеб. пособие. – Шадринск: ШГПИ, 2006. – С. 15.
5. Зелинский С.А. Психотехнологии гипнотического манипулирования сознанием. – СПб., 2009. – С. 64.

FORMATION OF PUPILS' SOCIAL RESPONSIBILITY IN JAPAN

Vasylenko Olha Mykolaivna

Cand. Sc. (Education), Associate Professor, Department of Social Pedagogy and Legal Education

*Kharkiv National Pedagogical University after G.S.Skovoroda
Kharkiv, Ukraine*

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УЧНІВ В ЯПОНІЇ

Василенко Ольга Миколаївна

доцент

кафедра соціальної педагогіки

*Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
м. Харків, Україна*

Annotation. In the article features of formation of social responsibility of pupils in Japan in education, labor education, family are considered. It is proved that the public position of the Japanese on the education of the social responsibility of schoolchildren determines the main directions of its formation: family and national traditions, the achievements of ethno-pedagogy, moral and social norms of behavior, labor training, economic awareness.

Key words: social responsibility, students, family, education, labor education, Japan.

Анотація. У статті розглянуто особливості формування соціальної відповідальності учнів в Японії в освіті, трудовому вихованні, сім'ї. Доведено, що саме суспільна позиція японців щодо виховання соціальної відповідальності школярів визначає основні напрями її формування: сімейні та загальнонаціональні традиції, надбання етнопедагогіки, морально-суспільні норми поведінки, трудова підготовка, економічна обізнаність.

Ключові слова: соціальна відповідальність, учні, сім'я, освіта, трудове виховання, Японія.

Проблема розвитку соціальної відповідальності молодого покоління набуває особливої актуальності в сучасних умовах, коли успіх спільної справи залежить від відповідальності кожного за себе, за іншу людину, за спільну справу, значний досвід формування якої накопичено в національному вихованні східних країн.

Звертаючись до традицій різних народів, передусім варто зупинитися на досвіді японської нації. Оскільки в японській етико-філософській системі виховання представлено збалансовані, гармонійно відповідальні відносини людини з навколишньою природою і суспільством. Вивчення традицій японської системи виховання, що співіснують в цій країні, становлять великий інтерес для української педагогічної науки і практики перш за все тому, що дозволяє шукати і знаходити відповіді на актуальні питання про зв'язок виховання з гармонізацією суспільного життя в країні.

Проблема розвитку соціальної відповідальності учнів в Японії розглядалася авторами в контексті сімейного виховання (Л. Беннет,), навчання (І. Біла, Н. Волкова, Х. Стівенсон), міжкультурної толерантності (М. Таруми), трудового виховання (С. Томашевська-Прядун), організації суспільно корисної праці (Н. Волкова) [1-5]. Увагу всіх науковців привертала організація виховання відповідальності дитини в сім'ї, групі, колективі. Вивчення саме соціально-педагогічних напрацювань щодо формування соціальної відповідальності дітей в Японії сприяє створенню умов для використання досвіду в Україні.

Як визначають дослідники японської культури (Канэко Хи-кодзиро, М. Таруми) відповідальність перетворилися в характерну рису японців, лягла в основу неписаного кодексу їхньої поведінки в сім'ї, колективі [4]. Цей кодекс завжди підкріплювався почуттям обов'язку, дотриманням особистих зобов'язань, які у японців займають в шкалі людських цінностей велике місце як «відповідальність за вчинені вчинки з почуття обов'язку» [4].

Крім того, І. Біла, М. Таруми вказали і на особливу роль у формуванні соціальної відповідальності естетичного виховання на основі спеціальних естетико-етичних принципів, таких як: мораль, душа, серце, державний лад, незалежність, самоповага, самопомога, самовдосконалення, що сприяє формуванню у дітей та підлітків системи моральних цінностей [1; 4].

Враховуючи, те, що в Японії панує культ сім'ї, то найбільш цінними в цьому контексті бачиться аналіз особливостей виховання соціальної відповідальності дітей в японській сім'ї. Наприклад, японка схильна регулювати поведінку дитини через вплив на почуття і можливі наслідки вчинку, мати уникає конфронтації з волею та бажанням дитини. Для неї найважливішим являється демонстрація на власному прикладі відповідальної поведінки у суспільстві, її виконання обов'язку, що є прикладом для дитини життєдіяльності в суспільстві, а не вербальне сперечання з дитиною [1]. В сім'ї виховують в дітях дошкільного віку такі керівні цінності: дитина повинна бути симпатично-емпатичною, ніжною, соціально свідомою і кооперативно-гармонійною. Тобто мати формує в дітях, починаючи з дошкільного віку, необхідні регулятиви спільної життєдіяльності індивідів, які є основою для становлення дитини як відповідальної особи. Ще важливим аспектом виховання соціальної відповідальності в сім'ї є серйозне ставлення японських батьків до систематичної праці дітей, виховання таких якостей, як почуття обов'язку і відповідальності, охайність і акуратність, домагання результативності у роботі з перших днів їх свідомого життя (5-15 років) [3].

Формуванню усвідомлення брати на себе морально-громадські зобов'язання, соціальні обов'язки сприяє і те, що дитина в Японії є членом «національної сім'ї». Оскільки всіх японських дітей турбує все суспільство, а всі японські дорослі допомагають дитині навчитись нормам і звичаям суспільства, то діти, починаючи з дошкільного віку, вже дізнаються, що група важливіше особистості, і що людина не повинна виділятися [4].

Багаторічний позитивний досвід розвитку соціальної відповідальності має школа в Японії. Послідовний розвиток соціальної відповідальності школярів здійснюється протягом усього періоду навчання — з перших класів початкової школи до її закінчення. Освіта є вирішальним чинником формування соціальної відповідальності. Освітня установа виступає в ролі головного суспільного інституту, створеного для формування та соціалізації особистості, передачі новим поколінням накопиченого досвіду, знань, основних цінностей і норм, всього того, що визначає погляди, ставлення до навколишнього і, що формує індивідуальні реакції на виконання обов'язку і відповідальну поведінку [4].

До особливостей виховання соціальної відповідальності дітей у школах Японії науковці І. Біла, М.Таруми [1; 4] відносять єдність виховання у процесі освіти (формування відповідальності як складової навчальної діяльності); виховання (розвиток на основі базових якостей особистості японця — почуття обов'язку, співпереживання, поваги і взаєморозуміння у групових інтересах, інтересу до нового і вміння знаходити компроміс у спілкуванні, взаємодії); особистісного розвитку (самовиховання і саморозвиток школяра протягом усього періоду шкільного навчання в рамках єдиного курсу «Моральне виховання», що включає в себе чотири блоки завдань: те, що має відношення до самого себе; те, що має відношення до інших людей»; те, що має відношення до природи і піднесеним речей; те, що має відношення до колективу і суспільству і має на меті навчити дитину поважати свободу всіх і взяти на себе відповідальність за свої власні дії); використання сучасних технологій (словесно-логічних, образно-художніх, трудових, ігрових, індивідуально-психологічних), методи (проблемних методів взаємодії в мікросередовищі; ігрових з розвитку навичок комунікації та вміння приймати свідомі рішення і виконувати обов'язки) та інтерактивних форм (майстер-класи, театралізовані вистави, спортивні свята, фестивалі). Поетапне оволодіння учнями вміннями і навичками відповідати за наслідки своїх чи чужих дій, що виражається в готовності і здатності дати відповіді за ці наслідки дозволяє подолати негативні особистісні установки що до безвідповідальних вчинків. Процес установок на відповідальну поведінку характеризується освоєнням нових способів мислення, емоційного перетворення і вдосконалення всієї морально-особистісної сфери життєдіяльності дитини. Метод мислення, заснований на почуттях, формує почуття відповідальності за стадіями від «поверхневої обізнаності» до «внутрішнього усвідомлення» і до «внутрішнього розуміння» (А.Таніфудзі) [2]. Цьому сприяють: занурення учня в предмет не за допомогою інформування, а навчання «способу життя» як запоруки глибокого особистісного прийняття норм і цінностей; заняття-роздуми та самокритики, на яких діти обговорюють випадки своєї поганої поведінки, якість виконання індивідуальних і групових задач: аналіз конфліктів, які виникають у групі і обговорення шляхів уникнення суперництва, оскільки перемога одного може означати «втрату обличчя» іншого; творчі завдання з розвитку здатності до самостійної праці та прийняття рішень; взаємодопомоги у навчанні, що формує «почуття ліктя» або вміння слухати і чути оточуючих людей, розуміти їхні почуття і вчинки, правильно реагувати на поведінку однокласника, не провокуючи конфліктних ситуацій у взаємодії з однолітками і дорослими [2].

Трудове виховання в Японії розглядається як процес формування в дитині свідомого ставлення до праці, вироблення звички та навиків активної трудової діяльності, розвитку творчого практичного мислення, що відбувається шляхом залучення її до різноманітних видів суспільно корисної праці [5]. Основною метою трудового виховання учнів є формування почуття обов'язку і відповідальності перед самим собою і своєю групою (родиною, колективом, односельцями, громадою). Зміст трудового виховання, на який орієнтуються в Японії, виражається у трьох складових: трудова свідомість (розуміння вагомості трудової діяльності, усвідомлення потреби постійного трудового самовдосконалення, свідоме прагнення до участі у суспільно корисній праці); трудова діяльність (наявність знань та практичних умінь продуктивної суспільно корисної праці); активна трудова позиція (свідомо сформульована система трудових потреб, інтересів,

переконань та ціннісних орієнтацій в обраній сфері трудової діяльності) [2]; формування економічної культури (здатності до осмислення явищ сучасного економічного життя з урахуванням інноваційних методів реалізації всіх форм економічної діяльності) [4].

М. Таруми відмічає, що формування нової, нетрадиційної для японського суспільства культури «індивідуального лідерства» сприяє становленню особистісних установок школяра від «Я – Образа» до «Я – Інші», «Я – Світ» [4]. Це спонукає дитину до самоорганізації, самостійності та відповідальності не тільки в мікросередовищі, а й за процеси в суспільстві, за екологію, за майбутнє країни. Між тим, саме суспільна позиція японців щодо виховання соціальної відповідальності школярів визначає основи цього виховання (сімейні та загальнонаціональні традиції, надбання етнопедagogіки, морально-суспільні норми поведінки, трудова підготовка, економічна обізнаність).

Таким чином, виховна доктрина розвитку соціальної відповідальності школярів в країні Сходячого сонця реалізується через: традиційні шляхи японського виховання, що сприяють розвитку особистості дитини, її внутрішнього світу і здатності до дисципліни і відповідальності за свої вчинки; сучасні пріоритети — ціннісні орієнтації процесу виховання (спрямованість виховного процесу в майбутнє, що виражається в придбанні знань, у формуванні соціально-моральної сфери дитини та сфери його почуттів; розвиток нових форм співпраці школи, сім'ї та громадських організацій; розвиток наступності між різними рівнями освітньої системи; відкритість освіти сучасним соціальним змінам культурно-інформаційного суспільства).

Література:

1. Біла І.М. Освітньо-виховні стратегії Японії / І.М. Біла // Обдарована дитина. – 2011. – № 10. – С.51-58.
2. Волкова Н.П. Педагогіка / Волкова Н.П. – К.: Академія, 2003. – 575с
3. Стивенсон Х. Японское начальное школьное образование / Х. Стивенсон // Начальная школа. – 1992. – № 1 (1991). – С. 109-120.
4. Таруми М.П. Воспитание межкультурной толерантности у школьников в Японии: автореф. дисс. ... канд. пед. наук по спец. общая педагогика, история педагогики и образования 13.00.01 / М.П. Таруми. – Санкт-Петербург, 2012. – 21 с.
5. Томашевська-Прядун С. Особливості трудового виховання дітей в японській родині / С. Томашевська-Прядун // Наукові записки: Педагогічні науки. – 2010. – В. 121(II). – С. 185-190.
6. Bennett L. Expectations for Japanese Children / Linda Bennett // <http://www.socialstudies.org/sites/default/files/publications/yl/1003/100306.html>

**DEVELOPMENT MANAGEMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE
SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL STAFF OF HIGHER EDUCATIONAL
ESTABLISHMENTS**

Krystyna Yandola

teacher

*Department of Psychology and Pedagogy
Ivan Kozhedub Kharkiv National University of Air Force
M. Kharkiv, Ukraine*

**УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

Яндолє Крїстїна Олєксандрївна

викладач

*кафедра психологїї та педагогїки
Харкївський національний університет повітряних сил іменї Івана Кожедуба
м. Харкїв, Україна*

Abstract. The article describes such concept as «competence», «professional competence», «development»; the author underlines that the development management of professional competence scientific and pedagogical staff has to be based on adaptive management as one that provides a combination of goals of individual employees and the organization.

Key words: «competence», «professional competence», «development», «management».

Анотація. У статті розкриваються поняття «компетентність», «професійна компетентність», «розвиток»; підкреслюється необхідність управління розвитком професійною компетентністю науково-педагогічних працівників на засадах адаптивного управління, як такого, яке забезпечує поєднання цілей окремих працівників та організації в цілому.

Ключові слова: «компетентність», «професійна компетентність», «розвиток», «управління».

Вищий навчальний заклад являє собою установу, яка згідно з Законом України «Про вищу освіту» проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей [4]. Виходячи з цього, процес управління навчальним закладом передбачає управління навчальною, науковою, методичною, фінансово-господарською діяльністю тощо. Однак, головною метою вищого навчального закладу є забезпечення процесу навчання, виховання і розвитку особистості. Забезпечення якісних результатів професійної підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах обумовлюється низкою факторів. Особлива роль належить педагогічним працівникам, їх професійній компетентності. Тому одним із важливих напрямів управління сучасним вищим навчальним закладом є управління розвитком професійної компетентності науково-педагогічних працівників.

Наявність значної кількості наукових праць за даним спрямуванням свідчить про актуальність даного питання. Так, поняття «професійна компетентність» є предметом досліджень таких науковців як Є. Павлютенков, Т. Беленька, Т. Задьора, З. Курлянд, Н. Кузьміна, Н. Матяш, Ю. Сенько, С. Янчук тощо. Є. Ісаєв, Г. Костюк, Л. Кузьмінський, І. Підласи, В. Слободчиков, М. Юрій та інші висвітлюють в своїх працях сутність та значення категорії «розвиток». Питанням управління в освітній галузі присвячені праці Г. Єльнікової, Г. Кравченко, О. Ляшенко, І. Маслікової, Г. Полякової, З. Рябової, тощо.

Метою статті є розкриття понятійного змісту управління розвитком професійної компетентності науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів на засадах адаптивного управління.

Перш ніж говорити про управління розвитком професійної компетентності, необхідно розкрити сутність таких категорій як «компетентність», «професійна компетентність», «розвиток».

Поняття «компетентність» було предметом наукових досліджень багатьох науковців, а саме: В. Байденко, Н. Бібік, І. Зимньої, Н. Кузьміної, А. Маркової, О. Овчарук, О. Пометун, Г. Селевко, А.В. Хуторського тощо. Фундаментальний теоретичний аналіз поняття «компетентність» працівників організацій здійснили також М. Армстронг, Ч. Вудруф, О. Грیشнова, Л. Івановська, А. Казановський, В. Лозовецька, Ю. Одегов та ін.

В Законі України «Про вищу освіту» компетентність трактується як здатність особи використовувати знання, вміння, навички та досвід [4]. Такої ж думки дотримуються такі науковці як А. Маркова, Н. Ничкало, Дж. Равен, М. Пантелюк. Г. Коджаспирова наголошує, що це не просто здатність, а сукупність здатностей, а Г. Селевко додає ще й готовність до здійснення діяльності. З іншого боку такі науковці як Н. Бібік, В. Кричевський, О. Оварчук, О. Пометун, В. Ягупов характеризують компетентність як набір знань, вмінь, навичок та досвіду.

Виходячи з перелічених підходів щодо трактування категорії «компетентність», визначимо компетентність науково-педагогічних працівників як системну властивість особистості педагога, цілісну, ієрархічну та динамічну систему особистісних здатностей, яка дозволяє свідомо і творчо визначати та здійснювати свою науково-педагогічну діяльність.

Серед низки компетентностей, якими повинен володіти педагог вищої школи центральне місце посідає професійна компетентність.

Професійна компетентність у трактуванні деяких авторів (Є. Павлютенков, Ю. Сенько, С. Янчук,) пов'язана з поняттям «готовність до професійної діяльності», в інших роботах «професійна компетентність» - це сукупність знань, вмінь, навичок тощо (Т. Беленька, Т. Задьора, З. Курлянд, Н. Кузьміна, Н. Матяш); сукупність методологічної, інформаційної, комунікативної, соціальної і культурологічної компетенцій (О. Даутова, С. Христофоров); система мотиваційно-теоритичної, практико-прикладної і дослідницько-рефлексивної сфер (Н. Еверт, С. Паніна, В. Тесленко,); взаємозв'язок мотивації, ціннісно-змістових відношень до змісту і результату діяльності, знань і вмінь (Ю.Татур).

Отже, професійна компетентність виступає важливою змістовною складовою в загальній структурі професіоналізму освітянина. Професійна компетентність передбачає не лише наявність знань, але й вимагає опори на теоретичні психолого-педагогічні знання та практичну відпрацьованість поведінкового компоненту: стилю педагогічної діяльності й спілкування, стратегій і тактики професійної поведінки, способів розв'язання педагогічних завдань у реальній взаємодії тими, кого навчають. Тому система розвитку та підвищення професійної компетентності педагогів повинна не тільки забезпечити їх відповідними знаннями, але й спрямувати на правильне застосування останніх в практичній діяльності. Професійна компетентність не є статичною, її постійно треба вдосконалювати та розвивати.

Розвиток в науковій літературі розглядається як безперервний, специфічний, ітеративний процес (Г. Костюк, Л. Кузьмінський, І. Підласий), комплекс заходів (В. Гриньова, А. Кібанов, Ф. Хміль), рух (М. Юрій), наявність кількісних та якісних змін, поява нових якостей (С.Батиш, Е. Ісаєв Г. Костюк, Л. Кузьмінський, О. Нестерова, І. Підласий, В. Слободчиков, М. Юрій).

Узагальнюючи підходи щодо трактування поняття «розвиток», визначимо його як безперервний процес, який передбачає розробку та реалізацію комплексу заходів, спрямованих на якісні та кількісні зміни та формування у людини (працівника) нових знань, які сприятимуть досягненню більших результатів окремих працівників та організації в цілому.

Розвиток професійної компетентності передбачає розвиток творчої індивідуальності, формування сприйнятливості до педагогічних інновацій, здібностей адаптуватися до зміни у педагогічному середовищі тощо.

Управління в сучасній літературі загалом розглядається як взаємозв'язок керованої та керуючої підсистеми. В такому розумінні управління визначається як свідомий цілеспрямований і активний вплив різних суб'єктів управління та створених ними органів на економічні об'єкти та діяльність інших людей [5]; як наука про складні системи та їх характеристики; це мистецтво, яким можна оволодіти, маючи певний досвід і талант [6] або сукупність скоординованих заходів, спрямованих на досягнення визначеної мети [7].

Є й інша точка зору щодо сутності «управління». Так, Г. Єльнікова розкриває сутність управління в системі «людина-людина» як особливий вид людської діяльності в умовах постійних змін внутрішнього та зовнішнього середовищ, який забезпечує цілеспрямований вплив на керовану систему для збереження й впорядкування її в межах заданих параметрів на основі закономірностей її розвитку та дії механізмів самоуправління [3]. О. Пометун визначає управління як вид діяльності, що забезпечує ефективне та продуктивне досягнення організацією її цілей і завдань; цілеспрямований вплив керуючої системи на керовану з метою забезпечення її функціонування та розвитку на основі дії механізмів самоуправління [1].

Вважаємо, що управління розвитком професійної компетентності науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів повинно базуватися саме на засадах адаптивного управління, які й визначені в останніх двох трактуваннях.

Одним із важливих завдань керівників вищих навчальних закладів є стимулювати, підтримувати та спонукати науково-педагогічних працівників до професійного зростання. Ці складові повинні бути покладені в зміст процесу управління розвитком професійної компетентності педагогів вищої школи.

Значна роль в розвитку професійної компетентності науково-педагогічних працівників належить післядипломній освіті, а саме підвищенню кваліфікації.

Оскільки адаптивне управління передбачає наявність самоуправління, самоорганізації та саморозвитку [2], при управлінні підвищенням кваліфікації завдання керівника полягає у визначенні та забезпеченні умов, в яких здійснюється розвиток працівників. Серед таких умов слід зазначити організаційно-педагогічні та соціально-психологічні.

В процесі саморозвитку значну роль слід також приділити питанню мотивації. Мотиваційна функція полягає у створенні умов щодо заохочення науково-педагогічних працівників у підвищенні кваліфікації. Як відомо мотиви розподіляються у загальному виді на моральні та матеріальні. Щодо матеріальної мотивації, то реалізація функції мотивації у вищих навчальних закладах (особливо державних) має певні труднощі. Це пов'язано з тим, що діюча система оплати та стимулювання праці у вищих навчальних закладах не мотивує професійне зростання кадрів, оскільки рівень оплати праці жорстко визначається тарифними коефіцієнтами відповідно до посади. Тому значна кількість працівників підвищує кваліфікацію, тому що є законодавча вимога, претендує на нову посаду, або проходить конкурс. Однак, існують й науково-педагогічні працівники з високим рівнем внутрішньої мотивації, які розуміють необхідність вдосконалення власних знань, вмінь та навичок.

Підвищення рівня мотивації слухачі курсів підвищення кваліфікації повинно досягатися шляхом залучення їх до планування й організації всіх етапів навчання, а саме вибору змісту, форм і методів навчання, корекції процесу навчання та його оцінювання. Такий підхід до організації навчання за програмами підвищення кваліфікації дозволяє слухачам адаптувати навчання до особистих потреб, вікових особливостей, професійного досвіду. Це в свою чергу дає можливість зробити навчання індивідуалізованим та особистісно зорієнтованим, підвищити його ефективність.

Узагальнюючи вищевикладене, можна дійти висновку, що управління розвитком професійної компетентності науково-педагогічних працівників передбачає реалізацію

безперервного, цілеспрямованого, організованого процесу систематичного оновлення професійної компетентності працівників освіти. Головною метою цього процесу слід вважати приведення професійної компетентності науково-педагогічних працівників у відповідність із визнаними стандартами, що передбачають розвиток їх творчого потенціалу, педагогічної майстерності, підвищення інтелектуального і загальнокультурного рівня тощо. Однак, сам розвиток повинен відбуватися в умовах узгодженості цілей як окремого науково-педагогічного працівника так і навчального закладу загалом.

Література:

1. Борова Т.А. Теоретичні засади адаптивного управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу : монографія / Т.А. Борова – Харків: Компанія СМІТ, 2011. – 384 с.
2. Єльнікова Г.В. Компетентнісний підхід до моделювання професійної діяльності керівника вищого навчального закладу / Г.В. Єльнікова [Електронний ресурс] / Теорія та методика управління освітою: електронне наукове фахове видання. – 2010. – № 4. Режим доступу до журн. : <http://tme.umo.edu.ua/>. – 15.01.2017 р. – Назва з екрана.
3. Єльнікова Г.В. Адаптивне управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринку закладу / Г.В. Єльнікова [Електронний ресурс] / Адаптивне управління: теорія і практика. – 2016.- №1. Режим доступу до журн. : http://am.eor.by/images/adapt/vol1/16_am_01_yelnykova.pdf – 10.01.2017 р. – Назва з екрана.
4. Закон України «Про вищу освіту» Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004
5. Мочерний С.В. Основи підприємницької діяльності: Посібник. / С.В. Мочерний, О.А. Устенко, С.І. Чеботар – К.: Видавничий центр «Академия», 2001. – 280 с.
6. Осовська Г.В. Основи менеджменту: Навч. посібник, для студентів вищих навчальних закладів./ Г.В. Осовська. — К.: «Кондор», 2008 - 664 с.
7. Шатун В.Т. Основи менеджменту. Навчальний посібник. / В.Т. Шатун. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2006. – 376 с.

PROBLEMS OF SOCIAL IDENTITY OF WORKING WOMEN

Antonina Babko

a student

department of general and practical psychology

faculty of psychology and social work

Nizhyn Gogol State University

Nizhyn, Ukraine

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ПРАЦЮЮЧИХ ЖІНОК

Бабко Антоніна Валентинівна

студентка

кафедра загальної та практичної психології

факультет психології та соціальної роботи

Ніжинських державний університет ім. М. Гоголя

м. Ніжин, Україна

Abstract. The article discusses the concept of social identity. Considers the problem of social identity of a working woman. The employment problem faced by every woman. The article highlights the views of foreign researchers. This problem is poorly understood and requires further study.

Key words: Identity, social identity, work, life crisis.

Анотація. У даній статті розглядається поняття соціальної ідентичності. Розглядається проблема соціальної ідентичності працюючої жінки. Проблема закінчення трудової діяльності з якою зіштовхується кожна жінка. У статті висвітлені погляди зарубіжних дослідників. Дана проблема мало вивчена і потребує подальшого дослідження.

Ключові слова: Ідентичність, соціальна ідентичність, трудова діяльність, життєва криза.

Останнім часом у вітчизняній і зарубіжній психології посилюється інтерес до проблеми соціальної ідентичності, що відображає реакцію науки на зміну соціальних умов в суспільстві [4].

Соціальна ідентичність — це результат процесу соціальної ідентифікації: визначення себе через членство в соціальній групі. Соціальна ідентифікація виконує важливу як на груповому, так і особистісному рівнях. Завдяки цьому процесу суспільство отримує можливість включити індивідів в систему соціальних зв'язків і відносин, а особистість реалізує базисну потребу групової приналежності, забезпечує захист, можливості самореалізації, оцінки іншими і впливу на групу [4].

Соціальну ідентичність досліджували: Курт Левін (який вважав, що людина має потребу в сильному відчутті групової ідентифікації, щоб зберегти відчуття внутрішнього благополуччя), Ерік Еріксон (завдяки якому термін «ідентичність» отримав статус самостійної наукової категорії), Ч. Кулі і Дж. Мід, А. Тедшфел, Дж. Тернер, Павленко В.Н., Корж Н.Н., Іванова Н.Л., Баранова Т.С., Чавичалова В.В. Дослідження Лебедевої Н.М. показують, що в сучасних умовах відбуваються зміни в усіх процесах самоідентифікації, змінюються не тільки соціальні категорії, до яких людина може себе включити, а й суть процесів самоідентифікації, їх спрямованість і цілі.

Аналіз літературних джерел показує, що сучасні дослідження соціальної ідентичності базуються на двох основних теоріях, розроблених в рамках когнітивістської парадигми: теорії соціальної ідентичності А. Тедшфела, Дж. Тернера, де соціальна ідентичність

розглядається як частина індивідуальної Я-концепції, в якій сукупність знань індивіда про його належність до соціальної групи або груп поєднана з ціннісними та емоційними проявами [1]. Це ті аспекти «образу-Я» людини, які виникають з соціальних категорій, до яких вона відчуває свою приналежність».

Теорія соціальної ідентичності будується на трьох загальних положеннях:

1. люди прагнуть утримувати або підвищувати свою самооцінку, тобто прагнуть до позитивної «Я-концепції»;

2. соціальні групи або категорії і членство в них пов'язані з позитивним або негативним ціннісним змістом, тому соціальна ідентичність може бути позитивною або негативною, виходячи з оцінок тих груп, які беруть участь у створенні соціальної ідентичності людини;

3. оцінка своєї власної групи визначається при співвіднесенні з іншими конкретними групами шляхом соціального порівняння значущих властивостей і характеристик [1].

Серед соціальних характеристик людини важливими є ті, що пов'язують її із трудовою діяльністю, професією. Трудова діяльність дає усвідомлення статусу в суспільстві, ступеня престижності, рівня добробуту, задоволеність або незадоволеність своєю діяльністю, звичку до постійної зайнятості. Особисте ставлення до кожної з цих категорій в порівнянні з тим новим, що набувається або втрачається, визначає характер реакції на сам факт припинення роботи, вихід на пенсію [2].

Припинення трудової діяльності, втрата основного заняття, яке, з одного боку, займало значний обсяг особистого часу, з іншого боку — визначало приватний щоденний, щотижневий або інший розклад, у жінок передпенсійного віку не тільки викликає ряд змін у їх повсякденному житті, але й впливає на їх думку про себе та явлення про них оточуючих.

Зміни в повсякденному житті, з якими стикається особистість, коли виходить на пенсію, викликають необхідність перетворення свого життя, використання певних стратегій адаптації до нової життєвої ситуації, тобто вимагають в певному сенсі переглянути свою ідентичність. Багато дослідників навіть вважають, що вихід на пенсію викликає кризу [3]. Переживання такої кризи жінками залежить від її соціального статусу, професійних і сімейних ролей, ставлення життя на пенсії. На даному етапі життя жінки зазвичай звертаються до наявних ресурсів, наприклад, більше приділяють увагу сім'ї, внукам, родичам, захопленням, хобі, але питання ідентичності залишається актуальним. Для працюючих пенсіонерів актуальним залишається питання про те: працювати далі чи піти на пенсію? Але навіть тоді, коли людина пенсійного віку продовжує працювати, питання про ідентичність теж постає перед нею, адже її все одно називають «пенсіонером». І вона тоді сама вирішує для себе, як ставитися до цього нового статусу [3].

Особливо актуальною ця проблема стає для жінок. Жіночу працю, раніше вважали додатковим приробітком, який не впливав на формування усвідомленої і визнаної ідентичності. Проте зовсім по-іншому це відбувається, коли жінки постійно зайняті професійною діяльністю і не приймають ідентичність, побудовану виключно на виконанні сімейних ролей. З часом відбулася корінна зміна: праця в нашому суспільстві стає основою соціальної ідентичності жінок. Ймовірно, що саме це визначає особливості процесу соціальної ідентифікації працюючих жінок пенсійного віку

Література:

1. Журавлев А.Л., Соснин В.А., Красников М.А. Социальная психология: Учебн. пособ. - М.: ФОРУМ: ИНФРА-М, 2006. - 416 с.
2. Краснова О.В. Выход на пенсию и идентичность женщин// Психологические исследования. - 2014. -Т.7. - № 35. - С. 6.
3. Кушатица В.А., Выход на пенсию как момент пересмотра идентичности // Мир России. - 2008. - № 4

4. Микляева А.В., Румянцева П.В. Социальная идентичность личности: содержание, структура, механизмы формирования: Монография. - СПб.: Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2008. - С. 8-47.

GENDER FEATURES OF LOVE EXPERIENCES AT A YOUNG AGE

Davydenko Victoriy Nikolaevna

a student

Department of Psychology

Faculty of Philology

Donetsk National University named after. V. Stus

Vinnitsa, Ukraine

Supervisor - cand. psychologist sciences, associate professor, Vasyuk K.M.

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕЖИВАННЯ ЛЮБОВІ В МОЛОДОМУ ВІЦІ

Давиденко Вікторія Миколаївна

студентка

кафедра «Психології»

філологічний факультет

Донецький національний університет ім. В. Стуса

м. Вінниця, Україна

Науковий керівник – канд. психол. наук, доцент, Васюк К.М.

Annotation: The article is devoted to the study of gender characteristics of the love experience at a young age. Theories of the phenomenon of love and types of love feelings are considered. The experimental study of gender differences in the experience of love by young people is described. The significance of the described study is to expand the conceptual apparatus, and to apply the results in family counseling, in addition, the idea of love at the level of ordinary human consciousness can be used in the prevention of suicidal attempts — the restoration of the meaning of life through love.

Keywords: Experiences of love, gender peculiarities, addiction, love affairs, femininity, masculinity, love, etc.

Анотація: Стаття присвячена дослідженню гендерних особливостей переживання любові в молодому віці. Розглянуті теорії феномену любові та види любовних почуттів. Описане експериментальне дослідження гендерних відмінностей переживання любові молодими людьми. Значимість описаного дослідження полягає в розширенні понятійного апарату, і застосуванні отриманих результатів у сімейному консультуванні, крім того уявлення про любов на рівні буденної свідомості людей може бути застосовано в профілактиці суїцидальних спроб — відновлення сенсу життя через любов.

Ключові слова: переживання любові, гендерні особливості, адикція, любовні стосунки, фемінність, маскуліність, закоханість тощо.

Тема любові для традиційної вітчизняної психології не характерна, хоча і не нова. Поняття любові відсутнє у багатьох вітчизняних психологічних словниках і підручниках. Крім того, говорячи про це почуття, вкрай важко відокремити любов як суб'єктивне переживання, оцінку своїх відносин з іншою людиною від кохання як специфічного процесу спілкування та взаємовідносин із нею. Інтимний характер любові, малодоступність її для вивчення неминує призводити до фрагментарності знань про це явище. Проте можна відзначити, що поняття «любов» репрезентує для більшості людей певну психологічну

реальність і не змішується з іншими близькими поняттями. Специфіка переживання почуття любові пов'язана із цілим рядом особистісних характеристик суб'єкта, головними із яких є гендерна приналежність та вік. У зв'язку з цим виникає необхідність детального опрацювання феномена любові і виявлення гендерних особливостей уявлення про любов. Беручи до уваги той факт, що молодий вік є віком найбурхливіших любовних переживань і потрясінь, бо саме у цей час особистість розкривається у любові, тому у даному дослідженні приймають участь лише люди молодого віку.

Метою даного дослідження є виявлення структурних особливостей переживання почуття любові до протилежної статі чоловіками і жінками в молодому віці.

Об'єкт дослідження — переживання любові.

Предмет дослідження — гендерні особливості переживання почуття любові до протилежної статі в молодому віці.

Гіпотезою 1. даного дослідження є твердження про те, що переживання почуття любові до протилежної статі у жінок більш диференційовано у порівнянні з чоловіками в показниках: емоційна забарвленість, нюансування і «диференційованість» любовних переживань.

Гіпотеза 2. це припущення про те, що жінки молодого віку частіше страждають на любовну адикцію у порівнянні з чоловіками того ж віку.

Поняття «любов» — одне з небагатьох слів, що виражають майже абсолютну абстракцію. Адже в поняття «любов» кожен вкладає зовсім різне значення. До того ж у різноманітних психологічних школах сформувалися власні уявлення про любов. Наприклад, С.Л. Рубінштейн вважав, що любов відмінна в першу чергу глибиною почуття, тобто тим, як глибоко вона проникає в особистість. Глибина проникнення почуття, в свою чергу, визначається тим, наскільки істотні для особистості любов як почуття і та сфера, з якою вона пов'язана [4]. Психолог Роберт Стернберг, у свою чергу, розробив трикомпонентну теорію любові (тріаду), зобразивши її у вигляді трикутника. За цією теорією любов складається із трьох частин: близькості, пристрасті і компонента, названого "рішення/обов'язок" [1]. Крім того термін любов об'єднує якісно різні відносини. Найбільш відомою з типологій любові є класифікація, запропонована Є.Фроммом. Він виділяє п'ять типів любові: братську; материнську; еротичну; любов до себе; і любов до Бога [6].

Згідно "Триангулярної теорії любові" Роберта Дж. Стернберга виділяються такі види любові між чоловіком та жінкою: відсутність любові; приязнь; палка любов; формальна любов; романтична любов; дружня любов; фатальна любов; та любов досконала.

Підсумував усі відомі погляди і теорії вчених на проблему любові, можна виділити причини, за якими люди закохуються, а саме: психологічний аспект; фізичний потяг; і соціальні причини [2].

Якщо ж підсумувати усі існуючі дослідження біохіміків, зокрема Хелен Фішер на тему гормонального підкріплення кохання, то можна виділити шість фаз любові як поступового переходу від верховенства одного гормону до іншого, а саме: «фенілетиламінова атака; адреналінова фаза; ендорфінова залежність; верховенство серотоніну та дофаміну; ендорфінова фаза із синтезом основних статевих гормонів: окситоцину (у жінок) і прогестерону (у чоловіків і жінок); фаза відповідальності, свідомості і соціуму [3].

Якщо ж говорити про особливості переживання любові, то слід також виділити любовну адикцію — як залежність людини від відносин з іншою людиною із патологічною фіксацією на об'єкті любові [5]. Крім того любовні адикції — один із різновидів хвороб нехімічної залежної поведінки, який відповідає таксону F63.8 МКБ-10.

Експериментальне дослідження проводилося у соціальній мережі. В даному дослідженні взяло участь 60 людей (30 юнаків і 30 дівчан, віком від 19 до 24 років). На основі проходження ними методики «Маскулінність-фемінність» Сандри Бем було

сформовано чотири групи: I — фемінні жінки, II — маскулінні жінки, III — маскулінні чоловіки і IV — фемінні чоловіки.

У даному дослідженні було використано кілька методик для визначення особливостей любовних переживань юнаків і дівчат: методика «Семантичний диференціал», «Тест на виявлення любовної адикції по Єгорову», методика «Маскулінність-Фемінність» Сандри Бем і міні-твір «Мій досвід переживання любові».

У процесі аналізу анкет відповідей опитуваних були отримані наступні результати: найбільш емоційно насиченими виявилися твори фемінних чоловіків; чоловіки молодого віку частіше усвідомлюють місце кохання у своєму житті ніж жінки того ж віку (66% проти 60%); маскулінні чоловіки та фемінні жінки сприймають любов більш оптимістично ніж фемінні чоловіки та маскулінні жінки; фемінні жінки (65%) та фемінні чоловіки (71%) виділяють любові центральне місце у своєму житті частіше ніж маскулінні жінки (45%) та чоловіки (41%); найбільш комфортно перебувати у почутті закоханості маскулінним чоловікам (83%); найбільш некомфортно перебувати у почутті закоханості, як не дивно, фемінним (31%) і маскулінним (28,5%) жінкам; усі шість маскулінних жінок молодого віку, що зазначили у творі більшою мірою негативні відчуття стосовно закоханості мають любовну адикцію; маскулінні дівчата схильні дружити із об'єктом своєї пристрасті, у той час, як хлопці таких дівчат схильні не помічати; частіше за все зраджують фемінним жінкам (4 випадки) та фемінним чоловікам (5 випадків); фемінним жінкам після розриву стосунків характерно добре відгукуватись про колишнього; серед маскулінних чоловіків найвищий відсоток тих, хто жодного разу не відчував справжніх любовних почуттів — 29%.

Н-критерій Крускала-Уоліса не показав значущих відмінностей між факторами «Пристрасть», «Напруженність», «Зацікавленість», «Стриманність», «Апатія», «Захват» і «Гнів» Семантичного диференціалу; однак все-таки виявилися відмінності між чотирма групами опитуваних у показниках фактору «Пригніченності» на 1% рівні значущості ($H_{emp} = 23,636$). Тобто можна з впевненістю стверджувати, що фемінні чоловіки у стані закоханості мають найнижчий емоційний фон, що характеризується наявністю таких станів і емоцій, як перевтома, самотність, прикрість, відчай, приниженність, печаль, пригніченність, розчарованність, дратівливість, хандра, песимізм (x середне по фактору = 1,778). Найвищий позитивний емоційний фон мають фемінні жінки (x середне по фактору = 16).

Таким чином фемінність у чоловіків у стані закоханості сприяє пониженню їх емоційного фону і виникненню загальної пригніченності життям у цілому, у той час як у жінок фемінність навпаки сприяє підвищенню їх емоційного фону і загальної задоволеності своїм життям.

Застосував Кутове перетворення Фішера були отримані статистичні дані, які доводять, що вдячність до любовного партнера має гендерні особливості свого прояву і значно більше виявляється серед жінок (майже 64%) ніж серед чоловіків (24%). Жінкам більш властиве почуття надії і віри до свого партнера, вони частіше вдячні своїм другим половинкам за те, що ті залишаються поруч із ними як у тяжкі, так і у щасливі моменти життя, вони більше цінують турботу і увагу до себе. Навіть після болючого розриву жінкам більш властиво дякувати колишнім за набутий досвід ніж корити за «зіпсоване життя». Також розчарування у коханому і у любові взагалі більш властиве жінкам, вони хоч і переживають почуття вдячності до колишніх, однак і випадки розчарувань у коханні для них не рідкість. Отже жінки більш емоційно реагують на розрив відносин, їх любовні переживання у такому випадку різняться від чоловічих і проявляються в більш яскравій формі.

З огляду на викладене вище, можна вважати, що гіпотези №1 и №2 повністю не підтвердились. Адже згідно результатів дослідження, саме чоловікам властива більша емоційна забарвленість, нюансування і «диференційованість» любовних переживань.

Література:

1. Альберони Ф. Дружба и любовь.- М., 1991.- С.13

2. Век В.В. Влюбленность и любовь как объекты научного исследования. Монография./ В.В. Век. – Пермь: ООО «Издательский дом «Типография купца Тарасова», 2010. – 332 с.
3. Горобец Т.Н. Любовь – духовная потребность в реализации жизненной стратегии // Мир психологии, 2006, №1.-С. 230-241
4. Изард К.Э. Психология эмоций/Пер с англ.- СПб.: Изд-во «Питер», 2000.- 464с.: ил (Серия «Мастера психологии») С. 410-425
5. Кернберг О. Отношения любви. Норма и патология / О. Кернберг.- Независимая фирма «Класс», 2000.- С. 8
6. Фромм Э. Искусство любить: исследование природы любви/Э Фромм. - М., 1990.- С. 95.

DOLPHINOTHERAPY: CONTENT, PURPOSE, FUNCTIONS

Hrysiuk Olena Evgenievna

master's degree

department of practical psychology

Kharkiv National Pedagogical University after G.S. Skovoroda

Kharkiv, Ukraine,

Scientific supervisor – cand. of psychol. Sciences Zhvaniia Taras Valerianovich

ДЕЛЬФІНОТЕРАПІЯ: СУТЬ, МЕТА, ФУНКЦІЇ

Грисюк Олена Євгенівна

магістр

кафедра практичної психології

факультет соціології та психології

Харківський національний педагогічний університет

м. Харків, Україна

Науковий керівник – канд. психол. наук Жванія Тарас Валеріанович

Annotation: The article deals with the essence of dolphin therapy as an alternative method of psychotherapy, the purpose of which is to create conditions for activating the natural capabilities of man to improve his health through interaction with dolphins. The significance of the functions of dolphin therapy (psychophysiological, psychotherapeutic, rehabilitation, self-realization, communicative, developing, animation) is revealed. The directions of organization of interaction with dolphins (free and specially organized interaction with dolphins) are determined.

Key words: dolphin therapy, goal, function, interaction with dolphins, rehabilitation.

Анотація. В статті розглянуто суть дельфінотерапії, як альтернативного методу психотерапії, метою якої є створення умов для активізації природних можливостей людини щодо покращення її здоров'я завдяки взаємодії з дельфінами. Розкрито значення функцій дельфінотерапії (психофізіологічна, психотерапевтична, реабілітаційна, самореалізації, комунікативна, розвивальна, анімаційна) та визначено напрями організації взаємодії з дельфінами (вільна і спеціально організована взаємодія з дельфінами).

Ключові слова: дельфінотерапія, мета, функція, взаємодія з дельфінами, реабілітація.

Актуальність проблеми реабілітації дітей, що мають особливості в розвитку — одна з основних задач, які намагаються вирішити педагоги, психологи і лікарі, що працюють з ними. Поряд з медикаментозними, психотерапевтичними і педагогічними методами допомоги дітям найбільш активно впроваджуються методи зоотерапії, що використовують для вирішення найважливіших завдань психічного і фізичного розвитку дітей роботу з тваринами (іпотерапія, лікувальна кінологія, робота в «живому куточку»). Велике місце в

цьому напрямку займає дельфінотерапія, що надає можливість використовувати дельфінів в якості посередника між дитиною з особливостями у розвитку та реабілітологом, психологом.

Вперше взаємодія людини з дельфіном стає предметом наукового вивчення Джоном Ліллі (друга половина ХХ ст.), в результаті якого було відкрито, що тривала взаємодія людини і дельфінів позитивно впливає на людський мозок і функції свідомості [2].

Експериментальними дослідженнями впливу тварин на здоров'я людини в різних аспектах займалися: Б. Левінсон, Нью-Йорк (методи пет-терапія), Х. Доббс, Великобританія, Д. Натенсон, США (використання дельфінів як пет-терапевтів), Х. Доббс, Англія (лікування анорексії, депресивного стану людини у взаємодії з дельфінами), Натенсон, Флорида (вивчення впливу дельфінотерапії на людський організм), Б. Сміт, США (вивчення впливу дельфінів на емоційні та когнітивні здібності людей з аутизмом), Н. Кон, Р. Ертер (вивчення впливу дельфінотерапії на результати зміни здоров'я дитини, у яких спостерігаються порушення етимології, агресія, соціальна замкнутість, тривожність). У науковому світі вважається, що саме Д. Натенсон, Б. Сміт вперше експериментально обґрунтували наукові підходи до використання дельфінотерапії як методу психотерапії та медицини [3].

Л. Лукіна (Україна) на початку 90-х років ХХ ст. науково обґрунтувала ефективність дельфінотерапії у дітей з порушенням психоневрологічної етимології, синдромом хронічної втоми, енурезом, ДЦП, затримкою мовного розвитку, неврастенію, раннім дитячим аутизмом [3].

Під дельфінотерапією розуміють альтернативний метод психотерапії, в основі якого лежить спілкування людини і дельфіна (В. Лисенко, І. Загоруйченко, Ю. Батозский) [3]. Основною метою дельфінотерапії є створення умов для посилення психотерапевтичних факторів (позитивні емоції, седативний, відволікаючий) взаємодії з дельфінами, що активізує природні можливості людини щодо покращення здоров'я. Вважається, що основним чинником, що діє в дельфінотерапії є лоцірування у воді дельфіном пацієнта за допомогою сонора, що випромінює ультразвуки різної частоти. При цьому фізична взаємодія пацієнта з дельфіном (таласотерапія — купання в морській волі, дотик до шкіри, виконання спільних вправ), так само вважається значущим лікувальним фактором, тим більше, що шкіра тварини має велику кількість біологічно активних точок і має певний електромагнітний потенціал.

Аналіз наукових досліджень О. Артемової, В. Лисенко, І. Загоруйченко, Ю. Батозский і власного досвіду роботи в Центрі дельфінотерапії (м. Харків) дозволив узагальнити такі функції дельфінотерапії: психофізіологічна (зняття стресу, нормалізація роботи нервової системи, психіки в цілому); психотерапевтична (гармонізація міжособистісних відносин); реабілітаційна (відновлення соціальних відносин, отримання додаткових каналів взаємодії особистості з навколишнім світом через дельфінів, що сприяє психічної, соціальної її реабілітації); задоволення потреби в компетентності (виражається формулою «я можу», є однією з найважливіших потреб людини); самореалізації (сприяння реалізації внутрішнього потенціалу інваліда, потреби бути значущим для інших, представлених в їхньому житті); комунікативна (створення сприятливих умов для взаємодії і спілкування з дельфінами як партнерами спілкування); розвивальна (сприяє фізичному розвитку завдяки використанню елементів імаготерапії — ігрової терапії); анімаційна (створює умови емоційного потрясіння, свята з позитивними наслідками) [1; 3].

Аналіз досліджень [1; 3] дозволив виділити такі напрями використання дельфінотерапії: вільна взаємодія з дельфінами з мінімальною участю фахівців (лікаря, тренера, психолога, психотерапевта, педагога і т.д.): пацієнт сам вибудовує свої відносини з дельфіном, вибирає способи взаємодії в рамках допустимих можливостей; спеціально організоване спілкування пацієнта з дельфінами: організація і контроль фахівця спілкування клієнта з дельфіном відповідно до завдання лікування (психотерапевтичні, психокорекційні, психопрофілактичні, фізіотерапевтичні, педагогічні).

Таким чином, дельфінотерапія сприяє зміні ставлення людини до себе, до оточуючих людей, до природи; стимулює розвиток інтересу до зовнішнього світу, виступає в якості

сенсорного стимулятора, активізуючи роботу мозкових структур і всього організму в цілому і сприяючи мовному і сенсомоторному розвитку аутичних дітей і дорослих.

Література:

1. Артемова О.В. Дельфинотерапия как метод психотерапии / О.В. Артемова // <http://www.psi.lib.ru/statyi/sbornik/delter.htm>
2. Карвасарский Б.Д. Психотерапия: учеб. для вузов / Карвасарский Б.Д. / Изд. 2-е, перераб. — СПб. : Питер, 2002. — 672.
3. Лысенко В.И. Использование дельфинотерапии в реабилитации детей / Лысенко В.И., Загоруйченко И.В., Батозский Ю.К. // Сб. научн. статей : Матер. VI Конгресса педиатров России «Неотложные состояния у детей». — М., 2000. — С. 177-178.

**FEATURES OF THE USE OF POST-THERAPY AT WORK WITH PERSONS OF
DIFFERENT AGE**

Mastershina Valentina Sergeevna

Cadet IV course of psychological faculty

Institute of Criminal Execution Service

Kiev, Ukraine

Scientific supervisor - Yatchuk Maria Sergeyevna

Candidate of Psychological Sciences

Senior Lecturer of the Department of Practical Psychology

Institute of Criminal Execution Service

Kiev, Ukraine

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПІСОЧНОЇ ТЕРАПІЇ ПРИ РОБОТІ З
ОСОБАМИ РІЗНОГО ВІКУ**

Майстришина Валентина Сергіївна

курсант IV курсу психологічного факультету

Інституту кримінально-виконавчої служби

м. Київ, Україна

Науковий керівник - Ятчук Марія Сергіївна

кандидат психологічних наук

старший викладач кафедри практичної психології

Інституту кримінально-виконавчої служби

м. Київ, Україна

Abstract. The paper considers the problem of using sand therapy, as a form of art therapy, when working with people of all ages.

Key words: art therapy, sand therapy, intrapersonal conflicts, mental states.

Анотація. У праці розглядається проблема використання пісочної терапії, як виду арт-терапії, при роботі з особами різного віку.

Ключові слова: арт-терапія, пісочна терапія, внутрішньоособистісні конфлікти, психічні стани.

На сьогодні арт-терапія, є поширеною при наданні психологічної допомоги особам різного віку (діти, підлітки, дорослі), з різними проблемами. О. Вознесенська у праці «Арт-терапія у подоланні психічної травми» [1] розкриває особливості використання арт-терапії при роботі з особами, які мають психічні травми.

На даний час виділяють такі види арт-терапії:

- пісочна терапія,
- ізотерапія,
- музикотерапія,
- танцювальна терапія та інші.

Одним із нових і ефективних методів психологічної допомоги дітям є пісочна терапія. Це відносно новий метод, який активно впроваджується в практичну діяльність. Пісочна терапія поєднує в собі певну гру, казку, яка може показати усі потаємні страхи, думки, переживання.

Пісочна терапія розвиває у дитини самовираження, саморегуляцію, творче сприйняття світу, самостійність. Також позитивно впливає на увагу, пам'ять, мислення та інші пізнавальні процеси.

Дитина за допомогою гри на піску, розкриває свої фантазії, думки, переживання, те що вона не може розповісти у повсякденному житті при спілкуванні з батьками, однолітками тощо.

Пісочна терапія дає змогу не лише вирішувати психологічні проблеми дитини і позбавити дитину тривоги, страху тощо, але дозволяє розвивати певні навички у дитини. Наприклад, розвиток дрібної моторики рук дошкільника та інші.

Коли дитина грається вона будує свій власний світ, і тим самим показує, що її найбільше хвилює, що впливає на її психічний стан, відносини з батьками та однолітками. Арт-терапевт повинен заохотити дитину і створити належні умови, щоб сформувати дружні відносини з дитиною, показати дитині, що він її друг в цій грі, а далі вже дитина буде усе робити самостійно.

Важливим для дитини та її батьків є те, що арт-терапевт залучає всю сім'ю до пісочної терапії. Це допоможе усім зблизитися, розкрити у собі нові якості, набути нового досвіду, навчитися краще розуміти дитину, а дитині зрозуміти, що батьки це не лише вихователі, а і вірні друзі. Це може бути як проста розвиваюча гра між дитиною і батьками так і цілеспрямована. Отже, пісочна терапія є ефективною й при вирішенні сімейних проблем.

Зазвичай, після кількох сесій пісочної терапії батьки помічають позитивні зміни в поведінці дитини, вона стає відкритою, розкриває свої приховані якості та властивості.

Науковці пропонують використовувати пісочну терапію під час роботи не лише з дітьми, а й з дорослими. Так, доросла людина, яка працює з пісочницею не усвідомлює того, що відображає свої внутрішньоособистісні конфлікти, переживання.

Робота з піском дає можливість дорослій людині пізнати себе, розкрити різні аспекти внутрішнього світу, подивитись на себе з боку, виявити приховані внутрішні суперечності та конфлікти й знайти вихід з проблемних ситуацій.

Отже, пісочна терапія є ефективною не лише при роботі з дошкільнятами, молодшими школярами, а й з особами різного віку та з сім'ями.

Література:

1. Вознесенська О. Арт-терапія у подоланні психічної травми: Практичний посібник / О. Вознесенська, М. Сидоркіна. – К. : Золоті ворота, 2015. – 148 с.

**STUDYING THE MEANING OF LIFE IN THE SCIENTIFIC HERITAGE OF
V. FRANKL**

Melnychuk Irina Yaroslavivna
*Associate Professor
of the Department of Practical Psychology
the Faculty of Pedagogy and Psychology
Central Ukrainian State Pedagogical University
named after Volodymyr Vynnychenko
Kropivnitsky, Ukraine*

**ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ СЕНСУ ЖИТТЯ У НАУКОВІЙ СПАДЩИНІ
В. ФРАНКЛА**

Мельничук Ірина Ярославівна
*доцент кафедри практичної психології
факультету педагогіки та психології
Центральноукраїнського державного педагогічного університету
імені Володимира Винниченка
м. Кропивницький, Україна*

The article analyzes the main provisions of the logotherapy of V. Frankl, outlines the main methods and techniques of finding the meaning of life.

Key words: logotherapy, meaning of life, freedom, responsibility, self-transference, self-abandonment.

У статті проаналізовано основні положення логотерапії В. Франкла, виокремлено основні способи і техніки знаходження сенсу життя.

Ключові слова: логотерапія, сенс життя, свобода, відповідальність, самотрансценція, самовідсторонення.

Система ціннісно-смилових орієнтацій виступає регулятором поведінки особистості, надає спрямованості життю, тому проблема їх формування є актуальною як для окремої особистості, так і для суспільства в цілому.

Логотерапія (з грецької *logos* — слово, вчення; *therapeia* — лікування) — це екзистенційний напрямок психології, розроблений Віктором Франклом, спрямований на допомогу у вирішенні проблеми сенсу життя. Прагнення до пошуку і реалізації людиною смислу життя — це вроджена мотиваційна тенденція, яка притаманна всім людям і є основним фактором розвитку особистості. Відсутність смислу життя або неможливість його реалізувати породжує в людини стан екзистенційного вакууму та фрустрації, є причиною ноогенних неврозів (які виникають унаслідок конфліктів між різними цінностями, на основі моральних конфліктів), які пов'язані з апатією, депресією, втратою інтересу до життя [2].

Важливо, що ніхто не може запропонувати смисл життя чи нав'язати його. Логотерапевт лише допомагає розширити можливості клієнта, щоб він міг побачити весь спектр потенційних смислів. Слід зазначити, що правильно ставити питання не про смисл життя взагалі, а про конкретний смисл особистості в конкретний момент.

Людина вільна завдяки тому, що її поведінка визначається, перш за все, цінностями і смислами. У зв'язку з цим, В. Франкл виокремив основні шляхи, згідно з якими людина може зробити своє життя осмисленим:

- те, що людина дає світу (творчість і її результати);
- те, що людина бере від світу (переживання цінностей);
- позиції, які людина обирає відносно того, що вона не зможе змінити, а може лише оцінити (ставлення).

Для кожної особистості дані цінності неповторні та конкретні, тому людина, шукаючи смисл життя, знаходить ту сферу, у якій реалізує себе. Пріоритет надається цінностям творчості, які реалізуються в праці. Ми можемо знайти сенс, даючи щось життю. Осмислена праця заради вищих цілей є одним із шляхів знаходження смислу життя.

Другий шлях пов'язаний з цінностями переживання, серед яких В. Франкл особливого значення надає любові, яка має багатий смисловий потенціал.

Цінності ставлення спонукають людину до знаходження смислу свого існування навіть у складних, безвихідних ситуаціях. Наприклад, надати своєму стражданню глибокий життєвий смисл, прийняти ті обставини, які людина не може змінити. Приклади, наведені науковцем під час роботи в хоспісах, показують, що людина може зберігати смислову орієнтацію до останнього моменту, борючись зі стражданням.

Основними проблемами в логотерапії є проблема свободи волі та відповідальності.

Щодо свободи волі, то вона стосується трьох речей:

- Свобода відносно спадковості, тобто ставлення до організму як до засобу для реалізації своїх цілей.
- Свобода стосовно потягів, яка проявляється у здатності прийняти чи відмовитись від них під впливом духовних установок людини. В. Франкл підкреслює духовну природу людського життя.
- Свобода стосовно середовища, яка проявляється у тому, що незалежно від зовнішніх обставин, людина може реалізувати смисл життя.
- Свобода характеризується двома фундаментальними якостями: здатність до самотрансценції та здатність до самовідсторонення [2].

Самотрансценція — спрямованість на щось, що існує поза самою людиною. Завдяки самотрансценції людина знаходить смисл життя у стражданні, любові, подвигу, вона здійснює реальні вчинки, завдяки яким розвивається.

Самовідсторонення — це здатність людини піднятися над собою, над ситуацією, подивитись на себе збоку. Самовідсторонення найбільш яскраво проявляється в гуморі, адже він дозволяє відсторонитися від чого завгодно і отримати контроль над собою та ситуацією.

Друга фундаментальна проблема логотерапії — відповідальність (за свої думки, почуття і вчинки). Людина може вільно робити свій вибір, але, знайшовши його, несе відповідальність за здійснення свого унікального смислу.

В. Франкл роздумує над темою щастя. Він вважає, що люди схильні плутати такі поняття, як смисл життя і відчуття щастя від досягнення смислу. Прагнення до щастя не може визначати смисл життя. Тому що це всього лише емоція.

У логотерапії використовуються специфічні техніки: парадоксальна інтенція і дерефлексія. Метод парадоксальної інтенції передбачає, що психолог спонукає клієнта робити те, чого він старається уникнути. При цьому часто використовується гумор (який, на переконання В. Франкла, є формою свободи). Метод дерефлексії означає зняття зайвого самоконтролю, самокопання. Це важливо, оскільки людина більшою мірою страждає від думки про те, що в неї є комплекси, ніж від самих комплексів. Прийом персонального осмислення життя полягає у тому, щоб людині, яка втратила сенс життя, довести, що вона потрібна іншим людям, що без неї втрачає смисл життя інша людина.

Отже, концепція В. Франкла не містить директивних рекомендацій та прийомів, адже сенс свого життя кожна людина повинна відкрити для себе сама.

Література:

1. Леонтьев Д.А. Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности. – 3-е изд. – М.: Смысл, 2007. – 511 с.
2. Франкл В. Человек в поисках смысла: Сборник: Пер. с англ. и нем. / Общ. ред. Л.Я. Гозмана и Д.А. Леонтьева. – М.: Прогресс, 1990. – 368 с.

TYPES OF ATP-THERAPY

Merezhana Iryna Gennadiievna

*Cadet IV course of psychological faculty
Institute of Criminal Execution Service
Kiev, Ukraine*

Scientific supervisor — Yatchuk Maria Sergeyevna

*Candidate of Psychological Sciences
Senior Lecturer of the Department of Practical Psychology
Institute of Criminal Execution Service
Kiev, Ukraine*

ВИДИ АТР-ТЕРАПІЇ

Мережана Ірина Геннадіївна

*курсант IV курсу психологічного факультету
Інституту кримінально-виконавчої служби
м. Київ, Україна*

Науковий керівник — Ятчук Марія Сергіївна

*кандидат психологічних наук
старший викладач кафедри практичної психології
Інституту кримінально-виконавчої служби
м. Київ, Україна*

Abstract. The problem deals with the peculiarities of various types of art therapy: music therapy, fairy-tale therapy, dance therapy, lalotherapy, sand therapy and others.

Key words: art therapy, types of art therapy, self-knowledge, development of personality.

Анотація. У праці розглядається проблема, що стосується особливостей різних видів арт-терапії: музикотерапії, казкотерапії, танцювальної терапії, лялькотерапії, пісочної терапії.

Ключові слова: арт-терапія, види арт-терапії, самопізнання, розвиток особистості.

На даний час у психологічній практиці спостерігається інтерес до арт-терапії. Її використовують при вирішенні різних проблем. Так, О. Вознесенська пропонує використовувати арт-терапію в роботі з вимушеними переселенцями [1] та в інших випадках.

Арт-терапія дає змогу використовувати мистецтво, творчі можливості людини для розвитку її особистості, самовдосконалення, підвищення продуктивності та успішності діяльності (навчальної, трудової), досягнення професіоналізму.

Використання арт-терапії допомагає краще пізнавати, як себе так і інших людей, розвивати свої здібності, а також відкривати в собі таланти, активувати творчий потенціал особистості, прагнення до самоактуалізації та самовдосконалення.

Найчастіше у психологічній практиці використовують такі види арт-терапії:

- музикотерапія,
- казкотерапія,
- танцювальна терапія,
- лялькотерапія,
- пісочна терапія.

Кожен вид арт-терапії має свої особливості.

Так, музикотерапія дає можливість змінити негативний психоемоційний стан людини на позитивний. Музикотерапія може бути активною та пасивною. У першому випадку відбувається виконання певної пісні, а у другому — прослуховування пісні.

Казкотерапія допомагає у вирішенні життєвих проблем та труднощів. Читаючи казку людина потрапляє у світ, де добро перемагає зло, де правда стоїть вище неправди. Арт-терапевт може запропонувати розповісти улюблену казку або організувати обговорення певної казки. Це навчає людину самостійно приймати рішення у різних життєвих ситуаціях. Казкотерапія може використовуватись при роботі з дітьми та дорослими.

Танцювальна терапія забезпечує пізнання свого «Я». Під час танцювальної терапії можна дізнатись про себе та своє фізичне «Я», виразити свої емоції.

Лялькотерапія — це метод застосований на процесах ототожнення себе з улюбленим героєм мультфільму, казки чи з іграшкою. Лялькотерапія застосовується для покращення соціальної адаптації при корекційній роботі з заїканням, страхами, а також для розвитку емоційної стійкості особистості тощо.

Пісочна терапія представляє собою вид арт-терапії де головний акцент робиться на самовираженні. Клієнту пропонують створити певну композицію з різних фігур під час роботи з піском у пісочниці. Ці композиції можуть бути динамічними, статичними та змішаними. У разі динамічних композицій спостерігається рух, переміщення головного героя, тут автор вказує куди він йде, що хоче досягнути, яка його мета. Під час аналізу статичних композицій виникають труднощі, а саме потрібно з'ясувати, що хоче головний герой, яка його мета? У змішаних композиціях герой то йде до певної мети, то веде осілий спосіб життя, що може свідчити про внутрішньоособистісні конфлікти самого автора.

Арт-терапію можна використовувати при здійсненні психологічної роботи з різними особами: дошкільнятами, школярами (молодших і старших класів), молоддю, особами зрілого віку, особами похилого віку.

Арт-терапія допомагає подивитись на себе іншими очима, змінити відношення до самого себе, до свого минулого, майбутнього, теперішнього, побудувати плани, знайти шляхи досягнення мети.

Отже, за допомогою арт-терапії можна розкрити себе, виразити свої емоції, навчитись контролювати себе, знайти шляхи вирішення різних проблем та більш повно реалізуватись в діяльності.

Література:

1. Вознесенська О. Арт-терапія в роботі з вимушеними переселенцями / О. Вознесенська // Простір арт-терапії : зб. наук. праць. – Вип. 2(18). – 2015. – 23-41.

GENDER PECULIARITIES OF PARENT-CHILD RELATIONSHIPS

Rozhanska Viktoriia Oleksandrivna

Student

Faculty of Philology and Journalism

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

Ternopil, Ukraine

Supervisor – Doctor of Psychology, Professor Kikinezhdi O.M.

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ БАТЬКІВСЬКО-ДИТЯЧИХ ВЗАЄМИН

Рожанська Вікторія Олександрівна

студентка

факультет філології і журналістики

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник – докт. психол. наук, проф. Кікінежді О.М.

Abstract. The article deals with the results of empirical study of the influence of parent-child relationships on teenagers' gender socialization, gender peculiarities of father' and mother' positions in communication with daughters and sons. It has been found that parents as "important others" play a leading role in the formation of teenagers' gender identity. Girls are more discriminated in relationships with their fathers, who are more favor with sons. At the same time, fathers are more distanced emotionally from their sons and daughters than mothers. It signifies limited men' self-realization and their evasive behaviour in accomplishment of parental roles.

Key words: parent-child relationships, family, teenagers, gender, gender socialization.

Анотація. У статті представлено результати емпіричного дослідження впливу батьківсько-дитячих стосунків на гендерну соціалізацію підлітків, гендерні особливості позиції батька і матері у спілкуванні з доньками та синами. З'ясовано, що батьки як «значущі інші» відіграють провідну роль у становленні гендерної ідентичності підлітків. Дівчата в сім'ї перебувають у більш дискримінованих позиціях у стосунках з татами, які виявляють більше прихильності до синів. Водночас тати емоційно більш дистанційовані від синів і дочок, ніж матері, що свідчить про звуженість самореалізації чоловіків та ухильну поведінку у виконанні батьківських ролей.

Ключові слова: батьківсько-дитячі стосунки, батьківська сім'я, підлітки, гендер, гендерна соціалізація.

В умовах глобалізації відбуваються значні соціокультурні та психологічні трансформації як в українському суспільстві, так і його первинній ланці — сім'ї, що актуалізує дослідження механізмів гендерної соціалізації підростаючої особистості, роль батьків і матерів у реалізації виховної функції сім'ї. Аналіз наукової літератури засвідчив, що у гендерному вимірі вплив матері та батька на виховання дітей є різним. Більшість дослідників характеризують материнську та батьківську любов як такі, що відрізняються за змістом, природою, генезою та формами прояву (С. Бем, Ш. Берн, Т. Говорун, М. Кімел, І. Кон, В. Кравець, О.Кікінежді, Е. Фромм).

Аналіз психолого-педагогічних досліджень засвідчив, що батьківське ставлення, стиль виховання, характер взаємодії батьків з дитиною є суттєвим соціалізаційним чинником, що впливає на формування її особистості. Батьківська сім'я є мікросередовищем, яке репрезентує характерні для суспільства норми, цінності, ідеали, настановлення, моделі поведінки, що впливають на засвоєння дітьми соціостатевих моделей поведінки.

Вчені виокремлюють чотири стилі батьківського виховання, за основу яких взято батьківський контроль і теплоту відносин: авторитетний, авторитарний, ліберальний, індіферентний (Д. Бомрінд, Е. Маккобі, Дж. Мартін). Діти авторитарних батьків відрізняються замкнутістю, подразливістю, не прагнуть незалежності. В підлітковому віці, особливо хлопчики, можуть надзвичайно активно реагувати на заборони і покарання, іноді стають неслухняними і агресивними. Дівчатка, навпаки, часто залишаються пасивними і залежними. Відмінності стилів виховання хлопчиків і дівчаток у батьківській сім'ї є суттєвими: стосовно синів стиль більш демократичний, орієнтований на самостійність, самовизначення підлітка в діяльності; стосовно дочок — більш опікуючий, внаслідок чого у дівчаток закріплюються риси залежної, підпорядкованої поведінки, орієнтація на сторонню підтримку. Тати, порівняно з матерями, більш дистанційовані від дітей обох статей, що свідчить про порушення гендерного паритету в реалізації виховної функції [1; 2; 3; 4].

З метою емпіричного вивчення впливу батьківсько-дитячих стосунків на гендерну соціалізацію підлітків були поставлені завдання: виявити зміст уявлень підлітків про гендерні образи сучасного чоловіка/жінки, батька/матері як важливого соціалізаційного чинника, що надалі сприятиме вибору їхніх орієнтації на виконання традиційних чи егалітарних майбутніх сімейних та соціальних ролей. Загальна вибірка становила 120 учнів старшого підліткового віку, з них 28 дівчат та 32 хлопців — учнів 8 класу та 34 дівчат та 26 хлопців — учнів 9 класу Тернопільської української гімназії імені Івана Франка.

Психодіагностичний інструментарій включав комплекс методів: модифікований тест С. Бем, тест соціально-психологічних зв'язків Л. Кондрашової, метод незакінчених речень, наративи, анкетування та ін.

Аналіз соціально-психологічних зв'язків підлітків засвідчує, що для розвитку гендерної ідентичності дівчинки-підлітка важливу роль відіграють особи тотожної статі — мати (7,05, 0,3), бабуся, подруги тощо, тоді як для хлопців — батько (8,15, $p=0,6$), дідусь, друг ($U=69,5$; $p=0,00006$). Загалом, для підлітків обох статей характерне однаково інтенсивне спілкування як з матір'ю, так і батьком ($r=0,41$; $p\leq 0,05$). Виявлені значущі кореляції між інтенсивністю спілкування з найближчим оточенням (бабуся, дідусь та брат, сестра) ($r=0,39; 0,33$; $p\leq 0,05$), дещо менше — з дідусем і братом (сестрою) ($r=0,35$; $p\leq 0,05$). Інтенсивність спілкування з родичами корелює з інтенсивністю спілкування з однолітками: друзями зі школи ($r=0,33$; $p\leq 0,05$), друзями із класу ($r=0,39$; $p\leq 0,05$). Це можна пояснити однаковою соціальною ситуацією розвитку у даному віковому періоді, зростаючою потребою у рефлексії, початком відмежовування від батьків.

Результати дослідження показали відсутність значущого взаємозв'язку між уявленнями підлітків-дівчат і хлопців щодо виконання гендерних ролей та типом їх гендерної поведінки. У хлопців і дівчат виявилось повне співпадання щодо чоловічої ролі. Дівчата і юнаки вказали на традиційне виконання чоловіками соціальних ролей у професійно-публічній і сімейно-домашній сферах. Це функція годувальника; матеріального забезпечувача родини; громадсько-політична діяльність; інструментальні види діяльності; професії (військова служба, полісмен, керівник виробництва), лідерство тощо, як зовнішнього прояву маскулітності у публічній та приватній сфері. Дівчата-підлітки, порівняно з хлопцями, виявили більш традиційні та більш повніші погляди на виконання соціальних ролей жінками (8 характеристик порівняно із 6 у хлопців). Обидві статі вважають жіночими обов'язками сімейно-домашню сферу (піклування про дітей, домогосподарювання, кухня, побут, влаштування житла, підтримування чистоти, догляд за дітьми). Також жіночим обов'язком вони вважають прийняття одноосібної відповідальності за народження дитини і стеження за здоров'ям родини на відміну від хлопців, які вважають ці характеристики обопільним батьківським обов'язком. Водночас егалітарність поглядів сповідують обидві статі щодо репродуктивної, емоційно-експресивної функції, прийняття рішень про народження і виховання дітей; вирішення сімейних проблем і надання емоційно-моральної підтримки, виконання жінками маскулітного виду діяльності (водіння машини).

Встановлено залежність розвитку статевого образу Я підлітків від батьківських настанов — традиційних чи егалітарних. З боку матері відзначається зростання позитивного інтересу до старших підлітків у бік посилення гіперопіки і незначного зниження вимогливості. Психологічний контакт матерів з дочками стає тіснішим і глибшим, що свідчить про референтність матері у ставленні до доньок, порівняно з батьком. За такої ідентифікації реальний образ-Я дівчаток, відповідно, набуває андрогінних якостей: сили, впевненості, активності, більшої самостійності та автономності тощо. Щодо тенденцій батьківського впливу на статево-рольовий розвиток образу Я синів, то можна говорити про значну ідентифікацію з татами. Проте сповідування непослідовного стилю спілкування з боку обох батьків, емоційного невтручання батька надалі дистанціює хлопців. Сини очікують від тата більшого захисту, традиційної директивності, авторитетності, прояву лідерських позицій як суто маскулінних рис поведінки. Стосунки хлопців з татами є більш амбівалентними і суперечливими, ніж з матерями. Тати пред'являють більше вимог до синів, соціальні норми досить жорстко регламентують міру емоційних проявів відносно сина-підлітка з боку матері. Відстороненість позиції батька, його недостатня включеність у справи сина значуще впливає на поведінку синів.

З'ясовано, що еталонний образ сучасного чоловіка/хлопчика у хлопців є більш дихотомічним, маскуліним, тоді як у дівчат — розгорнутішим та андрогінним. В образі майбутньої дружини у хлопців та дівчат посилюється тенденція до фемінності. Уявлення про майбутнього чоловіка у хлопців і надалі залишається переважно маскуліним, тоді як у дівчат — андрогінним.

Також виявлено значущу кореляцію в оцінці еталонів гендерної поведінки у взаємоперехресних лініях «мати-син/донька», «батько-донька/син». Отже, батьки як «значущі інші» відіграють провідну роль у становленні гендерної ідентичності підлітків. Дівчата в сім'ї перебувають у більш дискримінованих позиціях у стосунках з татами, які виявляють більше прихильності й симпатії до синів. Тати емоційно більш дистанційовані від синів і дочок, ніж матері, що свідчить про звуженість самореалізації чоловіків у виконанні батьківських ролей та ухильну позицію. Виховання в дусі статево-відповідності поступово стає пережитком минулого, що зумовлює дослідження психолого-педагогічних детермінант успішної гендерної соціалізації підлітків, розвитку егалітарної особистості, яка «на рівних» буде будувати партнерські, демократичні стосунки у майбутньому, бо саме у батьківській сім'ї закладається життєвий сценарій дочок і синів.

Література:

1. Берн Ш. Гендерная психология / Ш. Берн ; пер. з англ. – СПб, 2001. – 456 с.
2. Говорун Т. Гендерна психологія : навчальний посібник / Т. Говорун, О. Кікінежді. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 308 с.
3. Кіммель М. Гендероване суспільство / М. Кіммель. – К. : Сфера, 2003. – 490 с.
4. Кон И. Етнографія родительства / И. Кон. – М, 2000. – 114 с.
5. Кондрашова Л.В. Превентивная педагогика : учеб. пособие / Л.В. Кондрашова. – К. : Вища школа, 2005. – 231 с.

MOTIVATION AS CRITERIA OF PSYCHOLOGICAL COMPETENCY OF EMPLOYEES OF THE STATE CRIMINAL-EXECUTIVE SERVICE OF UKRAINE

Yatchuk Maria Sergeevna

Candidate of Psychological Sciences

Senior Lecturer of the Department of Practical Psychology

Institute of Criminal Execution Service

Kiev, Ukraine

МОТИВАЦІЯ ЯК КРИТЕРІЙ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Ятчук Марія Сергіївна

кандидат психологічних наук

старший викладач кафедри практичної психології

Інституту кримінально-виконавчої служби

м. Київ, Україна

Abstract. The article reveals the problem of motivation as a criterion of psychological competence of employees of the State Criminal-Enforcement Service of Ukraine.

Key words: motivation, level of motivation, motives, psychological competence.

Анотація. У статті розкривається проблема мотивації як критерію психологічної компетентності працівників Державної кримінально-виконавчої служби України.

Ключові слова: мотивація, рівень мотивації, мотиви, психологічна компетентність.

Зміни, що відбуваються на даний час у Державній кримінально-виконавчій службі (далі — ДКВС) України вимагають нових підходів до підготовки працівників органів та установ виконання покарань. Існують різні погляди на проблему формування професіоналів. В останні роки у психології зростає інтерес до проблеми формування психологічної компетентності працівників. Працівники ДКВС України повинні бути компетентними при виконанні покладених на них обов'язків. Важливою складовою професійної компетентності працівників органів та установ виконання покарань є психологічна. Отже, актуальним постає питання розвитку психологічної компетентності працівників органів та установ виконання покарань.

У контексті формування психологічної компетентності працівників ДКВС України доцільно виділити проблему мотивації. Як відомо, успішність професійної діяльності будь-якого працівника залежить від його мотивації, бажання досягати поставленої мети. Тому доцільно запропонувати розглядати мотивацію як критерій психологічної компетентності працівників органів та установ виконання покарань.

Аналіз наукових праць свідчить, що значна увага приділялась питанням нейтралізації негативних психічних станів працівників ДКВС України (Т.В. Кушнірова) [1], профілактиці деструктивних психічних станів працівників соціально-психологічної служби установ виконання покарань (М.М. Чичуга) [2] та інші. Але питання формування психологічної компетентності працівників органів та установ виконання покарань залишається актуальним. Крім того, потрібно виділити критерії психологічної компетентності працівників ДКВС України.

Мотивація як цілісна система є важливим чинником вибору майбутньої професії та успішності подальшої професійної діяльності працівників ДКВС України.

Мотивація як критерій психологічної компетентності працівників органів та установ виконання покарань впливає на:

- вибір професії;
- адаптацію молодого працівника;

- виконання професійних обов'язків;
- професійні зміни працівника;
- набуття професійних знань, умінь, навичок;
- досягнення бажаного результату.

Мотивація впливає на вибір майбутньої професії. Так, мотивами вибору професії працівника ДКВС України можуть бути: матеріальне забезпечення, кар'єрне зростання, цікава робота тощо. Таким чином, у працівника ДКВС України, який орієнтується лише на гроші, а нічого іншого не бажає, відсутнє бажання самовдосконалення, він за короткий термін перебування на службі зазнає емоційного вигорання та професійної деформації. А у працівника, який цікавиться роботою, намагається підвищувати свій професійний рівень, більша опірність до емоційного вигорання та професійної деформації.

Адаптація молодих працівників ДКВС України залежить від низки внутрішніх та зовнішніх чинників. Серед внутрішніх чинників значуща роль належить мотивації. Якщо молодий працівник має бажання працювати, то він буде намагатись адаптуватись до умов діяльності.

Як відомо, працівники ДКВС України з високою мотивацією краще виконують посадові обов'язки, доручені їм завдання, більш відповідально відносяться до професійної діяльності, ніж працівники з низькою мотивацією. У працівників з низькою мотивацією відсутнє бажання виконувати покладені на них обов'язки. Наприклад, молодший інспектор відділу нагляду і безпеки установи виконання покарань, який має низьку мотивацію, не хоче йти перевіряти наявність засуджених на робочих місцях у виробничій зоні, а робить лише запис у журналі про перевірку. Або начальник відділення соціально-психологічної служби установи виконання покарань, який характеризується як особа з низькою мотивацією, не проводить профілактичної бесіди з засудженим, а робить запис про її проведення. У результаті такої безвідповідальності працівника, не бажання виконувати функціональні обов'язки страждають інші, відбуваються втечі засуджених тощо.

Професійні зміни працівників ДКВС України можуть бути позитивними та негативними. Ці зміни проявляються у поведінці працівників ДКВС України, їх діях. Висока мотивація сприяє позитивним змінам, а низька — негативним.

Працівники органів та установ виконання покарань, які мають високий рівень мотивації, є відкритими до нових знань, прагнуть отримати знання, набути уміння, що сприятимуть успішному виконанню професійних обов'язків.

Від мотивації працівників ДКВС України залежить досягнення поставленої мети та бажаного результату. Працівники органів та установ виконання покарань, які мають високу мотивацію, досягають бажаних результатів, тому що мають бажання й докладають зусилля.

Таким чином, психологічно компетентні працівники ДКВС України мають високий рівень мотивації, а у системі мотивів професійної діяльності домінують мотиви самореалізації та задоволення від самого процесу і результатів праці.

Викладене вище дає можливість стверджувати, що для підвищення рівня психологічної компетентності працівників ДКВС України потрібно підвищувати рівень мотивації та значущості самої професійної діяльності для працівників.

Отже, актуальним залишається питання розробки та впровадження професійно-психологічних тренінгів розвитку мотивації як критерію психологічної компетентності працівників ДКВС України.

Література:

1. Кушнірова Т.В. Професійно-психологічна підготовка працівників ДКВС щодо нейтралізації негативних психічних станів та профілактики суїцидальної поведінки / Кушнірова Т.В. – К. : «МП Леся», 2014. – 60 с.
2. Чичуга М.М. Профілактика деструктивних психічних станів працівників соціально-психологічної служби установ виконання покарань України : автореф. дис. на здобуття наук.

ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.06 «Юридична психологія» / М.М. Чичуга. – Х., 2016. – 21 с

THE ROLE OF PSYCHOLOGY IN THE ACTIVITY OF ECONOMIST

Zhehlova Anna Petrivna

Student

Department of Management of Economic and Social Affairs

Institute of Economics to Management

National Aviation University

Kyiv, Ukraine

РОЛЬ ПСИХОЛОГІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОНОМІСТА

Жеглова Анна Петрівна

Студентка

Кафедра менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств

Інститут Економіки і менеджменту

Національний Авіаційний Університет

Київ, Україна

Annotation. Each profession has different psychological peculiarities. So in the activity of the economist, a significant role is played by psychology. Ability to conduct dialogue, control their emotions, negotiate, do not conflict, compromise, resistance to stress, being attentive, attentive, and others are the main skills of an economist. Given the psychological aspects, you can find useful tips that will help you cope better with your work.

Key words: economist, psychology, society, interaction, communication, development.

Анотація. Кожна професія має різні психологічні особливості. Так і в діяльності економіста чималу роль відіграє психологія. Уміння вести діалог, контролювати свої емоції, домовлятися, не конфліктувати, йти на компроміс, стійкість до стресів, бути посидючим, уважним та інше є основними навичками економіста. З огляду на психологічні аспекти можна виявити для себе корисні поради, які допоможуть краще справлятися зі своєю роботою.

Ключові слова: економіст, психологія, суспільство, взаємодія, спілкування, розвиток.

In the sphere of economic activities, there is often a situation in which the psychological aspects of economic activity influence decisions about what, how, and for whom to produce, with which the economy is dealing, or something that characterizes the results of these decisions. In this case, economists need knowledge about the psychological aspects of human life. At the same time, for an adequate assessment of the situation that develops in the market as a result of both the individual decisions of participants in market transactions and joint ventures, the economist must be able to distinguish between the general and the individual in the human psyche.

Psychological aspects of labor activity testify to the existence of personality dependence on socio-economic and scientific-technical conditions. It follows that the upbringing and self-organization of the individual are the main tasks of learning and mastering knowledge, skills and abilities. At the same time, in the aspect of economic activity, the importance of using the comparison of personality and interpersonal relations in the work collective as an additional resource becomes important.

What causes people to drag on to each other, why does a person so persistently, tirelessly seek out similar societies, why does he want to tell others about himself, about his thoughts, his

aspirations, about his experience as unusual impressions, and the most ordinary, ordinary, but for some reason he is interesting? Why do we have such a pronounced tendency to look into the inner world of others, to unravel the secret of our own "I"? Why do we need friends, comrades, interlocutors, in general all those with whom we could come into contact? Or else: why do we need to communicate with other people? That this is a habit that we have acquired in the conditions of social existence that have been normal for us, grown out of imitation in the course of our development, or is it something more inseparable from us, as firmly connected with us as, for example, the need to breathe, to eat, to sleep? What is communication?

Communication is the need of man as a social, rational being, as a carrier of consciousness. Considering the way of life of various higher animals and man, we notice that there are two sides in it: contacts with nature and contacts with living beings.

Volitional regulation of behavior is characterized by the state of optimal mobilization of the individual, the required mode of activity, the concentration of this activity in the necessary direction.

The main psychological function of the will consists in strengthening the motivation and improving the regulation of actions on this basis. These volitional actions differ from impulsive ones, i.e. actions performed involuntarily and insufficiently controlled by the mind.

At the level of the individual, the manifestation of will is expressed in such qualities as willpower (the degree of necessary volitional effort to achieve the goal), perseverance (the ability of a person to mobilize his capabilities for a long overcoming of difficulties), restraint (the ability to inhibit actions, feelings, thoughts that interfere with the exercise of the adopted decision), energy, etc. These are primary (basic) volitional personality qualities that determine the majority of behavioral acts.

There are also secondary ones that develop later in ontogeny than primary, willed qualities: determination (the ability to accept and implement quick, valid and firm decisions), courage (the ability to overcome fear and to take justified risk for the sake of achieving the goal, in spite of the dangers to personal well-being), self-control (the ability to control the sensory side of one's psyche and subordinate one's behavior to the solution of consciously posed problems), self-confidence. These qualities should be considered not only as volitional, but also as characterological.

Tertiary qualities should be attributed to strong-willed qualities, most closely associated with the moral: responsibility (quality that characterizes the person from the point of view of the fulfillment of moral requirements), discipline (conscious submission of his behavior to generally accepted norms, established order), adherence to a certain idea in convictions and consistent carrying out of this idea in behavior), compulsion (the ability to voluntarily assume the responsibility and fulfill them).

To the same group are qualities of will related to the attitude of a person to work: efficiency, initiative (the ability to work creatively, taking actions on his own initiative), organization (rational planning and streamlining of his work), diligence (diligence, execution on time assignments and their duties), etc. Tertiary qualities of will usually form only to adolescence, i.e. the moment when there is already experience of volitional actions.

Volitional actions can be divided into simple and complex. In a simple volitional act, the motive for action (motive) turns into the action itself almost automatically. In a complex volitional act, the action is preceded by the consideration of its consequences, awareness of motives, decision-making, the emergence of the intention to implement it, drawing up a plan for its implementation, etc.

Development of the will in man is associated with such actions as:

- 1) transformation of involuntary mental processes into arbitrary ones;
- 2) the acquisition by man of control over one's behavior;
- 3) development of strong-willed personality qualities;

4) as well as with the fact that a person consciously sets himself more and more difficult tasks and pursues more and more distant goals that require considerable volitional efforts over time.

Formation of strong-willed qualities of personality can be considered as a movement from primary to secondary and then to tertiary qualities.

Often, good specialists in their business are helpless in the field of interpersonal relationships, in particular, in situations of business interaction. Ability to communicate, achieve mutual understanding in the process of performing professional functions is the most important condition for high labor efficiency in any sphere of production and, especially, in situations of business interaction.

There is a regularity that in any collectives, as a rule, there is a distribution of power between members. The collective is divided into ordinary members and leaders. Leadership is the ability to influence individual employees and the collective as a whole. This is done to strengthen the achievement of any goals. In any organization or any team there are informal and formal leaders. An informal leader is a member of a collective who has voluntarily assumed a much greater responsibility than formal regulations and norms require. Informal leaders influence the members of the collective in various ways. Some of them are trying to impose a certain line of behavior by force methods on the collective, while others are acting by methods of persuasion.

In every organized group there is a formal leader. The formal leader is the bearer of administrative power. Its task is to organize joint interaction and relations of the members of the collective to achieve its goals. To do this, the manager must have psychophysical characteristics, as well as knowledge, skills, skills and qualities.

Of particular importance are the willed qualities of the leader. The strong-willed leader, as a rule, is characterized by reasonable perseverance, determination, energy, perseverance in achieving the goal, high self-discipline, dedication, i.e. the ability to direct all of their knowledge, skills and feelings to achieve their goals, the ability to bring to the end, the comprehensiveness, the lack of fear of making decisions in critical situations and the desire to shift responsibility to others.

Of no small importance for the leader is the contactness - sociability, interest in people, the ability to have people, listen, understand and convince them, the ability to look at the problem "through the eyes of another." An important psychological characteristic is also stress resistance - intellectual and emotional security in problem situations, self-control and sober thinking when making individual and collective decisions.

Among the business qualities are allocated knowledge and skills. So, for example, knowledge in the field of technology and technology, production organization, economics and law, psychology and pedagogy, management is important for the head of an enterprise. The most important skills are: the ability to see the perspective, to find the main link in the work, to study, select and place the cadres, to take the justified risk, to make decisions and implement them in a timely manner, delegate authority, encourage people to work, organize his work, defend the interests of his team.

One of the main tasks of the manager is enterprise and efficiency, they presuppose the leader's ability to deeply and comprehensively analyze economic processes, to foresee and determine their results. No less important for the manager is communication skills: the ability to work with people, establish relationships with people of all ranks — higher-level managers and subordinates, the ability to unite, unite different people, to establish their joint work. Currently, there is a great competitiveness of vacancies, because there are age restrictions on the recruitment of workers (many managers are trying to "rejuvenate" the team), because of this, workers are affected, the age of which is approaching or has already reached this "bar". In such a collective there is stress, conflicts between workers of different ages. To do this, great importance is given to the socio-psychological climate of the team. The style of management is understood as a set of methods, methods and methods of influencing the leader on the collective with the purpose of efficient and qualitative execution of managerial functions. The style of leadership of collectives is determined by the main functions of management: decision-making, organization of implementation of decisions, monitoring of implementation, ways of motivating performers for activities, use of incentives for performers.

References:

1. The role of psychology and pedagogy in the activity of an economist [Electronic resource] - Mode access to the resource: <http://www.pslog.net/study-74-1.html>.
2. ECONOMIST [Electronic resource] - Resource access mode: https://moeobrazovanie.ru/professions_ekonomist_statistika.html.

СЕКЦІЯ 3. Філософія

FEATURES OF THE LEFT-LIBERAL THEORIES OF JUSTICE (BASED ON THE VIEWS OF J. RAWLS AND R. DVORKIN'S)

Blokha Yaroslav Yevheniyovych

PhD, Associate Professor

Department of Philosophy

Historical faculty

Poltava National Pedagogical University named after V.G. Korolenko

c. Poltava, Ukraine

ОСОБЛИВОСТІ ЛІВОЛІБЕРАЛЬНИХ ТЕОРІЙ СПРАВЕДЛИВОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ПОГЛЯДІВ Д. РОУЛЗА ТА Р. ДВОРКІНА)

Блоха Ярослав Євгенійович

кандидат філософських наук, доцент

кафедра філософії

історичний факультет

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

м. Полтава, Україна

The features of the left-liberal theory of justice are revealed on the example of the views of the American political and moral philosopher and the theorist of social liberalism John Rawls and the American and British lawyer, philosopher and political scientist, creator of the concept of «law as honesty» by Ronald Dworkin. It is established that according to the views of the philosophers, the true and just is that which meets the requirements of I. Kant's categorical imperative of the law of special morality — with the rejection of all that carries in itself the "admixture" of the elements of the sensual, material world.

Key words: justice, liberalism, honesty, categorical imperative.

Розкриті особливості ліволіберальної теорії справедливості на прикладі поглядів американського політичного і морального філософа та теоретика соціального лібералізму Джона Роулза та американського і британського юриста, філософа і політолога, творця концепції «права як чесності» Рональда Дворкіна. Встановлено, що за поглядами філософів, істинне і справедливе лише те, що відповідає вимогам категоричного імперативу І.Канта закону особливої моральності — з відкиданням усього того, що несе в собі «домішка» елементів чуттєвого, матеріального світу

Ключові слова: справедливість, лібералізм, чесність, категоричний імператив.

Модель справедливості лівого або соціального лібералізму, яка своїм корінням сягає локківсько-кантивського трактування даної категорії, має за мету пов'язати справедливість з моральною ідеєю чесності — ставлення до інших без обману і так, як вони того заслуговують (тому, очевидно, не даремно концепція провідного теоретика соціального лібералізму Джона Роулза так прямо і називається — «справедливість як чесність» («justice as fairness»)).

У лівих лібералів — сучасних послідовників Канта і Мілля — чесність трактується гранично широко: дія принципу поширюється не лише на процедури (наприклад, обміну товарами та послугами), але і, що особливо важливо, на результати соціального взаємодії (так звана рівність результатів, що протиставляється в сучасній політичній теорії ідеї рівності можливостей, або простій формальній рівності життєвих шансів) [4, с.274].

Це особлива позиція всередині сучасного лібералізму, яка, в свою чергу, спирається на наступні соціально-філософські підстави:

1) уявлення про вихідну рівність індивідів, відповідній рівності учасників соціального контракту в класичній теорії суспільного договору. При цьому учасники угоди розуміються як вільні і рівні істоти, наділені почуттям власної гідності [3, с.20]. Окрім того, вони наділені: а) раціональністю і б) почуттям справедливості. Раціональність проявляється в тому, що кожен здатний самостійно і незалежно від інших формулювати і реалізовувати власну концепцію блага; почуття справедливості означає здатність виконувати зобов'язання, взяті по відношенню до інших людей;

2) розуміння суспільства як форми соціальної кооперації, мета якої — добробут кожного індивіда, що дану кооперацію складає [3, с.20]. Ця ідея є традиційною для лібералізму, і єдине, що Д. Роулз додає тут, — уявлення про «базисну структуру», дистрибутивний («розподільний») механізм, який відповідає за розподіл соціальних ресурсів і має істотний вплив на функціонування головних економічних і політичних інститутів, таких як ринок, політична демократія, приватна власність і моногамна сім'я [3, с.22];

3) концепція первинних благ або ресурсів, що являють собою універсальні засоби, необхідні для реалізації будь-якого індивідуального плану життя. Сюди відносяться: здібності, таланти, енергетичний потенціал особистості (природні блага); доходи, можливості, влада, багатство (соціальні блага); самоповага (особливого роду психологічний стан). Розподіл благ першого роду багато в чому випадковий, і соціальні інститути можуть лише скорегувати наслідки нерівностей у володінні ними. Блага другого роду вже безпосередньо розподіляються соціальними інститутами, тому тільки від устрою «базисної структури» залежить, хто і якою мірою володіє ними [2, с.77];

4) ідея про те, що природні і соціальні факти, які виявляються нами в реальному світі, такі як розподіл природних благ, приналежність до певного соціального класу або групи, відносяться до числа випадкових з моральної точки зору обставин [3, с.26]. Ця ідея опирається на кантівський образ суб'єкта як деякої абстракції, з чого випливає також уявлення про несправедливість будь-яких станових і кастових привілеїв, а також ідея соціальної інженерії, тобто можливість і необхідність перебудови суспільства на раціональних (тобто розумних і справедливих) підставах, що була притаманна ідеології Просвітництва.

Ця, остання, частина системи поглядів сучасних лівих лібералів, особливо в тому, що стосується випадковості розподілу природних здібностей і талантів, є найбільш спірною і вразливою для критики (внаслідок своєї абстрактності і невідповідності практичного досвіду). Одночасно саме цей погляд на випадкові в моральному відношенні обставини обумовлює специфіку уявлень Д. Роулза та Р. Дворкіна про соціальну справедливість. Тут знову відчувається вплив думки Канта з її особливою характерологічною структурою: істинне і справедливе лише те, що відповідає вимогам категоричного імперативу («роби так, щоб максима твоєї волі одночасно могла служити загальним законом»), — тобто закону особливої, артистично-ідеалістичній моральності [1, с.53] — з відкиданням усього того, що несе в собі «домішка» елементів чуттєвого, матеріального світу (телеологічної доктрини).

Література:

1. Бурно М.Е. О характерах людей / М.Е. Бурно. — 4-е изд. — М.: Академический проект, 2010. — 640 с.
2. Канарш Г.Ю. Социальная справедливость: философские концепции и российская ситуация : монография / Г.Ю. Канарш. — М. : Изд-во Моск. гуманит. ун-та, 2011. — 236 с.
3. Ролз Д. Теория справедливости / Д. Ролз; [пер. и науч. ред.: Целищев В.В.]. — Новосибирск : Изд-во Новосиб. ун-та, 1995. — 536 с.
4. Шамилёва Р.К. Либеральная концепция справедливости: миф или реальность? Социально-гуманитарные знания. — 2005. — № 6. — С. 269-279.

PERSPECTIVES OF TRAINING OF MODERN MANAGERS

Drannyk Viktoriya

teacher

department of philosophy

faculty of sociology and law

National Technical University of Ukraine

«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

Kyiv, Ukraine

ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ НОВІТНІХ КЕРІВНИКІВ

Дранник Вікторія Анатоліївна

викладач

кафедра філософії

факультет соціології і права

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

Summary: understanding of the perspectives of training of modern managers.

Keywords: manager, management.

Анотація: осмислюються перспективи підготовки новітніх керівників.

Ключові слова: керівник, управління.

Важливим етапом розвитку країни є ефективне управління у всіх сферах. Існує потреба в управлінні нового типу. Неминучість виникнення робочих ситуацій в трудовому колективі потребує мудрого керівника, який знайде правильний підхід щодо розуміння природи таких робочих ситуацій, їх вирішення і розв'язання, а в самому кращому випадку — їх попередження.

Сприйняття неминучості існування робочих ситуацій, які керівникові щоденно треба чітко, лаконічно, а головне своєчасно та продуктивно вирішувати, буде сприяти збереженню сприятливого трудового клімату в колективі.

Вивченню теоретичних та практичних аспектів цієї проблеми присвячені роботи багатьох науковців.

Характеристика сучасного стану суспільства, що полягає в потребі нових вимог щодо підготовки та кваліфікації керівників-управлінців, спонукає до пошуку пріоритетів у напрямках такого оновлення.

З філософських поглядів, здавалося б, встановлення будь-яких пріоритетів недоцільно, оскільки філософська думка повинна бути вільною від впливу авторитетних думок і будь-яких рамок та не повинна нічим утримуватися. Але вплив філософських побудов на сфери життєдіяльності людини настільки значний, що філософія не може бути осторонь, поряд з питаннями розвитку управління в цілому, питань про напрями розвитку конкретних управлінських аспектів задля ефективного функціонування колективу.

Якщо говорити про акценти та пріоритети, то вони — продукт впливу тієї чи іншої галузі суспільного життя або суспільства в цілому, а також, історичних умов існування тієї чи іншої життєдіяльності людини та впливають на розвиток світогляду людини.

З плином часу змінюються умови і засоби наукових досліджень, а це, в свою чергу, змінює і їх значення.

Так само і категоричність, що виявляється в остаточності суджень, не повинна бути притаманна справжньому управлінцю.

Оскільки сприйняття навколишнього світу людиною відбувається через її відчуття, то й спроби його вдосконалення будуються на методах притаманних людині. Одним з таких методів є розробка інноваційних дій на основі порівняння стану справ у сфері управління нашої країни з досягненнями світового рівня.

У сфері освіти, де відбувається підготовка студентів — майбутніх управлінців, керівників організацій, підприємств і установ, таке порівняння призводить до потреби встановлення пріоритетності у підготовці сьогодні в країні майбутніх керівників у загальнокультурному, гуманітарному напрямку (на противагу існуючій методиці підготовки вузькопрофесійного спеціаліста з дещо недостатнім рівнем підготовки в загальнокультурному відношенні).

Потрібно сказати, що якості необхідні керівнику, вказують на підвищення значення у формуванні соціально-психологічного клімату в трудовому колективі рівня культури повсякденного спілкування керівників з підлеглими та з працівниками і керівниками інших структурних підрозділів. Важливо враховувати, що до значного зниження продуктивності праці у підлеглих призводить, навіть, безкультурна поведінка керівника по відношенню до працівників інших структурних підрозділів, яка здавалося б, не повинна зачіпати підлеглих, але тим паче створює дуже сильний психологічний негативний мікроклімат. Оскільки це явище відбувається на їх очах, то враження від таких дій керівника напряму призводить до значного зниження авторитету керівника, а це, в свою чергу, призводить до ускладнень самого процесу управління в підрозділі, яким він керує.

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що вибір і визначення пріоритетів розвитку тієї а чи іншої сфери життєдіяльності людини обумовлюється історичними змінами в розвитку суспільства.

Так, під впливом цих змін повинен з'явитися культурологічний напрям, в рамках якого визначаються пріоритети в освіті при підготовці кадрів з управління щодо забезпечення продуктивного та ефективного розвитку всіх сфер управління. Це дозволить підготувати майбутніх керівників з такими даними: креативне мислення, комунікабельність, ініціативність, вміння працювати в команді, всебічна розвиненість, обізнаність, інтуїція, а найголовніше – розвинути їх моральні та етичні якості.

Література:

1. Токарева В.І. Науково-теоретичні засади формування і функціонування системи підготовки управлінського персоналу в Україні: Монографія. - Донецьк: Альматео, 2005. - 328 с.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ПРОВИНА В ПОЛІТИЧНІЙ ФІЛОСОФІЇ Х. АРЕНДТ

Коломієць Анастасія Євгенівна

аспірант

кафедра етики, естетики та культурології

факультет філософії

Київський національний університет ім Т. Шевченка

Науковий керівник – канд. філ. наук Єфіменко В.В.

Анотація: Друга світова війна та Голокост вплинули на переосмислення політичних інститутів та їх відповідальності. До модерні моделі відповідальності політика, як єдиного носія влади перестали бути актуальними. Ханна Арендт та її критика колективної відповідальності сприяли розвитку концепції індивідуальної відповідальності в післявоєнній філософії.

Ключові слова: Відповідальність, провина, політична відповідальність, моральна відповідальність, етика.

В публічному просторі післявоєнної Європи активно задавали питання що могло спричинити таку деградацію, хто винен в цій світовій трагедії, хто візьме на себе відповідальність за мільйони жертв та знищення цілих міст? Нова наукова інтелігенція об'єдналась навколо вивчення цього феномену, намагаючись пояснити як людина була спроможна на такі дії і які наслідки трагедія має для нових поколінь. Це спричинило широкомасштабний процес відновлення і подальшого розвитку гуманітарних наук. Саме тому в другій половині ХХ століття ми спостерігаємо міждисциплінарне вивчення феномену відповідальності. В зв'язку з подіями Другої світової війни та спричиненим цією трагедією розширення суб'єкту і значення відповідальності в ХХ столітті, відбувся поштовх в дослідженні проблеми як в політичній філософії та етиці так і в юриспруденції. Так в роботах Х. Арент ми знаходимо нові погляди на політичну відповідальність, які стали основою сучасної практичної політичної діяльності.

В перше заговорив про провину та відповідальність німеччини після війни К. Ясперс. К. Ясперс належить до числа мислителів екзистенціальної течії. Він переосмислює події Другої світової війни в контексті саме провини та відповідальності. Суспільно-політичну дискусію на цю тему філософ розпочинає в роботі «Проблема німецької провини». В своїй книзі філософ аналізує саме приклад німецької провини за скоєне в часи нацистського панування. Провина та відповідальність на прикладі Другої світової війни стали центральними темами, з якими Ясперс увійшов в німецьку та європейську філософію. Він висунув цю тему в центр обговорення, так як був переконаний, що всі німці, які жили за часів Гітлера в Німеччині, і — що ще більш істотно — кожен з них окремо, взятий «наодинці з самим собою», зі своєю совістю, в тій чи іншій мірі винен в жахливих злочинах, які були скоєні гітлерівцями. Рішення про конкретний тип провини одних з них підлягає військовому покаранню, провина других — політичному, провина третіх — суспільному осуду, провина інших — суду совісті, який вершить особистість над собою. Тому одні повинні бути покарані відповідно до юридичного закону, інші піддані морально-політичному ostracismu, треті засудять себе самі. Але кожен повинен понести своє покарання, прийнявши на себе свою частку відповідальності за злочини, які чинить при ньому, а часом і ними самими.

К. Ясперс аналізує, досліджувану нами проблему політичної відповідальності через призму провини німців за вчинки нацистів. Він каже: «Політична провина, наприклад, означає відповідальність всіх громадян за наслідки дій, здійснених їх державою, але не кримінальна та моральна провина кожного громадянина за злочини, вчинені в ім'я держави» [Jaspers Karl. The Question of German Guilt / K. Jaspers – Fordham University Press – New York – 2000. – P. 26-27]. На його думку не може існувати відповідальності за моральну та метафізичну провину, тому що вона є виключно внутрішньою.

Вивчення відповідальності та провини німецького народу продовжила учениця К. Ясперса — Х. Арент. В своїх роботах Ханна Арент намагається проаналізувати наслідки та феномен Другої світової війни й створити моделі розвитку політики та філософії сучасності. Х. Арент досліджує політичний простір як саме має існувати сучасна демократична політика, співвідношення політики і моралі та політики і права.

Х. Арент не була прихильною думки, що мораль визначає межі діяльності політики. Х. Арент стверджує, що хоча і політика не обумовлена мораллю, вона має багато спільного. Обидва види діяльності базуються на необ'єктивованих відносинах, тобто торкаються людей як вільних суб'єктів дії і звертаються до особистостей. Критерієм відмінності для неї виступає розподіл дій на приватну і публічну. Говорячи про мораль Арент характеризує її як «індивідуальну поведінку і спосіб дій, ряд правил, норм і стандартів, з допомогою, яких люди відрізняли правильне від неправильного» [Арендт Х. Деякі питання моральної філософії / Пер. Д.Аронсона // Арент Х. Відповідальність і судження. М., 2013. С. 84.].

Також, слідуючи своїм попередникам Х. Арент зазначає що і поле відповідальності в політиці ширше, і політик може чинити ті дії, що були б аморальними, якби їх чинили звичайні громадяни: Можливо ми зможемо впритул наблизитися до суті справи, якщо

зрозуміємо, що зворотним боком поняття «дій держави» є теорія *raison d'état*. Відповідно до цієї теорії, дії держави, яка відповідає за життя у країні, а отже, й за закони, що в ній чинні, не підлягають тим самим правилам, що дії громадян цієї держави. Так само, як влада закону — хоч і створена, щоб знищити насильство і війну всіх проти всіх — завжди потребує інструментів насильства, щоб забезпечити власне існування, так і уряд може бути змушений вдаватися до дій, які загалом вважаються злочинами, щоб забезпечити власне виживання та виживання права. [Ханна Арендт. Банальність зла. — пер з англ. — А. Котенко. — К.: ДУХ І ЛІТЕРА. — 2013. — С. 336].

Визначним в дослідженні Х. Арендт суспільної та політичної дії. Враховуючи гіркий досвід тоталітаризму, який знищив всі права людини, усе людське Х. Арендт вважає, що людина не народжується вільною, вона стає нею при відповідній реалізації влади і політичних інститутів, які гарантують політичну свободу в суспільстві. Важливою умовою формування такого суспільства Х. Арендт виділяє публічність та плюралізм, який забезпечує політичну активність через дію. Політична дія повинна базуватись на взаємній повазі, що відображає визнання людськості учасників політичного процесу. Справжня політична дія включає готовність розділити з іншими загальний простір, поважати думки інших, формулювати власні. Діючи по справжньому вільно індивіди й утворюють публічний світ, тобто політичну сферу.

Х. Арендт приділила в своїй філософії значне місце критиці поняття колективної провини та відповідальності, яке набуло популярності післявоєнному філософському дискурсі. Ханна Арендт розвиває ідеї К. Ясперса і будує свою концепцію в полеміці з ним.

Вона так само говорить про необхідність розрізнення провини і відповідальності за скоєні злочини. Вина передбачає особисте співучасть людини в скоєному. Відповідальність передбачає моральну свідомість тяжкості злочину, вчиненого не мною особисто, але розуміння причетності до такого колективного цілого, в контексті якого такий злочин став можливим. Здатність взяти на себе відповідальність багато в чому визначало для неї моральне обличчя сучасного їй німця. У роботі «Організована провина» вона виявляє природу нацистського парадоксу, який змушує нас переосмислити поняття провини і відповідальності. Якщо ми не можемо відокремити винних від невинних, то сама категорія провини потребує додаткової концептуалізації. Як вихід Арендт і пропонує розрізнення провини і відповідальності: «Відповідальні в широкому сенсі, в вузькому сенсі вони [німці] здебільшого не винні. Найперші спільники і кращі поплічники нацистів, вони справді не відали, ні що творять, ні з ким мають справу» [Арендт Х. Скрытая традиция: Эссе /Х. Арендт; Пер. с нем. и англ. Т. Набатниковой, А.Шибаровой, Н.Мовниной. — М.: Текст, 2008. — С.46].

Моральна відповідальність — це завжди особиста відповідальність, і саме вона актуалізується при розгляді питань, що виходять на проблему тоталітаризму. Х. Арендт відкидає міркування про колектив, бо кожна людина має приймати моральні рішення, а не делегувати їх фігурі чи іншому політичному авторитету. Так говорячи про тих хто все ж таки не підкорився абсурдній волі нацизму, вона зазначає саме про особистий вибір і відповідальність за нього. «Ті декілька людей, які все ще буди здатні відрізнити добро від зла, поклалися лише на власні судження і чинили це незалежно від інших: не існувало правил, на які слід зважати у випадках, що траплялися з ними. Вони оцінювали кожен ситуацію після її появи, тому що для безпрецедентного одного правила не існувало» [Ханна Арендт. Банальність зла. — пер з англ. — А. Котенко. — К.: ДУХ І ЛІТЕРА. — 2013. — С. 341]

Отже, в своїх працях Х. Арендт вибудовує нову політичну теорію яка ґрунтується на принципі індивідуальної відповідальності та активній та публічній політиці. Влада не має розглядатись як насилля а бути носієм додаткової відповідальності та керувати процесами в суспільстві. Лише таким чином ми зможемо запобігти повторення трагедії Другої світової війни.

MORALITY AS A WAY OF LEARNING TO THINK AND ACT IN A CERTAIN WAY

N.A. Stepanenko
Institute of Philosophy
of National Academy of Sciences
Minsk, Belarus

**ПРАВСТВЕННОСТЬ КАК СПОСОБ НАУЧЕНИЯ ДУМАТЬ И ПОСТУПАТЬ
ОПРЕДЕЛЕННЫМ ОБРАЗОМ**

Н.А. Степаненко
Национальная Академия наук Беларуси
Институт философии
г. Минск, Беларусь

Abstract: In this article the author considers the problem of cognition as the main factor of human socialization in the context of modern sociocultural transformations.

Index terms: education, understanding, creativity, moral grounds, bioethics.

Анотация: Статья эксплицирует проблему познания как основного фактора социализации человека в контексте современных социокультурных трансформаций.

Ключевые слова: образование, понимание, творчество, нравственные основания, биоэтика.

Познание мира — украшение и пища человеческих умов.
Леонардо да Винчи

Поле современных философских, психологических и педагогических исследований широко и разнообразно по тематике, однако, по нашему мнению, все вопросы можно было бы подвести под один главный: «Кто учит человека так думать?». Очень важно отметить, что каждое слово этого предложения имеет свой смысл.

Если сосредоточить внимание на первом слове этого вопроса — «Кто?», то вырисовываются образы многих авторитетов, наделенных личной властью и примером правильности своего поведения для человека. Поскольку каждый человек учится чему-либо с помощью практики и подражания, то ему необходимо следовать достойным моделям поведения. Хороший пример учит, вдохновляет и радует, создает предпочтения, формирует и раскрывает личные вкусы и интересы. Авторитет той или иной личности может принимать различные формы: он может быть связан с какими-либо официальными полномочиями, реальной властью и высоким общественным положением, но его высшим проявлением выступает моральная форма, духовный авторитет.

При ударе на слове «Учит» — в нашем представлении возникает ряд всевозможных методов и технологий обучения, воспитания и образования людей. Как отмечал известный американский математик Джордж Пойа: «Хороших методов существует ровно столько, сколько существует хороших учителей» [1, с.4].

Слово «Человек» в выше обозначенном предложении подразумевает людей разных возрастов и национальностей, каждый из которых обладает своей уникальностью и, вместе с тем, нуждается в следовании неким нравственным предписаниям, чтобы быть «нормальным», то есть соответствовать тем или иным, принятым обществом, правилам.

Человеку свойственно эмоциональное восприятие мира, предопределяющее целеустремленность и интеллектуальный поиск путей достижения того, к чему он стремится, полный новых идей, случайных находок и ошеломляющих открытий.

Известно, что люди «жители» двух миров — умопостигаемого и чувственно-воспринимаемого[2], при этом наше поведение зависит не столько от биологических потребностей, сколько от социальных норм. Поэтому у нас есть убеждения, что жизненно-имманентный процесс социализации подразумевает перманентные личностные открытия в себе новых сторон и качеств через отношения с близкими и даже совершенно незнакомыми людьми, через осмысление и анализ собственных поступков и действий окружающих людей. По сути человек есть сложное единство природного, социального и духовного бытия.

Четвертое слово нашего вопроса — «Так» — предполагает те или иные возможности и способности восприятия знаний и информации и стиль их интерпретации.

Если же мы акцентируем внимание на слове «Думать», то понимаем, что именно мышление является необходимым условием и отправной точкой любых общекультурных и индивидуально-личностных процессов воспитания и социализации каждого человека. С одной стороны, продвижение в решении нравственных или интеллектуальных задач проявляется в мобилизации и организации ранее усвоенных человеком знаний. С другой стороны, именно понимание границ своих возможностей, заинтересованная фокусировка на личных способностях, развитие которых дает энергию и воодушевление, является оптимальным способом становления и расширения уникального потенциала каждого человека.

Несмотря на то, что творческие способности могут принимать самые различные формы, в общем смысле они подразумевают данные человека к генерации какой-либо эвристической идеи и(или) изобретению чего-либо нового. Проявлением творческих способностей может выступать и модернизация чего-либо уже существующего с целью улучшения качества и функциональности данного объекта. Креативность может проявляться в любой сфере жизни — и повседневной бытовой, и сфере искусства, науки и техники, при этом: «принятой нормой креативности становится отклонение от нормы» [5].

Проявление творческих способностей может быть обусловлено тем, как человек воспринимает окружающий мир и реагирует на окружающую среду. На проявление творческих способностей также влияют наши чувства и эмоции и, конечно, то, насколько у нас развита духовность.

Современными учеными уделяется особое внимание обоснованию сути и значения духовно-нравственных сил в качестве важнейшего источника человеческого существования и одного из основных факторов общественного развития [3, с.101]. Подчеркивается, что «большое значение и новое звучание проблема познания сущности человека получает сегодня, при этом особо акцентируется внимание на ее духовно-нравственной составляющей, которая определяется как своеобразный стержень его внутреннего мира и с помощью которой раскрывается то, что еще называют собственно человеческим в человеке» [3, с.102].

Каждый человек неповторим именно в силу уникальности его жизненного опыта, адекватность которого возможна только в том или ином социокультурном контексте, только в той или иной системе образования.

Общечеловеческая, мировая многонациональная культура, нравственный аспект которой является предпосылкой общественного развития, — выступает фактором и основой становления образования и необходимости его осуществления в поле консолидации и диалога культур. Система образования подразумевает возможность и необходимость каждого гражданина получить качественное современное воспитание, образование и развитие.

Образовательное пространство создается и трансформируется в русле преодоления современных проблемных ситуаций: «В мире проживает около 7 миллиардов человек, однако природные ресурсы ограничены. В этих условиях человечеству и отдельным людям необходимо научиться жить вместе и принимать осознанные, ответственные решения, основанные на понимании того, что действия, совершаемые нами здесь и сейчас, могут

воздействовать на жизнь и деятельность людей в других частях света и будущих поколений. Чтобы люди могли научиться вести ответственную жизнь и решать сложные проблемы мирового значения, образование должно поощрять развитие критического мышления и качеств, позволяющих прогнозировать ход событий в будущем и совместно принимать решения. Для этого необходимы новые подходы к обучению, развитие динамичных и экологических обществ и экономики, а также воспитание глобальной гражданственности»[4].

Известно, что неотъемлемой частью прогрессирования современного общества является синергия научно-теоретических знаний и новейших практических технологий, которые наряду с нравственными нормативами выступают неизменными константами интеллектуального мироустройства в процессе исторической эволюции человечества. Согласно декларации ЮНЕСКО: «Устойчивое развитие не может быть достигнуто исключительно с помощью технологий, политического регулирования или финансовых механизмов. Человечеству необходимо изменить образ мышления и поведение. Для этого, в свою очередь, требуется обеспечить качественное образование и обучение в интересах устойчивого развития на всех уровнях и независимо от социальных условий.

Образование в интересах устойчивого развития (ОУР) призвано помочь нам найти конструктивные и творческие решения для настоящих и будущих глобальных проблем и повысить устойчивость и жизнеспособность общества»[4].

Поэтому вопрос о сущности качественного образования и воспитания современного человека любого возраста, занимающий важное место в творческом поиске философов, психологов и педагогов, провоцирует интерес к разработке и научному обоснованию различных подходов и технологиям потенциального развития человека.

Наука неисчерпаема. Существует множество образовательных моделей, предлагающих технологии и методы, которые функционируют и как научные способы исследования наиболее рациональных путей обучения, и как принципы и регулятивы, практически применяемые в реальном процессе обучения и нравственного воспитания.

На наш взгляд, современное развитие образования в контексте естественнонаучной и гуманитарной сфер познания представляет собой единый, взаимообусловленный, коэволюционный процесс, в котором роль универсального трансформатора может выполнять биоэтика.

Биоэтическая проблематика не только чрезвычайно перспективная область научного исследования живой природы и человека, но и показательная с точки зрения выявления новых тенденций современного образования и социокультурного развития в целом. Социальные условия содержат в себе основания и предпосылки гуманизации знания, которые выражаются в виде определенных норм и приоритетов. Биоэтика анализирует нравственный опыт различных культур с целью выявления, сохранения и распространения наилучших традиций сохранения жизни. Поэтому на биоэтику могут возлагаться задачи формирования адекватной программы гуманизации естественнонаучного и технического знания.

В биоэтике нашли свое отражение особенности и тенденции глобальных изменений в современном мире и соответствующие им поиски новой системы нравственных ориентиров и смыслов производства и использования научного знания. При этом духовная реформация будущего связывается с возрождением этикоцентричных и биофильных традиций мировой культуры, с биоэтическим поиском оптимального варианта решения проблем сохранения жизни, на основе изменения мировоззренческих доминант современного человека. Очевидно, в общей форме содержание процессов биоэтических исследований заключается в поиске и анализе причин изучаемых явлений, их возможно более полном и точном объяснении, что создает теоретические предпосылки для будущей социокультурной практики.

Актуальность выявления и трансляции в культурные традиции экологических принципов биоэтики связана с осознанием следующего обстоятельства: биологическое

чувство самосохранения и забота о будущих поколениях наших потомков заставляет современного человека рассматривать природу в сфере нравственной ответственности, формируя позитивное убеждение о единстве человека с окружающей природой.

Данная проблема носит не только теоретический характер. Она приобретает вполне практическое значение в соответствии с социокультурными особенностями нашего общества — процесс становления экологической нравственности связан с позитивным развитием человеческих отношений и улучшением производственной деятельности, способствуя обеспечению стабильности современного общественного развития.

Литература:

1. Педагогические технологии / Под общей ред. В.С. Кукушина. – Серия «Педагогическое образование». – Москва: ИКЦ «МартТ»; 2004. – 336с.
2. Кант И. / Соч. в 6-ти т. М.: Мысль, 1965. – Т.4(1). – 353 с.
3. Павловская О.А. Проблема сущности человека: поиск духовно-нравственных оснований / Философские исследования. Сборник научных трудов. Выпуск 3. – Минск, «Беларуская навука» – 2016.
4. Материалы ЮНЕСКО. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ru.unesco.org/themes/obrazovanie-v-interesah-ustoychivogo-razvitiya>. – Дата доступа: 8.11. 2017.
5. Азарова, Н.М. Креативность как слово и как концепт / Критика и семиотика. 2014/2. – С.25.

СЕКЦІЯ 4. Соціологія

**СОЦІАЛЬНА ПЕРЦЕПЦІЯ В ДОБРОВІЛЬНІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА**

Баршацька Галина Юріївна

Доцент кафедри соціальної роботи

Запорізького національного технічного університету

к.соц.н., доцент

В умовах сучасної дійсності все більше і більше людей потребують добровільної допомоги професійного спеціаліста в області соціальної роботи. Для досягнення максимальної ефективності соціальний працівник повинен добре знати закономірності процесу комунікації, оскільки спілкування є специфічною рисою соціальної роботи як професійної діяльності.

Стиль поведінки соціального працівника, обумовлений сукупністю його особистісних якостей, його ціннісними орієнтаціями й інтересами, впливає на систему його відносин з іншими. Отже, особистісні якості соціального працівника, безсумніву відіграють велику роль в його професійній діяльності.

Взаємне сприйняття людей у процесі спілкування, поряд із загальними характеристиками, властивими сприйняттю будь-яких об'єктів, володіє і рядом особливостей, які дозволяють говорити не просто про сприйняття, а про соціальну обумовленість сприйняття, або про соціальну перцепцію.

Особлива роль у процесі спілкування приділяється соціальній перцепції. Цей термін був введений Дж. Брунером у 1947 для позначення факту соціальної детермінації процесів сприйняття. Пізніше цей термін придбав трохи інший зміст, соціальною перцепцією стали називати процес сприйняття так званих “соціальних об'єктів”, під якими малися на увазі інші люди, соціальні групи, великі соціальні спільноти.

У соціальній роботі найбільше значення має міжособистісна перцепція чи сприйняття людини людиною.

Щоб надати кваліфіковану допомогу клієнту, соціальний працівник повинний застосовувати у своїй діяльності ряд психологічних механізмів, що забезпечують процес сприйняття і допомагають перейти те зовнішнє сприйняття людини, що залежить від допомоги соціального працівника, до пізнання його внутрішнього світу, розумінню його цінностей і особистісних якостей, оцінці і прогнозу поведінки. До цих механізмів відносяться: ідентифікація, емпатія й атракція.

Ідентифікація буквально означає “уподібнення себе іншому”, фахівець із соціальної роботи може використовувати ідентифікацію для побудови припущення про внутрішній стан клієнта на основі спроби поставити себе на його місце.

Емпатію можна визначити як емоційне відчуття чи співпереживання іншому, що є важливою якістю соціального працівника. Механізм емпатії подібний з механізмом ідентифікації: і в тім, і в іншому випадку в наявності “прийняття в розрахунок” веління іншої людини.

Атракція — це поняття, що позначає виникнення при сприйнятті людини людиною привабливості одного з них для іншого.

Для того щоб забезпечити прогнозування ситуації потрібно взяти до уваги “ефекти”, що виникають у процесі міжособистісної перцепції. Найбільш значимими є: ефект ореола (накладення інформації про клієнта на образ, створений заздалегідь), ефект новизни і первинності (тобто те, що в сприйнятті знайомої людини остання інформація виявляється найбільш значимою, а при сприйнятті незнайомої людини переважає інформація, пред'явлена раніше). Усі ці ефекти можна розглядати як прояв процесу стереотипізації, що може привести з одного боку, до скорочення процесу пізнання, у випадках коли це

необхідно, а з іншого боку — до уникати таких упереджень, тому що вони можуть нанести серйозну шкоду спілкуванню з клієнтом виникнення упередження.

Пізнаючи іншу людину, відбувається емоційне оцінювання її, намагання зрозуміти вчинки, спрогнозувати її поведінку та змоделювати власну. Цього досягають завдяки використанню механізмів ідентифікації, емпатії, егоцентризму, рефлексії, стереотипізації, каузальної атрибуції, ефектів соціальної перцепції та ін.

Особливостями соціальної перцепції є:

- активність суб'єкта соціальної перцепції, що означає, що соціальний об'єкт (індивід, група і т.д.) не пасивний і небайдужий але відношенню до сприймаючого суб'єкту, як це має місце при сприйнятті неживих предметів. Впливаючи на суб'єкт сприйняття, що сприймається людина прагне трансформувати уявлення про себе в сприятливу для своїх цілей сторону;

- вмотивованість суб'єкта соціальної перцепції, яка свідчить, що сприйняття соціальних об'єктів характеризується більшою злитістю пізнавальних компонентів з емоційними (афективними) компонентами, більшою залежністю від мотиваційно-сміслової структури діяльності сприймає суб'єкта

Отже, соціальна перцепція як складена процесу спілкування відіграє велику роль у діяльності фахівця із соціальної роботи, тому що вона дає можливість, по-перше, на зовнішньому прояві зрозуміти, що собою представляє клієнт, проникнути в глибину його особистісної структури, з'ясує особливості його індивідуальності; а по-друге, дає можливість по зовнішніх поведінкових ознаках визначити емоційний стан клієнта, пережитий їм у даний момент, тобто формує в соціального працівника емпатійне відношення до клієнта, що є важливим фактором в успішній діяльності соціально працівника, оскільки клієнт починає активно довіряти людині, що проникнула його проблемою.

Література:

1. Гойхман О.Я., Надєїна Т.М. Основи мовної комунікації: Підручник. - М.: ІНФРА-М, 1997. – 455 с.
2. Социальная защита отдельных категорий населения : учеб. пособие / А. Н. Аверин ; Рос. акад. гос. службы при Президенте Рос. Федерации. - М. : Изд-во РАГС, 2009. - 114 с.
3. Социальная работа: теория и практика : сб. науч. ст. / М-во труда и соц. защиты населения Респ. Башкортостан, Вост. ин-т экономики, гуманитар. наук, упр. и права ; [под общ. ред. Р.Ф. Гатауллиной и Е.Г. Ситдиковой]. - Уфа : Вост. ун-т, 2003. - 90 с.

MONETARY TACTICS OF KIEV'S STUDENTS

Belenok Alexey

Researcher

Institute of Sociology NAS of Ukraine

Kyiv, Ukraine

Bova Andrey

PhD (Sociology)

Senior Researcher

Head of Department

State Research Institute MIA of Ukraine

Kyiv, Ukraine

МОНЕТАРНЫЕ ТАКТИКИ КИЕВСКОГО СТУДЕНЧЕСТВА

Беленок Алексей Андреевич

научный сотрудник

Институт социологии Национальной академии наук Украины

г. Киев, Украина,

Бова Андрей Андреевич

кандидат социологических наук

старший научный сотрудник

начальник научно-исследовательского отдела

Государственный научно-исследовательский институт МВД Украины

г. Киев, Украина

Abstract. This report presents some results of a sociological conducted by the authors during October-November 2016 among the students of 5 Kiev universities (n = 512). The possible actions of student youth in case of need for money are analyzed.

Keywords: money, monetary tactics, students, big city.

Аннотация. В докладе представлены отдельные результаты социологического опроса, проведенного авторами в течение октября – ноября 2016 года среди студентов 5 киевских вузов (n = 512). Проанализированы возможные действия студенческой молодежи в случае потребности в деньгах.

Ключевые слова: деньги, монетарные тактики, большой город, студенты.

Проблематика финансовых стратегий и тактик молодежи традиционно размещается на стыке разных наук — экономической социологии и психологии, социальной педагогики, юриспруденции и др., но именно социологический анализ является одним из наиболее востребованных дискурсов в исследовании соответствующих практик. В социологических исследованиях последнего десятилетия все чаще фигурируют категории «ресурсы» и «капитал». К. Муздыбаев под ресурсами понимает возможности людей и общества: «Ресурсы — это все то, что человек использует, чтобы удовлетворить требования среды. Обычно различают два крупных класса ресурсов: личностные и средовые. Иногда их называют психологическими и социальными ресурсами. Личностные ресурсы включают навыки и способности индивида, средовые — отражают доступность инструментальной, моральной и эмоциональной помощи со стороны социальной сетки» [1, с. 103]. Используя общий подход и принципы классификации П. Бурдье, В. Радаев к числу основных форм капитала относит, в частности: экономический (в т.ч. денежный); физический (состояние здоровья, физические данные и т.д.); культурный (навыки социализации в определенной социальной среде); человеческий (совокупность накопленных профессиональных знаний, умений и навыков); социальный (установление и поддержание устойчивой сети социальных

связей и атмосферы доверия на основе принадлежности к определенному социальному кругу или членства в группе) [2, с. 22].

А. Фенько эмпирически установил, что помимо общих социально-демографических условий, огромную роль в формировании экономического поведения и установок по отношению к деньгам играют следующие особенности: семейные ценности и установки; общая социально-экономическая ситуация (в частности, экономический кризис); основная система распределения, принятая в данном обществе (социалистическая или рыночная), непосредственный опыт участия в экономической деятельности (осуществление купли-продажи, собственные заработки, карманные деньги) [3].

За прошедшие десятилетия появилось множество социологических исследований, по результатам которых удалось построить разнообразные типологии финансового поведения респондентов. Е. Аникаева определила шесть типов социальных установок личности по отношению к деньгам и соответственно столько же доминирующих стратегий финансового поведения. О. Дейнека выявил мотивационно-волевые корреляты денежного поведения и отношения к деньгам, а также денежные типы личности. Имеются и другие типологии личностей в зависимости от отношения их к деньгам и денежного поведения (Х. Гольдберг, Р. Льюис, Н. Форман, И. Андреева, Н. Губина, Ю. Николенко и др.).

В обзоре западных исследований экономических представлений, выполненном Е. Щедриной, подробно анализируются стадии формирования представлений о деньгах, зависимость экономических представлений от пола, возраста, социально-экономического положения и национально-культурных различий [4]. Американский социолог В. Зелизер предлагает «дифференцированную модель денег, показывающую, как они постоянно формируются и переформируются посредством множества сетей социальных отношений и разнообразных смысловых систем» [5, с. 60].

Особенности трудовой занятости студентов неоднократно становились предметом эмпирических исследований украинских (Л. Малыш, Т. Жеребкина, В. Пушкин и др.), а также российских (Ю. Вишневыский, Е. Елисеева, И. Гурова и др.) социологов. В 2010 году Институтом Горшенина проведено изучения общественного мнения «Современное студенчество Украины» (n = 1200) в 6 городах-миллионниках Украины: Киеве, Харькове, Днепропетровске, Донецке, Одессе и Львове. Согласно его результатам, для 68,9% источником формирования доходов являлась помощь родителей, 45,2% — стипендия, 44,7% — личный заработок, 2,8% — доходы от собственности [6].

Важнейшей частью повседневности современного украинского студента является участие в товарно-денежных отношениях и социальных взаимодействиях, с ними связанных. В условиях интенсивно меняющихся экономической, политической, социокультурной ситуации в обществе, формирования новых представлений об успехе в жизни, престиже профессий, времени как ценности возрастает вес финансовой составляющей в мотивационно-ценностной структуре личности, особенно молодого человека, живущего в большом городе. Вот почему изучение особенностей монетарного поведения студентов приобретает в наше время особую актуальность, т.к. помогает реконструировать картину повседневной жизнедеятельности этой наиболее мобильной части современной молодежи, а также обладает определенным прогностическим потенциалом.

Эмпирической базой работы являются данные социологического опроса, проведенного авторами в течение октября – ноября 2016 г. среди студентов пяти высших учебных заведений: Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт имени Игоря Сикорского», Киевского национального университета имени Тараса Шевченко, Национального университета «Киево-Могилянская академия», Университета «Крок», Академии труда, социальных отношений и туризма. Выборочная совокупность (n = 512) содержала 49,1% мужчин и 50,9% женщин, что в целом соответствует генеральной совокупности. В последующем статистическом анализе мы рассматриваем ряд социально-демографических характеристик (пол, материальное

положение, место проживания, стаж проживания в г. Киеве) и их влияние на финансовое поведение и жизненные стратегии студенческой молодежи, а также выявляем корреляционные связи между различными видами жизненных стратегий молодежи.

В отличие от стратегических планов, решений, действий, которые касаются перспективного ориентирования личности, тактические действия призваны способствовать решению текущих проблем, удовлетворению краткосрочных потребностей, помогать достижению ближайших жизненных целей. Чтобы установить, какие имеющиеся у него ресурсы мобилизует студент в трудной финансовой ситуации, нами задавался вопрос: «Если Вам срочно нужны деньги, совершаете ли Вы следующие действия?» Такого рода действия мы называем монетарными тактиками. В табл.1 приведены результаты как частотного анализа (%) ответов студентов на указанный вопрос, так и их ранжирование, а также их представленность среди групп респондентов, выделенных по 4 социально-демографическим признакам. С целью достижения более полного наполнения ячеек таблиц сопряженности респонденты распределены на две группы: по материальному уровню — обеспеченные (если на вопрос «Как Вы оцениваете доходы своей семьи за последний год?» следовал ответ «Было достаточно и делали сбережения») и необеспеченные (ответы «было достаточно и сбережений не делали» или «постоянно отказывали в необходимом, кроме питания») и по стажу проживания в столице – адаптированные (если на вопрос «Живете Вы в г. Киеве и насколько давно?» следовали ответы «большую часть жизни» или «от 6 до 10 лет») и неадаптированные (ответы «последние 1–5 лет» или «менее 1 год») соответственно.

Таблица 1. Распределение ответов на вопрос «Если Вам срочно нужны деньги, совершаете ли Вы следующие действия?», %

Варианты ответов	Группы респондентов								Всего	
	Пол		Материальный уровень		Адаптация в Киеве		Проживание в общегитии		%	Ранг
	муж.	жен.	обеспеченные	не обеспеченные	адаптированные	не адаптированные	проживающие	не проживающие		
а1. Продаю что-то из своих вещей	24,8	28,1	27,1	26,3	31,6	22,6	19,8	31,8	26,5	4
а2. Продаю какие-то семейные ценности	2,9	1,2	1,5	2,2	1,9	1,7	1,5	2,2	2,0	12
а3. Закладываю свои вещи в ломбард	5,4	3,2	3,9	4,0	4,7	4,3	4,5	4,0	4,2	11
а4. Беру деньги в долг у знакомых	55,8	54,9	51,2	58,3	48,8	60,0	64,9	49,3	55,4	2
а5. Беру кредит в банке,	11,6	7,5	6,4	11,5	12,6	7,4	7,9	10,6	9,5	8

Матеріали XII міжнародної науково-практичної конференції
«Суспільні науки в Україні та світі»

Варианты ответов	Группы респондентов								Всего	
	Пол		Материальный уровень		Адаптация в Киеве		Проживание в общежитии		%	Ранг
	муж.	жен.	обеспеченные	не обеспеченные	адаптированные	не адаптированные	проживающие	не проживающие		
кредитном союзе										
а6. Играю на деньги	2,9	0,8	2,5	1,4	1,4	1,7	1,5	1,5	1,8	13
а7. Совершаю мелкую кражу	1,7	0,4	1,0	1,1	0,9	1,3	1,0	0,7	1,0	14
а8. Собираю стеклотару (металлолом, макулатуру) на продажу	5,0	4,0	4,4	4,3	4,7	3,9	5,0	3,6	4,4	10
а9. Получаю материальную помощь от родителей, родственников	69,8	77,1	74,4	74,5	71,6	77,0	80,2	70,4	73,5	1
а10. Выполняю непродолжительную интеллектуальную работу (на компьютере, перевод.)	39,7	41,1	42,9	39,2	40,5	42,2	40,1	40,5	40,4	3
а11. Выполняю непродолжительную физическую работу (грузчик, охранник)	26,9	6,3	15,3	16,5	14,0	17,4	19,3	12,8	16,4	6
а12. Сдаю в аренду имущество (комнату, квартиру,	7,4	7,5	6,4	7,9	9,3	6,1	4,5	9,1	7,5	9

Варианты ответов	Группы респондентов								Всего	
	Пол		Материальный уровень		Адаптация в Киеве		Проживание в общежитии		%	Ранг
	муж.	жен.	обеспеченные	не обеспеченные	адаптированные	не адаптированные	проживающие	не проживающие		
гажар)										
a13. Накапливаю задолженность или отказываюсь от покупки	16,1	24,1	16,7	23,4	18,1	22,2	23,8	18,6	20,2	5
a14. Прошу отсрочить платеж	18,6	10,3	9,9	18,0	15,3	13,9	14,9	13,5	14,3	7

Примечание. Полужирным шрифтом отмечены статистически значимые различия на 5% уровне статистической значимости.

Было установлено, что основным источником «быстрых денег» для студентов являются их родители или другие родственники: 73,5% респондентов ответили, что получают от них материальную помощь (очевидно, безвозмездную). Это справедливо для обеспеченных, так и для необеспеченных студентов. Получение родительского транша чаще упоминается в анкетах девушек; неадаптированных в Киеве (живущих в столице не так давно); проживающих в общежитии. При прочих равных условиях у тех студентов, кто живет вместе с родителями, меньше бытовых проблем, чем у их ровесников, живущих в общежитии или снимающих жилье на платной основе. Следующая распространённая тактика, набравшая больше половины, а точнее 55,4% приверженцев (2 ранг) — «одалживать деньги в долг у знакомых». Не адаптированные в г. Киеве и проживающие в общежитии студенты статистически значимо различаются от адаптированных и не проживающих в общежитии по этому виду действий, а именно чаще прибегают к этой тактике. Необеспеченные молодые люди пользуются этой стратегией несколько чаще. Среди стратегий «второго ряда» также распространено выполнение непродолжительной интеллектуальной работы (на компьютере, перевод) — так ответили 40,4% респондентов (3 ранг). Далее следует продажа своих вещей (26,5%, 4 ранг). А здесь уже чаще выделяются адаптированные в г. Киеве (т.е. проживающие в родительских, своих или съемных квартирах) по сравнению со своими антиподами. Очевидно, более оседлый образ жизни столичных жителей способствует накоплению набора вещей, часть из которых можно конвертировать обратно в деньги, чего не скажешь о тех, кто вынужден жить в общежитии и быть всегда наготове «сорваться с места». Следующее, 5-е ранговое место занимает позиция «накапливаю задолженность или отказываюсь от покупки» (20,2%), причем подобным образом разрешать возникший личный финансовый кризис более свойственно девушкам (24,1%), нежели юношам (16,1%). Еще более выраженная гендерная асимметрия прослеживается при анализе тактики «выполнения непродолжительной физической работы (грузчик, охранник)», распространенной среди 16,4% респондентов по массиву (6 ранг). Так ожидаемо ответили 26,9% юношей и лишь 6,3% девушек, что вполне ожидаемо. Кстати, В. Енин установил, что «для юношей возрастающая потребность в жизненном

самоопределении связана с материальными ценностями, достижением финансового успеха, богатства, которое, по представлениям респондентов и является главным достоинством настоящего мужчины» [7, с. 91].

Столь же рельефно прослеживаются гендерные различия в варианте ответа «прошу отсрочить платеж» (14,3%, 7 ранг). К такой тактике прибегают чаще юноши (18,6%), чем девушки (10,3%), а также необеспеченные (18%), чем обеспеченные студенты (9,9%). Замыкают список тактик игра на деньги (1,8%, 13 ранг) и совершение мелкой кражи (1,0%, 14 ранг), что в целом говорит в пользу правопослушания студентов (по крайней мере, на вербальном уровне). Берет кредит в банке, кредитном союзе лишь 9,5% респондентов (8 ранг), причем чаще — адаптированные в г. Киеве, чем не адаптированные (12,6% против 7,4%).

Заметим, что устойчивые ориентации в отношении денег, выбор того или другого варианта выхода из личного финансового пике, стиль поиска доступа к быстрым деньгам могут быть обусловлены, помимо вышеуказанных факторов, типом нервной системы, темпераментом, характером, потребностями и ценностными ориентациями студента, особенностями первичной социализации, отношением к социальным нормам, уровнем социальной зрелости и активности его личности.

В современных реалиях не последнее значение для достижения успеха в жизни имеет готовность личности к нарушению моральных норм. Находясь в ярко выраженной достижительной среде, студенты усваивают, что зачастую «выигрывают» более мобильные, инициативные и придерживающиеся индивидуалистических установок индивиды.

Для студенческой молодежи характерен значительный уровень мобильности, интеллектуальной активности, поведенческой гибкости в приспособлении к меняющейся социальной реальности. Модель успеха современного студента включает высокие карьерные амбиции, планы выдвинуться на позицию высокооплачиваемого профессионала, занимающегося интересной творческой работой в серьезной компании, желателно международной. Мобильность, коммуникабельность, активность, обучаемость, владение новейшими ИКТ, адаптивность — вот типичные характеристики, предъявляемые HR — агентствами соискателям работы.

Среди предложенных социологами тактик получения денег одну альтернативу выбрало 19,1% респондентов, две — 28,3%, три — 26,5%, четыре — 14,1%, пять и более — 12% респондентов. Как показывает матрица коэффициентов корреляции Q Юла, представленная в табл. 2, продажа вещей сочетается в опрошенных студентов г. Киев со сбором стеклотары (металлолома, макулатуры) на продажу, непродолжительной тяжелой физической работой (грузчик, охранник). В свою очередь, выполнение непродолжительной физического труда связано также со сбором стеклотары, выполнением непродолжительной интеллектуальной работы (на компьютере, перевод). Такие лица в меньшей степени получают материальную помощь от родителей, родственников. Студенты, получающие материальную помощь от родителей, родственников не нуждаются в продаже каких-то семейных ценностей, им не свойственно закладывать свои вещи в ломбард, брать кредит в банке, кредитном союзе. Просьба отложить тот или иной платеж, исходящая от молодых людей, нуждающихся в денежных средствах, часто означает дальнейшее накопление ими задолженности.

Отметим, что корреляционные зависимости, значения которых близки к единице, появились вследствие отсутствия наполнения частотами ячейки таблицы сопряженности (в этих случаях значения Q не является корректным).

Таблица 2. Матрица парных коэффициентов корреляции Q Юла между монетарными тактиками киевских студентов

Тактики	a1	a2	a3	a4	a5	a6	a7	a8	a9	a10	a11	a12	a13	a14
a1	1	0,49	0,60	0,07	-0,15	0,17	0,62	0,50	0,02	-0,01	0,27	0,23	0,21	0,28
a2		1	0,84	-0,07	0,63	0,75	0,87	0,44	-0,72	-0,20	0,14	-1,0	0,28	0,22
a3			1	0,38	0,54	0,86	0,98	0,43	-0,49	0,08	0,38	0,64	0,26	0,34
a4				1	0,13	-0,40	-0,27	-0,35	0,16	-0,02	0,08	-0,16	0,24	0,20
a5					1	0,11	-1,0	-0,01	-0,34	0,03	0,27	0,43	-0,37	0,46
a6						1	0,98	0,91	-0,68	-0,68	-0,20	0,94	-0,32	0,28
a7							1	0,88	-0,82	-0,44	-1,0	0,91	0,47	0,62
a8								1	-0,29	-0,06	0,60	0,75	0,10	0,42
a9									1	-0,05	-0,27	-0,29	0,01	0,05
a10										1	0,38	0,15	-0,05	0,04
a11											1	0,12	-0,04	0,30
a12												1	-0,35	-0,31
a13													1	0,54
a14														1

Интерпретация всех данных нашего исследования еще далека от завершения, но ряд выводов в контексте заявленной темы уже можно сформулировать.

Современная молодежь социализируется и живет в принципиально иных социально-экономических условиях, чем ее родители в аналогичном возрасте. В рыночное время получают все большее распространение утилитарно-прагматические установки, происходит насаждение норм индивидуалистической цивилизации, студенты проходят непростое «испытание деньгами» (М. Семенов). В условиях постсоветского социально-экономического порядка наличие денежных средств придает молодому человеку уверенность, а утрата контроля над финансами ставит серьезные ограничители в процесс обретения значимого для личности набора жизненных благ (сознательно выбранного или навязанного социальным окружением, СМИ, рекламой и т.д.).

Студенты являются носителями разных тактик выхода из сложной финансовой ситуации, основным источником необходимых денежных средств для студентов являются лица из ближайшего семейного круга (родители или другие родственники). Как свидетельствуют данные нашего исследования, при наступлении затруднительных материальных ситуаций в финансовом поведении киевских студентов преобладают сравнительно легкие способы получения денег — без особых трудовых затрат, но и без нарушения закона.

Установленные закономерности целесообразно использовать как в образовательной практике, так и при психологическом консультировании родителей студентов, а также в процессе социальной работы с молодыми людьми из групп криминального риска. Молодежь следует учить регулировать индивидуальное потребление в соответствии с уровнем доходов, а не исходя из непомерных желаний в отношении тех или других благ и услуг. Важно при разборе конкретных ситуаций показывать соотношение трат — моментальных (в т.ч.,

ситуативных) и отложенных на кратко- и долгосрочный период. Рациональный, сбалансированный персональный бюджет может быть признан в качестве важнейшего показателя эффективности жизненного планирования молодежи.

Выскажем предположение, что и при падении отдельных сегментов общества в архаичное состояние, когда роль денег на время замещается бартерным обменом товарами/услугами, и при его нынешней модернизации, когда безналичные платежи по банковским карточкам все больше вытесняют из оборота наличные деньги, и при дальнейшем прогрессе, в ходе развертывания которого состоится уход денег в их привычном понимании с исторической арены и утверждение тотального цифрового общества с базовым безусловным доходом, и при использовании криптовалют, с их все большей популярностью в мире, приобретающей черты массового ажиотажа, — во всех этих случаях сохранятся некие константные приемы обретения индивидами тех или других финансовых и квазифинансовых инструментов наряду со специфическими особенностями соответствующих тактик.

Литература:

1. Муздыбаев К. Стратегия совладания с жизненными трудностями // Журнал социологии и социальной антропологии. – 1998. – Т. 1. – № 2. – С. 100–111.
2. См.: Радаев В.В. Понятие капитала, формы капиталов и их конвертация // Экономическая социология. – 2002. – Т.3. – № 4. – С. 20–31.
3. Фенько А.Б. Дети и деньги: особенности экономической социализации. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: goo.gl/5udMEy.
4. Щедрина Е.В. Исследования экономических представлений у детей // Вопросы психологии. – 1991. – № 2. – С. 157–164.
5. Зелизер В. Создание множественных денег // Экономическая социология. – 2002. – № 4. – С. 58–72.
6. Современное студенчество Украины. Результаты социологического исследования Института имени Горшенина. Пресс-релиз от 20.05.2010. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://goo.gl/1kbheq>.
7. Цит. по: Семенов М.Ю. Люди и деньги. Монография. – К. : Изд-во «Простобук», 2011. – 149 с.

SOCIO-POLITICAL PROBLEMS OF THE STATE IN A CRISIS PERIOD

Galiuk Iryna Bogdanivna

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Department of Management and Administration
Institute of Economics and Management in Oil and Gas Complex
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

Matskevich Olesya Yuryivna

*assistant
Department of Management and Administration
Institute of Economics and Management in Oil and Gas Complex
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВИ У КРИЗОВИЙ ПЕРІОД

Галюк Ірина Богданівна

*к.е.н., доцент
кафедра менеджменту і адміністрування
Інституту економіки та управління в нафтогазовому комплексі
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ, Україна*

Мацькевич Олесья Юрївна

*асистент
кафедра менеджменту і адміністрування
Інституту економіки та управління в нафтогазовому комплексі
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ, Україна*

Abstract. The question of forming a mechanism for implementation of energy efficiency policy is considered. The basic tools of regulation of energy saving process are determined.

Key words: energy efficiency, energy saving, energy security, economic security.

Анотація. Розглянуто питання формування механізму реалізації політики енергоефективності. Визначено основні інструменти регулювання процесу енергозбереження.

Ключові слова: енергоефективність, енергозбереження, енергетична безпека, економічна безпека.

Економічна безпека держави — це певна теоретична конструкція, використання якої на практиці забезпечує захищеність національних інтересів шляхом активізації механізмів реалізації та захисту розвитку вітчизняної економіки і стабілізації соціально-політичної ситуації в державі.

Для України на сьогоднішній день питання енергетичної безпеки набрало особливого значення з огляду на високий рівень енергозалежності держави (60,7%), енергомісткості виробництва, енергоємності ВВП (0,89 кг у.п/\$ США) тощо. Ці фактори обмежують можливості економічного розвитку, тому основними завданнями є приведення названих показників до середньосвітового рівня. Перші кроки в цьому напрямі вже зроблені.

Ухвалена КМУ «Енергетична стратегія України на період до 2030 року» містить основні напрямки вирішення проблеми енергозабезпечення та енергозбереження, що дозволить підвищити рівень енергоефективності української економіки. Однак, певні моменти не дозволяють ще забезпечити реалізацію Стратегії у повному обсязі: окреслені в

Стратегії цілі визначені недостатньо чітко; недостатньо обґрунтованою є узгодженість Енергетичної стратегії із стратегією соціально-економічного розвитку держави; заходи по забезпеченню енергетичної безпеки держави із врахування конкретного змісту очікуваних зовнішніх та внутрішніх загроз не представлені в достатньому обсязі; доопрацювання потребують економічні, інвестиційні, цінові та податкові механізми забезпечення практичної реалізації стратегії.

Вирішення потребує питання створення передумов для формування платоспроможного попиту на основі політики енергозбереження та ефективної тарифної політики.

Задекларовані Стратегією цілі передбачають створення «умов для інтенсивного розвитку економіки і підвищення рівня життя населення країни». Однак, відсутність інструментів оптимізації роботи паливно-енергетичного комплексу країни викликає сумнів щодо реальності досягнення цих цілей.

Досягнення результатів можливе лише при докорінній зміні структури промислового виробництва, значному скороченні частки енергоємних виробництв та модернізації ПЕК.

Комерційні структури не готові виступати інвесторами структурних змін, власні можливості підприємств є вкрай обмежені, державна підтримка починань поки що зведена до мінімуму. Відповідно, вкрай важливим є забезпечення інвестиційної привабливості підприємств та проектів у промисловості та ПЕК. Таким чином, прогнозні параметри соціально-економічного розвитку базуються на вкрай хиткій основі подолання паливно-енергетичних обмежень економічного розвитку.

Вивчення зарубіжного досвіду дозволяє констатувати, що позитивні результати в процесі вирішення питань енергозбереження та енергоефективності економіки держави досягаються в ході реалізації довготривалої ціленаправленої ресурсозберігаючої державної політики, яка забезпечує дію механізмів економічного, правового та організаційного характеру по стимулюванню широкомасштабної роботи у цьому напрямку.

На сьогоднішній день в Україні увага уряду особливо гостро акцентується на питаннях енергетичної безпеки. Тому подальша робота науковців та фахівців повинна спрямовуватись на пошук оптимальних шляхів реалізації визначених попередньо планів.

Література:

1. Енергетична стратегія України на період до 2030 року [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua/>.

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

Хінчик Яна Леонідівна

Студентка 3 курсу

спеціальності соціальна робота

Запорізького національного технічного університету

Науковий керівник — Баршацька Г.Ю.

к.соц.н., доцент кафедри соціальної роботи

Запорізького національного технічного університету

This scientific work is devoted to the problem of social life of a person living in the difficult social and economic conditions of a modern village. The rural sector has always been characterized by a low level of social life, difficult working conditions and everyday life. At this stage of development, the modern village is undergoing a major decline, concerning the social and economic aspects of development. The urgency of this topic is explained by the fact that the issue of social servicing of the village, as a system that provides social services to the community, is very difficult to implement in rural settings.

The purpose of this scientific work is: analysis and research of the system of social services of the population in rural areas; studying the specifics and peculiarities of the work of social workers; definition of ways to improve social services in rural areas.

Анотація: Дана наукова робота посвячена проблемі соціального життя людини, яка проживає у непростих соціальних і економічних умовах сучасного села. Сільський сектор завжди вирізнявся низьким рівнем соціального життя, важкими умовами праці та побуту. На даному етапі розвитку сучасне село зазнає великого занепаду, що стосується соціального та економічного аспекту розвитку. Актуальність даної теми пояснюється тим, що питання соціального обслуговування села, як системи яка надає соціальні послуги суспільству, дуже важко реалізувати в сільських умовах.

Метою даної наукової роботи є: аналіз та дослідження системи соціального обслуговування населення в сільських місцевостях; вивчення специфіки та особливості роботи соціальних працівників; визначення шляхів вдосконалення соціального обслуговування населення в сільських місцевостях.

Проблема соціального життя людини, яка проживає у непростих соціальних і економічних умовах сучасного села, є актуальною для суспільства. Сільський сектор завжди вирізнявся низьким рівнем соціального життя, важкими умовами праці та побуту. На даному етапі розвитку сучасне село зазнає великого занепаду, що стосується соціального та економічного аспекту розвитку. [2]

Сьогодні в Україні близько 1/3 населення країни проживає в сільській місцевості. За прогнозами фахівців, частка сільського населення поступово буде зменшуватись. Відбуватиметься це, зокрема, за рахунок міграції жителів села (особливо молоді) до великих міст. На такий крок молодь села вимушує, передусім, неможливість реалізувати свій інтелектуальний та творчий потенціал належним чином у сільській місцевості. [1]

Актуальність даної теми пояснюється тим, що питання соціального обслуговування села, як системи яка надає соціальні послуги суспільству, дуже важко реалізувати в сільських умовах, тому селяни не отримують належної допомоги. Скорочення робочих місць, професійні захворювання, міграція молодих людей у великі міста, малозабезпеченість сімей, занепад багодійних організацій, дитячих будинків -це все робить не можливим життя сільських жителів. [3]

Соціальна робота на селі — напрям соціальної роботи, орієнтований на допомогу всім соціально незахищеним верствам населення. У таких умовах перед фахівцями центрів соціальних служб для молоді (зокрема, районних, які є одними з основних осередків соціальної роботи з неповнолітніми та молоддю в сільській місцевості) постає широке поле діяльності щодо соціальної підтримки різних категорій дітей, молоді, жінок і сімей. [4]

Науковці В.П. Чупров и Ю.А. Зубок виокремлюють такі особливості соціальної роботи на селі:

Ціннісні орієнтації, психотип сільського жителя, який відрізняється певним консерватизмом, серйозністю, повільністю, схильністю до традицій, терпимістю, невеликими вимогами до побуту, дбайливим ставленням до природи. Потреби, інтереси, запити жителів села, зумовлені сільським способом життя, визначають зміст соціальної роботи, її форми і методи.

Соціальні умови життя, праці, побуту, дозвілля і, відповідно, проблеми, які породжуються цими умовами.

Особливості сільського соціального середовища, якому властиві відкритість життя кожної сім'ї, тісні сусідські зв'язки, збереження традицій общинних взаємовідносин, зайнятість населення переважно сільськогосподарською працею, близькість до природи. [5]

Проте є багато факторів, які значно ускладнюють соціальну роботу на селі:

Обмежений доступ до послуг. Більшість сільських жителів мають обмежений доступ до таких соціальних послуг, як освіта, охорона здоров'я, культура, соціальне забезпечення, психіатрична допомога тощо. Обмежений доступ жителів села до послуг інженерної інфраструктури — водопостачання, газифікації, санітарної очистки, електропостачання, телекомунікацій. Багато сільських жителів, переважно похилого віку, живуть у віддалених селах, де часто немає доріг, магазинів, медпунктів, телефонів. Відставання від міських зручностей у плані комунального влаштування помешкань і їх газифікації настільки очевидне, що дає змогу говорити про соціальну невлаштованість багатьох сіл.

Низький рівень державної соціальної допомоги. Соціальні служби, як правило, розташовані у містах і райцентрах. Багато сільських жителів взагалі не отримують ніякої соціальної допомоги через брак в общинах професійно підготовлених кадрів, бездоріжжя, відсутності транспортних засобів. Часто соціальною роботою займаються люди недостатньо кваліфіковані. У сільських общинах дуже мало професійно підготовлених соціальних працівників, соціальних педагогів, у той час як потреба у розвитку соціальної роботи на селі найбільша. Послуги інших спеціалістів з соціальної роботи, психологів, психіатрів, лікарів-наркологів, дефектологів, юристів є недосяжними для сільських жителів.

Обмеженість джерел суспільної і приватної підтримки. У сільській місцевості дуже мало активно діючих суспільних організацій соціальної спрямованості. Іноді функцію соціальної допомоги населенню добровільно бере на себе якийсь інститут (школа, церква, сільський клуб, музей). Багато сільгоспідприємств, акціонерних товариств з огляду на важкий соціально-економічний стая відмежувалися від функціонування соціальних програм. Небагато на селі і представників нової соціальної ланки суспільства — підприємців, які здатні і бажають надати фінансову підтримку розвитку соціальної роботи на селі.

Ізольованість і територіальна віддаленість. Сільські жителі, які належать до однієї сільської адміністрації, часто, проживають на різних територіях, які дуже віддалені одна від одної. Їх значно складніше обслуговувати, враховуючи сільське бездоріжжя і транспортні проблеми. Територіальна віддаленість общин скорочує можливості професійних контактів, спілкування соціальних працівників з колегами, обмежує їм доступ до нової літератури. Ці проблеми поглиблюються ще й тим, що лише небагато сільських общин сьогодні пов'язані з містами інформаційно-телекомунікаційними зв'язками. Подібна ситуація може викликати у соціальних працівників відчуття ізольованості і стресу.

Відсутність конфіденційності. У невеликих містах, робочих поселеннях і тим більше селах неможливо підтримувати той рівень конфіденційності, який може бути забезпечений у містах. Соціальні педагоги, соціальні працівники, які проживають на території обслуговування общини, мають неформальні, дружні відносини з клієнтами, відносини, які часто виходять за межі професійних зв'язків. Це утруднює дотримання професійних вимог конфіденційності.

Консерватизм і соціальна інертність. Сільські жителі у зв'язку зі своєю ментальністю і способом життя менш мобільні, ніж жителі міст. Вони важче перебудовуються, не так швидко пристосовуються до нових умов життя. Життя навчило їх недовірливо ставитися до новацій, які не завжди приводять до бажаних результатів. Багато з них звикли розраховувати тільки на власні сили. У цілому сільське населення відрізняється від міського низьким рівнем соціальної активності у відстоюванні своїх прав на поліпшення умов життя і більш високим рівнем організованості у період виборчих кампаній.

Низький освітній рівень населення. Рівень освіти сільських жителів значно нижчий, ніж міських. Це зумовлює менш вигідний стан сільської общини при залученні її до процесу соціального розвитку. Соціальні працівники, соціальні педагоги, особливо вихідці з міст, можуть відчувати труднощі через те, що не можуть захистити від жителів села своє особисте життя, їм важко пристосуватися до ситуації недостатньої анонімності особистого життя. [6]

Зважаючи на це, основними напрямками соціальної роботи на селі є:

- виїзні консультації з розв'язання правових, соціально-психологічних, психологічних, соціальних проблем;
- заходи рекреаційного характеру для дітей та молоді;
- соціальний патронаж для дітей з інвалідністю;
- соціальний патронаж людей похилого віку;
- організація зайнятості сільської молоді;
- проведення просвітницької соціальної роботи серед дітей і молоді щодо попередження негативних явищ в молодіжному середовищі;
- проведення благодійних заходів і акцій. [5]

Як бачимо, соціальна робота на селі, будучи новим видом професійної соціальної діяльності, повинна вписатися в складну систему соціальних відносин, що базуються на історичних, культурних, господарських традиціях тієї чи іншої сільської соціальної спільності і зайняти в ній свою нішу. Щоб це сталося, важливо добре знати і розуміти психологію сільського жителя, шанобливо ставитися до традицій даної місцевості; використати історичний досвід соціального захисту людини і при цьому привнести новітні професійні знання в наданні допомоги людині, його родині, громаді.

У цілому соціальна робота на селі визначається конкретною соціальною ситуацією, з якою стикається соціальний працівник і яка вимагає своїх методів, своїх прийомів рішення, особливої форми соціальної участі. [7].

Література:

1. Соціальна робота з дітьми, молоддю, жінками, різними категоріями сімей: Аналітичний звіт щодо діяльності центрів соціальних служб для молоді / Упорядники: Р.Г. Драпушко, С.В. Толстоухова, О.К. Шатохіна, Л.І. Шамрай, - К: УДЦССМ. – 1999.-140 С.
2. Акатов, Ю.В. Соціальний розвиток сільського району: проблеми, перспективи / Ю.В. Акатов. - Уфа, 1995. - С. 3.
3. Фирсов М.В., Студенова Е.Г. Теорія соціальної роботи: Навч. посібн. – М.: Гуманіт. видавн. центр «ВЛАДОС», 2001. –С 136-171.
4. Вступ до соціальної роботи: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. Т.В. Семигіної, І.І. Миговича. — К.: Академвидав, 2005. - с. 300. ISBN 966-8226-26-7.
5. Тюття Л.Т., Іванова І.Б. Соціальна робота: Теорія і практика К.: ВМУРОЛ «Україна», 2004. - 408 с., 367 с.
6. Бочарова В.Г. Професійна соціальна робота: особистісно-орієнтований підхід. М., 1999. С.89-93.
7. Соціальна робота: теорія і практика: Учеб. посібник / За ред. Є.І. Холостовой, А.С. Сорвіно. М., 1997. С. 275 - 278.

ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДЕЗАДАПТОВАНИМИ ДІТЬМИ ТА ПІДЛІТКАМИ

Kolesnik Valerie Valeryevna

Student

Department social sciences

Faculty of Social Work

Zaporizhzhya National technical university

Zaporozhye, Ukraine

Supervisor - k.sociologist, associate professor Turba O.O.

Колесник Валерія Валеріївна

Студентка

кафедра соціальної роботи

факультет соціальних наук

Запорізький Національний технічний університет

м. Запоріжжя, Україна

Науковий керівник – к.соціолог.н., доцент Турба О.О.

Summary. This article reveals the problem of disadaptation of children and return them to society. It should be noted that technologies for social and moral reorientation disadaptive personality are defined and developed taking into account individual psychological, developmental and sexual characteristics, causes deviations in behavior and child development. The main goal of the social worker in working with such children to adapt, to adapt them to society, to make their behavior does not go beyond the social norms did not impede the establishment of harmonious relationships with others.

The basic concepts are: maladjustment, social adaptation, socialization of the individual, social development, conflict, and aggressive behavior.

Анотація. В даній роботі розкрита проблема дезадаптації дітей, та повернення їх у суспільство. Слід зазначити, що технології соціально-моральної переорієнтації дезадаптованої особистості визначаються і розробляються з урахуванням індивідуально-психологічних, вікових і статевих особливостей, причин відхилень у поведінці і розвитку дитини. Головна мета соціального працівника у роботі з такими дітьми — пристосувати, адаптувати їх до соціуму, зробити так, щоб їхня поведінка не виходила за рамки соціальної норми, не перешкоджала встановленню гармонійних взаємин з оточуючими.

Ключові слова: дезадаптація, соціальна адаптація, соціалізація індивіда, процес соціального розвитку, конфлікт, агресивна поведінка.

Одним із найважливіших напрямів соціальної роботи є робота з дітьми, яких виділяють в самостійну категорію, але називають при цьому по-різному: важкі, важковиховувані, педагогічно занедбані, проблемні, дезадаптовані, діти групи ризику та ін. Поняття "дезадаптовані діти" має соціальний чи соціально-психологічний відтінок і характеризує дану категорію дітей з позицій соціальної норми, а точніше — невідповідності їй. Оскільки соціальна адаптація — це включення індивіда чи групи в соціальне середовище, пристосування їх до відповідних правил, системи норм і цінностей, то соціальна дезадаптація підлітків — це порушення процесу соціального розвитку, соціалізації індивіда. Найбільш характерними проявами соціальної і психолого-педагогічної дезадаптації цих дітей є їх агресивна поведінка, конфлікти з вчителями і ровесниками, вживання алкоголю і наркотиків, здійснення правопорушень (бійки, крадіжки й ін.) невідвідування школи, бродяжництво, спроби суїциду і т.ін. Сучасний стан українського суспільства не тільки не сприяє вирішенню проблеми дезадаптації дітей і підлітків, але, навпаки, загострює її. [1с 43-44].

Досить суттєвими є психологічні фактори. У вітчизняній та зарубіжній літературі накопичений великий обсяг даних, який свідчить про те, що на формування дезадаптації здійснюють вплив такі з них:

- занедбаність як наслідок зовнішньо несприятливих умов життя і виховання, недостатньої уваги до дитини;
- депривація як результат повної відсутності зі сторони батьків теплих, близьких взаємин з дитиною, необхідних для її повноцінного розвитку;
- фрустрація, зумовлена тим, що дуже часто задоволенню життєво важливих потреб дитини заважають непереборні труднощі;
- внутрішній конфлікт, формування комплексу особистісних проблем як перепон у сфері спілкування і діяльності, взаємин з людьми [4, с. 23-26].

Невирішуваність внутрішніх протиріч з близькими людьми і "значущими іншими" трансформується спочатку у відчуженість, потім у конфронтацію і, насамкінець, у постійну готовність (диспозицію) до зіткнень, різних за способами взаємодії з оточуючими формами свого вираження, ступенем інтенсивності, тривалістю і відкритістю протистояння. Для підліткового мислення характерні певні особливості, що накладають серйозний відбиток не лише на інтелектуальну, а й на поведінкову сферу. По-перше, їм властива схильність до крайніх варіантів оцінки фактів і подій — перебільшення чи применшення. По-друге, підлітки прагнуть до глобалізації мислення і роблять рішучі й остаточні висновки із неповної, одиничної інформації. По-третє, свої висновки вони обґрунтовують, виходячи з позицій максималізму, не розрізняючи нюансів [2, с. 12-14]. Формування протиправної поведінки в 12-16 років — крайні прояви численних підліткових комплексів і компенсаторних реакцій, спрямованих на їх переборення. Суть цих комплексів — специфічні підліткові поведінкові реакції на вплив оточуючого середовища. Однією з найбільш яскраво виражених реакцій підлітків є реакція емансипації, тобто прагнення звільнитися від опіки дорослих. Вона може поширюватися на встановлені в суспільстві, тобто дорослими, правила і норми. Значну роль у формуванні протиправної поведінки відіграють особливості виховання в сім'ї. Наприклад, гіперопіка зі сторони батьків приводить до формування підкорюваності і некритичності у ставленні до дорослих. Такі підлітки самостійно рідко йдуть на скоєння злочинів і виявляються втягнутими в них дорослими злочинцями. Вседозволеність формує такі риси характеру, як егоїзм, небажання рахуватися з думками, почуттями і правами інших людей. Часто такі підлітки навіть не усвідомлюють того, що скоїли злочин. Емоційне відторгнення зі сторони близьких людей призводить до того, що підліток стає емоційно нестійким, імпульсивним. Він здатний до скоєння найважчих злочинів задля того, щоб добитися визнання зі сторони значущих для нього осіб [4, с. 30-35]. Для повноцінної соціальної роботи з дезадаптованими дітьми та підлітками необхідне створення для них системи закладів, завданнями яких мають бути:

- профілактика бездоглядності, бродяжництва, дезадаптації;
- психолого-медична допомога дітям, які потрапили з вини батьків чи у зв'язку з екстремальною ситуацією (в т.ч. і з фізичним і психологічним насильством) у безвихідне становище;
- формування у дітей та підлітків позитивного досвіду соціальної поведінки, навичок спілкування і взаємодії з оточуючими людьми;
- виконання опікунських функцій у ставленні до тих, хто залишився без батьківської уваги і турботи, засобів до існування;
- психологічна і педагогічна підтримка, що сприяє подоланню кризових станів особистості;
- сприяння поверненню в сім'ю;
- забезпечення можливості отримати освіту;
- турбота про подальший життєустрій дітей [3, с. 34-38].

Іншими словами, основна мета діяльності таких закладів—соціальний захист і підтримка дітей, їх реабілітація і допомога в життєвому визначенні. Досить велика різноманітність типів закладів соціально-педагогічної підтримки для дітей групи ризику склалася в Росії, ознайомлення з досвідом діяльності яких має значення і для соціальної роботи в Україні. Це, зокрема, такі заклади:

Центр соціально-трудової адаптації. Завдання центру — створення умов для початкової професійної підготовки, профорієнтаційно-виховної роботи серед учнів, здійснення контролю за дотриманням прав підлітків у сфері виробництва та ін.

Центр невідкладної соціально-психологічно-педагогічної допомоги. Завдання: надання практичної допомоги дітям і підліткам, які постраждали від жорстокого поводження, фізичного, психологічного, сексуального насильства, які тимчасово позбавлені сімейного піклування і засобів до існування [2, с. 110-115].

Кризовий центр "Гарний друг" створений як соціально-педагогічний заклад для надання допомоги дітям і підліткам, котрі знаходяться у важких, кризових життєвих умовах, коли стає неможливим чи небезпечним проживання дитини дома.

Психолого-медико-педагогічна служба. У її структуру входять: психологічний відділ, дефектологічний відділ, постійнодіюча психолого-медико-педагогічна консультація. За результатами рекомендується навчання в класах компенсуючого навчання, навчання у допоміжній школі.

Служба у справах неповнолітніх районних держадміністрацій (міськвиконкомів) здійснює практично всю діяльність по захисту прав і законних інтересів неповнолітніх. За обсягом своїх можливостей і повноважень вона є основною ланкою в структурі органів і служб, на яких покладена конкретна робота з неповнолітніми. Основні завдання Служби: здійснення державної політики щодо соціального, правового захисту неповнолітніх та попередження правопорушень серед них, зокрема надання їм інформаційної, правової, психолого-педагогічної, медичної та соціальної допомоги; профілактична робота з неповнолітніми та батьками, що спрямована на попередження скоєння неповнолітніми правопорушень та злочинів, запобігання прояву негативних явищ підлітковому середовищі; координація зусиль місцевих органів державної влади, органів самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності у вирішенні питань соціального і правового захисту неповнолітніх, організації роботи щодо запобігання правопорушенням та бездоглядності серед них.

Служба у справах неповнолітніх разом з кримінальною міліцією у справах неповнолітніх бере участь у перевихованні підлітків, які:

- відбували покарання у вигляді позбавлення волі у ВТК;
- засуджені до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі;
- повернулися із шкіл чи профтехучилищ соціальної реабілітації;
- засуджені до громадських та виправних робіт;
- звільнені від відбування покарання з випробуванням;
- звільнені від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру; амністовані; схильні до вживання наркотичних речовин.

Слід зазначити, що технології соціально-моральної переорієнтації дезадаптованої особистості визначаються і розробляються з урахуванням індивідуально-психологічних, вікових і статевих особливостей, причин відхилень у поведінці і розвитку дитини. Головна мета соціального працівника у роботі з такими дітьми — пристосувати, адаптувати їх до соціуму, зробити так, щоб їхня поведінка не виходила за рамки соціальної норми, не перешкоджала встановленню гармонійних взаємин з оточуючими.

Література:

1. Вайнола Р. Соціальна робота з підлітками та молоддю: інформ.– аналіт. звіт за 2000 рік / Р. Вайнола, І. Пінчук, С. Толстоухова ; за ред. С. Толстоухової. – К. : УДЦССМ, 2001. – 146 с.

2. Павленок П.Д. Технология социальной работы с различными группами населения : учеб. пособие / П.Д. Павленок, М.Я. Руднева. – М. : ИНФРА–М, 2010. – 272 с.
3. Соціальна робота з дітьми та підлітками: проблеми, пошуки, перспективи / За ред. І. Пінчук, С. Толстоухової. – К. : УДЦССМ, 2000. – 276с.
4. Теория социальной работы / Под. ред. Е. Холостовой. – М. : Юристь, 2000. – 360 с.

ГРУПИ РИЗИКУ В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ: НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНОСТІ

Kolisnichenko Anastasia Volodymyrivna

Student

Department social sciences

Faculty of Social Work

Zaporizhzhya National technical university

Zaporozhye, Ukraine

Supervisor - k.sociologist, associate professor Turba O.O.

Колісніченко Анастасія Володимирівна

Студентка

Кафедра соціальної роботи

Факультет соціальних наук

Запорізький Національний технічний університет

м. Запоріжжя, Україна

Науковий керівник – к.соціолог.н., доцент Турба О.О.

Summary. This article addresses social risk issues. This study can serve as a material that summarizes the previous experience of social work and can serve as a starting point for new research on the forms and methods, the means of influencing the representatives of "risk groups" in order to return them to a society with full and active members.

The basic concepts are: problem situation, risk, group of risk, problem group, "practical field" of social work with representatives of problem groups.

Анотація. У цій статті розкриті проблеми соціального ризику. Дане дослідження може слугувати матеріалом, що узагальнює попередній досвід соціальної роботи і є відправною точкою для нових досліджень у галузі форм, методів і засобів впливу на представників „груп ризику” з метою повернення їх у суспільство повноцінними, активними членами.

Ключові слова: проблемна ситуація, ризик, група ризику, проблемна група, «практичне поле» соціальної роботи з представниками проблемних груп.

Групи ризику — це категорія людей, чиє соціальне становище за тими чи іншими критеріями не має стабільності, кому практично неможливо поодиноці подолати ті труднощі, які виникли в їхньому житті і в результаті призводять до втрати соціальної значущості, а іноді і біологічної загибелі. До «групи ризику» відносять такі категорії людей: інваліди, діти-сироти, діти з відхиленнями в (асоціальною, девіантною) поведінкою, матері-одиначки, неповні сім'ї, літні, самотні люди похилого віку і розумово відсталі, біженці, люди, які зазнали насильства, алкоголіки, наркомани, бездомні, жертви екологічних катастроф, сексуальні меншини, злочинці, СНІД-хворі, люди, що займаються проституцією. До цієї ж групи відносять обдарованих людей, які відчують труднощі в спілкуванні і стають «важкими» для інших. Критична ситуація, в яку потрапили ці люди, психологічні стреси, фінансове неблагополуччя, а найчастіше просто злидні, повна відсутність засобів до

існування, соціально низький рівень життя згубні не тільки для перерахованих клієнтів соціальної служби, а й мають непряме, а іноді і прямий вплив на атмосферу, і рівень цивілізованості суспільства.

У сім'ях соціального ризику утруднено виконання різних функцій - зазвичай як по відношенню до суспільства, так і щодо членів сім'ї. Ці сім'ї перебувають у важкій життєвій ситуації. До них відносяться сім'ї біженців і вимушених переселенців; сім'ї військовослужбовців строкової служби; сім'ї, які проживають в неблагополучних регіонах; сім'ї, пов'язані з підприємствами та установами, де вчасно не виплачують заробітну плату. Руйнування стабільності соціального статусу, втрата впевненості в непорушності сімейного світу негативно діють на дорослих і дітей. Іноді це може привести до виштовхування дітей на вулицю, до асоціальних форм їх реакції. Порівняно невелика допомога, надана в такий момент сім'ї, може допомогти їй знайти благополуччя, тоді як залишення без допомоги здатне перевести її в категорію неблагополучних.

Фактори соціального ризику, перш за все, негативно позначаються на репродуктивних функціях сім'ї, тобто на здатності сім'ї виховати здорових у фізичному і психосоціальному плані дітей. До факторів соціального ризику, що негативно позначається на репродуктивних функціях сім'ї, можна віднести наступні:

- соціально-економічні фактори: низький матеріальний рівень життя сім'ї, нерегулярні доходи, погані житлові умови. Парадоксом часу є те, що і надвисокі доходи «нових росіян» також є фактором ризику в вихованні дітей. - медико-соціальні фактори: екологічно несприятливі умови, інвалідність або хронічні захворювання батьків, інших членів сім'ї, шкідливі умови роботи батьків, і, особливо, матері, нехтування санітарно-гігієнічними нормами.

- соціально-демографічні фактори: неповна або багатодітна сім'я, сім'ї з неповнолітніми або із старими батьками, сім'ї з повторним шлюбом і зведеними дітьми.

- соціально-психологічні та психолого-педагогічні чинники: сім'ї з деструктивними емоційно-конфліктними відносинами подружжя, батьків і дітей, педагогічною неспроможністю батьків і їх низьким загальноосвітнім рівнем, деформованими ціннісними орієнтаціями;

- кримінальні чинники: алкоголізм, наркоманія, аморальний і паразитичний спосіб життя, сімейні дебоші, прояви жорсткості і садизму, наявність судимих членів сім'ї, які поділяють норми і традиції злочинної субкультури.

Часто психічні розлади обумовлені тим, що до підлітка середовище та суспільство пред'являють непосильні вимоги у вигляді ускладнених навчальних програм в старших класах або вищій школі, що веде до появи так званої розумової відсталості, тобто свідомого чи несвідомого невдоволення рисами свого характеру. Якщо на вроджені відхилення в характері накладаються хворобливі переживання з негативним емоційним знаком, то формується комплекс неповноцінності і, як наслідок, виникає необхідність в штучних компенсаторах — алкоголі, наркотиках, агресивній поведінці. Важливими напрямками діяльності соціальних служб для молоді стають терапія кризових станів в молодіжному середовищі та попередження девіантної поведінки. З цією метою проводиться профілактика злочинності серед підлітків послідовно-педагогічних і соціально-педагогічних прийомів корекції відхилень у поведінці, наданням відповідних соціальних послуг. Проводиться робота по створенню середовища спілкування підлітків, молоді за місцем проживання шляхом організації клубів спілкування, в тому числі для молодих людей з обмеженими можливостями. Розширюється мережа соціально-психологічних центрів для молодих людей, які страждають різними формами хімічної залежності, наркологічних служб, анонімних наркологічних кабінетів для підлітків і молоді. Для надання допомоги таким дітям створюються спеціалізовані установи з соціальної реабілітації дітей, які втратили родинні зв'язки, які залишилися без піклування, постійного місця проживання, засобів до існування. До таких установ належать соціально-реабілітаційні центри для неповнолітніх, соціальні

притулки для дітей та підлітків, центри допомоги дітям, які залишилися без піклування батьків. Стосовно до сімей різних категорій клієнтів: інвалідів, пенсіонерів, військовослужбовців, біженців і т.д. — використовуються різні технології соціальної роботи. Види і форми соціальної допомоги, мета яких — збереження сім'ї як соціального інституту в цілому і кожної конкретної сім'ї, потребує підтримки, можна розділити на екстрені, тобто спрямовані на виживання сім'ї (екстрена допомога, термінова соціальна допомога, негайне видалення дітей з сім'ї, які перебувають під загрозою або залишених без піклування батьків), спрямовані на підтримку стабільності сім'ї, на соціальний розвиток сім'ї та її членів. Соціальний працівник здійснює зв'язок між сім'єю і суб'єктами соціальної допомоги (служба зайнятості, органи соціального захисту, органи народної освіти, юрист, психолог, органи охорони здоров'я, торговельні організації, благодійні організації, виконавча міська влада).

Головним результатом соціальної роботи з інвалідами є досягнення такого стану інваліда, коли він здатний до виконання соціальних функцій, властивих здоровим людям. При цьому під соціальними функціями (їх ще називають соціальними вміннями) розуміється трудова діяльність, навчання, здатність до читання, письма, самостійного пересування, комунікативна здатність і ін. В той час як більшість людей можуть навчитися соціальним умінням при мінімальному формальному навчанні, інваліди потребують ретельного і систематичного навчання цим навичкам. Головна мета — з дитинства навчити інваліда руховим і соціальним навичкам, основам грамоти та рахунку (наприклад, одягання, умивання, вміння користуватися столовими приборами, поводитися з грошима, робити покупки і готувати їжу, користуватися телефоном, транспортом і т.д.). Діти-інваліди шкільного віку мають можливість в рамках медико-соціальної реабілітації вивчати академічні дисципліни і готуватися до трудового життя. Соціальна робота з інвалідами та їх реабілітація набувають в соціальній політиці вагомого значення. Соціальні служби, які організують і здійснюють медико-соціальну реабілітацію інвалідів, керуються основними принципами: як можна більш ранній початок здійснення реабілітаційних програм з реалізацією їх медичного, педагогічного, психологічного, соціально-побутового, технічного аспектів; індивідуальний підхід до визначення обсягу, характеру та спрямованості реабілітаційних заходів. Це забезпечується зосередженням в установах фахівців різних професій (лікарів, педагогів, психіатрів, соціальних працівників, логопедів, техніків по протезуванню, фахівців з професійного навчання та ін.).

Для соціальної допомоги біженцям організуються нічліг, тимчасове харчування, медична допомога. Фахівці соціального захисту населення знімають або зменшують психологічні наслідки таких категорій, як «травма», «втрата», «жорстоке позбавлення». Такі стресові ситуації негативно впливають на стан здоров'я біженців, викликаючи серйозні наслідки на довгі роки. Головне завдання соціальної роботи з біженцями — розвиток у них здатності самостійно долати труднощі. Діти біженців часто отримують психічні травми, будучи свідками вбивства своїх батьків. Реакція на травматичні події, форми поведінки, в яких діти проявляють себе зазвичай під час стресових станів, залежать від віку, стадії розвитку дітей, а також і від уміння залучити різні засоби для свого порятунку. Наприклад, діти дошкільного віку особливо прив'язані до батьків, в травматичних ситуаціях виявляють у своїй поведінковій манері ще більш пристрасну прихильність до них. Діти молодшого дошкільного віку, переживши стресові ситуації, стають дратівливими, брутальними, у них з'являються скарги на погане самопочуття. Зазвичай після пережитого у них різко падає успішність в школі. Категорія «втрата» є визначальною рисою статусу біженця. При цьому діти позбавляються своїх будинків, звичних речей, своїх друзів, а часто батьків і близьких родичів. Для більшості дітей втрата батьків - це повна катастрофа, що викликає важкі психічні розлади, які можуть неодноразово вплинути на протязі їх подальшого життя. Для таких дітей характерні нервозн, депресії, погіршення розумових здібностей, ослаблення активності. Не виключається для них і небезпека опинитися в числі злочинців. Діти біженців відчують так само жорстокі позбавлення через нестачу їжі, води, відсутність медичного

обслуговування, належного житла. Все це веде до фізичного виснаження організму. Розвиток дитини в результаті сповільнюється, виснажується і його емоційний потенціал.

Для роботи з хворими на алкоголізм і наркоманію створюються спеціалізовані центри лікування. Соціальна робота передбачає виведення клієнта з умовно визначеної стадії «алкоголік», «наркоман» і надання йому сприяння в процесі адаптації в суспільстві. Щоб виявити місця дислокації наркоманів, діють спеціальні вуличні патрулі і бригади. Для роботи з хворими на алкоголізм і наркоманію в даний час створюються центри «Тверезість і сім'я», «Алкоголізму — ні», реабілітаційні наркологічні центри, розробляються різні методики, що сприяють прискореному лікуванню цих хвороб. Цікавим є програма Асоціації учнівської молоді Російського Союзу молоді «Спасибі, немає», яка включає комплекс профілактичних заходів, що здійснюються педагогами, батьками та самими дітьми. При роботі з сім'єю алкоголіка діагностика передбачає виявлення основної причини зловживання спиртними напоями і супутніх обставин. Для цього необхідно вивчення особистостей всіх членів сім'ї, а також вивчення соціальної біографії. Далі складається програма роботи з наркозалежною особою, його сім'єю, соціальним оточенням — це лікувальні заходи, консультації, психотерапія, психокорекція, можливо, соціально-трудова реабілітація самого алкоголіка і його сім'ї. При роботі з хворими на наркоманію застосовується міждисциплінарний підхід, що включає в себе роботу нарколога, психолога, соціального працівника, який здійснюється як паралельно, так і послідовно. Соціальна робота з наркозалежними клієнтами складається з декількох стадій: оцінка, визначення засобів втручання, робота з клієнтом обраного методу.

На даному етапі розвитку соціальної технології проблеми груп соціального ризику вкрай важливі, оскільки все більш відчутним стає руйнування інституту сім'ї. Динаміку і масштаби виникнення соціологічних груп ризику в сучасній Україні слід оцінювати як наростаючу загрозу національній безпеці. Люди не завжди можуть знайти вихід із скрутного становища, вважаючи нормою неприпустиму поведінку членів своєї сім'ї, наприклад, застосування фізичної сили, рукоприкладства і ін. Серед молоді зростають випадки девіантної поведінки, в зв'язку з доступністю заборонених засобів, і браком уважності до багатьох проблем з боку дорослих. У підлітковому середовищі багато видів поведінки, що відхиляється, вважаються нормальними. Тому профілактика ризикованої поведінки серед дітей і підлітків вкрай необхідна. Приділяючи більше уваги проблемам інституту сім'ї, ми так само приділяємо увагу проблемам майбутнього населення. Адже тільки завдяки родині з самого дитинства закладаються основні норми поведінки та мораль. Тому соціальна робота з сім'єю як профілактика і попередження, усунення соціального ризику в сім'ї позначиться найбільш позитивно на житті суспільства в цілому.

Література:

1. Беличева С.А. Психосоціальна підтримка сімей групи ризику - як умова попередження сімейного неблагополуччя та сімейного насильства (Посібник для психологів та психосоціальних працівників). М. : Редакційно-видавничий центр Консорціуму «Соціальне здоров'я», 2005.
2. Бойко В.В. та ін., Соціально захищені і незахищені сім'ї в країнах, які змінюються.. СПб. : Пані, 1999.
3. Бондар, Л.А. Соціальна робота і молодіжні організації / Л.А. Бондар. - М. : Інститут молоді, 2000. - 258 с.
4. Зубкова Т.С., Тимошина Н.В. Організація і зміст роботи щодо соціального захисту жінок, дітей і сім'ї: Учеб. Посібник для студентських, середовищ, професійних, навчальних закладів. - М. : Видавничий центр «Академія», 2003. - 224 с.

СОЦІАЛЬНА МАРГІНАЛЬНІСТЬ В СУСПІЛЬСТВІ

Лубенець Юлія Миколаївна

Запорізький національний технічний університет

Факультет соціальних наук

кафедра соціальної роботи

Науковий керівник — Баршацька Галина Юріївна

к.соц.н., доцент кафедри соціальної роботи

Запорізький національний технічний університет

Abstract. The scientific work considers social marginalization in society. The analysis of the phenomenon of marginality in the absence of a single scale of values, mass desocialization, identity crisis requires researchers to adequately assess the real state of modern Ukrainian society. Despite the interest that has recently grown to the phenomenon under study from various social sciences, it should be noted that marginality as a problem of social The field is not developed enough. The main goal is to review conceptual approaches to the study of the social status of marginal in the modern Ukrainian society.

Key words: marginalism, society, marginal person, marginal status.

Анотація. В науковій роботі розглянуто соціальна маргінальність в суспільстві. Аналіз феномена маргінальності в умовах відсутності єдиної шкали цінностей, масової десоціалізації, кризи ідентичності вимагає від дослідників адекватної оцінки реального стану сучасного українського соціуму. Незважаючи на інтерес, що зріс останнім часом до досліджуваного феномена з боку різних суспільних наук, необхідно відзначити, що маргінальність як проблема соціальної сфери розроблена недостатньо. Головною метою є огляд концептуальних підходів до вивчення соціального стану маргіналів в сучасному суспільстві України.

Ключові слова: Маргінальність, суспільство, маргінальна людина, маргінальний статус.

Актуальність теми обумовлена особливостями соціальних процесів в українському суспільстві. У результаті переходу від однієї соціальної системи до іншої суспільство опинилося в ситуації, що цілком можна умовно назвати маргінальною, тому що в її основі лежить проміжне, пограничне положення самого суспільства. Аналіз феномена маргінальності в умовах відсутності єдиної шкали цінностей, масової десоціалізації, кризи ідентичності вимагає від дослідників адекватної оцінки реального стану сучасного українського соціуму. У зв'язку з цим поняття маргінальності набуває якісно нового змісту й вимагає свого уточнення. Полісемантичність слова надає йому подвійної інтерпретації - воно може означати як пограничний стан (маргінальність-перехідність), так і периферійне (маргінальність-периферійність) положення соціального суб'єкта. Маргінальність розглядається найчастіше як явище негативне, що характеризує периферійний стан маргіналів, хоча її деструктивний тип не є визначальним для усього феномена загалом, а є лише однією з форм його вияву у світі, поряд з конструктивним. Тому важливо не просто фіксувати факт наявності маргіналів у соціальній структурі суспільства, а враховувати розходження усередині самих маргіналів.

Незважаючи на інтерес, що зріс останнім часом до досліджуваного феномена з боку різних суспільних наук, необхідно відзначити, що маргінальність як проблема соціальної філософії розроблена недостатньо. Не розкриті її об'єктивні підстави; слабо вивчені форми вияву в умовах сучасних трансформаційних процесів, що відбуваються в суспільстві. Крім того, не досліджено позитивний бік даного явища як одного з можливих факторів впливу на встановлення громадянської згоди. Необхідність дослідження цих питань і обумовлює інтерес дисертанта до заявленої проблеми.

Маргінальність займає проміжне положення, знаходячись на межі різних гуманітарних дисциплін, внаслідок чого вона найчастіше досліджується фрагментарно, що призводить до її недооцінки як явища специфічного за своїм характером. Соціально-філософський аспект дослідження маргінальності допускає розгляд її об'єктивних підстав як наслідку ексцентричної природи людини, розкриття сутності даного явища, що дозволяє виявити справжню роль і місце маргінальності в суспільстві. В умовах трансформації українського суспільства надзвичайно зростає деструктивна спрямованість процесів маргіналізації, що істотно підвищує актуальність дослідження маргінальності, факторів і форм її вияви в Україні загалом і виявлення її специфіки як в особливому поліетнічному регіоні.

Ступінь наукової розробки характеризується, з одного боку, давньою традицією у вивченні маргінальності як соціального явища в роботах американських і західноєвропейських дослідників, а з іншого боку — практичною відсутністю докладної концепції маргінальності стосовно до умов сучасної української і, конкретно сучасної дійсності.

Над проблемою маргінальності працювали Г.В.Ф. Гегель, Э. Дюркгейм, Г. Зіммель, К. Маркс, Г. Маркузе, Р.Е. Парк, Е. Стоунквіст, М. Фуко, М. Хайдеггер, Т. Шибутані. Серед вітчизняних дослідників даного феномена можна відзначити — А.І. Атояна, Т.В. Вергун, А.А. Галкіна, З.Т. Голенкову, І.В. Гордієнко-Митрофанову, Л.Н. Гумільова, Е.Д. Ігітханян, В.Л. Каганського, І.В. Казарінову, І.І. Кального, А.П. Лантух, В.І. Мельникова, І.П. Попову, І.П. Прибиткову, Е.Н. Старикова, Н.М. Харченко, В.А. Шапінського. Їхні роботи, а також соціологічне дослідження, проведенні Е.І. Головахою, Н.В. Паниною, І.П. Прибитковою і стали базою джерел даного дослідження.

Вперше у соціологічний обіг поняття маргінальність (від латинського *margo* — край, межа) ввів у 1928 р. американський учений Роберт Езра Парк у статті "Людська міграція та маргінальна людина".[1]

Досліджуючи міграційні процеси, Роберт Парк аналізує "особистість на межі" двох культур, які нерідко конфліктують між собою. Поняття маргінальна людина Р. Парк використовував для характеристики неадаптованості "культурних гібридів". Вчений характеризував маргінальність не лише як стан на межі, а й як приналежність одночасно до двох груп чи культур.

В основі природи маргінальної людини — почуття моральної дихотомії, перебування "в двох світах" одночасно, роздвоєння і конфлікту, коли старі звички відкинуті, а нові — ще не сформовані. Р. Парк відзначав, що періоди переходу і кризи в житті більшості людей схожі з тими, що переживає іммігрант, коли залишає батьківщину. Правда, на відміну від міграційних переживань, маргінальна криза визначалася ним як хронічна та беззупинна. Маргінал, за Р. Парком, набуває комплексу негативних психологічних ознак: серйозні сумніви у власній цінності, невизначеність зв'язків із друзями, острах бути ізольованим, хворобливу сором'язливість, самотність і надмірну мрійливість, гіпертрофоване занепокоєння щодо власного майбутнього, уникнення будь-якого ризикованого вчинку, нездатність насолоджуватися і впевненість у несправедливому ставленні оточуючих. Нерідко внутрішній конфлікт, моральна і психологічна криза, втрата соціальних орієнтирів завершується трагічно.

Маргінальність, яка розуміється як перехідність (граничність), — це стан на межі, що виникає в процесі переходу індивіда з одного соціального статусу до іншого. Обов'язково передбачається, що це не просто перехід, а стан незавершеності цього переходу, перебування на межі двох статусів.[2]

Процес маргіналізації супроводжується втратою особистістю ідентифікації з певною соціальною групою та зміною соціально-психологічних орієнтацій. Це зумовлює соціальні переміщення певної частини індивідів. Однак "входження" в нову соціальну групу відбувається не миттєво, інколи — це довготривалий процес. [3]

Е. Х'юз розширив поле застосування маргінальності не лише до расових та культурних взаємодій, а й до наслідків соціальної мобільності, соціальних змін, які зумовлюють появу особистостей у позиції невизначеності власної ідентифікації.

Т. Шибутані вводить категорію маргінальний статус як позицію, де втілюються протиріччя структури суспільства. Він зазначає, що не завжди є взаємозв'язок між маргінальним статусом та комплексом негативних психологічних рис маргінальної людини, що описували Р. Парк та Е. Стоунквіст. [4]

Один із перших дослідників маргінальності радянського періоду Є. Стариков дещо в публіцистичному стилі характеризує таке суспільство "як маргіналізоване початково, фактом "маргінального первородства" (революція, громадянська війна)". Вчений ототожнював маргіналів із люмпеном, "охлосом", які утворилися та відтворилися в радянський час. Водночас, Є. Стариков акцентує увагу на об'єктивній оцінній нейтральності поняття, вважаючи, що ця категорія не несе ані негативного, ані позитивного емоційного навантаження.[5]

В процесі маргіналізації українського суспільства розрізняють чотири періоди:

Початок першого періоду збігається із революційними роками 1917 р., а завершується в середині 80-х років ХХ ст. Цей період визначають як тоталітарний. Він характеризується величезними зрушеннями в економічній сфері, що зумовили масштабні зміни соціального статусу індивідів, міграцію, урбанізацію. Формується особистість із подвійною мораллю.

Другий період — середина 80-х - початок 90-х рр. ХХ ст. Відбуваються значні зрушення в усіх сферах життєдіяльності суспільства, особливо суттєві вони в соціально-психологічній. Руйнування старої ціннісно-нормативної системи не супроводжувалося становленням нової. Людина - "розчарована", вона втрачає свої світоглядні орієнтири.

Третій період — початок-кінець 90-х рр. Для цього періоду характерні були високі темпи майнової поляризації населення на фоні загального зубожіння та надзбагачення незначного прошарку при фактичній відсутності середнього класу та умов для його формування. Період "первинного накопичення капіталу".

Четвертий період. Кінець 90-х років і до сьогодні. Характеризується деякою стабілізацією соціально-економічних умов, адаптацією значної частини населення до умов ринкової економіки, відносною кристалізацією соціальної структури суспільства. [7]

Одним із найвагоміших факторів маргіналізації у суспільствах, що трансформуються, стає масове безробіття. Воно зумовлює розповсюдження неформальної зайнятості, нелегітимних способів отримання доходу, що лише поглиблює міру маргіналізації та соціального вилучення певних прошарків суспільства в Україні. [6]

Трудова міграція за межі України постає також як спосіб подолання економічної маргінальності, але при цьому не долається соціальна маргінальність загалом, зокрема може додаватися її культурний тип.

Зумовлює посилення зовнішніх факторів маргіналізації та її масштабів (аномія, переосмислення дійсності, переорієнтація, корінна переоцінка суспільних цінностей, а також докорінні зміни в структурі суспільства). Серед основних маргінальних груп сучасного українського суспільства називають: збіднілі верстви населення, безробітні, "елітна" група населення, люди похилого віку, молодь, мігранти та ін.[8]

Таким чином, маргінальність - поняття міждисциплінарне, поліпредметне. В соціологічній традиції розгляд маргінальності як результату культурного конфлікту (Р. Парк, Е. Стоунквіст), як наслідку соціальної мобільності (Е. Х'юз), як специфічного випадку входження в референтну групу (Р. Мертон), як соціально-ізолюваних груп у суспільстві (Дж. Манчіні), як наслідку соціалізації особистості (Т. Шибутані) та ін. Сьогодні маргінальність визначається не лише як результат міжкультурної взаємодії, а й як наслідок соціально-політичних процесів у суспільстві. Розрізняють два основні підходи вивчення маргінальності в сучасній соціології: як процесу переміщення індивіда чи групи з одного стану в інший та як

стану соціальних груп, що перебувають у маргінальній позиції соціальної структури суспільства, в результаті зазначеного процесу переміщення.

Маргінальність виступає як одна із форм виявів відчуження особистості в умовах дегуманізації суспільства, як реакція на відчуження людини від суспільних інститутів, культури, моралі.

Література:

1. Park R. E. Human Migration and Marginal Man // *American Journal of Sociology*. - 1928. - Vol. 33. - № 6. - p. 882-893.
2. Галсанамжилова О.Н. К вопросу о структурной маргинальности в российском обществе // *Журнал социологии и социальной антропологии*. - 2006. - № 4. - С. 160-169.
3. Бевзенко Л. Маргіналізація в перехідному суспільстві. Зв'язок із соціальним успіхом // *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. - 2000. - № 3. - С. 170-172.
4. Коробчанский В.А., Лантух А.П., Витрищак С.В., Бродецкая Ю.Ю. Феномен маргинальности в современном украинском обществе. - Изд. Луганского гос. мед ун-та. - Луганск, 2008
5. Акопян Н. Маргинальность как одна из основных характеристик трансформирующегося общества // *21-й век*. - 2005. - № 1. - С. 150-165.
6. За Попова И.П. Новые маргинальные группы в российском обществе (теоретические аспекты исследования) // *Социологические исследования*. - 1999. - № 7. - С. 62-71.
7. Макеев С. Соціологічний аналіз ідентичності // *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. - 2000. - № 3. - С. 161-163.
8. Толстих Н.В. Соціальне виключення в сучасній Україні: спроба оцінки (Н.В. Тол-стих3) // *Український соціум*. - 2003. - № 1 (2). - С. 81-85.

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ДІТЕЙ, ЩО ПОСТРАЖДАЛИ ВІД НАСИЛЬСТВА

Mironenko Karina Vitalievna

Student

Department social Sciences

Faculty of Social Work

Zaporizhzhya National technical university

Zaporozhye, Ukraine

Supervisor - k.sociologist, associate professor Turba O.O.

Мироненко Карина Віталіївна

Студентка

кафедри соціальної роботи

факультету соціальних наук

Запорізький Національний технічний університет

м. Запоріжжя, Україна

Науковий керівник – к.соціолог.н., доцент Турба О.О.

Summary. The paper reveals the peculiarities of social and psychological immaturity and the dependence of children from adults, which makes them particularly vulnerable to various manifestations of violence. It is noted that the problems of violence against the child and the absence of parental care can not be analyzed without taking into account the family context. In this paper, an attempt was made to define the concept of violence in the family as a usurpation of human freedom. Possible types of social-pedagogical work with dysfunctional families, in which there are elements of ill-treatment of children, are analyzed.

Key words: childhood, physical violence, sexual violence, psychological violence, economic violence.

Анотація. В роботі розкриваються особливості соціально-психологічної незрілості та залежності дітей від дорослих, які роблять їх особливо уразливими перед різними проявами насильства. Наголошується, що проблеми насильства над дитиною і відсутності батьківського піклування неможливо аналізувати без врахування сімейного контексту. В цій роботі зроблено спробу дати визначення поняття насильства у сім'ї як узурпації свободи людини. Проаналізовано можливі види соціально-педагогічної роботи з неблагополучними сім'ями, в яких є елементи жорстокого поводження з дітьми,

Ключові слова: Дитинство, фізичне насильство сексуальне насильство, психологічне насильство, економічне насильство.

Жорстоке поводження з дітьми визнано однією з найбільш розповсюджених форм порушення прав людини у світі. Без подолання цього згубного явища не можливо створити умови для повноцінного розвитку дитини, реалізації її особистості. Проблема насильства над дітьми свідчить про необхідність ретельного вивчення й розробки профілактичних заходів, спрямованих на її вирішення, оскільки діти є найнезахищенішою, найуразливішою й майже повністю залежною від дорослих частиною суспільства.

У правовій базі України визначення насильства, яке є складовою жорстокого поводження з дітьми, представлено Законом України № 2789-III "Про попередження насильства в родині" від 15.11.2001 р. У статті 1 "Визначення термінів" визначено види насильств: фізичне насильство — навмисне нанесення одним членом родини іншому побоїв, тілесних ушкоджень, що можуть привести або привели до смерті постраждалого, порушення фізичного або психічного здоров'я, нанесення шкоди його честі та достоїнству. Всі дії, спрямовані на спричинення дитині фізичної шкоди, заборонені законом; сексуальне насильство — протиправне зазіхання одного члена родини на статеву недоторканність іншого члена родини, а також дії сексуального характеру стосовно неповнолітнього члена родини. Поняття "сексуальне насильство" містить в собі не лише згвалтування, а й сексуальні домагання, непристойні пропозиції, а також будь-які образливі дії, що мають сексуальний характер; психологічне насильство — насильство, пов'язане з дією одного члена родини на психіку іншого шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими спеціально створюється емоційна невпевненість, нездатність захистити себе й може заподіюватися або заподіюється шкода психічному здоров'ю; економічне насильство — навмисне позбавлення одним членом родини іншого житла, їжі, одягу й іншого майна або засобу, на які постраждалий має передбачене законом право, що може призвести до його смерті, викликати порушення фізичного чи психічного здоров'я [1].

Особливим видом насильства є насильство в сім'ї, яке може поєднувати ознаки всіх вищевказаних видів насильства. Разом із тим, воно є чи не найбільш небезпечним, тим, що має пролонгований характер і тим, що людина переживає насильство з боку того, хто за родинним чи сімейним станом мав би захищати, підтримувати жертву, а не кривдити її. Особливо небезпечний такий вид насильства по відношенню до дітей, оскільки значно деформує особистість дитини та формує озлоблення до оточуючих, стає причиною самогубств. Отже, жорстоке поводження з дітьми набуло поширення і стало глобальною проблемою. В основі жорстокого поводження з дитиною лежить нерозуміння цінності дитини, відсутність системи демократичних цінностей, які визначають модель сімейного життя і родинного виховання в конкретній сім'ї. Причинами виникнення жорстокого ставлення до дітей можна назвати алкоголізм одного чи обох батьків, їх незрілість, егоїзм, прагнення до розваг, відсутність прив'язаності до дитини, небажана дитина (як привід і примус до укладення шлюбу), дитина з фізичними та психічними недоліками, від якого хочуть позбавитись. Наслідки такого поводження з дитиною є досить тяжкими, як в

фізичному, так і в психологічному плані і нерідко є летальними. Проблема жорстокого ставлення до дітей є міждисциплінарною проблемою, яка потребує комплексних зусиль соціальних, медичних спеціалістів, психологів, юристів тощо.

Незалежно від того, в якій формі відбувається насильство, з часом його прояви стають дедалі жорстокішими. Найбільш поширеними в сімейних стосунках є психологічне насильство: грубість, приниження одне одного, а також фізичне насильство, зокрема — побиття. Сучасні погляди суспільства на виховання, нетерпимість до насильства над дітьми і занедбаності батьками сформувались відносно недавно. Насильство над дітьми існувало у всі часи і виникало значно частіше в попередніх поколіннях, ніж сьогодні. В художній літературі, мистецтві багатьох країн зафіксовано випадки жорстокого ставлення до дітей. Акт про покарання впертої дитини від 1654 року свідчить про те, що діти вважались "власністю" батьків. Батьки могли подати петицію в магістрат і навіть відправити свою дитину на смерть, якщо вона виявилась занадто впертою чи неслухняною. Хоча дане покарання жодного разу не виконувалось, сама можливість такої розправи, без сумніву, впливала на батьківські установки і методи виховання. На жаль, уявлення про дітей як про особисту власність, якою батьки можуть розпоряджатись, як їм заманеться, все ще зберігається в багатьох навіть розвинених країнах.

Соціальна і психологічна незрілість дітей ставить їх у повну залежність від дорослих. Ця залежність, а також нездатність захистити себе, робить їх особливо уразливими перед різними проявами насильства. Не можна говорити про насильство над дитиною і відсутність батьківського піклування без врахування сімейного контексту. Сімейні взаємовідносини — найперші і найміцніші соціальні взаємовідносини, які значною мірою впливають на самооцінку дитини, її здатність до адаптації і відчуття благополуччя. Несприятлива атмосфера в сім'ї створює передумови для найжорстокіших форм насильства в сім'ї та суспільстві.

Соціально-педагогічна робота з неблагополучними сім'ями, в яких є елементи жорстокого поводження з дітьми, може здійснюється за напрямками ([2, с. 114]):

- деінституалізація дітей у прийомних сім'ях;
- нормалізація дітей з вадами у фізичному та розумовому розвитку в біологічних і прийомних сім'ях;
- громадська опіка сімей;
- формування усвідомленого батьківства;
- "укріплення" неблагополучних сімей;
- організація групи само- та взаємопідтримки та допомоги, діяльності фасилітаторів із сімейної просвіти;
- формування гендерної рівності, захист жіночих та дитячих прав у сім'ї та суспільстві;
- попередження і боротьба з наркоманією, палінням, алкоголізмом, проституцією, які є факторами, що провокують жорстоке поводження з дітьми;
- навчання членів сім'ї поведінці у кризових ситуаціях (підтримці тяжкохворих, догляду за ними, спілкуванні з ними та мікросередовищі);
- підтримка членів сім'ї в екстремальних ситуаціях (смерть члена родини, початок дитиною самостійного життя, випадки насильства в сім'ї, вимушена зміна місця проживання, втрата роботи членами сім'ї, народження дитини з особливими потребами);
- адаптація сім'ї у новому мікро- та макросередовищі; забезпечення умов для поєднання праці з сімейними обов'язками і з життєвими інтересами людини;
- охорона материнства та дитинства;
- планування сім'ї, профілактика ранніх та небажаних вагітностей;
- об'єднання поколінь (непрацюючих, але досвідчених пенсіонерів і молодих активних, але з недостатньою освітою і досвідом молодих осіб).

Враховуючи сутність і причини жорстокого поводження з дітьми, ґрунтуючись на концепції "допомоги для самопомоги" в соціальній і соціально-педагогічній роботі з означеної проблеми, треба здійснювати роботу з дітьми щодо забезпечення соціальних умов для реалізації їх права на висловлювання власних поглядів паралельно із роботою в мікро- та макросередовищі щодо реалізації ними цього права. Жорстоке поводження з дітьми, про яке вони можуть сказати — засторога для тих, хто його здійснює. До того ж, жорстоке поводження може бути меншим, коли дитина вміє сказати про свої права та інтереси, довести їх до інших осіб. Основи для вивчення реальних потреб дитини заклала Конвенція ООН про права дитини. Ця Конвенція є міжнародним документом, в якому містяться законодавчі основи послуг для дітей. Конвенція дає напрями надання послуг дітям та передбачає санкції держав за порушення прав дитини, Конвенція розкриває підхід до прав дитини як до основних цінностей суспільства.

Соціальна профілактика, згідно Закону України "Про соціальну роботу з дітьми та молоддю" — це робота, спрямована на попередження аморальної, протиправної, іншої асоціальної поведінки дітей і молоді та запобігання такому впливу. Про соціальний захист дитини можна говорити у двох аспектах. У широкому розумінні соціальний захист передбачає гарантію основних прав, зафіксованих у Конвенції ООН про права дитини. У вузькому розумінні це означає створення умов для вільного розвитку духовних та фізичних сил дитини, пробудження її активності. Соціальна захищеність не має вікових рамок. Але чим менше дитина, тим більше вона потребує захисту. Жорстоке поводження з дітьми, нехтування їхніми інтересами не лише завдає непоправної шкоди їх фізичному здоров'ю, але й тягне за собою важкі психічні та соціальні наслідки. У більшості дітей — жертв насильства з'являються серйозні відхилення в психічному, фізичному розвитку, в емоційній сфері. Кількість дітей, які потрапили в біду, не зменшується, а навпаки, збільшується. На жаль, в Україні сьогодні таке явище, як насильство в сім'ї та кривдництво дітей, не завжди стоять у центрі уваги громадськості. Це не від зменшення кількості таких явищ, а від затемнення їх тими подіями, які привертають до себе більше уваги у соціополітичному житті країни. Тому соціальні працівники, служби у справах неповнолітніх, кримінальна міліція, органи охорони здоров'я, органи опіки та піклування повинні тримати у центрі уваги усі проблеми, усі фактори, що впливають на розвиток дітей та підлітків, враховуючи їхнє оточення а також виробляти та вдосконалювати професійні навички, які допоможуть їм працювати для позбавлення гноблення у сім'ї та суспільстві, враховуючи їхнє оточення. Заклади соціальної сфери повинні ефективно діяти в сучасних умовах розвитку суспільства, вміло вивчати та ефективно застосовувати перевірений життям вітчизняний та зарубіжний досвід соціальної роботи.

Література:

1. Закон України "Про попередження насильства в сім'ї" від 15 листопада 2001 року № 2789-III // <http://www.rada.gov.ua>
2. Система захисту дітей від жорстокого поводження: Навчально-методичний посібник / За ред.: К.Б. Левченко, І.М. Трубавіної. — К.: Держсоцслужба, 2005. — 396 с.

**YOUTH UNCONSCIOUS ADDICTION TO ALCOHOLISM AS PROBLEM OF
UKRAINIAN SOCIETY**

**НЕСВІДОМА СХИЛЬНІСТЬ МОЛОДІ ДО АЛКОГОЛІЗМУ ЯК ПРОБЛЕМА
УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА**

Sergei Ruzhitskiy

student

department of social work

faculty of social sciences

Zaporizhzhya National Technical University

Zaporizhzhya, Ukraine

Supervisor - Associate Professor Popovych V.

Summary. The article describes youth addiction to alcoholism as current problem. The author analyzes scientific sources to reveal the causes and factors that lead to misuse of alcohol among young people. The article discloses main problems of young people and possible factors that course the addiction to alcoholism among youth of Ukraine.

Keywords: young, addiction alcoholism, prevention.

Анотація. В статті розглядається актуальне питання сьогодення — схильність молоді до алкоголізму. Зроблено аналіз наукових досліджень для виявлення причин та факторів зловживання молоддю алкоголю. Розкриті основні проблеми молоді та можливі фактори, що сприяють виникненню залежності до алкоголізму у молодого населення країни.

Ключові слова: молодь, залежність, алкоголізм, профілактики, сім'я.

Проблема вживання алкоголю є дуже актуальною у наші дні. Сьогодні споживання спиртних напоїв у світі характеризується величезними цифрами. Від цього страждає все суспільство, але насамперед у групу ризику потрапляє підрастаюче покоління: діти, підлітки, молодь, а серед них — здоров'я майбутніх матерів. Адже алкоголь особливо активно впливає на несформований організм поступово руйнуючи його. Шкода алкоголю очевидна. Це проблема світового значення, і боротьба з нею вимагає спільних зусиль. Її слід розцінювати не лише як особисту трагедію, а й як соціальне лихо.

Алкоголізм — важка хронічна хвороба, у більшості випадків є важковиліковною. Захворювання відбувається шляхом регулярного і тривалого вживання алкоголю і характеризується особливим патологічним станом організму: нестримним потягом до спиртного, зміною ступеня його переносимості і деградацією особистості. На думку Котенко Т.Ю. алкоголізм є одним з різновидів наркоманії, тому що в основі його розвитку лежить психічна та фізична залежність від алкоголю [2, с. 2]. Цей факт підтверджується словами С. Тіганова, який в своїй праці зазначає, що синдром залежності від алкоголю включає в себе:

- 1) сильне бажання прийняти алкоголь або нагальну потребу в алкоголі;
- 2) порушення здатності контролювати його споживання;
- 3) появу тенденції вживати алкоголь однаково як в будні, так і у вихідні дні, незважаючи на соціальні стримуючі фактори ("звуження репертуара" споживання);
- 4) прогресуюче нехтування альтернативними задоволеннями і інтересами;
- 5) продовження вживання алкоголю, незважаючи на очевидні шкідливі наслідки;
- 6) абстинентний синдром;
- 7) похмілля;
- 8) підвищення толерантності до алкоголю [3, с. 251].

Як стверджує Т.Ю. Котенко, алкоголізм може розвинутися як під впливом зовнішніх, так і внутрішніх факторів. До зовнішніх факторів належать особливості

виховання та проживання людини, традиції регіону, стресові ситуації. Внутрішні чинники представлені генетичною схильністю до розвитку алкоголізму. У членів сім'ї хворих на алкоголізм ризик розвитку цієї патології приблизно в 7 разів вище, ніж у людей, в чиїх сім'ях не було алкоголіків. Хронічне споживання алкоголю формує картину хронічного отруєння з порушенням функції всіх життєво важливих органів [2, с. 2-3].

Отже, проблема алкоголізму це розгалужений комплекс соціальних патологій, які впливають на нормальне функціонування суспільства. Проблема стара, як світ, але актуальна, як ніколи.

Якщо взяти до уваги, що алкоголізм є рушійним чинником для дорослої людини, то ми можемо впевнено сказати, що для дитини є «смертельним приговором». В своїх працях Тіганов А.С., щодо пагубного впливу акоголізму на розвиток дитини підкреслює, що зловживання алкоголем до 18 віку, в 15-20% набуває хворобливий характер, який призводить до формування алкоголізму. У підлітків виникає патологічний потяг до алкоголю, підвищення толерантності, зміні картини сп'яніння, появи алкогольних палімпсестів, вегетативної дистонії. Патологічний потяг до алкоголю починає рано домінувати в психічному житті підлітка, грубо деформує його особистість [3, с. 282].

В той же час, Сідоров П.І. стверджує, що: більше 80% підлітків при першому вживанні алкоголю відчувають відразу або байдужість, проте з часом суб'єктивна картина значно змінюється і більше 90% опитаних нами підлітків з алкогольним досвідом розповідають про приємні відчуття в стані сп'яніння. Цей стрибок в сприйнятті в першу чергу пов'язаний з впливом групи, всього ритуалу випивки. Стиль алкоголізації, прийнятий в «алкогольній компанії», починає сприйматися як природний і нормальний, остаточно формуючи психологічну готовність до некритичного сприйняття алкогольних звичаїв. З початком зловживання у підлітків відразу ж виникають конфлікти в навчальному закладі, на роботі, в сім'ї. Поглиблення конфліктних ситуацій призводить до того, що підлітки найчастіше легко і без жалю переривають навчання в школі, ПТУ, технікумі. Не утримуються вони довго і на одному місці роботи, мотивуючи відхід (зазвичай скандальний) тим, що не подобається раніше притягаюча спеціальність [1, с. 144].

Отже, в житті кожного підлітка відбувається переламний момент, який є визначальним і створює орієнтири в подальших соціопсихологічних контактах, котрі є важливими чинниками нормальної життєдіяльності. У них змінюються вподобання та погляди. Вагомий вплив має попереднє виховання батьків. Першою причиною вживання алкоголю є наслідування їх традицій, що несе такі «здорові» наслідки. Підліток вчиться контролювати себе, дози та причини. Але багатьом з них в силу індивідуальних психічних особливостей бракує мотивації утримуватись від спокуси.

Пияцтво та алкоголізм мають місце у всіх суспільствах. Сьогодні в Україні складна економічна, політична, фінансова ситуація, які сприяють розвитку суспільних негараздів, у тому числі пияцтву та алкоголізму. В нашій, досить молодій країні кількість алкоголіків продовжує невпинно зростати, а особливою проблемою суспільства є молодіжне пияцтво, яке потребує негайного вирішення.

Більшість підлітків вважають, що алкоголізм — це відхід від реальності, і таким чином, ховаються від внутрішньосімейних проблем. Причому це поширено не тільки в неблагополучних сім'ях. У сім'ях, де батьки націлені, в основному, на фінансове забезпечення дітей, часто відсутня емоційна близькість. Відсутність цієї близькості штовхає розуміння та увагу дітей і підлітків на вулицю, де вони самостверджуються в компанії однолітків, нерідко підігриваючи теплу атмосферу алкоголем.

Література:

1. Братусь Б.С., Сідоров П.И. Психология, клиника и профилактика раннего алкоголизма. – Москва: Редакционно-издательский совет Московского университета, 1984. – 784 с.

2. Котенко Т.Ю. Алкоголізм як соціальна проблема / Research Bulletin SWorld. "Modern scientific research and their practical application". [Електронний ресурс]. – Доступ до посилання: <http://www.sworld.com.ua/konfer36/461.pdf>. - Назва з екрану
3. Тиганов А.С. Руководство по психиатрии в 2 томах / Под редакцией академика РАМН А.С.Тиганова. – Москва: «Медицина», 1999. – 705 с.
4. УКАЗ ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР Про заходи з посилення боротьби проти пияцтва і алкоголізму, викорененню самогоноваріння [Електронний ресурс]-1985- № 280-XI. Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>. - Назва з екрану

STILES AS A SOCIAL PROBLEM

ДІТИ ВУЛИЦІ ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА

Savateeva Valeria

student

of social work cathedra

faculty of social science

Zaporozhye National Technical University

Zaporozhye, Ukraine

Supervisor - Doctor of political sciences, professor Agarkov O.

Annotation. This research aims to identify key concepts for street children. The article reveals the main factors that influence on the deterioration of the situation with this category of population. There are some ways of social work, aimed at preventing the formation of positive life settings of the child.

Key words: child, social work, homelessness, prevention, family.

«Діти вулиці», як соціальна проблема, існує в багатьох країнах світу, в тому числі і з високим рівнем соціально-економічного розвитку. Це характеризує явище дитячої бездоглядності і безпритульності як складне й неоднозначне. Біля 130.000 дітей живуть на вулиці в Україні. Більшість з них є жертвами своїх власних родин та байдужості сусідів, влади і суспільства.

Негативні явища соціального розвитку України, в першу чергу, торкнулись інтересів дітей. Зростає кількість дітей, яких батьки кинули або байдуже ставляться до виховання та розвитку своїх нащадків. Саме тому вони поповнюють чисельні ряди армії „дітей вулиць”. Діти — майбутнє кожної держави. На планеті живе близько 2 млрд. дітей. Як найвразливіша частина суспільства вони потребують особливого захисту й піклування.

Соціальні, психологічні, правові аспекти дитячої безпритульності 20-х рр.. ХХ ст. розглядалися у працях таких науковців як: П. Блонського, Л. Виготського, А. Залкінда, А. Макаренка, М. Левітіної. Вітчизняному та зарубіжному досвіду подолання дитячої бездоглядності та безпритульності присвячено праці О. Безпалько, А. Зінченка, А. Капської, Ж. Петровича, Т. Шульги та ін. Водночас, державно-управлінські аспекти структурування таких категорій дітей, як «діти вулиці», «бездоглядні діти», «безпритульні діти», є малодослідженими.

Для більш детального порозуміння поняття «діти вулиці» нам слід проаналізувати наступні поняття.

В енциклопедичній літературі зазначається, що «безпритульні діти» — це діти, які не мають батьківської або державної опіки, постійного місця проживання, відповідних до вік позитивних занять, необхідного нагляду, систематичного навчання й виховання [7, с. 146].

У Законі України «про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей» (від 2 червня 2005р.) дається таке визначення терміна « безпритульні діти»: «... це діти, які були вимушені залишити або самі залишили сім'ю чи дитячі заклади, де вони виховувались, і не мають певного місця проживання» [6].

На думку сучасного науковця І. Горобець , «бездоглядні діти» — це діти, які мають сім'ю та визначене місце проживання, однак не забезпечені сприятливими умовами для духовного чи фізичного розвитку [3, с. 44].

В той же час, В. Вакуленко вважає, що поняття «безпритульні діти» включає в себе і визначення «бездоглядні діти». Воно поділяється, за цим підходом , на такі великі групи: 1) безпритульні діти, які втратили батьків чи опікунів або зв'язок з ними та внаслідок цього опинилися на вулиці; 2) бездоглядні діти, кі мають батьків або знаходяться під опікою, але не мають повного матеріального забезпечення, належних умов виховання й унаслідок цього більшу частину дня знаходяться на вулиці [2, с. 94].

Як стверджує ЮНІСЕФ, до бездоглядних і безпритульних дітей відносять:

1) дітей, які не спілкуються зі своїми сім'ями, живуть у тимчасових помешканнях(покинутих будинках тощо) або не мають взагалі постійного житла і кожен раз ночують в іншому місці;

2) діти, які підтримують контакт із сім'єю, але через бідність, перенаселеність житла, експлуатацію та різні види насильства проводять більшу частину дня, а іноді й ночі, на вулиці;

3) діти — вихованців інтернатів та притулків, які з різних причин втекли з них і перебувають на вулиці [5, с. 2].

Якщо прослідкувати фактори, що впливають на соціальне сирітство, то слід звернути увагу на доробки І. Алексєєва та І. Новосельського, які стверджують, що соціальне сирітство дитини виникає за умови поєднання факторів із трьох груп: 1) фактори, пов'язані з батьками та сім'єю (власний негативний дитячий досвід батьків, зловживання алкоголем, душевні хвороби, низький рівень соціальної адаптації, багатодітність, бідність, фізичне, емоційне, сексуальне насилля щодо дитини); 2) фактори, пов'язані з дитиною(діти з особливостями розвитку та характеру, соматичні та психічні хвороби, інвалідизація дитини, шкільна дезадаптація, порушення поведінки); 3) ситуаційні фактори(трагічні події, втрата житла та роботи, матеріальні труднощі, потрапляння у зону воєнних дій та міжнаціональних конфліктів, відсутність родичів, які могли б надати допомогу сім'ї та дитині) [1, с. 183-184].

У роботі з "дітьми вулиці" соціальний працівник керується двома принципами:

– принципом дотримання інтересів дитини, що означає, що в усіх спірних питаннях, в яких існує конфлікт інтересів дорослих громадян, установ і дітей, він завжди на стороні дітей;

– принципом добровільності — насильно повернути дитину в нормальне життя неможливо, потрібне її бажання. Значить, приступаючи до надання допомоги, соціальний працівник укладає з дитиною вербальний контакт, тобто отримує згоду на співпрацю, інакше він обмежує свою роль спостереженням.

Одним із головних моментів при роботі з «дітьми вулиць» є індивідуальний підхід. Йдеться про індивідуальну роботу з сімєю, до якої належить «дитина вулиці». Вона є чи найголовнішою при роботі соціального працівника.

Розглянемо головні принципи роботи з сім'єю:

- індивідуальний підхід,
- зосередження уваги на клієнті,
- готовність сім'ї приймати допомогу соціальних педагогів-працівників, лікарів, психологів, педагогів,
- системний підхід до вирішення проблем у сім'ї.

Соціально-педагогічна робота соціального працівника припускає співробітництво з усіма членами родини.

Одним з поширених методів роботи соціальної роботи з сімєю є метод «сімейної конференції», суть якого полягає в обговоренні сімейних проблем.

Індивідуальна робота полягає у проведенні корекції проблем у сім'ї окремо з кожним членом сім'ї. [4, с.282].

Як висновок проаналізованого матеріалу, можна сказати, що робота з дітьми вулиці є самостійною системою і водночас виступає одним із елементів, підсистемою у діяльності державних та громадських інституцій соціально — педагогічного спрямування, які залучені до соціально-педагогічної підтримки бездоглядних та безпритульних неповнолітніх. Особливістю Вона повинна охоплювати дітей, які знаходяться на різних етапах десоціалізації: бездоглядних, безпритульних, вихованців закладів соціального захисту. Ще однією особливістю соціальної роботи в даному контексті є те, що, вона спрямована на попереджувальне формування позитивних життєвих установок, цінностей, соціального досвіду сім'ї та дитини. Об'єктом її уваги виступають дисфункціональні сім'ї та неповнолітні, які отримали негативний життєвий досвід бездоглядності чи безпритульності.

Література:

1. Алексеева И.А. Жесткое обращение с ребенком. Причины. Последствия. Помощь / И.А. Алексеева, И.Г. Новосельский. – М.: Генезис, 2005. – 256 с.
2. Вакуленко В.М. Досвід подолання дитячої безпритульності в радянській Україні / В.М. Вакуленко // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2010. - №». – С. 93-100.
3. Горобець І. Проблеми законодавчого забезпечення державної політики щодо дитячої безпритульності та бездоглядності / І. Горобець // Актуальні проблеми державного управління : зб.наук.пр. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2009. – Вип. 3 (39). – С. 42-44.
4. Корнійчук Л. дім краще від вулиці. К.: 2007.- 20 с.
5. Проблеми бездоглядності і безпритульності дітей в Україні: держ.доп.про становище дітей в Україні за підсумками 2015 р. – К.: Держ. Ін-т проблем сім'ї та молоді, 2015. – 195 с.
6. Про основни соціального захисту бездоглядних громадян і безпритульних дітей: Закон України від 2 червня 2005 р. №2623-IV, зі змінами. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Соціальна робота: корот. Енцикл. слов. – К.: ДЦССМ, 2002. – 536 с.

LONELINESS AS A PROBLEM OF STUDENT YOUTH OF “SOCIAL WORK” SPECIALITY

САМОТНІСТЬ ЯК ПРОБЛЕМА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СОЦІАЛЬНА РОБОТА»

Slyusar Daria

student

of social work cathedra

faculty of social science

Zaporozhye National Technical University

Zaporozhye, Ukraine

Supervisor - Associate Professor Popovych V.

Annotation. The purpose of this research is to analyze the notion of student youth loneliness, particular of “social work” departament. It was studied loneliness as a phylosophy category and some phycology factors that influence loneliness among student youth .There were brief interviews of students of “Social work”department for learning youth attitude to loneliness.

Key words: youth,student,social work,loneliness.

Самотність — це одне з тих тонких, «болючих» питань людської душі, яке зачіпає всіх, незалежно від матеріального статку, віку. Немає людини, яка могла б похвалитися, що ніколи не відчувала на власному досвіді цей особливий, іноді хворобливий, а іноді, навпаки, дуже глибокий і сповнений краси внутрішній стан. Якщо поставити питання, чому і в яких ситуаціях людина може відчувати себе самотньою, відразу стає очевидно, що відповіді на нього, виявляється, не так вже просто. Насправді, проблема самотності чимось нагадує величезний айсберг: є невелика, для всіх видима і всім зрозуміла верхня частина, але є також інша, набагато об'ємніша частина, що занурена у воду і залишається поза досяжністю людського погляду, загальних обговорень і зрозумілої людської логіки.

На думку вчених, самотність -соціально-психологічне явище, емоційний стан, пов'язане з відсутністю близьких, позитивних емоційних зв'язків з людьми та / або зі страхом їх втрати в результаті вимушеної або наявної психологічної причини соціальної ізоляції. У рамках цього поняття розрізняють два різних феномени — позитивна (самітність) і негативна (ізоляція) самотність, однак найчастіше поняття Самотності має негативні конотації [4].

Проблема визначення самотності пов'язана з різноманітним трактуванням цього поняття у різних дослідників: відчуття самотності і соціальна ізоляція; хворобливе переживання вимушеної ізоляції і добровільна самотність, пов'язана з екзистенціальним пошуком. Відчуття самотності виконує регулятивну функцію і включене в механізм зворотного зв'язку, що допомагає індивідові регулювати оптимальний рівень міжособистісних контактів. Проте фізична ізоляція людини не завжди призводить до самотності [3, с. 85-88].

Питання самотності набуває широкого поширення особливо стосовно молоді: на їх основі робиться висновок щодо особливостей розуміння та причин самотності сучасною студентською молоддю, та негативних наслідків такого емоційного стану майбутніх спеціалістів з вищою освітою його впливу на їхнє психологічне та соціальне самопочуття, саме тому, звернувшись до проблеми самотності серед студентської молоді, ми обрали якісні методи дослідження.

На наш погляд, гуманістичний підхід сучасної соціології, її звернення до методології якісного аналізу є відповіддю на глобалізаційні виклики, які актуалізують необхідність уваги до окремої людини, її особистих проблем, у тому числі проблеми самотності.

Якщо звернутися до науковців з даного питання то можна виокремити такі наукові доробки як: В.Вейс, Р.Госвік, Т.Гольдман, Дж.Джонс, Дж.Мур, Р.Пелунціан, Л.Сокурянська, К.Солкано, Р.Фрідман.

Метою дослідження є виявлення ставлення студентської молоді, зокрема спеціальності “соціальна робота”, до такої філософської категорії як самотність.

Сучасні філософські дослідження проблеми самотності як однієї з найважливіших властивостей життєвого світу особистості необхідні для аналізу багатьох філософських проблем, що стосуються різних проявів людського буття. Тому тематика, пов'язана з феноменом самотності викликає постійний інтерес у філософів, психологів, культурологів, соціологів, педагогів тощо.

На думку Паніна Н. “ в умовах нестабільного суспільства, коли значна кількість людей, які втратили не лише звичну систему спільних цінностей і нормативів попереднього стилю життя, відчуття міцності та впевненості на своїй соціальній позиції починають гостро відчувати розрив зв'язків між особою та суспільством ” [2, с. 106].

А як стверджує науковець Т.Гольдман “Самотність в юності — досить поширене та інтенсивне явище. Емпіричні дані показують, що молоді люди проявляють більшу вразливість по відношенню до самотності, ніж дорослі та люд похилого віку. Будучи в ситуації екзистенційного надлому, у молодих людей втрачаються традиційні орієнтири та власна ідентифікація. В результаті підвищується психологічна вразливість, а тиск соціального оточення стає особливо помітним ” [1].

Отже, з огляду на ставлення наукової та сучасної молоді спеціалізації “Соціальна робота” можна зробити висновок, що самотність це стан душі, який переживає кожна

людина, і неодноразово, воно пов'язане з багатьма факторами, такими як моральні, матеріальні, стан самотності близький до розчарування в житті і від життя, коли багато друзів, а насправді просто знайом...

Використавши метод опитування, студенти спеціальності «соціальна робота» в основному відповіли, що для них, особисто самотність- це:

- стан, в якому людина не відчуває потребу в своєму існуванні;
- особистість не знаходить порозуміння, турботи, душевної близькості від близьких;
- самотність настає в період відсутності зацікавленості у внутрішньому світі людини;
- відсутні підтримка, порозуміння;
- коли ти взагалі не цікавий іншим;
- при відсутності друзів.

Для деяких, самотність -це не тільки негативний стан а і позитивний : можна зайнятися справами, виконанню яких заважає "натовп" поруч. Самотність можна розглядати, як життєвий ресурс, який нам потрібний, щоб рухатися далі. Вона може допомогти людині дозріти як особистість і дати початок розвитку. Залишившись на самоті, ми можемо проаналізувати життєві помилками, зробити висновки і рухатися далі, більш, подібних помилок, не здійснюючи. Ви можете сприймати самотність, як можливість знайти самого себе.

Таким чином, вивчення суб'єктивного відчуття самотності студентами і виявлення чинників ,які впливають на його виникнення зробить можливими не тільки формування адекватної професійної спрямованості майбутнього соціальних працівників,а й його ефективної підготовки як фахівця в цілому.

Визнаючи існування і психологічну наповненість підліткової самотності, потрібно відзначити, що якими б не були шляхи студенті, які приводять його до самотності, важливіше те, як він сам сприймає цей свій стан і як він його використовує. Продуктивне використання цього стану знімає трагічне забарвлення. Людина наодинці може знайти можливість вдосконалення, тобто шлях до себе, або можливість розвитку в собі альтруїзму, емпатії, милосердя, співчуття, тобто шлях до людей.

Література:

1. Гольман Т.І. Соціальне самотність студентської моло-діжі в транзитивному суспільстві: управлінський аспект: діссер-тація на здобуття наукового ступеня кандидата соціологічних наук: 22.00.08 [Електронний ресурс] / Гольман Тетяна Іванов-на. - Режим доступу :<http://www.dissercat.com/content/sotsialnoe-odinochestvo-studencheskoi-molodezhi-v-tranzitivnom-obshchestve-upravlencheskii-a>. – Назва з екрану.
2. Паніна Н.В. Спосіб життя та психологічний стан населення України в умовах перходу від тоталітаризму до демократії / Н.В. Паніна // Вибрані праці з соціології. У трьох томах. - Том 2: Теорія, методи та результати соціологічного дослідження способу життя, психологічного стану і соціального самопочуття населення / під ред. Е.І. Головахи. – К.: Факт, 2008. – 312 с.
3. Рузова Л.А. Социально-философские аспекты проблемы одиночества в современном обществе // Проблемы гуманизации вуз. образования. - 2000. - Вып. 6, ч. 3. - С. 85-88.
4. Самотність і депресія / Бібліотека Житомирського національного університету імені І.Франка [Електронний ресурс] / Укл. О.О. Верниш - Режим доступу: <http://library.zu.edu.ua/doc/depresija.pdf>. - Назва з екрану

SOCIAL WORK AS A PROFESSION: TOPICALITY AMONG YOUNG PEOPLE

Anastasiya Sergeevna Yahina

Student

Department social Sciences

Faculty of Social Work

Zaporizhzhya National technical university

Zaporozhye, Ukraine

Supervisor - k.sociologist, associate professor Turba O.O.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ЯК ПРОФЕСІЯ: АКТУАЛЬНІСТЬ СЕРЕД МОЛОДІ

Яхіна Анастасія Сергіївна

Студентка

кафедри соціальної роботи

факультету соціальних наук

Запорізький Національний технічний університет

м. Запоріжжя, Україна

Науковий керівник – к.соціолог.н., доцент Турба О.О.

Annotation. The different aspects of choice of profession are In-process considered by graduating students on speciality "Social work". Present realities are critically analysed with the choice of city for employment. A necessity substantially to deepen work with future graduating students is marked, including психолого-педагогічне interference, professional advising and successive realization of all stages of профорієнтаційної work.

Keywords: specialists, career, profession, social teacher, sociologist-psychologist, society.

Анотація. В роботі розглянуто різні аспекти вибору професії випускниками за фахом «Соціальна робота». Критично проаналізовано нинішні реалії з вибором міста для працевлаштування. Наголошується необхідність суттєво поглибити роботу з майбутніми випускниками включаючи психолого-педагогічне втручання, професійне консультування та послідовне проведення всіх етапів профорієнтаційної роботи.

Ключові слова: фахівці, кар'єра, професія, соціальний педагог, соціолог-психолог, соціум.

Фахівці соціальної роботи — це, передусім, фахівці в галузі соціального управління. Їх призначення — сприяти розв'язанню проблем суспільства, допомагати людям, які перебувають у складних життєвих обставинах: малозабезпеченим, інвалідам, безробітним, сиротам. Фахівці соціальної роботи також досліджують соціальне становище, визначають проблеми громади, сім'ї або окремої людини, створюють проект вирішення проблеми і реалізують заходи, необхідні для її розв'язання.

Ким працювати після випуску з ВНЗ? У дійсності, відповіді на це питання буває дуже важко. Адже навіть не всі викладачі можуть однозначно відповідати студентам, що чекає їх попереду. Студенти, як і їх батьки, часто не інформовані про ті істотні моменти, що визначають згодом ступінь професійної, а часом і соціальної адаптації молоді людини. Для адекватного вибору професії студент повинен мати інформацію, яка максимально повно відбиває зазначені фактори. Важливим моментом для формування адекватної інформаційної моделі проблемної ситуації, що виникає в зв'язку з вибором професії, є формування повноцінної орієнтованої основи для вибору професії. Найчастіше на питання про те, як можна класифікувати професії, молодь вирізняє лише професії розумової і фізичної праці [1, С. 18-19].

Однак на професії можна дивитися і з іншого погляду: орієнтуючись на те, які дії переважають при виконанні трудових операцій. У зв'язку з цим виділяють: гностичні, перетворюючі і пошукові професії.

Отже, при побудові планів професійного росту необхідно орієнтувати студентів на глибокий аналіз їхньої реальної ситуації, формувати в них реалістичні чекання у відношенні можливості задоволення найбільш важливих потреб молодого людини на різних етапах професійного становлення.

Професійна соціальна робота може, наприклад, полягати і в політиці. Справа в тому, що багато випускників даної спеціальності мають великі перспективи особистісного зростання. А це, як ніщо інше, допоможе їм домогтися успіхів у політиці. На практиці, така ситуація простежується не часто, адже стандартний опис фаху не включає в себе ніяких згадок про політичну діяльність. Як правило, випускникам говорять про те, що їм вдасться влаштуватися в якості рядового соціального працівника на якому-небудь підприємстві і працювати там мало не все життя.

Але не варто думати, що "Соціальна робота" — це вирок. Ви легко зможете стати успішним політиком. Тільки для цього доведеться докласти чималих зусиль. Зате результат зможе вас порадувати у всіх сенсах.

Дуже поширена нині така вакансія, як соціальний педагог. Ця посада найчастіше зустрічається в дитячих садах. Там вихователями найчастіше стають випускники спеціальності "Соціальна робота". Чому так виходить? Такі співробітники, як правило, дуже швидко визначають соціальні проблеми у малюків та їх батьків. І при потребі ставлять їх на облік як неблагополучні родини. Це, у свою чергу, допомагає усунути проблеми і поліпшити атмосферу. І, зрозуміло, сприятливо впливає на дитину. Тільки от соціальна робота з дітьми не особливо користується популярністю серед випускників і молодих співробітників. Справа вся в тому, що тут ви не зможете отримувати високу заробітну плату. Та й з кар'єрним ростом справи йдуть дуже туго. Таким чином, працювати педагогом (соціальним) здатні тільки ті, у кого "душа лежить" до даної професії.

У випускників є можливість також працювати професійною доглядальницею інвалідів. Перспектива не сама промениста, зате вакансія дана пустує практично завжди. Однак доглядальницею працювати погодиться далеко не кожен. Особливо якщо врахувати, що знову ж ви будете отримувати низьку заробітну плату, зате під час робочого дня доведеться викладатися по повній програмі. Тому молоді випускники не особливо зацікавлені в даній вакансії. У них більший інтерес викликає вакансія "вихователь гуртожитку". Тільки от на практиці на таку посаду приймають людей з великим життєвим досвідом. Зазвичай дана вакансія займається виключно жінками після 50 років. Так що у молодих випускників шансів влаштуватися на дану вакансію вкрай мало.

Соціолог-психолог — це ще одне місце, яке доступне випускникам. Але тут справи йдуть не набагато краще, ніж з попередніми вакансіями. Справа вся в тому, що соціологом-психологом можна працювати як в державній установі, так і в приватному секторі. У першому випадку ви будете на держслужбі, але заробітна плата у вас буде мізерна. А роботи — багато. У другому ж випадку у вас не буде державної служби в стажі, зате ось рівень заробітної плати виявиться в кілька разів вище. Крім того, клієнтура також відрізняється в цих двох місцях. У першому випадку вам, швидше за все, доведеться працювати з неблагополучними сім'ями, а в другому — обслуговувати елітних клієнтів. Зрозуміло, кожен сам вибирає, що для нього краще. Тільки от на практиці доведено, що посада «соціолог-психолог» частіше вибирається в якості приватної роботи, ніж державної. І це зрозуміло — для молодих співробітників дуже важливий кар'єрний ріст, а також рівень заробітної плати, і ці умови не задовольняються в державних установах.

Крім всіх перерахованих вакансій, ви також можете влаштуватися на роботу в медичні установи. І тут існує кілька варіантів розвитку подій. Приміром, випускники нашої сьогоденної спеціальності можуть працювати так званим соціальним медичним

працівником. Дана вакансія передбачає надання підтримки і допомоги хворим людям, роботу з алкозалежними і наркозалежними людьми, а також з інвалідами різних категорій. Це далеко не найкраще місце для роботи молодих і перспективних випускників ВНЗ.

Також випускник може працювати психологом в медичній установі. Це більш гарне місце. Зазвичай сааме на дану посаду і наймаються співробітники, яким важливо працювати в медицині, але при цьому мати диплом соціолога.

На практиці виходить так, що за дипломом даного напрямку мало хто працює. Часто достатньо просто отримати хоч якусь вищу освіту, щоб працювати в тому чи іншому місці. Наприклад, соціологи дуже часто зустрічаються в якості менеджерів, офіціантів і касирів. Тобто, з даним дипломом ви можете працевлаштуватися туди, куди побажаєте. Але в більшості випадків тільки рядовим співробітником.

Вибір професії — це не лише вдале чи невдале рішення юності, а й подальша доля людини, активне, творче, радісне життя або ж пасивне збайдужіле існування; насамкінець, вдалий вибір професії — одна з головних складових і умов людського щастя, усвідомлення своєї потреби в соціумі. Слід зазначити, що процес професійного самовизначення є досить складним, на нього впливають різні фактори. Російський вчений Євгеній Климов, котрий зробив великий внесок у дослідження світу професій та професійного самовизначення людей, вважає, що на вибір людиною професії впливають вісім основних факторів, у тому числі позиція батьків та старших членів сім'ї друзів, шкільних педагогів; особисті професійні плани та здібності; рівень домагань на суспільне визнання; інформованість про наявні професії; власні схильності. Далеко не останню позицію у професійному самовизначенні займають характер та самооцінка особистості [2, С. 85-86].

Проаналізувавши вищевикладене, можна з впевненістю сказати: для того, щоб молода людина правильно і усвідомлено вибрала професію, котра б відповідала суспільним і особистісним потребам, визначила свою професійну позицію, йому необхідна кваліфікована допомога. А саме: розумне психолого-педагогічне втручання, професійне консультування та послідовне проведення всіх етапів профорієнтаційної роботи [3, С. 54-55].

Готовність до свідомого вибору професії — це складне структурне утворення взаємопов'язаних і поєднаних переконаннями морально-вольових якостей особистості, способів поведінки, знань про професії, практичні вміння і навички, сформовані у відповідності з вимогами суспільства й можливостями навчально-виховного процесу у навчальному закладі. На фініші суспільство повинно отримати професійно придатного спеціаліста — людину із сукупністю психолого-педагогічних і психофізіологічних особливостей необхідних для досягнення задовільних з точки зору суспільства успіхів у праці при наявності спеціальних знань, умінь і навичок, а також отримання власного задоволення від самого процесу праці [4, с. 26-27].

Література:

1. Барановский А.Б., Потапенко Г.М., Щекин Г.В. Система методов профессиональной ориентации. Основы профессиональной ориентации : учеб.-метод. пособие. – К., 2001.
2. http://pro-robotu.ua/articles.php?aID=915&action=view_article
3. <http://faqukr.ru/kar-era/159585-specialnist-socialna-robota-kim-pracjuvati-vibir.html>
4. Климов Е.А. Психология профессионального самоопределения. – М, 2004.

**ANALYSIS OF RELEVANCE OF FOREIGN LANGUAGES FOR BELORUSIAN
YOUTH**

Yenka Aliona Sergeevna

student

The Department of Finance and accounting

Faculty of Economics and management

Yanka Kupala State University of Grodno

Grodno, Belarus

***Scientific adviser – Associate Professor, Candidate of Physical and Mathematical
Sciences Setko E.A.***

**АНАЛИЗ АКТУАЛЬНОСТИ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ ДЛЯ МОЛОДЕЖИ
БЕЛАРУСИ**

Енко Алена Сергеевна

Студентка

Кафедра финансов и бухгалтерского учета

Факультет Экономики и Управления

Гродненский государственный университет имени Янки Купалы

г. Гродно, Беларусь

***Научный руководитель - Кандидат физико-математических наук Сетько Елена
Александровна***

В наши дни, как никогда актуальной становится проблема межкультурного и межъязыкового взаимодействия. Особенно актуальна данная тема для молодежи 21 века — века глобализации, когда для эффективной работы в абсолютно любой области может понадобиться знание того или иного языка. Давайте порассуждаем, что же ещё может привлечь подростка и мотивировать на изучение иностранного языка или языков. Можно опираться не только на материальную выгоду, которую может принести знание того или иного языка, а особенно редкого. Можно копать глубже и понять, что изучение языков открывает перед глазами абсолютно новый мир, напрягает мозг, развивает сосредоточенность и усидчивость. Ведь все мы знаем, что изучение языка — дело трудное, и оно требует максимальной сконцентрированности. Благодаря исследованию, было доказано, что изучение языков для современной молодежи очень важная тема.

Группой из 4 человек было опрошено 180 совершенно разных людей, которые не объединены общими целями, не занимаются одним и тем же делом и учатся на разных факультетах Гродненский государственный университет имени Янки Купалы. Студентам был дан выбор: какой язык они бы хотели изучать в университете. Так как некоторые языки уже распространены в нашем университете, то студентам нужно было не включать в свой список китайский, немецкий, итальянский, испанский и, конечно, английский языки. Целью данного исследования было посмотреть на то, чего хотят наши студенты, как они объяснят свой выбор, ведь тема довольно-таки актуальная в наше время. Так же я хотела посмотреть на то, какой язык, по мнению студентов, должен быть включен в программу университета.

Мое исследование длилось 4 дня, за это время мы услышали много различных точек зрения, мыслей, приоритетов студентов. На наше собственное удивление, все с удовольствием приняли участие в нашем исследовании и многие говорили, что оно заставило их задуматься.

Итак, к чему же привело наше исследование?

В таблице 1 представлены все языки, которые назывались опрашиваемыми лицами.

Место	Языки	Люди
1	польский язык	79
2	французский язык	15
2	японский язык	15
2	арабский язык	15
3	нидерландский язык	10
3	норвежский язык	10
3	корейский язык	10
4	латынь	5
4	голландский язык	5
5	финский язык	4
5	сербский язык	3
5	эстонский язык	3
5	туркменский язык	3
5	язык "хинди"	3

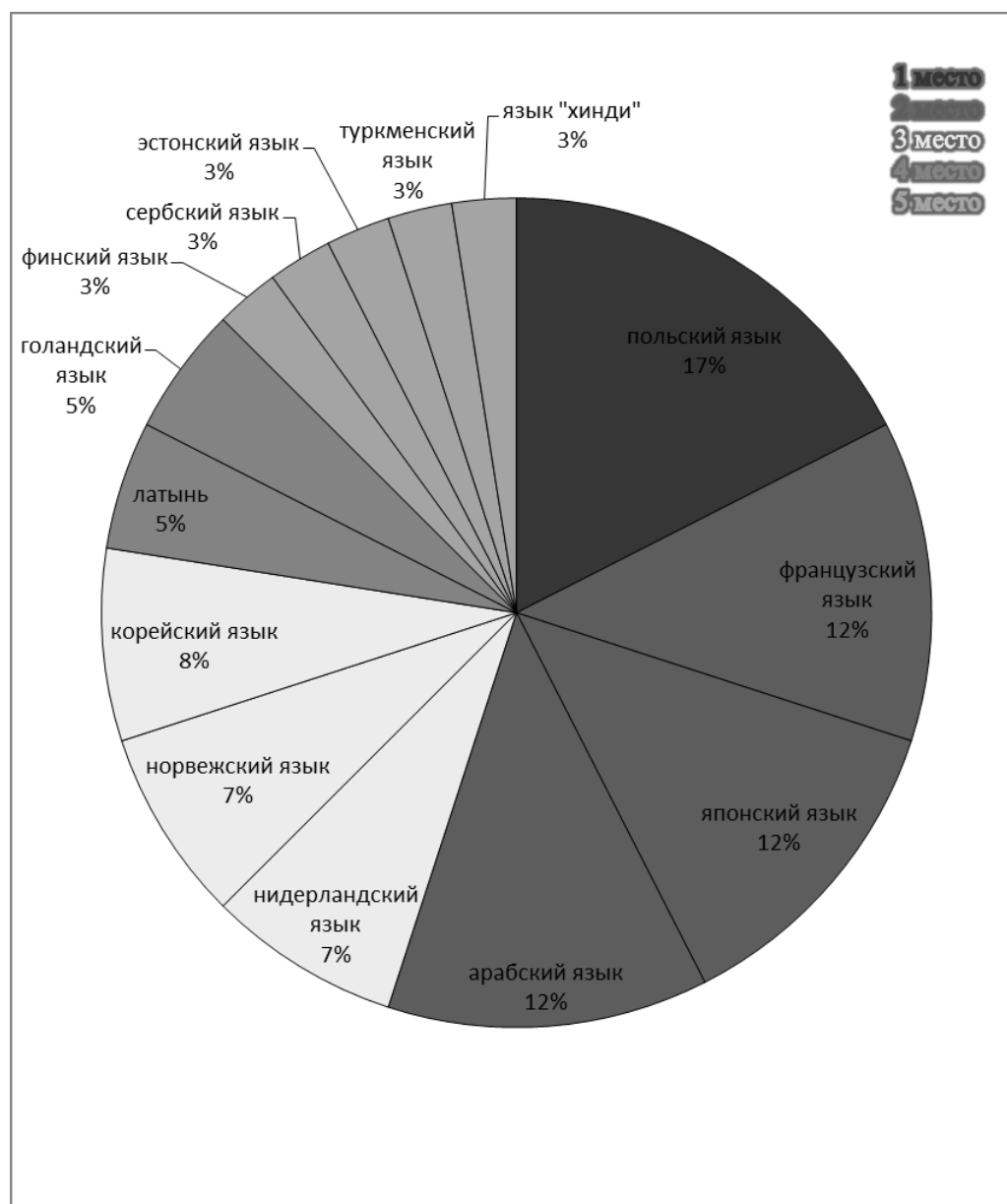
А в диаграмме 1 мы можем увидеть наш результат.

Итак, почетное первое место занял польский язык, что ни одного из исследователей, кстати, не удивило. Студенты называли такие причины для изучения, как простота языка, его звучание, схожесть с родным языком. К счастью, многих в нашем университете можно обучать этому языку, либо повышать его уровень.

Второе место заняли французский, японский и арабский языки. Основной причиной выбора французского была вся прелесть этого языка: его мелодичность, красота, особенности произношения. Многие студенты с удовольствием изучали бы этот язык. Так же второе место занял язык, ныне не преподаваемый в нашем университете — японский. Сейчас популярность стран Азии, как и их языков, принимает новые обороты. Молодёжь, включая студентов нашего университета, интересуется культурой, достопримечательностями Азии, а в языках их привлекает мелодичность, отличие от других, и, конечно, перспективы, которые открываются перед глазами каждого, кто имеет дело с данными языками.

Моя группа была удивлена тому, что в тройку лидеров вошёл арабский язык, ведь сейчас трудно представить, что кто-то готов окунуться в совершенно другую культуру языка, которая не похожа ни на что, с чем им приходилось иметь дело ранее. Как оказалось, именно это и привлекает студентов — не обыденность, что-то новое и незнакомое.

Третье место заняли нидерландский, норвежский и корейский языки. Главными координатами на выбор этих языков были обеспеченность стран, необычное звучание языков.

Таким образом, видно, что молодежь, действительно, увлечена этой темой и готова участвовать в исследовании. Выбор их, иногда, был для меня неожиданным, однако заставлял задуматься о многом и, возможно, кого-то из нас заставил поменять мнение о том или ином языке. Так же из этого исследования я вынесла, что люди в первую очередь думают не о прибыли, которую им смог бы принести язык, а о его звучании, о своих собственных предпочтениях и это, несомненно, не может не радовать. Услышать мнение такого количества людей для меня было очень полезным и интересным!

Огромным плюсом изучения языков является возможность путешествовать по всему миру и свободно общаться с жителями других стран. Общаясь с другими нациями, мы морально обогащаемся, получаем жизненный опыт и новые силы к дальнейшим свершениям. Главное помнить: ничто так не вдохновляет, как открытие для себя чего-то нового и неизведанного ранее.

СЕКЦІЯ 5. Історія

**THE ENTERPRISES BUSINESS OF THE LIGHT INDUSTRY ON THE DNIEPER
UKRAINE IN THE SECOND HALF OF THE XIX-TH - EARLY XX-TH CENTURY**

Levytskyi Vitaliy Orestovych

doctoral, PhD, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor

Department of History of Ukraine

historical faculty

Ternopil National Pedagogical University named after V. Hnatyuk

Ternopil, Ukraine

**ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ
НАДДНІПРЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX
СТОЛІТТЯ**

Левицький Віталій Орестович

докторант, канд. істор. наук, доцент

кафедра історії України

історичний факультет

Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

It was shown the development of the leading companies of the light industry on the Dnieper Ukraine in the second half of the XIX-th - early XX-th century and it was determined its influence on the economic situation of the Ukrainian provinces. It was characterized the material, technical and financial support of the enterprises branches.

Keywords: light industry, entrepreneurs, sales, plant, factories.

Розглянуто розвиток провідних підприємств легкої промисловості Наддніпрянської України в другій половині XIX – на початку XX століття та визначено їх вплив на економічне становище українських губерній. Охарактеризовано матеріально-технічне та фінансове забезпечення підприємств галузей.

Ключові слова: легка промисловість, підприємці, збут, завод, фабрика.

Легка промисловість українських губерній Російської імперії мала свої особливості. Розвиток найважливіших галузей виробництва значною мірою залежав від імпорту устаткування, сировини і матеріалів. Найрозвинутішою галуззю легкої промисловості була переробка волокнистих речовин. До цієї галузі відносять сукупність виробництв, що зайняті переробкою рослинних і тваринних волокон. До 1914 р. в Україні було всього 6 великих текстильних підприємств: 3 в Харкові, 2 в Одесі і 1 в Луганську. В Харкові працювали дві вовномийки на українській та імпортованій сировині. Також один мішочно-канатний завод. В Одесі працював Чорноморський завод мотузяних виробів і джутова фабрика. В Луганську — завод з виробництва верблюжих ременів, млинарських пасів, пресового сукна для олієнь [1, с. 13 – 14].

Маючи відповідну сировинну базу, суконне виробництво вже з середини XIX ст. стає одним з провідних у легкій промисловості Наддніпрянської України. Найбільшим капіталістично розвинутим промисловим центром став посад Клинець на Чернігівщині. В найкоротші терміни проводиться радикальна технічна модернізація фабрик. Майже повністю механізується операція ткання, ручні верстати на цій ланці виробництва перестають відігравати провідну роль. У назване десятиріччя кількість ручних ткацьких верстатів скоротилась на 40%. На початку 90-х рр. XIX ст. у Клинцях витримати тягар технічної перебудови вдалося шести фабрикам, що перетворилися на потужні капіталістичні

механізовано-електрифіковані підприємства (Глухівська, Троїцька, Стодольська, Дурняцька суконні фабрики та фабрики купців І. Московського, Л. Іванова). Отже, у лідери вийшли ті підприємці, які виробили чітку лінію розвитку своєї справи, основою якої стала орієнтація на науково-технічний прогрес та кваліфіковану команду технічного персоналу [6, с. 154 – 157].

Наприкінці XIX ст. клинцівські суконні фабрики перетворились на великі капіталістичні підприємства, що доводять зіставлення їх загальної виробничої діяльності. Незважаючи на зменшення кількості таких підприємств з 14 до 6 упродовж 60-90-х рр. XIX ст. їх виробництво зросло в 2,6 рази, в 3,1 рази підвищилась потужність фабрик (з 835 тис. 560 аршин сукна до 2 млн. 500 тис.). Частка клинцівських фабрик у валовій продукції суконного виробництва Російської імперії зросла в 1,5 рази [3, 52 – 57].

Найкращим періодом для суконного виробництва в Дунаївцях вважають 1878 та 1879 рр., коли на 54 місцевих фабриках вироблялося щорічно 40 тис. штук сукна по 30 аршин у штуці на суму до 1,5 млн. крб. У 1892 р. вартість виробленої продукції становила 406600 крб. Переважна більшість фабрик виготовляла тонке сукно досить хорошої якості. Своє сукно дунаєвецькі фабриканти збували оптовим фірмам у Харкові і Полтаві, частину відправляли у Варшаву, частину на ярмарок в Ярмолинці. Серед коростишівських фабрик найкращі показники демонстрували підприємства Р. Арнольда та В. і Р. Гроссів, вартість виробленої ними продукції становила по 9800 крб. Продукцію здебільшого збували на місці — у Житомирі, Бердичеві, а також в Курську, Балті, Полтаві. У 1892 р. вартість виробленої продукції на фабриках була різною — від 100 аршинів сукна вартістю 50 крб. на фабриці селянина Г. Ланге до 9000 аршинів сукна вартістю 4500 крб. на фабриці купця К. Брокера. На Волині у м. Рожище німець К. Тонн заснував фабрику, на якій у 1892 р. виготовлено 15300 аршинів простого сукна вартістю 15600 крб. З 1882 р. в селі Ємільчин Новоград-Волинського повіту діяла суконна фабрика К. Біншінга потужністю 450 аршинів сукна на рік, а її річний прибуток складав 9000 крб. [2, с. 18].

З численних волинських суконних фабрик слід виділити славуцьку фабрику князя Сангушка. Фабричний інспектор Київського округу доповідав, що 1886 р. на фабриці не працюють ткацькі, чесальні, валяльні й інші машини. Внаслідок тривалого простою 1887 р. виникла загроза закриття фабрики. Фабрика працювала лише півроку, а потім з 1 жовтня 1888 р. до наступної весни. В цей час на фабриці було зайнято 124 робітники. Оплата праці була диференційована. 11 майсторвих отримували від 60 до 80 коп. за зміну, а 7 їх помічників — 25–30 коп., старші майстри — 50100 крб. на місяць, сортувальниці — 15 коп. від переробки 1 пуду вовни. Наприкінці XIX – на початку XX ст. відбувалася спеціалізація на суконних фабриках князя Сангушка. Славуцька суконна фабрика виробляла продукції на суму 17 тис. крб., фабрика в с. Михля — на 20 тис., фабрика в с. Сивка — на 50 тис. крб. Причиною занепаду й ліквідації деяких поміщицьких суконних фабрик у пореформені роки було позбавлення їх власників дармової робочої сили, пільг і гарантованих поставок сукна за державними замовленнями, нестача сировини, що вивозилася в російські губернії, де була розвинена суконна промисловість [5, с. 105 – 106].

Виникнення суконного виробництва сприяло розвитку важливої галузі вовняної промисловості — спеціалізованої вовномийної справи. Центром галузі став з другої половини XIX ст. Харків. На 1860 р. тут діяло 7 вовномийних фабрик, що за рівнем устаткування та кількістю промитої вовни посідали перше місце в Російській імперії. На кращих підприємствах — купців Кувшиннікова та Рижова — працювало майже 700 робітників. Грошовий обіг кожного з підприємців лише за одне літо коливався у розмірі 300–400 тис. крб. Загальний обіговий капітал усіх підприємств становив 600 тис. крб. Щорічний обсяг виробництва сягав 1 млн. крб., або 26% від аналогічного показника по усій Російській імперії (3 млн. 856 тис. крб.). Мита вовна збувалась до суконних фабрик Москви та закордон (Австрія, Пруссія) [7, с. 165].

На початку XX ст. у Харкові намітився спад виробництва з переробки вовни, викликаний різким скороченням фабрик. Ті, що залишились, не мали можливості працювати

цілий рік як раніше внаслідок гострої нестачі мериносової вовни. До скорочення поголів'я мериносових овець додалися суто економічні чинники. Зокрема, впроваджується митний тариф, яким встановлювалося єдине мито на ввіз брудної та митої вовни з-за кордону. Це сприяло підтримці вітчизняної суконної промисловості та пагубно позначилось на вовномийних фабриках. Проте галузь розвивалась і напередодні Першої світової війни у Харкові завдяки модернізації вдалось вистояти 2 з 7 вовномийних фабрик. За рівнем технічного обладнання та налагодженою системою виробництва вовномийні фабрики посіли помітне місце в промисловості Лівобережної України. Так, впродовж першого десятиліття ХХ ст. купці Г.С. Олексієв та М.М. Петренко розміщують свої підприємства в нових великих корпусах. Увесь виробничий процес чітко поділявся на кілька ланок, всі процеси були автоматизовані за рахунок електричних елеваторів, конвеєрів, механічних тріпальних апаратів, мийних машин безперервної дії, полоскальних машин, гідравлічних пресів, сушильних агрегатів, пакувальних машин тощо. Значно покращились і умови праці для робітників: електрифікація приміщень, система вентилявання за допомоги електричних моторів. Заради збереження виробництва окрім здійсненої модернізації, підприємства переходять до переробки вовни звичайних порід овець та укладають угоди на поставку брудної вовни з-за кордону. Такі кроки дозволили на 1911 р. встановити обсяг переробленої сировини на фабриці В. Олексієва вартістю 3 млн. 527 тис. крб., М.М. Петренка — 2 млн. 610 тис. крб. [7, с. 167].

Виробництво з обробки шкір було створено злиттям кустарної і фабрично-заводської промисловості та характеризувалось, низьким рівнем механізації праці. Найбільшими заводами з обробки шкір були Бердичівський, Одеський і Київський. За звітами губернаторів, в 1865 р. було взято на облік 449 закладів, які виробили шкір на 1364312 крб. Найбільша кількість шкіряних виробництв за цей рік була на Волині (126), а найменша на Харківщині (7). Проте найбільше було вироблено шкір на Київщині, потім на Катеринославщині, на Чернігівщині, Херсонщині, а найменше на Поділлі та Харківщині [4, с. 175].

Таким чином, в Україні текстильна промисловість була однією з найменш розвинутих виробництв легкої промисловості й такою вона залишалася до початку Першої світової війни. Україна була ринком для збуту текстильних товарів з центральних і північних районів Росії і Польщі. Також Україна була багатим джерелом сировини для текстильної промисловості Росії. На прикладі розвитку шкіряної промисловості яскраво проявляються елементи техніко-економічної відсталості економіки Наддніпрянської України.

Література:

1. Винар Б. Розвиток української легкої промисловості / Б. Винар. – Денвер: ЗДА, 1955. – 30 с.
2. Дребот В. Вклад німців у розвиток суконної промисловості Правобережної України в ХІХ – на початку ХХ ст. / В. Дребот // Матеріали VII Волинської Всеукр. історико-краєзнавчої конф. Зб. наук. праць. – Житомир: Полісся, 2014. – С. 15 – 18.
3. Евгенъев Ф. Сто лет клинцевской шерстяной промышленности / Ф. Евгенъев. – Клинцы: Объединение “Клинцовская печать”, 1926. – 165 с.
4. Нестеренко О.О. Розвиток промисловості на Україні: в 2 ч. / О.О. Нестеренко. – К.: Вид-во АН УРСР, 1959. – Ч. 2. – 1962. – 580 с.
5. Павлюк В. В. Магнаторія Волині в умовах розвитку ринкових відносин у другій половині ХІХ ст. / В. В. Павлюк // Український історичний журнал. – 2000. – №1 – С. 102 – 108.
6. Пажитнов К.А. Очерки истории текстильной промышленности дореволюционной России. Шерстяная промышленность / К.А. Пажитнов. – М.: Изд-во АН СССР, 1955. – 364 с.
7. Чумак М.М. Купецтво як фактор розвитку промисловості Лівобережної України (60-ті роки ХІХ – 1914 р.): дис. ... канд. істор. наук: 07.00.01 / М.М. Чумак. – Луганськ, 2009. – 220 с.

FROM THE HISTORY OF SELF-ORGANIZATION OF THE UKRAINIAN PEOPLE

Melnychuk Konstantyn

Phd, associate professor of history of Ukraine

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University

Kropyvnytskyi, Ukraine

З ІСТОРІЇ САМООРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Мельничук Костянтин Сергійович

кандидат історичних наук, доцент

кафедри історії України

Центральноукраїнський педагогічний університет ім. В.Винниченка

м. Кропивницький, Україна

Deals with the problems of formation and activity the detachments of free Cossacks in 1917-1918. Organizational and ideological principles of Cossack's formations, their place and role in the process of military construction.

Keywords: free cossacks, self-organization, tradition.

Розглянуто проблеми процесу самоорганізації та діяльності Вільного козацтва в 1917-1918 рр. Розкриваються організаційні, ідейні засади козацьких формувань, роль історичної традиції в процесі військового будівництва в цей період.

Ключові слова: вільне козацтво, самоорганізація, традиція.

Одним із напрямків трансформації сучасної української думки є намагання «з'єднати в один ланцюг мінливі події політичного життя та прихований під поверхнею видимих перемін нурт світоглядних мутацій, що були суголосні цим перемінам і підштовхували суспільство до оновлення» [9, С.16.]. Такий підхід дає змогу під іншим кутом розглянути та проаналізувати як досліджені так і маловідомі сторінки нашої історії. Важливим аспектом цього процесу є звернення до тих ментальних моментів які іноді мали визначальне значення в поведінковій моделі історичних діячів цієї епохи. В даній розвідці здійснена спроба виділити та розглянути основу тих принципів, що лежали в основі самоорганізації селянства Наддніпрянщини на початковому етапі Національної революції 1917-1921 рр.

Після лютневих подій 1917 року в Петрограді почався процес швидкої руйнації старого апарату управління в імперії. Особливо гостро проблема владних структур постала в українському селі: влада була практично повністю паралізована так, як управлінці, переважно великороси, разом з поміщиками втекли під захист міста. Значно актуалізувало цю проблему необхідність організації самооборони з причини масового озброєного дезертирства з Південно-Західного та Румунського фронтів, що сунули територією України вглиб колишньої імперії, руйнуючи та плюндруючи все на своєму шляху.

Важливим чинником в утворенні формувань вільного козацтва була історична пам'ять українського селянства, яка зберегла козацькі традиції та звичаї суспільного устрою громади. Козаки були одним із найзаможніших верств українського селянства, що відзначалась патріотизмом та державницьким світоглядом. Тож не випадково, що цей рух набрав організаційного оформлення у місцевостях, які входили до складу Гетьманщини та Запоріжжя.

Перші заходи по організації вільного козацтва розпочались в березні 1917 року в Звенигородському повіті, який на той час входив в до складу Київської губернії. В першій половині квітня відбувся повітове зібрання представників Вільного козацтва, що затвердив такі організаційні принципи створюваних формувань, що зберігали відбиток давніх запорозьких традицій:

Вільне козацтво організується для оборони вольностей українського народу та охорони ладу.

Вільне козацтво є територіальною військовою організацією, до якої мають право вступати громадяни повіту, не молодше 18 років.

Не можна приймати до організації людей, ворожих українській справі, а також караних судом за карні проступки.

Всіма справами організації завідують ради козацької старшини.

На командні посади старшина виборна. Обрана старшина призначає собі помічників [6,С.378].

В навколишніх селах пройшли вибори курінних з місцевих селян і вже через місяць структуровані організації діяли в Глодоській, Лисянській, Злинській, Хмелівській Добровеличківській волостях.

23 квітня 1917 року Гусаківській курінь приймає постанову та наказ № 1, що визначили внутрішній устрій козацької громади. [1,Арк.104-105]. Ці документи лягли в основу “Статуту Вільного козацтва”, затвердженого в травні 1917 року. Основу організації становила сотня, що утворювалась із жителів одного села і налічувала від 35 до 1000 осіб. В середньому ж сотня складалась із 200 козаків. Кінні сотні розбивались на дві півсотні. Сотні однієї волості становили курінь. Курені утворювали полк, а полки округи, що об’єднувались у кіш. Старшину сотні становили сотник, писар, скарбник, хорунжий (в тому випадку, якщо в сотні налічувалось більше 120 осіб) та бібліотекар. Курінна старшина обиралась сотнями волості і складалась з отамана, писаря, скарбничого, хорунжого та заступника отамана. Починаючи з сотні кожен підрозділ мав свій прапор. Доходи формувались із грошових внесків козаків, що сплачувались при вступі та щомісяця, з бідних брали “від совісті”. Для вирішення конфліктів створювався суд на рівні сотні та куреня.

Ініціаторами створення козацьких сотень виступають селянські спілки та Просвіти, що проводять організаційні збори та складають статутні документи. Остаточна легалізація вільнокозацьких формувань в загальноукраїнському масштабі відбулась на Другому Військовому з’їзді (18-23 червня 1917 р.), який доручив Генеральному Військовому комітету зайнятися їх організацією.

Метод, за яким створювалось Вільне козацтво, визначив незалежність цієї організації від державних структур. При цьому козацтво добре розрізняло Тимчасовий уряд та Центральну Раду, виказуючи останній підтримку та сподіваючись на її допомогу в своїй діяльності. Поруч з цим чітко зазначається необхідність боротьби та захисту незалежності України. Влітку 1917 року самостійницькі тенденції стають ведучими в політичній орієнтації козаків. Це відбувається, як під впливом звернення до історичних традицій козацьких вольностей, так і внаслідок зростання напруженості між Центральною Радою та Тимчасовим урядом. На цю ситуацію накладались реальна політика - проблеми відношення з місцевою офіційною владою, зокрема міліцією, що орієнтувалась на шовіністичну політику Петрограду і була невдоволена існуванням організованих озброєних загонів. Козацтво вимагало від Центральної Ради вплинути на ситуацію з метою припинення фінансування органів місцевого правопорядку: “Російські няньки надоїли здорово, та і нічого з нас гроші брать, щоб нас і бить”, — заявляла Березанська селянська спілка [1,. Арк.71]. Наслідком такої політичної визначеності стали непрості відносини з Центральною Радою - самостійницькі настрої козаків йшли врозріз з федералістичними поглядами правлячої еліти.

24 серпня 1917 року Український Генеральний Військовий Комітет направив у волосні управи листа з метою виявити існуючі організації типу Вільного козацтва і в разі відсутності таких провести відповідну роботу по їх створенню для чого подавалась відповідна інструкція по проведенню організаційних заходів. Також визначалась їх мета: “Охорона порядку та спокою населення, уберегти хозяйство і все народне добро од знищення і грабування і взагалі стояти на сторожі спокою та порядку на Україні” [1,Арк.10]. Цей лист зіграв значну роль в активізації створення місцевої самооборони. При відсутності

дієвої підтримки з боку Центральної Ради ці функції спробував взяти на себе Всеукраїнський з'їзд Вільного Козацтва, що відбувся 3-7 жовтня 1917 року в Чигирині. На ньому 200 делегатів представляли 60 тисяч козаків практично з усіх регіонів України.. З'їзд обговорив та прийняв статут Вільного козацтва, обрав Генеральну Раду й отамана — П. Скоропадського, а почесним отаманом М. Грушевського. Місцем “осідку управи” було визначено Білу Церкву, де започатковувалось видання щоденного часопису “Вільний козак” та організовувалась інструкторська військова вільно-козака школа [3,С. 21]. Проте відразу слід зазначити, що Рада та П. Скоропадський не змогли налагодити організаційну та координаційну роботу в масштабі всієї України і коші продовжували діяти самостійно. Важливим результатом з'їзду стала декларація політичних цілей руху. Першим пунктом стояла вимога проголошення самостійної, незалежної і, головне, соборної держави, на чолі з повноправним урядом та сеймом, що відстоюють українську національно-державну ідею. Також була підтверджена вимога проведення земельної реформи з збереженням власного козацького володіння. В військовому питанні з'їзд виступив проти втручання в ці справи політичних партій та звернувся до Центральної Ради з закликом “збудування Українського Козацького війська на ґрунті його історичної традиції і боротьби за волю України та національні, економічні, соціальні права українського народу” при цьому воно повинно було становити “однаціональну бойову формацію” [3,С:18-20].

З'їзд завершив організаційне оформлення козацького руху. 9 жовтня 1917 року його рішення були подані на розгляд Генерального Секретаріату, який розглянувши їх після напружених дебатів та втручання М. Грушевського, як почесного отамана, доручив “спеціальній комісії виправити проект статуту “Вільного козацтва” та провести цю справу законодавчим шляхом 13 листопада 1917 року Генеральний секретаріат затвердив статут “Вільного козацтва” України. [4]. Зміст його основних положень повністю відрізнявся від ухвал козацького з'їзду, і був оцінений козаками як “невдале наслідування статуту спортивно-пожежного товариства” [3,С.15].

Станом на березень 1918 року його чисельність становила 76 тис. організованих з власної волі та ініціативи, а отже вмотивованих чоловік, що значно перебільшувало мобілізовані ресурси військового міністерства. Проте 23 березня рішенням Ради Народних Міністрів припинялось фінансування Вільного козацтва, невикористані кошти передавались для організації місцевої міліції. І врешті 5 квітня 1918 року наказом військового міністра УНР Вільнокозачі загони розпускалися “ а козаки перейти до своєї звичайної праці” [2, Арк.66.].

Прийняті рішення про демобілізацію Вільного козацтва призвели до дезорганізації низових формувань, за спогадами Г. Тютюнника, “ми притихли й чекали на накази уряду” [8,С. 432]. Практичною реакцією рядових козаків стало приховування зброї “до кращих часів”, в більшості її здача відбувалась лише на папері, сили ж до примусового роззброєння у комендантів не було, сотні для охорони порядку в місцевій адміністрації тільки починались створюватись і, в більшості, якраз з колишніх козаків, що звичайно покривали дії своїх товаришів.

Підводячи підсумки нашої розвідки, треба ще раз наголосити, що Вільне козацтво — це прояв масової психології української свідомої громади, в першу чергу селянства, що зберігала козацькі традиції суспільно-політичного устрою. Це організація, яка відповідала потребам української державності, намагаючись організувати життя на козацько-демократичних засадах, та захистити батьківщину від внутрішнього та зовнішнього ворога. Діяльність організацій вільного козацтва цілком підтверджують тезу М. Костомарова “в політичній сфері Українці здібні були створити поміж собою добровільні товариства, звязані не більш, як того вимагала щоденна потреба, й міцні настільки, наскільки існування їх не шкодило незмінному праву особистої волі” [5]. Трагедією Вільного козацтва стала

недалекоглядна політика лідерів Центральної Ради, що перетворила його на змарновану силу” [3, С.29].

Література:

1. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (далі ЦДАВО). – Ф.811. – Оп.1. – Спр.1, 4;
2. ЦДАВО Ф.1115. – Оп.1 – Спр.39.
3. Вільне козацтво. (Ідея уозброєного народу в 1917 р. в Україні). – Львів, 1934. – 30 с.
4. Вісник Генерального секретаріату Української Народної республіки. – 1917. - № 4. – 9 грудня.
5. Костомаров М.І. Дві руські народності. <http://ukrclassic.com.ua/katalog/k/kostomarov-mikola/1656-mikola-kostomarov-dvi-ruski-narodnosti?showall=1>
6. Крип’якевич І., Гнаткевич Б., Стефанів З. Історія українського війська. – Львів, 1992. – 712 с.
7. Юртик Г. Звенигородський кіш Вільного Козацтва // Літературно-науковий вісник. – 1922. – С.125-133.
8. Юртик Г. Стихія // Млиновецький Р. Нариси з історії українських визвольних змагань 1917-1918 рр. – Львів, 1994. – С.432-451.
9. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної історії України. – Київ, 2006. – 584 с..

ІДЕЯ ФЕДЕРАЛІЗМУ ТА ДЕРЖАВНОСТІ В ТВОРЧОСТІ М. ДРАГОМАНОВА

Тимошенко Богдан Анатолійович

студент

кафедра всесвітньої історії і міжнародних відносин

ННІ історії і філософії

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

Черкаси, Україна

Тіхонов Дмитро Юрійович

студент

кафедра всесвітньої історії і міжнародних відносин

ННІ історії і філософії

Черкаського національного університету

м. Черкаси, Україна

Науковий керівник – д.і.н., проф. Гоцуляк Віктор Володимирович

М. Драгоманов є однією з ключових постатей в українській суспільно–політичній і філософській думці XIX ст. Вчений є дослідником всесвітньої та вітчизняної історії, соціологом, етнографом, економістом, фольклористом, однак Драгоманов відомий передусім як політичний публіцист. Тому наукові роботи відомого історика XIX ст. завжди викликала сталий інтерес науковців. Втім, політичні реалії сьогодення дедалі частіше змушують нас пригадувати пророчі думки М. Драгоманова. Найбільше, очевидно, це стосується федералістичних та державницьких ідей мислителя. Адже, як і передбачав М. Драгоманов, Західна Європа першою зробила крок до вільної європейської федерації. Політичні процеси, які відбуваються в сучасній українській державі, свідчать про переорієнтацію певної частини населення в напрямку відносин з Європою. Європейський вектор зовнішньої політики фігурує в програмах політичних партій, а перспективи подальшого зближення України та Європи викликають досить бурхливу, як позитивну, так і негативну, реакцію в українському суспільстві. Утім, не лише політична, але й культурна інтеграція є предметом жвавих дискусій. Тому, посилення дослідницької уваги до його особи та творчого спадку в

українській історичній науці часто зумовлювалася новим кроком державотворчих процесів в Україні.

Метою публікації є дослідження федеративних ідей в українському інтелектуальному просторі, а сам у концепціях запропонованих М. Драгомановим.

Аналізуючи творчість М. Драгоманова слід підкреслити, що його ідеї являються спробою досягнення компромісу з метою подолання розбрату, пануючого поміж українством щодо бачення державного будівництва. Вчений називав себе «космополітом», засуджував національну нетерпимість. Саме «європеїзм, або космополітизм, який не заперечує окремих національних варіацій загальних ідей і форм, є краща основа для українських автономних стремлінь і ... тепер усяка наукова, як і політична діяльність повинна бути заснована на інтернаціональному фундаменті» [1, 465]. Однак, «космополітизм» М. Драгоманова — не зневага до всього вітчизняного, як і до чужорідного. В його розумінні ідея «космополітизму» означає відсутність націоналізму, прийняття рівності всіх народів, їх культури, мови. Називаючи себе космополітом, він говорив не про «загальносвітову державу», заради якої він повинен забути інтереси своєї вітчизни. Його мрією була федерація громад у межах областей, котра входить у федерацію слов'янських народів та федерацію народів світу, в яких жодна нація не буде номінована «титальною», тобто не вище в політичній та соціально-культурній сферах [2, 87]. Вчений виходив з ідеї, що існування і розвиток державності визначається не стільки нацією, скільки організацією господарського порядку. З цієї причини він не прагнув надати своїй нації державного характеру шляхом її відділення від Російської імперії. Оцінюючи досвід європейського державного будівництва, М. Драгоманов зазначав: «Огляд історії і теперішньої практики європейських народів показує, що автономія політична і національна можлива без державної відрубності. От через те, я не бачу ґрунту для державного сепаратизму, бачу повну можливість політичної і національної автономії на ґрунті земської автономії» [3, 427].

Отже, М. Драгоманов відмовлявся розглядати перспективу цілковитої незалежності України, посилаючись на те, що політичний рух з, принаймні схожою державницькою програмою, в соціополітичному пласті українського суспільства був відсутній. Програма федералізму, яку він обстоював, ґрунтувалась передусім на раціональному врахуванні реалій всеросійського визвольного руху. Вчений чітко усвідомлював, що український рух має перспективу лише тоді, коли він не ослаблюватиме, а посилюватиме, як це не дивно, російську демократію. Загалом, він розраховував на те, що неминуха демократизація Росії викличе всеросійську тенденцію до федералізації, а в цьому потоці можливе безкровне досягнення суверенітету в рамках широкого державного союзу. М. Драгоманов уявляв «автономії національної» без «політичної автономії». Він нерідко говорив про «політичну і національну автономію українську на ґрунті земської автономії» [4, 47]. Відрізняючи «автономізм політично-національний» від «етнографічно-національного», він був пропагандистом першого. Однак, він не виключав майбутнього «самоврядування» українських земель з виходом її на міжнародну арену.

На думку М. Драгоманова, однією з засадничих ідей української державності має стати ідея поступу. Вчений стверджував, що на зміну багатонаціональним імперським країнам йдуть національні держави. Але прагматично аналізуючи тогочасну політичну ситуацію як серед українства Австро-Угорщини, так і на теренах Російської імперії, вчений дійшов висновку про те, що державницький світогляд в українській масовій свідомості лише формується. Отже, сценарій здобуття незалежності України наприкінці XIX – на поч. XX ст. дослідник вважав політичною утопією, наголошуючи на тому, що для цього конче необхідною є підтримка Європи. На переконання вченого, українські соціалісти, підтримуючи ідею національного звільнення українців, не повинні орієнтуватися на націоналізм як на ідеологію. Дослідник відстоював ідею необхідності домінування загальнолюдських інтересів над національними: «Треба шукати всесвітньої правди, котра була б спільною всім національностям» [4, 469].

Таким чином, Драгоманов підкреслює: розглядати долю і державницькі перспективи української нації потрібно у нерозривному зв'язку зі світовою історією, орієнтуючись на політичну історію, сьогодення і майбутнє Західної Європи. Як зазначає сучасний вітчизняний дослідник О. Салтовський: «...пропаганда необхідності політичної складової визвольних змагань українців, поєднання ідей національного і соціального визволення — все це визначає те місце, яке М. Драгоманов займає в історії української політичної думки, в процесах національного відродження, вкорінення у свідомість українського народу розуміння власного історичного призначення» [5].

У зв'язку із цим варто пригадати слова відомого канадського українознавця І. Лисяка–Рудницького: «Будь–хто, хто взагалі чув про Драгоманова, знає, що він був федераліст. Люди вважають, що його метою була федералізація Росії, проте насправді цей федералізм був універсальним принципом. Для політичного мислителя, який брав автономію особистості за вихідний пункт і який відкидав будь–яку форму авторитаризму, федерація — поєднання осіб із рівними правами в групі та спільності й співробітництво останніх у більших спілках — є єдиним шляхом до подолання атомізації суспільства» [8, 152].

У цьому ж контексті розглядається питання розробки та використання М. Драгомановим терміну соборність. Підкреслюючи акцентування вченим на зв'язку цього поняття з історією етнічного розвитку українських земель, історики наголошують на факті теоретичного осмислення ним одного з найважливіших понять українського політичного життя. Проте тільки теоретизацією М. Драгоманов не обмежився, активно популяризуючи його серед широкого загалу українства. Успішності діяльності вченого в цій царині громадської роботи сприяла різноманітність застосованих методів — від збирання й видання етнографічних матеріалів до участі в структуризації українського національного руху [7, 47–57].

Інший елемент політичного майбутнього України — вирішення національного питання. Неодноразово вчений звертався в своїй політичній публіцистиці до його теоретичних засад і практичного розв'язання. При цьому найбільш важливим вважав розрізнення понять прихильності до нації (близьке до патріотизму) та націоналізму (який є згубним для прогресивного розвитку народу). Утім в українській історіографії аналіз рефлексій історика з цього приводу призводив до доволі неоднозначних трактувань і навішування М. Драгоманову протилежних кліше — націоналіст або москвофіл. Сучасні драгомановознавці однозначно визначають М. Драгоманова як найбільшого українського патріота, що всі свої сили поклав на якнайбільший розвиток української нації та зростання національної самосвідомості українства. При цьому, М. Кошуль наголошує на тому, що вчений застерігав українців від вирішення національного питання шляхом на зразок боротьби жителів французького Прованса [6, 231–232].

Отже, на український інтелектуальний простір ХІХ – поч. ХХ ст. мала надзвичайний вплив концепція панславізму. Цьому посприяло пожвавлення політичного життя в слов'янських народів, що також стимулювало потуги до визнання національних прав, відродження національної культури. Вагомий внесок щодо ідеї майбутньої федерації слов'янських народів вніс М. Драгоманов. На відміну від кирило–мефодієвців, вчений підніс концепцію слов'янської єдності до загальноєвропейського рівня. Формуючи фундамент для своїх ідей М. Драгоманов спирався на сучасні йому європейські демократичні теорії. Тому дослідження федеративних ідей Драгоманова, особливо в наш час євроінтеграції, є цікавою темою для інтелектуальних рефлексій.

Література:

1. Драгоманов М. Літературно-публіцистичні праці / М. Драгоманов – К.: Наукова думка, 1970. – С. 465–466
2. Драгоманов і Донцов // Філософська і соціологічна думка. – 1991. – № 9. – С. 87.
3. Драгоманов М. Літературно–публіцистичні праці. / М. Драгоманов – К.: Наукова думка, 1970. – С. 427.

4. Драгоманов М. Вибране. / М. Драгоманов – К.: Либідь, 1991. – С. 47.
5. Салтовський О. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку ХХ століття). / О. Салтовський – К.: Парапан, 2002. – С. 239–240.
6. Кошуль М. Від України до Окситації: М. Драгоманов і французький регіоналізм / М. Кошуль // Всесвіт. – 1991. – № 7. – С. 175–178.
7. Круглашов А. М. П. Драгоманов про російських революціонерів початку 70-х рр. ХІХ ст. / А. Круглашов // Український історичний журнал. – 1992. – № 6. – С. 47–57
8. Лисяк–Рудницький І. Драгоманов як політичний теоретик / І. Лисяк–Рудницький / Пер. з англ. У. Гавришків, Я. Грицака. – К., 1994. – С.299–347

THE PURPOSE AND EFFECTIVENESS OF CROSS-CULTURAL STUDIES

Umansky Veronica Stanislavovna

student

Department of World History and International Relations

historical faculty

Zaporizhzhya National University

ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ КРАЇНОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Уманська Вероніка Станіславівна

студент

кафедра всесвітньої історії та міжнародних відносин

історичний факультет

Запорізький Національний Університет

Abstract: raspadaetsya the concept of regional geography in General, and particularly the notion of cross-cultural studies, their purpose and effectiveness; explanation of theoretical material followed by practical work, which is a more detailed view of the topic.

Keywords: country studies, country studies, United Arab Emirates, practical assignment, efficacy study.

Анотація: розглядшається поняття країнознавства загалом, а особливо поняття країнознавчих досліджень, їх призначення та ефективність; пояснення теоретичного матеріалу доповнюються практичною роботою, на основі якої йде більш детальний розбір теми.

Ключові слова: країнознавство, країнознавчі дослідження, Об'єднані Арабські Емірати, практичне призначення, ефективність дослідження.

Країнознавство — наука і навчальна дисципліна, яка займається комплексним вивченням країн та великих регіонів, систематизує та узагальнює різноманітні дані про їх місцезнаходження, природу, населення, господарство, історію, право, культуру, зовнішню політику, місце в системі міжнародних відносин тощо.

Виділяються три напрями країнознавства: фізико-географічний, економіко-географічний і соціально-політичний [2].

Об'єктом вивчення країнознавства є країни як основні одиниці сучасної соціально-політичної організації світу, а також їх великі частини (райони, штати, області, провінції) і різні міждержавні, регіональні та глобальні угруповання. За об'єктом вивчення виділяють наступні галузі:

- Сходознавство (у тому числі африканістика)

- Європеїстика
- Американістика
- Латиноамериканістика

Предметом країнознавства є країни і регіони світу як єдині системи, що складаються з різнорідних, але взаємопов'язаних елементів, які діють як одне ціле на світовій політичній арені.

Існують три підходи до країнознавства з точки зору його функціонального значення [3]:

- Наукове країнознавство, що виконує дослідницькі функції;
- Інформаційно-пошукове країнознавство, завдання якого полягає у відборі, систематизації, зберіганні та спрощенні (для користування) різносторонньої інформації. Носить інформаційно-аналітичний;
- Публіцистичне (описове) країнознавство, яке спрямоване на ознайомлення широкого загалу з основними характеристиками країн (регіонів) через пресу, періодику, публічні виступи.

Країнознавче дослідження — це науковий метод що полягає у процесі дослідження певного об'єкта (тобто країни, регіону або навіть явищ що впливає на них). Дане дослідження має на меті встановлення закономірностей його виникнення, розвитку і перетворення в інтересах раціонального використання у практичній діяльності людей.

Країнознавчі дослідження можуть бути як фундаментальними так й прикладними, тобто: фундаментальні дослідження засновані на теоретичній та експериментальній діяльності, вони спрямована на одержання нових знань про закономірності розвитку природи, суспільства, людини, їх взаємозв'язку на вивчаємій території; а прикладні вже мають на меті одержання і використання знань для практичних цілей [3]. Прикладом може слугувати така тема як «Визначення головних векторів зовнішньої політики Об'єднаних Арабських Еміратів на сучасному етапі», тобто фундаментальним є саме вивчення відносин ОАЕ та інших країн, а прикладним методом вже є саме використання цих самих відносин на політичній арені.

Треба сказати що є таке поняття як рівні країнознавчих досліджень — це саме певні ступені здійснення наукових досліджень, виділяють 3 основні рівні:

1. Філософський країнознавчий аналіз що має за предмет дослідження загальні методологічні засади, гіпотези, узагальнення, прогнози;
2. Конкретно-теоретичний аналіз, який дає змогу сформулювати основні положення комплексного країнознавства, в тому числі з метою створення наукового іміджу країнознавчого;
3. Емпіричний аналіз — ґрунтується на конкретних результатах дослідження країнознавчої дійсності шляхом реалізації основних країнознавчих функцій: описової, інформаційно-аналітичної, науково-дослідницької, практичної, прогностичної, методологічної [3].

Призначення наукового дослідження — це саме вектори використання наукової роботи. Треба зазначити, що в праці головним є саме актуальність, від котрої вже залежить призначення, тобто, якщо тема є не актуальною для сучасного Світу, то й робота не може отримати прикладного застосування.

Дане питання є доволі складним у розумінні, і його краще розглядати на наявному прикладі. Так є дослідження «Визначення головних векторів зовнішньої політики Об'єднаних Арабських Еміратів на сучасному етапі», тема є доволі актуальною, бо ОАЕ це одна з найбільш стійких і визначних країн сучасності.

У дослідженні для аналізу зовнішньополітичної стратегії ОАЕ використаний системний підхід, який обумовив необхідність творчого застосування таких методів аналізу, як історичний, функціональний, нормативно-ціннісний, інституційний та геополітичний. Застосування історичного методу дозволило виділити загальні й найзначніші історичні факти

і тенденції розвитку зовнішньополітичної стратегії Еміратів. Інституційний метод визначив роль найважливіших структур, таких як парламент (Федеральна Національна Рада), збройні сили та суспільні організації що грають важливу роль у формуванні і реалізації зовнішньої політики. За допомогою функціонального методу було виявлено можливість впливу Об'єднаних Арабських Еміратів через недержавні і державні інститути. Нормативно-ціннісний метод дозволив дати оцінку різним угодам та договорам країни з іншими сторонами. Вживання геополітичного методу дозволило визначити важливість базових проблем у процесі реалізації регіональної політики.

Також, визначається аномалія, що Об'єднані Арабські Емірати представляють розвинений арабський етнос, які є представниками мусульманської цивілізації, але попри це має в собі й представників інших цивілізацій, тобто, країна вже має практику спілкування з різними людьми, що допомагає їм мати налагодженні міжнародні зв'язки як з Саудівською Аравією, Китаєм, Індією, європейськими країнами, та іншими [1]. Так у Еміратів є однаково добрі зносини з всіма країнами Світу. Мета дослідження полягає у комплексному аналізі закономірностей формування і реалізації зовнішньої політики ОАЕ.

Практичне значення отриманих результатів визначається можливістю використання наукових положень і висновків дослідження у діяльності зовнішньополітичних відомств, а також науково-дослідних інститутів та вищих навчальних закладах України.

Найелементарнішим прикладом використання роботи є партика дослідження в діяльності зовнішньополітичних відомств, або на основі роботи може бути написана інша робота для вивчення студентами унікальності положення Об'єднаних Арабських Емірат в політичній арені.

Ефективність наукових досліджень у країнознавстві характеризує приріст нових наукових знань, призначених для подальшого розвитку країнознавства як науки. Тобто, вивчення теми «Визначення головних векторів зовнішньої політики Об'єднаних Арабських Еміратів на сучасному етапі» доповнює скарбницю знань з такого розділу країнознавства як сходознавство.

Для оцінки ефективності досліджень застосовують різні критерії, що характеризують ступінь їх результативності.

Фундаментальні дослідження починають віддавати вкладення лише через значний період після початку розробки. Результати їх зазвичай широко застосовують у різних галузях, іноді в тих, де їх зовсім не чекали. Тому часом нелегко планувати результати таких досліджень.

Фундаментальні теоретичні дослідження важко, оцінити кількісними критеріями ефективності. Зазвичай можна встановити тільки якісні критерії:

- широке застосування результатів досліджень у різних галузях;
- новизна явищ, що дає великий поштовх для принципового розвитку найбільш актуальних досліджень;
- істотний внесок; пріоритет вітчизняної науки; галузь, де можуть бути розпочаті прикладні дослідження;
- широке міжнародне визнання робіт;
- фундаментальні монографії по темі і цитованість їх ученими різних країн.

Ефективність прикладних досліджень оцінити значно простіше. В цьому випадку застосовують різні кількісні критерії [2].

Про ефективність будь-яких досліджень можна судити лише після їх завершення і впровадження, тобто тоді, коли вони починають давати віддачу. Велике значення набуває фактор часу. Тому тривалість розробки прикладних робіт по можливості повинна бути коротше.

Проблема оцінки ефективності наукової діяльності має два аспекти, оскільки вищий навчальний заклад можна розглядати як навчально-науковий центр. Звідси і два види ефективності наукової роботи: економічна — від впровадження, наприклад, у галузь

міжнародних відносин, або туризму, та когнітивна ефективність (нібито супутня, а насправді має першочергове значення для підвищення якості підготовки фахівців), яка виходить від написання нових підручників та наукових статей, читання нових курсів лекцій, засновані на наукових досягненнях в науковій роботі, проведення конференцій, семінарів, курсів, широкого залучення студентів до наукових досліджень [2].

Тож, країнознавство — це наука і навчальна дисципліна, яка займається комплексним вивченням країн та великих регіонів, займається вона цим за допомоги країнознавчих досліджень, які мають на меті встановлення закономірностей його виникнення, розвитку і перетворення країн і регіонів в інтересах раціонального використання у практичній діяльності людей. Країнознавчі дослідження можуть буди як фундаментальними, так й прикладними. Призначення країнознавчого дослідження — це саме вектори використання наукової роботи, в праці головним є с актуальність, від котрої вже залежить призначення. Практичне значення отриманих результатів визначається можливістю використання наукових положень і висновків дослідження у діяльності зовнішньополітичних відомств, а також науково-дослідних інститутів та вищих навчальних закладах України. Ефективність наукових досліджень у країнознавстві характеризує приріст нових наукових знань, призначених для подальшого розвитку країнознавства як науки. Для оцінки ефективності досліджень застосовують різні критерії, що характеризують ступінь їх результативності

Література:

1. Абдрахманов Г.Ю. ОАЕ / Г.Ю. Абдрахманов – М.: Комсомольська правда, 2014. – 96 с.
2. Білуха М.Т. Основи наукових досліджень / М.Т. Білуха. – К.: Вища школа, 1997. – 271 с.
3. Масляк П.О. Країнознавство / П.О. Масляк. – К.: Знання, 2008. – 292 с.
4. Мироненко Н.С., Слука Н.А., Карінський С.С. Методика країнознавчого дослідження / Н.С. Мироненко, Н.А. Слука, С.С. Карінський – М.: МДУ, 1993. – 159 с.

СЕКЦІЯ 6. Право

**NORMATIVE LEGAL PROVISION FOR FOREIGN INVESTMENT PROCESSES
IN UKRAINE**

Kruk Oksana Vasylivna

3 year student of the year specialty "right"

*National University of Water Management and Nature Management
Rivne, Ukraine*

Scientific supervisor - candidate of jurisprudence, assistant Victorchuk M.V.

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСІВ ІНОЗЕМНОГО
ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ**

Крук Оксана Василівна

студентка 3-го курсу спеціальності «Право»

*Національного університету водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна*

Науковий керівник – кандидат юридичних наук, асистент Вікторчук М.В.

Annotation: the work is devoted to the study of the concept of foreign investment, as well as special attention is paid to the legal regulation of foreign investment.

Key words: foreign investments, direct investments, types of investments, guarantees of foreign investments, legal regime of foreign investments.

Анотація: робота присвячена дослідженню поняттю іноземних інвестицій, а також особлива увага звертається на правове регулювання іноземних інвестицій.

Ключові слова: іноземні інвестиції, прямі інвестиції, види інвестицій, гарантії здійснення іноземних інвестицій, правовий режим іноземних інвестицій.

На сьогоднішній день досить актуальним іноземних інвестицій адже включає в себе два аспекти: національно-правовий (внутрішньодержавний) і міжнародно-правовий. Іноземне інвестування має незаперечні переваги перед будь-якими видами іноземної економічної допомоги. Вони зазвичай є додатковим джерелом інвестування вітчизняного виробництва, його модернізації, розробки та запровадження новітніх технологій. При цьому не зростає зовнішній борг країни (як при звичайних видах іноземної допомоги), навпаки - іноземне інвестування сприяє отриманню коштів для його погашення. Крім того, завдяки виробничій і науково-технічній кооперації забезпечується інтеграція вітчизняної економіки у світову.

Нормативно-правове регулювання визначається як діяльність держави (уповноважених органів) з видання юридичних норм поведінки людей, обов'язкових для виконання, яка підтримується громадською думкою та забезпечується можливостями державного апарату. Предметом нормативно-правового регулювання є вдосконалення функціонування управлінських інститутів, формалізації взаємовідносин, які складаються в процесі вирішення суспільних та приватних проблем.

Питання правового регулювання залучення іноземних інвестицій постійно перебувають у полі зору українських вчених, таких як Б. Данилишин, О. Дацій, А. Мерзляк, А. Пересада, О. Решеvecь, М. Чумаченко. Серед зарубіжних вчених являють інтерес праці Г. Бірмана, С. Брю, Д. Дарнінга, І. Кембелла, Д. Мілера, П. Самуельсона, С. Фішера, Д. Хікса, Р. Холта, С. Шмідта та ін.

Потреба української економіки в іноземних інвестиціях набагато більша, ніж їх фактичне вкладення. Причина — в малопривабливому для іноземних інвесторів інвестиційному кліматі, однією з основних складових якого є нестабільний, далекий від

оптимальності та стабільності правовий режим іноземного інвестування в Україні (про це свідчать численні зміни в законодавстві, зокрема, в системі гарантій для іноземних інвесторів).

Отже, потрібно розглянути що ж таке іноземні інвестиції — це цінності, що іноземні інвестори вкладають в об'єкти інвестиційної діяльності в Україні з метою одержання прибутку або досягнення соціального ефекту.

Пряма інвестиція — це категорія міжнародної інвестиційно діяльності, яка відображає прагнення інституційної одиниці — резидента однієї країни здійснювати контроль або істотний вплив на діяльність підприємства, що є резидентом іншої країни [5, ст. 26].

Прямі іноземні інвестиції - це різновид іноземних інвестицій, призначених для виробництва і забезпечення контролю над діяльністю підприємств завдяки володінню контрольним пакетом акцій [7, с 11].

Відносини, пов'язані з іноземними інвестиціями в Україні, регулюються ГКУ, законом про режим іноземного інвестування, іншими законодавчими актами України та чинними міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України. Якщо міжнародним договором встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством України про іноземні інвестиції, застосовуються правила міжнародного договору (ст. 400 ГКУ).

Згідно зі ст. 380 ГКУ іноземними інвесторами визнаються суб'єкти, які здійснюють інвестиційну діяльність на території України: а) юридичні особи, утворені за іншим законодавством, ніж законодавство України; б) іноземці та особи без громадянства, які не мають постійного місця проживання на території України; в) міжнародні урядові та неурядові організації; д) інші держави; г) інші іноземні суб'єкти інвестиційної діяльності, визначені законом [1].

Діяльність у сфері правового регулювання базується на застосуванні методів розроблення та видання юридичних норм, які упорядковують відносини між органами влади та суспільством, громадянами; між органами державного управління згідно з визначеним їх правовим статусом і розподілом повноважень.

Це створює умови чіткого регулювання, налагодження та практичного здійснення зв'язків по субординації та координації між всіма учасниками державно-управлінських процесів.

До форм нормативно-правового регулювання відносяться Конституція, закони, укази Президента, підзаконні правові нормативні акти. До структури правового регулювання включають законодавче регулювання, нормативне визначення елементів, внутрішньо системне нормативне регулювання процесів, самоврядування, правоохоронне регулювання управлінських процесів.

Розглянемо сформованість та цілісність нормативно-правового регулювання діяльності у сфері іноземних інвестицій. Нормативно-правове забезпечення інвестиційної політики в Україні було засновано в 1991 р. Законом України «Про інвестиційну діяльність». Йшлося про створення пільгових умов для інвесторів, які працюють у пріоритетних сферах, про державне регулювання інвестиційної діяльності за допомогою податкової, кредитної, амортизаційної, цінової політики, а також державної фінансової підтримки, застосування державного замовлення у сфері капітального будівництва, страховий захист інвестицій [3].

На подальший розвиток механізму економічного регулювання інвестиційного процесу всі його учасники поклали надії з появою Концепції регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки, затвердженої постановою Кабінету міністрів у 1995 р. Концепція, зокрема, визначала основні засади державної організації та регулювання інвестиційної діяльності:

- пріоритетність (орієнтація на державні пріоритети);
- децентралізація (передача функцій забезпечення інвестицій суб'єктам господарювання);

- розвиток конкуренції в інвестиційній сфері;
- перехід від бюджетного фінансування до державного кредитування;
- підтримка змішаного інвестування проектів і програм;
- створення механізмів страхування інвестицій.

Так, Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» на території України впроваджуються такі правові режими для іноземних суб'єктів господарської діяльності:

- національний режим;
- режим найбільшого сприяння;
- спеціальний режим[4].

З метою поліпшення інвестиційного клімату, активізації іноземного інвестування та усунення перешкод у здійсненні іноземними інвесторами діяльності в Україні уряд вживає всіх можливих заходів для створення сприятливих умов для здійснення інвестиційної діяльності та поліпшення інвестиційного клімату.

Особливості режиму іноземного інвестування на території України встановлено Законом України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 р. № 93/96-ВР. Положення цього Закону врегульовують відносини, зокрема, щодо державних гарантій захисту іноземних інвестицій, державної реєстрації та контролю за здійсненням інвестицій, діяльності підприємств з іноземними інвестиціями, розгляду спорів тощо.

До того ж, прийнято Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» від 16.07.1999 р. № 991-XI, що визначив правові та економічні засади запровадження та функціонування спеціального режиму інноваційної діяльності технологічних парків [2].

Слід звернути увагу, що значну частину вітчизняного законодавства становлять міжнародні правові акти, учасником яких є Україна: багатосторонні міжнародні угоди, конвенції, які спрямовані як на захист іноземних інвестицій, так і на врегулювання інших питань. До таких документів можна віднести, зокрема, Конвенцію про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18.05.1965 р., яку було ратифіковано у березні 2000 р., що надало іноземним інвесторам можливість захищати свої права в Міжнародному центрі з врегулювання інвестиційних спорів у Вашингтоні (США)[6].

Законодавство України надає інвестору, в тому числі іноземному, досить широкі можливості у виборі об'єкта інвестування, видів інвестицій, залучення інших учасників до реалізації інвестиційних проектів. При цьому втручання державних органів та посадових осіб у реалізацію договірних відносин між суб'єктами інвестиційної діяльності зверх наданої їм законодавством компетенції не допускається.

На жаль, Україна не є державою зі сприятливим інвестиційним кліматом. Одним із головних чинників, що впливають на дану ситуацію, є недосконале законодавство. Для інвестора не так важливо знати про пільги чи спрощені умови інвестування, як про надійність правового регулювання своєї діяльності. Для активізації іноземної інвестиційної діяльності потрібна інвестиційна політика з більш чітким механізмом реалізації на державному та місцевому рівнях. Необхідна загальна стратегія іноземного інвестиційного розвитку, яка б визначала пріоритети іноземного інвестування на основі стабільного й перспективного економічного ефекту.

Література:

1. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» від 16.07.1999 р. № 991-XI [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/991-14>
3. Про внесення змін до Закону України «Про інвестиційну діяльність» від 23.03.2017 №1981-19 [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1981-19>

4. Про внесення змін до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 24.12.2015р. № 905-19 [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/90519>
5. Концепція Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011 – 2015 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.09.2010 р. № 1900-р // Офіційний вісник України. – 2010. – № 75. – С. 37.
6. Решеvecь О.В. Правове регулювання іноземної інвестиційної діяльності [Електронний ресурс] / О.В. Решеvecь // Державне будівництво. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ “Магістр”, 2008. – Вип. 2. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2008-2/doc/4/10.pdf>.

**CHERNOBYL BIOSPHERE RESERVE
AS A CHANCE TO CORRECT THE CONSEQUENCES OF THE ECOLOGICAL
CATASTROPHE**

**ЧОРНОБИЛЬСЬКИЙ БІОСФЕРНИЙ ЗАПОВІДНИК ЯК ШАНС НА
ВИПРАВЛЕННЯ НАСЛІДКІВ ЕКОЛОГІЧНОЇ КАТАСТРОФИ**

Лозо Олена Вячеславівна

*к.ю.н., асистент кафедри екологічного права
Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Abstract: thesis analyzes the legal regulation of the use and protection of the territory subjected to radioactive contamination because of the Chernobyl disaster as an ecologically dangerous landscape (a landscape that suffered an ecological catastrophe) according to the author's classification. The prerequisites for the creation, legal regime and significance of the Chernobyl radiation-ecological biosphere reserve are considered in detail.

Key words: anthropogenic landscape, ecologically dangerous landscape, Chernobyl radiation-ecological biosphere reserve, natural reserve fund of Ukraine.

Анотація: у тезах доповіді аналізується правове регулювання використання та охорони території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи як екологічно небезпечного ландшафту (ландшафту, що зазнав екологічної катастрофи) згідно з авторською класифікацією. Докладно розглядаються передумови створення, правовий режим та значення Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника.

Ключові слова: антропогенний ландшафт, екологічно небезпечний ландшафт, Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник, природно-заповідний фонд України.

Внаслідок впливу людини на природні ландшафти з'являються антропогенні, кількість яких вже переважає та стає все більшою з кожним роком. Техногенне навантаження може привести ландшафти до стану, в якому людині буде складно виживати. Тому виникає необхідність такого використання ландшафтів, при якому буде зберігатися збалансована взаємодія, враховуватимуться вже наявні і розроблятимуться нові технології щодо раціонального використання та комплексної ефективної охорони антропогенних ландшафтів та їх компонентів.

Аналізуючи чинне законодавство можна виявити лише поверхневі аспекти правового регулювання використання та охорони антропогенних ландшафтів. Автором у своїй кандидатській дисертації було розглянуто різні позиції та наукові погляди щодо класифікації

ландшафтів за соціально-економічною функцією та запропоновано серед інших окремо виділяти екологічно небезпечні ландшафти, в т.ч. ландшафти, що зазнали екологічних катастроф. Саме до таких ландшафтів вважаємо доцільним відносити території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи.

До квітня 1986 року Чорнобильська зона була чи не найбільш освоєною частиною українського Полісся. Всі придатні ділянки були розорані, їх оточували дренажні канали, переважна більшість лісів у цій місцевості були штучно насадженими, довкола міст Чорнобиль і Прип'ять були промислові майданчики та дачні селища городян. Нині покинуті поля поступово заростають лісом, а дренажні системи стали царством бобрів. Ці працюючі тварини перегороджують колишні канали своїми загатами, і колись осушена місцевість знову стає заболоченою, а це приваблює болотних птахів та інші види тварин, характерних для диких куточків Полісся.

За словами багатьох спеціалістів природні комплекси відновилися до того стану, який вони мали тут у XVII-XVIII століттях. Біологи стверджують, що тут утворилася унікальна для Полісся екосистема, більше характерна для скелястих гірських масивів: хижі птахи гніздяться на балконах, як на скелях, рисі та кабани використовують квартири нижчих поверхів як природні печери. Колишній міський стадіон став густим молодим лісом, де знаходять притулок лосі, олені та козулі.

Окрім смертей, хвороб та відселення цілих міст і районів, Чорнобильська катастрофа дала досить несподіваний побічний ефект: відродження дикої природи у її первісному вигляді. Тому у день 30-ї річниці з дня катастрофи 26 квітня 2016 року завдяки Указу Президента «Про створення Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника» ця унікальна територія набула статусу об'єкту природно-заповідного фонду міжнародного значення. Його було створено в Іванківському і Поліському районах Київської області в межах зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи. До території заповідника погоджено в установленому порядку включення 227 тисяч гектарів земель державної власності, що перебувають у постійному користуванні у Державного агентства України з управління зоною відчуження, вилучаються у цього землекористувача та надаються біосферному заповіднику в постійне користування. Заповідник охоплює дві третини зони відчуження, за винятком найбільш забруднених територій навколо ЧАЕС. Але навіть там, в умовах жорсткого радіаційного фону, виникають природні комплекси, які дивують відвідувачів та цікавлять дослідників.

Феномен Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника привертає увагу не лише українських, а й світових науковців. Заповідник, за задумом Мінприроди і Державної агенції з управління зоною відчуження, має стати майданчиком для їхньої роботи. Чорнобильський заповідник вже уклав угоду з японськими науковцями, що вивчають вплив аварії на АЕС «Фукусіма-1» на флору та фауну.

Згідно з п. 2.1. Наказу Міністерства екології та природних ресурсів України від 3 лютого 2017 «Про затвердження Положення про Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник» заповідник має на меті: збереження в природному стані найбільш типових природних комплексів Полісся, забезпечення підтримки та підвищення бар'єрної функції зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення, стабілізації гідрологічного режиму та реабілітації територій, забруднених радіонуклідами, сприяння організації та проведенню міжнародних наукових досліджень з урахуванням Закону України "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи". Наказом передбачається декілька видів діяльності, дозволеної на території заповідника.

Наукова та науково-технічна діяльність (п. 6). Наукові дослідження, фоновий екологічний моніторинг та визначення радіаційної обстановки на території Заповідника проводяться з метою вивчення природних процесів, мінімізації екологічної небезпеки та

збереження природних багатств зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення, забезпечення постійного спостереження за змінами екосистем, екологічного прогнозування, розробки наукових основ охорони, відтворення і використання природних ресурсів та особливо цінних об'єктів Заповідника для забезпечення збереження, охорони та відтворення природних комплексів та об'єктів, особливо рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України та міжнародних Червоних списків, дослідження та збереження історико-культурних цінностей відповідно до Законів України "Про природно-заповідний фонд України", "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи", "Про рослинний світ", "Про тваринний світ", "Про Червону книгу України", "Про наукову і науково-технічну діяльність", "Про наукову і науково-технічну експертизу", "Про науково-технічну інформацію", Положення про наукову та науково-технічну діяльність природних і біосферних заповідників та національних природних парків, затвердженого наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 29.10.2015 N 414, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 18.11.2015 за N 1444/27889, та інших нормативно-правових актів.

Екологічна освітньо-виховна робота (п. 7). У Заповіднику здійснюється екологічна освітньо-виховна робота з метою цілеспрямованого впливу на світогляд, поведінку і діяльність відвідувачів стосовно збереження природної спадщини країни, природних комплексів територій та об'єктів Заповідника, забезпечення підтримки природоохоронної діяльності Заповідника шляхом поширення знань і підвищення обізнаності щодо цінностей біологічної та ландшафтної різноманітності, формування екологічної свідомості та виховання поваги до природи.

Рекреаційна діяльність (п. 8). Рекреаційна діяльність на території Заповідника здійснюється відповідно до Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України, затвердженого наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища від 22.06.2009 N 330, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 22.07.2009 за N 679/16695, з врахуванням вимог Закону України "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи". Основними напрямками провадження рекреаційної діяльності у межах території Заповідника є: створення умов для організованого та ефективного відвідування Заповідника та інших видів рекреаційної діяльності в природних умовах з додержанням режиму охорони природних комплексів та об'єктів, а також режиму радіаційної безпеки; обґрунтування і встановлення допустимого рівня антропогенного навантаження, у тому числі, зумовленого провадженням рекреаційної діяльності, на територію, природні комплекси та об'єкти Заповідника; організація рекламно-видавничої та інформаційної діяльності, екологічної просвіти серед відвідувачів у межах території Заповідника; сприяння формуванню у рекреантів екологічної культури, бережливого та гуманного ставлення до національного природного надбання.

За 2016 рік, за офіційною статистикою, кількість відвідувачів, яких привозять до зони турфірми, що співпрацюють з агентством, подвоїлася і сягнула 32 тисяч людей.

Створення Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника стало першим важливим кроком до відродження територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок техногенної катастрофи, та є блискучим прикладом правового регулювання використання та охорони такого антропогенного ландшафту як екологічно небезпечного ландшафту, що зазнав екологічної катастрофи.

На нашу думку охоронний режим територій біосферного заповідника також мають велике значення для України як сторони Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин, Конвенції про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів та ін., адже через територію України мігрують деякі види ссавців, її також перетинає один з основних шляхів міграції птахів з

Європи до інших частин світу. Згодом, потенційним є включення Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника до списку територій, що будуть охоронятися на міжнародному рівні.

Література:

1. Лозо Олена Вячеславівна. Правове регулювання охорони ландшафтів в Україні та Європейському Союзі: порівняльний аналіз.- Дисертація канд. юрид. наук: 12.00.06, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків, 2015.- 233 с.
2. Чорнобиль: природа, захищена радіацією [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/28421326.html> (дата звернення: 10.11.2017). – Заголовок з екрана.
3. Про створення Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника [Електронний ресурс] затв. Указом Президента від 26 квіт. 2016 р. № 174/2016 // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/174/2016> (дата звернення: 10.11.2017). – Заголовок з екрана.
4. Про затвердження Положення про Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник [Електронний ресурс] затв. Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 3 лютого 2017 № 43 // Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FN028694.html (дата звернення: 10.11.2017). – Заголовок з екрана.
5. Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 27.02.1991 № 791а-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР від 16.04.1991 - 1991 р., № 16, стор. 198

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Мандзюк Маргарита Михайлівна

студентка

Інституту прокуратури та кримінальної юстиції

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

м. Харків, Україна

Науковий керівник – доц. Червякова О.Б.

Анотація

В межах реалізації конституційних положень на шляху становлення суверенної, незалежної і демократичної держави наша країна перебуває на етапі реформування суспільного життя, зокрема й адміністративної сфери. Сьогодні важко говорити про конкретні досягнуті цілі та виконані завдання, однак, одним із вагомих результатів таких державних звершень стало прийняття Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 року, як основного нормативно-правового акту, який визначає правові засади організації та діяльності Національної поліції України.

Згідно до статті 1 цього Закону, Національна поліція України (далі — поліція) — це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Наступним важливим кроком реформування системи правоохоронних органів стала ліквідація ДАІ і створення нової патрульної служби. Патрульна поліція — це структурний підрозділ Національної поліції, який виконує функції з підтримання громадського порядку і

забезпечення безпеки на вулицях міст і на дорогах, а також профілактика злочинів шляхом механізованого або пішого патрулювання.

Слід відмітити, що найважливіша новела, внесена в життя водіїв Законом України «Про національну поліцію», носить процесуальний характер. Мова йде про особливості складання протоколу про адміністративне правопорушення.

У зв'язку з цим відповідні зміни внесено до частини 2 статті 258 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі — КУпАП), а саме протокол не складається у разі вчинення адміністративних правопорушень, розгляд яких віднесено до компетенції Національної поліції, та адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованих в автоматичному режимі.

Поряд з цим, згідно з частиною 5 статті 258 КУпАП, якщо під час складання постанови у справі про адміністративне правопорушення особа оспорить допущене порушення і адміністративне стягнення, що на неї накладається, то уповноважена посадова особа зобов'язана скласти протокол про адміністративне правопорушення відповідно до вимог статті 256 КУпАП.

Отже, ми маємо ситуацію при якій складання протоколу виключається взагалі. Але згідно статті 256 КУпАП саме в протоколі вказуються і суть правопорушення, і обставини, і дані свідків і потерпілих, якщо вони є. А деякі правопорушення, наприклад, порушення правил проїзду перехрест'я в частині пріоритету, правил проїзду пішохідних переходів в частині ненадання переваги пішоходам тощо — не можуть бути вчинені за відсутності свідків або потерпілих.

За відсутності даних, що дозволили б викликати таких осіб до суду постановою буде абсолютно неаргументованою. А за відсутності протоколу зафіксувати дані свідків і потерпілих не представляється можливим. Відсутність доказів правопорушення виступає вагомою підставою скасування постанови судом.

Таким чином, будь-яка постановою, винесена поліцейськими, буде мати ознаки порушення прав людини, і її можна скасувати в судовому порядку.

Доцільно, в продовженні даної теми розглянути взагалі можливість працівників поліції притягати осіб до адміністративної відповідальності. З метою наділення поліції певною правомочністю та можливістю виконання положень зазначеного вище наказу МВС, до статті 255 КУпАП було додано уточнення щодо поняття органів внутрішніх справ та зазначено органи поліції.

Обраний поліцейський захід є необхідним, якщо для виконання повноважень поліції неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним, а також якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам.

Окремої уваги потребує такий превентивний захід як опитування особи. Його суть в більшій мірі полягає з'ясування відомих особі фактів про подію чи про конкретну особу. Викликає питання правова природа такого опитування та її процесуальні наслідки. Неоднозначно визначається роль адвоката чи громадського захисника у таких заходах.

Отже, жодних форм «дооформлення матеріалів» чинне законодавство не передбачає. Процесуально вірним рішенням в даних випадках буде виступати закриття провадження взагалі.

Суттєвою проблемою виступає неврегульованість термінологічної лексики між нормативно-правовими актами. Так, згідно з п. 11 ст. 23 Закону України «Про національну поліцію» до повноважень і основних завдань поліцейського належить регулювання дорожнього руху та здійснення контролю за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі.

Відповідно до зазначеного положення у КУпАП знову ж таки були внесені зміни. Проте, наприклад у ч. 1 ст. 265-2 Кодексу слова «відповідного підрозділу Міністерства внутрішніх справ» замінено словами «уповноваженого підрозділу». Працівники поліції ж не

мають правових підстав для здійснення таких дій, тому що вони не забезпечують безпеку, а лише контролюють за дотриманням Правил дорожнього руху. В даній ситуації законодавець не узгодив відповідні терміни у цих нормативних актах.

Отже, реформи і нове законодавство, хоча і спрямовані на покращення діяльності центральних органів виконавчої влади, але все ж таки на законодавчому рівні залишається велика кількість питань, вирішення яких має першочергове значення.

КРАЙНЯ НЕОБХІДНІСТЬ — ОБСТАВИНА, ЩО ВИКЛЮЧАЄ ЗЛОЧИННІСТЬ ДІЯННЯ

Мурашко Валерія Олегівна

студентка

Інституту прокуратури та кримінальної юстиції

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

м. Харків, Україна

Науковий керівник – доц. Харитонова О.В.

Анотація. У даній роботі проведено аналіз крайньої необхідності як обставини, що виключає злочинність діяння. Автор зазначає ознаки, які притаманні обставинам, що виключають злочинність діяння, а також надає оцінку законодавчому закріпленню крайньої необхідності.

Ключові слова: обставини, що виключають злочинність діяння; крайня необхідність; правомірність діяння.

Відмежування злочинної поведінки від незлочинної — фундаментальна проблема кримінально-правового регулювання, вирішення якої можливе за умови встановлення заборони на вчинення тих чи інших суспільно небезпечних діянь, а також виключення злочинності за вчинене за певних обставин діяння, яке за інших рівних умов повинно бути караним. Одним із видів такої поведінки, яка потребує детальнішого аналізу, є діяння, вчинене у стані крайньої необхідності, що належить до інституту обставин, що виключають злочинність діяння.

Н. Лісова визначає обставини, що виключають злочинність діяння, як діяння (дія або бездіяльність), які заподіюють шкоду охоронюваним законом правам та інтересам особи, суспільству, державі, однак не є злочинними у зв'язку з суспільною корисністю (прийнятністю) та дозволеністю законодавством України, тому і виключають кримінальну відповідальність [4, с.61]. Близьким до цього у своєму формулюванні зазначеного визначення є й Є.Л. Стрельцов [6, с.70]. Але найбільш вдале та всебічне визначення поняття обставин, що виключають злочинність діяння, на мою думку, сформулював Ю.В. Баулін: «обставина, що виключає злочинність діяння — це передбачений різними галузями законодавства і зовні схожий зі злочином суспільно корисний (соціально допустимий) і правомірний вчинок, який здійснюється при наявності певних підстав та виключає суспільну небезпечність і протиправність діяння, а тим самим і кримінальну відповідальність особи за заподіяну шкоду» [1, с.41].

Погоджуюсь із Н. Лісовою, яка зазначає, що одна з ознак обставин, що виключають злочинність діяння, є їх правомірність, основу якої складає суб'єктивне право, юридичний обов'язок або владні повноваження [4, с.61]. Ю.В. Баулін підкреслює, що така правомірність ґрунтується на відповідності обставин, що виключають злочинність діяння, нормам, передбаченим кримінальним правом чи іншими галузями права, а в окремих випадках — на їх відповідності загальним принципам кримінального права, конкретизованим у принципах кримінально-правового інституту обставин, що виключають злочинність діяння [1, с.32]. О.

Мусса Ісмаїл також зазначає, що загальною ознакою і основним критерієм віднесення діянь, які мають зовнішні ознаки складу злочину, передбаченого КК України, до обставин, що виключають злочинність діяння, є правомірність (несуперечність чинному законодавству) при їх вчиненні. Правомірність вчинення дій за таких обставин поєднується з відсутністю суспільної небезпеки як однієї з обов'язкових ознак злочину. До обставин, що виключають злочинність діяння, він пропонує відносити ті діяння, яким властиві наступні ознаки: 1) за своїми зовнішніми ознаками відповідають тим чи іншим злочинам; 2) були правомірними в момент їх вчинення; 3) суспільством і законодавством оцінюються як корисні чи допустимі. Якщо переліченим ознакам не відповідають ті чи інші діяння, то їх не можна включати у даний інститут [5, с.8]. Н. Лісова до переліку цих ознак додає ще такі: особа має право на заподіяння шкоди, хоча заподіяння шкоди формально підпадають під ознаки певних складів злочинів; це діяння (дія або бездіяльність); наявність певної підстави; передбаченість законодавством України [3, с.13]. Також зазначеним обставинам властива ознака, що характеризує кримінально-правові наслідки вчинення таких правомірних вчинків, а саме те, що в результаті їх вчинення виключається відповідальність особи за заподіяння шкоди [6, с.74]. Тому до обставин, що виключають злочинність діяння, можна віднести крайню необхідність. Так, обставина, що розглядається як більшість правомірних вчинків, які зовні підпадають під ознаки будь-якого злочину, передбачена у ст. 39 КК України. І хоча у диспозиції цієї статті прямо не зазначено, чи є вчинення діяння в стані крайньої необхідності правом, обов'язком або повноваженням, однак тлумачення змісту поняття крайньої необхідності свідчить, що такий стан виникає тільки при виникненні небезпеки, що загрожує певним правоохоронюваним інтересам, тобто крайня необхідність становить собою здійснення особою свого суб'єктивного права [4, с.61]. Слід також погодитись з висновком Ю.В. Бауліна, що крайня необхідність відноситься як до групи правомірних вчинків, що виключають злочинність діяння, в основі яких лежить здійснення суб'єктивного права, так і до групи правомірних вчинків, в основі яких лежить виконання юридичних обов'язків, що підтверджується думкою багатьох фахівців у галузі права [1, с.175]. Отже, це є ще одним аргументом на користь позиції щодо спільності витоків крайньої необхідності з багатьма обставинами, що виключають злочинність діяння.

Таким чином, вчинення діяння в стані крайньої необхідності є різновидом здійснення як суб'єктивного права, так і виконанням юридичного обов'язку залежно від суб'єкта вчиненого діяння, що свідчить про її особливе (центральне) місце в системі обставин, що виключають злочинність діяння.

У 2001 р. українське кримінальне законодавство було реформоване і Верховною Радою прийнято новий КК України. Хоча ст.39 КК України має назву «Крайня необхідність», у ній відсутнє її визначення. У першій частині статті по суті йдеться про особливий вид діяння, пов'язаного із заподіянням шкоди, яке зовні подібне до злочину, але в силу його вчинення у стані крайньої необхідності не є таким [7, с.6-7]. Так, за чинним кримінальним законодавством не вважається злочином заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам у стані крайньої необхідності, тобто для усунення небезпеки, що безпосередньо загрожує особі чи охоронюваним законом правам цієї особи або інших осіб, а також суспільним інтересам чи інтересам держави, якщо цю небезпеку в даній обстановці не можна було усунути іншими засобами і якщо при цьому не було допущено перевищення меж крайньої необхідності.

Дане закріплення крайньої необхідності є більш вдалим порівняно з КК Йордані, у якому не визначено поняття крайньої необхідності, що породжує різні підходи до її визначення у науці, бо не містить в собі обмежень відносно джерела виникнення небезпеки для правоохоронюваних інтересів. У останньому нормативному акті переважає визначення крайньої необхідності як «обставин чи умов, що виникли природно» [5, с.11]. Такий підхід не виправдано обмежує коло тих обставин, що можуть бути джерелом виникнення стану

крайньої необхідності. Тому КК України у цьому сенсі є більш вдалим, бо не містить в собі обмежень відносно джерела виникнення небезпеки для правоохоронюваних інтересів.

Порівняння поняття крайньої необхідності у кримінальному законодавстві таких країн як Німеччина, Швейцарія, Швеція, Голландія, Франція, Іспанія, Італія, Польща, Норвегія, Данія, Республіка Болгарія, Японія та інші, які належать до країн з континентальною системою права, дають підстави констатувати подібність певних ознак діяння в стані крайньої необхідності та умов його правомірності: наявність небезпеки для будь-якого охоронюваного законом інтересу; можливість усунення небезпеки лише шляхом заподіяння шкоди іншому охоронюваному законом інтересу; діяння, внаслідок якого заподіюється шкода, має бути співрозмірним із засобом усунення небезпеки; відвернута шкода має бути завжди більшою порівняно з заподіяною. Крайньої необхідності тут же розглядається як певна поведінка особи щодо відвернення небезпеки, що загрожує охоронюваним законом правам та інтересам, яка може бути усунена лише шляхом заподіяння шкоди іншим охоронюваним законом правам та інтересам [2, с.105-108].

Повертаючись до КК України, не можу не погодитися із думкою Н. Лісової щодо негативної тенденції, притаманної законодавчому визначенню крайньої необхідності ще за чинності Кримінального кодексу 1960 року. Ця тенденція полягає у тому, що початок визначення крайньої необхідності («не є злочином дія, яка хоч і підпадає під ознаки діяння, передбаченого кримінальним законом, але вчинена в стані крайньої необхідності, тобто для усунення небезпеки...») є невдалим, оскільки ці слова підкреслюють схожість аналізованих дій зі злочином, і тим самим не стимулюють громадян до відвернення небезпеки у стані крайньої необхідності.

В юридичній літературі такий підхід критикувався як щодо крайньої необхідності, так і щодо законодавчого визначення необхідної оборони. Науковці розглядали такий законодавчий підхід як застереження для кожної особи — чи слід скористатися цим правом чи ні, адже сам законодавець наголошує, що ці дії схожі зі злочином. Тому вже у Кримінальному кодексі 1960 року законодавець по-іншому викладає норму про необхідну оборону (ст.15 КК України), а саме: «Необхідною обороною визнаються дії, вчинені з метою захисту інтересів чи прав особи...». Однак щодо крайньої необхідності змін не відбулось ані в Кримінальному кодексі 1960 року (ст.16 КК України), ані в Кримінальному кодексі 2001 року (ст.39 КК України).

Враховуючи наведені аспекти Н. Лісова запропонувала законодавче визначення крайньої необхідності, яке доцільно закріпити у ч.1 ст.39 КК України: «крайньою необхідністю є усунення небезпеки, що безпосередньо загрожує охоронюваним законом правам та інтересам особи, суспільства, держави, шляхом заподіяння шкоди охоронюваним законом правам та інтересам особи, суспільства, держави, якщо цю небезпеку в цій обстановці не можна було усунути іншими засобами і якщо при цьому не було допущено перевищення меж крайньої необхідності [3, с.14]. Погоджуюсь із цієї пропозицією, зазначу, що норма, закріплена у вигляді дефініції є більш сприйнятливою та більш змістовною.

Отже, крайня необхідність, як обставина, що виключає злочинність діяння, — досить давній правовий інститут, який бере свій початок ще з римського права. Норми, в яких вона отримувала своє законодавче закріплення, розвивалися та доповнювалися, отримавши, врешті-решт, сучасного вигляду. Але науковці і далі продовжують дискутувати з приводу доцільності такого викладу норми про крайню необхідність, якого вона набула у ст. 39 КК України, що дає нам підстави сподіватися на його вдосконалення.

Література:

1. Баулин Ю.В. Обстоятельства, исключющие преступность деяния. – Харьков, 1991. – С. 360.
2. Лісова Н.В. Крайня необхідність у кримінальному праві зарубіжних країн // Вісник прокуратури. – 2006. – № 11. – С.104–113.

3. Лісова Н.В. Крайня необхідність як обставина, що виключає злочинність діяння: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Н.В. Лісова ; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. — К., 2007. — С.23.
4. Лісова Н. Місце крайньої необхідності у системі обставин, що виключають злочинність діяння // Вісник прокуратури. – 2006. – №5. – С. 56-65.
5. Омар Мухаммед Мусса Ісмаїл. Обставини, що виключають злочинність діяння, у кримінальному праві України та Йорданії: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Омар Мухаммед Мусса Ісмаїл ; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. — К., 2003. — С. 21.
6. Стрельцов Є.Л., Орловський Б.М. Обставини, що виключають злочинність діяння при захисті від суспільно небезпечного посягання: напрямки удосконалення кримінально-правового регулювання [Текст] : монографія / Є. Л. Стрельцов. - Одеса : Фенікс, 2014. – С.388.
7. Якімець Т.І. Крайня необхідність за кримінальним правом України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Т.І. Якімець ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. — К., 2008. — С.14.

IMPROVEMENT OF COURT PROCEEDINGS THE JURY IN THE MODERN WORLD

Pakulina Hanna Serhiivna

Student

The Department of Civil Procedure

Faculty of Justice

Yaroslav Mudryi National Law University

Kharkiv, Ukraine

Pakulin Serhij Leonidovich

Doctor of sciences (Economics), academician Ukrainian Science Academy of National Progress, Leading researcher

*Department of economic problems of environmental policy and sustainable development
Public Institution «Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of
the National Academy of Sciences of Ukraine»*

Kyiv, Ukraine

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ В СУДІ ПРИСЯЖНИХ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Пакуліна Ганна Сергіївна

студентка

кафедра цивільного процесу

факультет правосуддя

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

м. Харків, Україна

Пакулін Сергій Леонідович

доктор економічних наук, академік УАННП

провідний науковий співробітник

відділ економічних проблем екологічної політики та сталого розвитку

*Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого
розвитку Національної академії наук України»*

м. Київ, Україна

Abstract. The researchers addressed problems in the functioning of the jury in Ukraine. The authors define the directions of improvement of the proceedings in the jury trial in the modern world.

Keywords: Jury, the judicial system, institution, procedure, procedures.

Анотація. Метою дослідження авторів є отримання нових результатів у вигляді наукових висновків щодо особливостей формування суду присяжних та сучасних моделей його діяльності. Дослідниками розглянуто проблеми функціонування суду присяжних в Україні, визначено напрями удосконалення провадження в суді присяжних у сучасних умовах.

Ключові слова: суд присяжних, судова система, інститут, процедури.

Успішна реалізація конституційної ідеї перетворення України в демократичну, соціальну, правову державу вимагає проведення судово-правової реформи для створення ефективного чинного законодавства, а також судової системи, що забезпечує реальний захист прав і свобод людини. Одним із важливих етапів судово-правової реформи є подальший розвиток в Україні судів присяжних, що наблизять суд до суспільства й у певній мірі дозволять подолати негативний стереотип до правосуддя [1, с. 115].

Незважаючи на наявність значної кількості наукових досліджень, які тією чи іншою мірою стосуються діяльності суду присяжних, у наступний час відсутнє комплексне дослідження формування та діяльності суду присяжних після прийняття нового КПК України та конституційної реформи 2016 року. Це зумовило вибір теми магістерської роботи, визначило її основні напрями та спонукало до вирішення наукового завдання, зміст якого полягає у проведенні комплексного аналізу теоретичних основ і практики формування та діяльності суду присяжних в Україні, науковому обґрунтуванні пропозицій, спрямованих на створення оптимальної моделі діяльності суду присяжних в Україні.

Метою проведеного нами дослідження є отримання нових результатів у вигляді наукових висновків щодо особливостей формування суду присяжних, сучасних моделей його діяльності, проблем функціонування суду присяжних в Україні, а також вирішення теоретичних і практичних питань, пов'язаних із розглядом кримінального провадження в суді присяжних.

Проведене дослідження дозволяє нам зробити наступні висновки.

1. Провадження у суді присяжних сприяє забезпеченню надійного та ефективного кримінального судочинства в Україні.

2. Реформування судової системи в Україні має здійснюватися шляхом поступового, практичного, диференційованого відбору тих інститутів, які придатні з точки зору їх надійності, апробованості і можливості втілення не тільки в національне законодавство, але й у реальне життя. Необхідно достатньо виважено та детально врахувати всі можливі попередні історичні недоліки для забезпечення надійного та ефективного кримінального судочинства судом присяжних у сучасній Україні.

3. Здійснення правосуддя судом присяжних у кримінальному судочинстві сьогодні перебуває на стадії відродження, навіть незважаючи на досить глибинні коріння, тому зразу оцінити та надійно забезпечити діяльність даного інституту в Україні неможливо. Для цього необхідний ретельний підхід до вивчення кандидатур, соціальна забезпеченість та, мабуть, найважливіше — випробування часом, оскільки без цього повною мірою сподіватись на комплексний підхід у нашій державі до здійснення правосуддя й перспектив розвитку неможливо.

4. Необхідно оцінювати суд присяжних з точки зору як інституційних, так і суспільних переваг

5. Суд присяжних зіграв значну роль у формуванні сучасних систем кримінальної юстиції, зокрема допомагаючи захищати незалежність судової влади та надаючи значущості самій події судового розгляду. У такий спосіб він, безсумнівно, сприяв зміцненню процесуальних гарантій обвинуваченого, спрявши формуванню моделі змагального судового процесу. У той самий час він посилив засади усності провадження, безпосередності і рівності

сторін у здійсненні судового розгляду. Наявність присяжних справила потужний вплив на форми судового розгляду, дослідження у ньому фактів і обставин за допомогою допустимих доказів і забезпечення прав на захист.

6. Доцільним видається поступове запровадження інституту суду присяжних. Можна запропонувати наступну модель участі народу в кримінальному судочинстві України: суд присяжних (у складі трьох професійних суддів та шести присяжних) розглядає справи про особливо тяжкі злочини, а у всіх кримінальних провадженнях у яких може бути призначено покарання понад п'ять років розбавлення волі судовий розгляд здійснюється у складі одного професійного судді та двох присяжних. Така модель участі народу у кримінальному провадженні буде сприяти переважанню непрофесійного елемента у здійсненні правосуддя, підвищенню довіри населення до судової системи та забезпеченню змагальності у кримінальному провадженні

7. В українському законодавстві доцільно запровадити таку модель судоустрійного етапу формування колегії присяжних: на підставі списку виборців адміністративно-територіальної одиниці, на території якої знаходиться суд, орган місцевого самоврядування формує список кандидатів у присяжні, до якого включає осіб, які відповідають вимогам до присяжних. Вважаємо, що до списку присяжних не повинні також включатися особи, які мають юридичну освіту, оскільки їх участь буде порушувати принцип неупередженості залучення народу до здійснення кримінального судочинства. Після цього даний список передається у відповідний суд для введення цього списку в автоматизовану інформаційну систему, яка відбиратиме з нього присяжних. Список присяжних повинний бути сформований із розрахунку не менше 50 кандидатів у присяжні на кожен місцевий суд. Даний список повинен бути розміщений на сайті відповідного суду, щоб особи які включені до списку присяжних могли з ним ознайомитись та за наявності підстав подати заяву про їх увільнення від виконання обов'язків присяжних.

8. Для недопущення втручання у роботу присяжного і виключення впливу на його свідомість та зміну думки щодо провадження, яке розглядається, без дозволу головуєчого присяжному забороняється спілкування з особами, які не входять до складу суду, щодо суті провадження, процесуальних дій, що здійснюються під час нього. У зв'язку з цим у судах мають бути створені такі умови, які б дозволяли присяжним виконувати свої функції (місця в залі судового засідання як для основних, так і запасних присяжних, кімнати відпочинку тощо).

9. Реальне забезпечення гарантій незалежності та недоторканності присяжного має передбачати незалежність і недоторканність як від незаконного впливу на них зі сторони злочинних угруповань, інших зацікавлених осіб, а також і зі сторони різних державних, у тому числі правоохоронних структур, а також громадських формувань та засобів масової інформації. Важливою гарантією незалежності та недоторканності, забезпечення їх безпеки та членів їх сімей, нарівні з професійними суддями буде створення Служби судової охорони зі спеціальним статусом.

10. Доцільно запровадити в КПК України право сторін кримінального провадження заявляти по три невмотивованих відводи кандидатам у присяжні. Така процедура розширить змагальність сторін в ході судового розгляду, надасть можливість сформувати об'єктивну та неупереджену колегію присяжних. Звичайно запровадження права на невмотивані відводи, призведе до внесення змін в процесуальне законодавство в частині кількості осіб, які викликаються в судові засідання. В зв'язку з цим, пропонуємо ч. 1 ст. 285 КПК України викласти у наступній редакції: «Після призначення судового розгляду судом присяжних головуєчий дає секретарю судового засідання розпорядження про виклик присяжних у кількості п'ятнадцяти осіб, які визначаються автоматизованою системою документообігу суду з числа осіб, які внесені до списку присяжних». Статтю 387 ч. 4 КПК України доповнити абзацом другим наступного змісту: «Кожна з сторін кримінального провадження має право заявити по три невмотивованих відводи кандидатам у присяжні».

11. Під правовим статусом присяжного потрібно розуміти юридично закріплене становище громадянина, внесеного до списку кандидатів у присяжні і залученого в установленому законом порядку до участі в розгляді судом кримінального провадження відповідно до процедури формування суду присяжних, що реалізується за допомогою наданих КПК України та іншими законами прав і покладених на нього обов'язків.

12. Складнощі в розумінні присяжними як джерела доказів викликають протоколи негласних слідчих (розшукових) дій та матеріали оперативно-розшукових заходів. Це зумовлено специфікою цих матеріалів, зокрема важливо роз'яснити присяжним, з якою метою в протоколах змінено анкетні дані осіб, які брали участь в негласних слідчих (розшукових) діях, щоб усунути будь-які сумніви в достовірності цих документів. Прокурору варто роз'яснити присяжним, загальні умови проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Також складнощі виникають в ході дослідження показань, які давалися в ході досудового розслідування слідчому судді, оскільки суд присяжних безпосередньо не сприймає показання особи.

13. Ч. 5 ст. 391 КПК України викласти в наступній редакції: «У випадку, коли серед більшості складу суду, яка ухвалила рішення, відсутні професійні судді, головуєчий зобов'язаний роз'яснити присяжним порядок ухвалення і написання рішення». Ч. 2 ст. 391 КПК України в наступній редакції «Вирок виноситься простою більшістю голосів. Для ухвалення обвинувального вироку більшість голосів має включати в себе хоча б один голос професійного судді і один голос присяжного. Для ухвалення виправдувального вироку достатньо більшості голосів присяжних. За цим же принципом вирішується питання про міру покарання та інші питання, що вирішуються судом при ухваленні вироку».

14. Потрібно доповнити ч. 2 ст. 31 КПК України абзацом другим наступного змісту: «Кримінальне провадження в апеляційному порядку, у випадку оскарження рішення ухваленого судом присяжних, здійснюється колегіально судом у складі трьох професійних суддів та шести присяжних».

Література:

1. Пакуліна Г.С. Суд присяжних як інструмент перетворення судової системи з інституту політики в інститут справедливості / Г.С. Пакуліна // Матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Результати досліджень молодих науковців» (13 травня 2017 р., м. Краматорськ, Україна). – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – С. 114–118.

**REGIONAL INTERNATIONAL COOPERATION IN THE FIELD OF
COUNTERACTION OF THE INTERNATIONAL CRIME**

Parova Ivanna Ivanovna

a student

Department of International Law

Faculty of Public Prosecutor and Criminal Justice

National Law University named after. Yaroslav the Wise

Kharkov, Ukraine

Supervisor - Cand. jur. Sciences, Ass. Asiryian S.R.

**РЕГІОНАЛЬНЕ МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У ГАЛУЗІ ПРОТИДІЇ
МІЖНАРОДНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ**

Парова Іванна Іванівна

студентка

кафедра міжнародного права

факультет прокуратури та кримінальної юстиції

Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого

м. Харків, Україна

Науковий керівник – канд. юр. наук, ас. Асірян С.Р.

Article is devoted to illumination of a problem of international cooperation in the field of counteraction of the international crime and also an extradition of criminals. The author analyzes the international and national standards of this process and also offers the list of measures which according to him shall improve a cooperation in the field.

Keywords: international cooperation, international crime, extradition, crime counteraction, criminal cases.

Стаття присвячена висвітленню проблеми міжнародного співробітництва у галузі протидії міжнародній злочинності, а також видачі злочинців. Автор аналізує міжнародні та національні норми цього процесу, а також пропонує перелік заходів, які на його думку мають покращити співробітництво у даній галузі.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, міжнародна злочинність, екстрадиція, протидія злочинності, кримінальні справи.

Жодна країна, незалежно від рівня її розвитку, не має імунітету проти злочинних проявів. Величезні порівняно з бюджетом будь-якої країни ресурси, якими оперують злочинні організації, роблять нерівною боротьбу з ними правоохоронним органами. Дієвою зброєю в цій боротьбі є міжнародне співробітництво.

Дослідженню питання щодо здійснення міжнародного співробітництва у галузі протидії міжнародній злочинності, включаючи видачу злочинців, були присвячені праці таких вчених: Н. Блатова, О. Виноградова, С. Вихрист, В. Волженкіної, Л. Галенської, Л. Моджорян, Д. Нікольського, М. Шаргородського та ін.. Ними вивчалася складові частини поняття видачі злочинців (екстрадиції), передачі засуджених осіб для відбуття покарання, аналізувалися міжнародні та національні правові норми, визначалися правові підстави та принципи взаємодії держав.

Водночас недостатньо вивченим залишається саме регіональне співробітництво держав щодо проведення екстрадиції.

Метою даної статті є дослідження розвитку європейських інтеграційних процесів, що впливають на вдосконалення співробітництва держав у галузі протидії міжнародній злочинності, включаючи екстрадицію.

Питання міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю вирішується як в універсальних міжнародних організаціях (Організацією Об'єднаних Націй), так і на регіональному рівні (Рада Європи, Європейський Союз, Співдружність Незалежних Держав). Це не є випадковістю, бо злочинність не має кордонів та національної приналежності, вона не існує сама по собі, рівень її розгалуженості та прогресування визначається системою міжнародних злочинних зв'язків. Така співпраця стала більш різноманітною, змістовною і послідовною в рамках ООН. Статут ООН закріпив принципово нову правову основу для міжнародного співробітництва в даній сфері, проголосивши прагнення народів Об'єднаних Націй затвердити віру в основні права людини, гідність і цінність людської особистості.

Державами-учасницями Ради Європи 8 листопада 1990 р. була прийнята та 1 вересня 1993 р. набула чинності Конвенція про відмивання, пошук та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом. Метою цієї Конвенції є досягнення більшої єдності членів Ради Європи, проведення спільної політики, спрямованої на убезпечення суспільства від тяжких злочинів, що стали міжнародною проблемою.

Після набуття незалежності та вступу України у 1995 р. до Ради Європи відбуваються процеси демократизації, що визначили місце нашої держави в світовому співтоваристві та її законодавчу орієнтацію на європейські норми та стандарти. В рамках регіонального співробітництва щодо протидії міжнародній злочинності Україна та Європа повинні розробити загальний підхід до процедури видачі злочинців. Україна для широкого взаємного співробітництва прийняла на себе зобов'язання щодо вжиття заходів для встановлення прямої співпраці між правоохоронними та слідчими органами, в тому числі створення спільних робочих груп, що спеціалізуються на окремих категоріях злочинів.

Водночас, відповідно до положень Спільної стратегії ЄС щодо України, необхідно здійснювати співробітництво між Європолем та відповідними українськими органами, дотримуючись Конвенції про Європол. Європол наділений компетенцією щодо збору, аналізу та обміну інформацією з метою протидії нелегальній торгівлі наркотиками, ядерними, вибуховими та радіоактивними речовинами, зброєю, краденим автотранспортом, антикваріатом й витворами мистецтва, а також фальшивими документами; тероризму; підробці грошових знаків; корупції та іншим видам злочинів. Він підзвітний Раді міністрів внутрішніх справ та юстиції, яка відповідає за діяльність, призначає директора та його заступників. Європол вже має певну успішну історію взаємин з українськими структурами, зокрема з Міністерством внутрішніх справ.

Розвиток європейських інтеграційних процесів вплинув на вдосконалення співробітництва держав у галузі протидії міжнародній злочинності, включаючи видачу злочинців. Міжнародна нормативна база інституту видачі злочинців (екстрадиції) на даний час дуже велика. До неї входять загальні міжнародні договори про боротьбу з окремими видами злочинів, численні спеціальні двосторонні договори про надання правової допомоги у кримінальних справах. Міжнародно-правове регулювання видачі злочинців залежить від правової системи, що діє на території держави.

Основним мотивом для міжнародної злочинності є отримання фінансових прибутків. У зв'язку з цим ефективно запобігання та контроль міжнародної злочинності повинні зосереджуватися на простежуванні, блокуванні, захопленні та конфіскації прибутків, отриманих злочинним шляхом. Повільність у процесах обміну інформацією, суттєві відмінності в законодавстві, складність бюрократичних процедур перешкоджають ефективності та своєчасності проведення екстрадиції. Необхідно також знайти можливість прискорити запровадження судових рішень стосовно заморожування банківських рахунків і взагалі можливість допомоги в процесах простежування майна, здобутого незаконним шляхом.

Головною передумовою успішної протидії міжнародній злочинності та проведення процедури екстрадиції є практична взаємодія представників правоохоронних органів країн європейського регіону в організації і проведенні спільних заходів щодо реалізації

ефективних механізмів захисту потерпілих і свідків у кримінальних справах зазначеної категорії, а також у проведенні спільних оперативних розробок організованих злочинних угруповань, що спеціалізуються на окремих видах злочинів, таких як міжнародний тероризм; захоплення заручників; торгівля людьми; незаконна трансплантація органів; незаконний обіг наркотичних засобів та психотропних речовин та інші обміну оперативною інформацією.

Отже, необхідність міжнародного співробітництва в галузі боротьби зі злочинністю визнана вже давно, але стосовно конкретного напрямку співробітництва, а саме екстрадиції, не так все й просто. З урахуванням міжнародно-правових процедур та особливостей національного законодавства цей напрямок необхідно доповнити відсутніми ланками, наприклад, прийняти Закон України про видачу осіб, які вчинили суспільно небезпечне діяння, з тим, щоб механізм видачі злочинців ефективно слугував справі боротьби зі злочинністю, захисту громадян України від протиправних посягань. Водночас, на мою думку, для успішної боротьби зі злочинністю усім державам необхідно:

- створити умови щодо більш цілеспрямованого, масштабного й ефективного проведення спільних оперативно-профілактичних заходів і спеціальних операцій щодо боротьби зі злочинністю;

- зміцнювати заходи з надання технічної допомоги країнам, що розвиваються, та країнам, які знаходяться на етапі становлення (на їх прохання);

- вживати заходів з попередження розширення впливу міжнародної злочинності в тому або іншому регіоні, а також продовжувати сприяти впровадженню в життя регіональних стратегій;

- здійснювати збір, аналіз та обмін інформацією про злочинні організації і про відповідну діяльність з урахуванням діяльності інших відповідних міжурядових організацій та створити єдину автоматизовану інформаційну систему міждержавної телекомунікаційної мережі правоохоронних органів.

Література:

1. Устав Организации Объединенных наций // Международное право в документах: Учеб. пособие / Сост.: Н.Т. Блатова, Г.М. Мелков. – 3-е изд., перераб. и доп. – М., 2002. – С.238.
2. Європейська конвенція про взаємну допомогу в кримінальних справах 1959 р. та Додатковий протокол 1978 р. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
3. Європейська конвенція про екстрадицію 1957 р., Додаткові протоколи 1975 та 1978 рр. // zakon.rada.gov.ua.
4. Угода про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами. – Режим доступу: // zakon.rada.gov.ua.
5. План дій ЄС в галузі юстиції та внутрішніх справ. – Режим доступу: // zakon.rada.gov.ua.

LIMITATIONS OF INTERNATIONAL LEGAL PERSONALITY

Reshetnyak Viktoria Valeriivna

student

Department of World History and International Relations

historical faculty

Zaporizhzhya National University

Scientific supervisor – cand. jur. sciences A.A. Aganina

ОБМЕЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ

Решетняк Вікторія Валеріївна

студентка

кафедра всесвітньої історії та міжнародних відносин

історичний факультет

Запорізький Національний Університет

Науковий керівник – канд. юр. наук Аганіна А.О.

Annotation: The paper considers the main restrictions of international legal personality from the point of view of various scientists, and also covers the areas that fall under these restrictions.

Key words: international law, modern international law, international public law, restriction of international legal personality, Baimuratov M.A, Repetsky V.M., Timchenko L., Oprisko V.

Анотація: В роботі розглядаються основні обмеження міжнародної правосуб'єктності з погляду різних вчених, також освітлюються території, які потрапляють під ці обмеження.

Ключові слова: Міжнародне право, сучасне міжнародне право, міжнародне публічне право, обмеження міжнародної правосуб'єктності, Баймуратов М.А., Репецький В.М., Тимченко Л., Опришко В.

В умовах реформування правової держави в Україні тема обмеження міжнародної правосуб'єктності є досить актуальною. Для нашої держави, як і в цілому для всіх держав, питання обмеження міжнародної правосуб'єктності є дуже важливим. Оскільки Україна є учасником цього процесу, вона встановлює дипломатичні відносини з країнами, іншими державоподібними утвореннями.

Даним питанням займалися такі вчені як М. Баймуратов, В. Репецький, Л. Тимченко, В. Опришко.

М. Баймуратов вважає, що аналізована група суб'єктів міжнародного права належить до суб'єктів з обмеженою міжнародною правосуб'єктністю (дієздатністю). Відійшли в минуле відношення васалітету, колоніальні території, території домініонів і протекторатів, території кондомініумів, що зберігають свою політичну і правову значимість, території, що не самоврядуються, підмандатні і підопічні території, а також території, що не визначилися зі статусом, і «нічийна земля». У режимі територій, що не самоврядуються, залишилися і знаходяться під управлінням: США — Американське Самоа, Гуам і Віргінські острови США; Великобританії — Піткерн, Ангілья, Британські Віргінські острови, Кайманові острови, Фолклендські (Мальдівські) острови, Гібралтар, Монтсеррат, острів Святої Олени, острови Тертіці і Кайкос; Нової Зеландії — Токелау; Франції — Нова Каледонія [1].

В. Репецький підкреслює, що державоподібні утворення мають обмеження правосуб'єктності. Особливостями такого типу суб'єктів можна вважати: їх незалежність та самоуправління, визначення їх статусу на основі угоди, яка виконує роль основного закону, гарантії збереження їх статусу з боку держав або міжнародних організацій, наявність угоди з державою, на території якої воно знаходиться, особливий, визначений міжнародною угодою порядок здійснення зовнішніх зносин [2].

Л. Тимченко пише, що в історії міжнародних відносин відомі деякі політико–територіальні утворення зі спеціальним міжнародно–правовим статусом, що визначався у міжнародному договорі. Оскільки такі угоди надавали певні права й обов'язки цим утворенням, останні обґрунтовано вважаються суб'єктами міжнародного права. Суть їх міжнародної правосуб'єктності полягає в тому, що вони мають можливість самостійно здійснювати надані їм юридичні права і нести міжнародні обов'язки. До цієї категорії суб'єктів міжнародного права належать «вільні міста», Західний Берлін (свого часу), Ватикан [3].

В. Опришко додає, що особливий статус у межах міжнародного права має Ватикан, або Святий престол, який є адміністративним центром католицької церкви та резиденцією Папи. У 1889 р. було визнано міжнародну правосуб'єктність Мальтійського лицарського ордену. Він є суверенним утворенням, основна мета діяльності якого полягає у благодійності. Його місцем знаходження є Рим, але ні території, ні населення він не має. Мальтійський лицарський орден підтримує дипломатичні зв'язки з деякими державами та має своїх представників у міжнародних організаціях [4].

Неможливо не погодитися з думками вчених, що обмеження міжнародної правосуб'єктності є важливим питанням на сьогодні. Процес обмеження правосуб'єктності тривав дуже довгий період, починаючи з X ст. До обмежень відносять території, які знаходяться «в залежності» та «вільні міста». Тому, виділення обмежень міжнародної правосуб'єктності є виправданим через особливий статус цих територій.

Таким чином, обмеження міжнародної правосуб'єктності відносяться до: вільних міст, територій, що знаходяться під управлінням іншої держави. Особливостями цих територій є самоврядування, їх статус гарантується іншими суб'єктами міжнародного права, мають певні правила щодо здійснення зовнішньої політики та інших політичних процесів. На сучасному етапі основними «країнами–володарями» є США, Великобританія, Франція, а «вільними містами» – Ватикан, Мальтійський орден.

Література:

1. Баймуратов М.О. Міжнародне публічне право/ М.О. Баймуратов. — К. : Видавничий дім «Промінь», 2008. — 384 с.
2. Міжнародне публічне право: підручник / В.М. Репецький, В.М. Лисик, М.М. Микиєвич та ін. ; за ред. В.В. Репецького, 2 – ге вид. — К.: Знання, 2012.
3. Тимченко Л.Д. Міжнародне право : підручник / Л.Д. Тимченко, В.П. Кононенко. — К. : Знання, 2012. — 631 с.
4. Правознавство: Підручник / В.Ф. Опришко, Ф.П. Шульженко, С.І. Шимон та ін. ; За заг. ред. В.Ф. Опришка, Ф.П. Шульженка. — К.: КНЕУ, 2003. — 767 с.

**THE WORLD PRACTICE OF SUPPORTING SMALL AND MEDIUM
ENTERPRISES**

Rizhko Yaroslava Ihorivna

Student of Institute of Prosecutor's office and Criminal Justice

Yaroslav Mydrii National Law University

Kharkiv, Ukraine

Scientific supervisor - Candidate of Legal Sciences

assistant professor Shchokina O.O.

**СВІТОВА ПРАКТИКА ПІДТРИМКИ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО
ПІДПРИЄМНИЦТВА**

Ріжко Ярослава Ігорівна

студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

м. Харків, Україна

Науковий керівник – канд.юрид.наук, доцент Щокіна О.О.

Abstract. The theses of the report are devoted to researching of the world practice of support for medium and small enterprises. The author has analyzed the modern state support programs for medium and small enterprises. Also the author has researched a set of financial mechanisms supporting small businesses.

Key words: world experience, medium enterprises, small enterprises, the state support.

Анотація. Тези доповідей присвячені дослідженню світової практики підтримки середнього та малого підприємництва. Автором проаналізовані сучасні програми державної підтримки середнього і малого підприємництва. Також досліджено комплекс фінансових механізмів підтримки малих підприємств.

Ключові слова: світовий досвід, середні підприємства, малі підприємства, державна підтримка.

Розвиток малого і середнього підприємництва розглядається як базовий процес, що має забезпечити реальні структурні зрушення, поглибити ринкові відносини, підвищити ефективність та соціальну орієнтованість виробництва.

Детальне вивчення світового досвіду свідчить, що практично в усіх розвинених країнах держава бере активну участь у формуванні та розвитку підприємницької діяльності, підтримці найбільш доцільних і ефективних її напрямів. Навіть у тих країнах, де склалися давні традиції приватного підприємництва, мале підприємництво потребує такої підтримки й одержує її на основі державних програм підтримки малого підприємництва. Одні країни з розвинутою ринковою економікою мають розгалужену та чітко усталену систему державної підтримки малого підприємництва (США, Японія, Німеччина, Франція), в інших же подібна система перебуває у стадії становлення або розвитку [3, с. 86].

Значний внесок у становлення та розвиток малого підприємництва в Україні робить міжнародна підтримка. Вона значно доповнює та компенсує заходи державної підтримки, особливо фінансової. Переважно сучасні програми допомоги складаються з таких головних напрямків:

- фінансового - виділення кредитів, грантів;
- інформаційно-консультативного консультування з різних питань ведення бізнесу та надання необхідної ділової інформації;
- навчального - навчання підприємців основ ринкового господарства, методів міжнародної бухгалтерії, тощо.

Комплекс фінансових механізмів підтримки малих підприємств включає в себе:

- використання гарантійних фондів кредитування малих підприємств;
- страхування комерційних ризиків;
- пільгове кредитування та часткову компенсацію відсоткових ставок по кредитах;
- забезпечення спрощених режимів оподаткування та податкових пільг;
- надання фінансової підтримки інноваційної діяльності;
- компенсацію видатків на інформаційне обслуговування;
- компенсацію видатків на отримання патентів, захист авторських прав тощо;
- кофінансування проектів, які здійснюють мале підприємництво;
- надання обладнання в лізинг;
- франчайзинг.

Інформаційно-консультаційна підтримка та навчальний напрямок представлені бізнес-центрами та бізнес-інкубаторами, які консультують малі підприємства з питань оподаткування, маркетингу, допомагають у пошуку джерел фінансування, партнерів за кордоном, підготовки бізнес-планів. Найвідоміші з них — Міжнародна Фінансова Корпорація, проект Нью-бізнет, Міжнародний корпус експертів-добровольців, Агентство з розвитку підприємства за програмою TACIS та інші.

Безперечно, застосування наведеного комплексу заходів набуває у кожній конкретній країні своїх специфічних рис [2, с. 96].

За даними ООН, у малому бізнесі зайнято понад 50% працездатного населення світу. У таких державах, як США, Японія, Німеччина частка ВВП, виробленого малими та середніми підприємствами, становить 50—60 відсотків від загального його обсягу, а чисельність їх працівників — більше половини (близько 60%) від загальної кількості працюючих [1, с. 14]. Сьогодні в Україні діє кілька кредитних ліній. Умови позичання коштів є досить подібними: вони є однаковими щодо вимог застави і бізнес-планів та різняться за процентами і розмірами кредитів. Проте, зважаючи на умови міжнародного фінансування, зовсім небагато вітчизняних малих підприємств може скористатися їхніми кредитами. Фонди фінансування є дуже обмеженими, більшість малих підприємств не мають змоги забезпечити цінну заставу та виконати інші вимоги кредиторів.

Інвестиції міжнародних фондів у розвиток українського малого підприємства у 3-7 разів менші, ніж у країнах Центральної та Східної Європи. Така ситуація зумовлена високим ступенем інвестиційного ризику в країні. За рівнем свободи бізнесу Україна має один із найнижчих рейтингів серед країн Європи.

Міжнародна підтримка малого підприємства в Україні є вагомим чинником зростання приватного сектору в країні, утвердження засад ринкового господарства та свободи підприємства.

Література:

1. Галан Н.І. Система державної підтримки малого та середнього бізнесу в розвинутих країнах : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 08.05.01 / Н.І. Галан ; Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана. — К., 2006. - 20 с.
2. Деренько О.А. Міжнародний досвід державного регулювання та підтримки малого підприємства / О.А. Деренько // Бізнес Інформ. – 2012. – № 5. – С. 95–97.
3. Цегелик Г.Г. Державна підтримка розвитку малого підприємства в Україні / Г.Г. Цегелик, М.Я. Квик // Вісник Хмельницького нац. ун-ту / Економічні науки. – 2014. – Т. 2. – № 1. – С. 84–89.

FEATURES OF INTERNATIONAL LAW

Rozbytska Yuliya

student

Department of World History and International Relations

Faculty of History

Zaporizhzhya National University

Scientific supervisor – cand. jur. sciences A.A. Aganina

ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Розбицька Юлія

студент

кафедра всесвітньої історії та міжнародних відносин

історичний факультет

Запорізький Національний Університет

Науковий керівник – канд. юр. наук Аганіна А.О.

В умовах співіснування держав та відносин одна з однією тема особливості міжнародного права є доволі актуальною не тільки зараз, а й на проміжку усього людського життя. Це пояснюється тим, що предметом регулювання міжнародного права є політичні, економічні та інші відносини між державами. Таким чином, міжнародне право регулює суспільні відносини, що виходять за межі як внутрішньої компетенції кожної конкретної держави, так і її територіальних меж.

Питанням міжнародного права, як і його особливостей, займались доволі багато сучасних вчених, серед них такі, як: Баймуратов М.О., Репецький В.М., Зелінська Н.А., Антипенко В.Ф., Муравйов В.І. Усі наведені вище вчені мають різні думки з власного приводу, але це тільки доповнює інформаційну базу щодо міжнародного права.

Розпочати хотілося б з такого відомого вченого як Баймуратов Михайло Олександрович. У своїй праці, він приділяє особливостям сучасного міжнародного права цілий абзац, тим самим підкреслюючи значущість даної теми. На його думку, особливостями міжнародного права є те, що міжнародне право відрізняється від всіх інших правових систем предметом і методами правового регулювання, об'єктом і суб'єктами права, а також засобом нормотворення і забезпеченням виконання розпоряджень міжнародно-правових норм[1]. Особливу увагу вчений приділяє засобам створення і забезпечення виконання чинних норм міжнародного права, які у свою чергу мають свої особливості. Засоби створення норм міжнародного права носять координаційний характер, тобто норми міжнародного права створюються самими суб'єктами міжнародного права в результаті взаємних компромісів і поступок, що призводять до угоди з тих або інших питань міжнародних відносин. Тому норми міжнародного права — є результат узгодження воель держав. Слід мати на увазі, що процес узгодження воель держав або інших суб'єктів міжнародного права — це специфічний процес, що необхідно відрізнити, але не відривати від інших процесів, що відбуваються у світовій системі і навколишньому середовищі. Особливість порядку примуса до дотримання норм міжнародно-правових норм і в рамках відповідних міжнародних договорів. Примус для дотримання норм міжнародного права здійснюється у формі індивідуальних або колективних: репресалій — правомірних примусових дій держави, спрямованих на відновлення своїх прав, порушених державою-порушницею, за допомогою інших, ніж застосування сили або погроза її застосування; реторсій — правомірних примусових дій держави, спрямованих на зустрічне обмеження прав держави-порушниці.

Не менш цікавими є думки такого вченого як Антипенко Володимир Федорович. Він розглядає саме проблеми ефективності міжнародного права. Він розкриває недостатню ефективність чинного міжнародного права, його невідповідність сучасним світовим соціально — економічним реаліям. Світове господарство зазнає глибокої кризи, що

супроводжується зниженням якості життя для більшості населення землі, а також неухильним зростанням міжнародних правопорушень та міжнародної злочинності. Глобалізація не несе соціального примирення, підсилює соціально-економічну поляризацію. Вона породжує і нарощує міжнародну конфліктність, а отже — міжнародну криміногенність [2]. Звідси виникають сумніви щодо ефективності міжнародного права. Проблему ефективності міжнародного права насамперед утворює ситуація, коли злочинні наслідки, що мають місце у міжнародному суспільстві, які є співставними з руйнівним потенціалом світових війн, у сучасних умовах глобальної капіталізації світу на деконструктивному фундаменті фінансової цивілізації, настають в результаті в основному легітимних, правомірних дій провідних держав світу та правлячих еліт.

Репецький В.М. у свою чергу приділив значну увагу порівнянням міжнародного публічного права з внутрішньодержавним. До особливостей міжнародного права він відносить: відмінність за суб'єктами правовідносин. Як суб'єкти міждержавної правової системи діють, перш за все, держави. Традиційно до суб'єктів міждержавних правовідносин зараховують нації, що борються за своє визволення. Важливим суб'єктом міжнародного права виступають міжнародні міждержавні організації. Прослідковується чітка тенденція до посилення їх ролі в регулюванні міжнародних відносин. Окрему групу суб'єктів становлять державоподібні утворення. Дискусійним залишається питання про визнання суб'єктами міжнародного публічного права фізичних осіб та окремих об'єднань, діяльність яких має міжнародний характер і може суттєво вплинути на міжнародні відносини. Також це відмінність за об'єктами правовідносин, а саме національне право регулює внутрішньодержавні відносини. Відповідно у сфері інтересів міжнародного права перебувають міждержавні відносини. У такому випадку регулювання відносин не прив'язується до певної території, а стосується саме об'єктів правовідносин. Наприклад, внутрішньодержавне право регулює відносини, які перебувають у межах юрисдикції конкретної держави, що може поширюватись як на відносини всередині самої держави, так в окремих випадках і за межі території, на яку розповсюджується її суверенітет. Також і міжнародне публічне право діє як на міжнародних територіях, так і на територіях держав [3].

Отже, міжнародне право виступає одним з регуляторів міжнародних відносин. Для більш повного розуміння його суті, природи, значення, ролі та можливостей у регулюванні міжнародних відносин важливого значення набуває характеристика міжнародного права як правової системи і, зокрема, його відмінностей, переваг та певних недоліків порівняно з національним (внутрішньодержавним) правом. А головними особливостями міжнародного права виділяють відмінність за суб'єктами та об'єктами цього права.

Література:

1. Антипенко В.Ф. Міжнародна кримінологія: досвід дослідження тероризму / В.Ф. Антипенко. – Одеса : Фенікс, 2011. – 320 с.
2. Баймуратов М.О.: Міжнародне право.– Х. «Одіссей», 2001, 672 с.;
3. Репецький В.М. Міжнародне публічне право: Підручник. К.: Знання, 2011, 437с

**SOME DEVICES OF OPTIMIZATION OF STUDYING LATIN AT THE HIGH
MEDICAL ESTABLISHMENTS**

Samoilenko Olena Valentynivna

lecturer

*Department of Philosophy, Social and Humanitarian disciplines,
foreign languages,
Ukrainian and Latin languages
Donetsk National Medical University
Kramatorsk, Ukraine*

**ДЕЯКІ ПРИЙОМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИВЧЕННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ У
МЕДИЧНОМУ ВНЗ**

Самойленко Олена Валентинівна

Викладач

*Кафедра філософії, соціально-гуманітарних дисциплін,
іноземних мов,
української та латинської мови
Донецький національний медичний університет
м. Краматорськ, Україна*

The article is devoted to the objective difficulties of studying and teaching Latin at the high medical educational establishments. The author suggests some devices for optimization of learning of this dead language.

Key words: Latin, medical terminology, word-building term-elements, difficulties of studying and teaching.

Статтю присвячено об'єктивним труднощям вивчення та викладання латинської мови у медичному вищому навчальному закладі. Авторка пропонує деякі прийоми для оптимізації процесу засвоєння цієї мертвої мови.

Ключові слова: латинська мова, медична термінологія, словотвірні терміоеlementи, труднощі вивчення та викладання.

На сьогоднішній день неможливо уявити собі становлення фахівця у медичній галузі, без вивчення латинської мови, у першу чергу, це пояснюється тим, що майже 70% відсотків усіх медичних термінів у сучасній українській мові мають грецько-латинське походження.

Але актуальність вивчення цієї мертвої мови пояснюється не тільки її важливістю для майбутньої професійної діяльності, але й має більш конкретні, практичні цілі. Насамперед, латинська мова — необхідний компонент вивчення анатомії, і, на наш погляд, першочергове завдання кожного викладача латинської мов у медичному навчальному закладі — максимально підготувати студентів до засвоєння такого важкої дисципліни як вивчення побудови тіла людини. З цієї позиції доцільним на видається тісна співпраця між викладачами латинської мови та анатомії з метою визначення лексичного мінімуму.

До того ж, на базі вимоги кафедри анатомії, викладачам латинської мови слід визначитися зі засобами словотворення, які є найпоширенішими для появи анатомо-гістологічних термінів. Як відомо, найпоширенішими моделями є іменник + прикметник (*musculus transversus, ligamentum flavum, auris interna, fossa canina, canalis supraorbitalis, ductus choledochus, plexus venosus, gingiva inferior, foramen magnum, processus mastoideus, tuba auditiva*) та іменник у називному відмінку + іменник у родовому відмінку (*bulbus oculi, manubrium sterni, cortex cerebri, radix dentis, canalis uteri, vena cordis, phalanx digiti, rete pulmonum*).

Для полегшення засвоєння лексичного матеріалу варто використовувати плакати, моделі людського тіла, а також ілюстрації з анатомічних атласів, що сприятиме не тільки запам'ятовуванню власне анатомічних термінів, але й інформації про місце знаходження та деякі особливості певних органів, кісток та тканин. На наш погляд, доцільним було б проінформувати студентів (особливо студентів-першокурсників) про різницю між справжніми та несправжніми ребрами (*costa vera*), особливостями використання термінів *sternum*, *thorax* та *pectus*.

На жаль, дуже важко запам'ятати всі необхідні анатомічні терміни, тому дуже важливим є процес формування навичок виділення однокореневих слів та засвоєння активних моделей творення анатоми-гістологічних термінів. Дуже продуктивними є суфікси прикметників *-ar*, *al* та *-ideus* (подібний). При вивченні словотворення дуже важливим є вміння виділяти основи, до яких потрібно їх додавати: *alaris*, *articularis*, *labialis*, *auricularis*, *cerebralis*, *cervicalis*, *dorsalis*, *mastoideus*, *pterygoideus*, *scaphoideus*, *arachnoideus*.

Великі труднощі у студентів вликає явище синонімії: *os hyoideum*, *nervus sublingualis*, *canalis hypoglossus*

Можна запропонувати наступні типи вправ для оптимізації учбового процесу з латинської мови:

Переклад складних термінів з анатомічного атласу. У рамках виконання цього завдання варто ознайомити студентів із загально-вживаними скороченнями: *m.*, *sup.*, *post.*, *ant.* тощо;

Завдання на побудову складних термінів з наведених слів:

Rete, is, n venosus, a, um

Os, ossis, n zygomaticus, a, um

Rima, ae, ; os, oris, n

Ductus, us, m; hepar, atis, n

Переклад термінів з української мови на латинську

Вивчення латинської мови сприятиме не тільки підготовці до курсу анатомії людини, але й до англійської мови, іспитів на 3-му курсі та фармакології.

На наш погляд, доцільно вивчати латинську мову у суто прикладному ключі, акцентуючи увагу на практичних завданнях вивчення цієї мертвої мови та її зв'язку з іншими дисциплінами за спеціальністю.

Література:

1. Закалюжний М.М. Латинська мова і основи медичної термінології / М.М. Закалюжний, Г.Б. Паласюк - Тернопіль: «Укрмедкнига», 2004 – 224 с.
2. Козовик И.А. Учебник латинского языка / И.А. Козовик, Л.Д. Шипайло - К.: «Вища школа», 1985 – 240 с.
3. Латинский язык и основа медицинской терминологии: учебник для студентов медицинских институтов / под ред. М.Н. Чернявского – Минск, 1999 – 360 с.
4. Міжнародна анатомічна номенклатура: Український стандарт – К.: «Здоров'я», 2001 – 225 с.

ЗАХОДИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ВЧИНЕННЮ НЕПОВНОЛІТНІМИ ЗЛОЧИНІВ

Слаб'як Т.Б.

студент 3 курсу

*Національного університету водного
господарства та природокористування*

Науковий керівник — Сахнюк В.В.,

асистент кафедри спеціальних юридичних дисциплін

*Національного університету водного
господарства та природокористування*

Рівне

Боротьба зі злочинністю неповнолітніх — одна з центральних проблем боротьби зі злочинністю загалом. Показники злочинності неповнолітніх відбивають певною мірою ситуацію в суспільстві не тільки сьогодні, а й в майбутньому. Так як більшість неповнолітніх, які вчинили злочин в подальшому знову вчиняють злочин.

Тому потрібно вживати всіх можливих заходів щодо запобігання вчиненню неповнолітніми злочинів. В Україні прийнято низку законів, які захищають інтереси неповнолітніх і молоді. окрема, це закони України “Про державну допомогу сім’ям з дітьми” від 17 листопада 1992 р., “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні” від 5 лютого 1993 р., “Про соціальну роботу з дітьми та молоддю” від 21 червня 2001 р., “Про охорону дитинства” від 26 квітня 2001 р., “Про попередження насильства в сім’ї” від 15 листопаду 2001 р. тощо. Заходи соціального становлення й розвитку молоді фінансуються з коштів державного та місцевих бюджетів, інших незаборонених законодавством джерел. Створено соціальні служби для молоді, що подають молодим людям інформаційну, правову, психолого-педагогічну, медичну та інші форми соціальної допомоги, реалізують різноманітні заходи з метою запобігання негативним явищам у молодіжному середовищі (правопорушенням, алкоголізму, наркоманії, токсикоманії, проституції тощо) [1]. Але цього виявляється недостатньо.

Слід, по-перше, розглянути систему заходів попередження злочинності неповнолітніх. Вона базується на засадах загальносоціального характеру, які призначені забезпечити необхідний рівень добробуту, культури, виховання та навчання молодих людей. Ця система заходів:

- діє у співвідношенні з соціальною, економічною, молодіжною, карною політикою держави, яка реалізується через низку цільових програм надання матеріальної та іншої допомоги сім’ям і дітям, запобігання бездоглядності та правопорушень серед неповнолітніх;
- має самостійну законодавчу базу — комплекс правових актів, що регулюють питання створення оптимальних умов життя, виховання дітей і молоді, захисту їх прав та інтересів, нейтралізації негативного впливу на них, запобігання бездоглядності, аморальним проявам і т. ін.;
- забезпечує діяльність усіх суб’єктів профілактики злочинів серед неповнолітніх, яка спирається на відповідну інформаційно-аналітичну базу та забезпечується бюджетним фінансуванням.

Основними завданнями профілактичної діяльності є активізація профілактичної роботи з метою запобігання правопорушенням у дитячому середовищі. Для цього потрібно:

- запровадити у практику новітні методи та форми роботи з дітьми, схильними до правопорушень;
- підвищити рівень обізнаності дітей шкільного віку з правових питань;
- вдосконалити моніторинг щодо: стану дитячої злочинності та злочинів, вчинених проти дітей; стану дотримання прав, а також створення умов для перебування дітей у приймальниках-розподільниках для дітей органів внутрішніх справ, слідчих ізоляторах,

спеціальних виховних установах Державного департаменту України з питань виконання покарань, школах соціальної реабілітації та професійних училищах соціальної реабілітації органів освіти [2].

Можна зазначити, що більшість неповнолітніх правопорушників не цілком осмислюють тяжкість своїх діянь. Не всі мають можливості зрозуміти суспільну небезпечність злочину. Тому, на нашу думку, потрібно у школі більше часу приділяти вивченню предметів правознавства та етики для усвідомлення неповнолітніми особами неприпустимості вчинення злочинних діянь. Це дасть змогу підліткам зрозуміти, що за кожне протиправне діяння буде наступати відповідальність. Також можна проводити ескурсії до виправних закладів, задля профілактики запобігання злочинності.

За статистикою приблизно п'ятдесят відсотків неповнолітніх, які вчиняють злочини є сиротами або дітьми, які зростають в неповних сім'ях. Тому, на нашу думку слід більше уваги приділяти таким особам. Наприклад, займати їхній вільний час різними гуртками, створювати для них всі умови, щоб вони могли себе розвивати.

Досить популярним у світі стає відновне правосуддя або так звана медіація. Вона покликана вирішувати спори та конфлікти за допомогою переговорів. Даний метод є досить актуальним для запобігання підліткової злочинності. Він полягає в тому, щоб неповнолітній порушник зміг розказати, що саме його штовхнуло вчинити протиправне діяння і покаятися у вчиненому [3]. Це допоможе запобігти проявів злочинності в даної особи в подальшому. Інститут відновного правосуддя поки що в українському законодавстві не закріплений.

Юні за віком, але не за вчинками особи часто психологічно ламаються у виправних закладах і після виходу на волю не можуть знайти своє місце у суспільстві і заново вчиняють злочин. Щоб не допустити цього, на нашу думку, потрібно задіяти таких осіб на різні роботи. Наприклад, створити майстерню де б неповнолітні злочинці змогли б виробляти свої вироби і здобувати собі якусь певну спеціальність. Це допоможе їм здобути практичні навички та професію, яка пригодиться їм на свободі.

За статистикою більшість злочинців починали вчиняти злочини саме в підліткові роки. Тому слід приділити особливу увагу в країні саме кримінальній відповідальності неповнолітніх та створення всіх можливих заходів задля запобігання вчиненню неповнолітніми злочинів.

Література:

1. Александров Ю.В. Попередження злочинності неповнолітніх / Александров Ю.В. // Кримінологія: Курс лекцій /// Підручник – 2002р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://textbooks.net.ua/content/view/3651/11/>
2. Іванов Ю.Ф. Заходи профілактики злочинів, що вчиняються неповнолітніми / Іванов Ю.Ф. // Кримінологія /// Підручник – 2006р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/1800010249632/pravo/zahodi_profilaktiki_zlochiviv_vchinyayutsya_nepov_nolitnimi
3. Основні поняття про медіацію. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>.

**COMBATING VIOLENCE AGAINST WOMEN IN THE MODERN SOCIETY: A
BRIEF OVERVIEW**

Kateryna Stepanenko

Academy of Public Administration

under the aegis of the President of the Republic of Belarus

Republic of Belarus, Minsk

**БОРЬБА С НАСИЛИЕМ В ОТНОШЕНИИ ЖЕНЩИН В СОВРЕМЕННОМ
ОБЩЕСТВЕ: КРАТКИЙ ОБЗОР**

Екатерина Сергеевна Степаненко

Академия управления

при Президенте Республики Беларусь

Республика Беларусь, г. Минск

Abstract. The scientific article is devoted to the serious social problem of modern society — the gender inequality and the fight against it. The text outlines the main characteristics inherent in the gender problem in the world, and its causes are analyzed. The author shows the need for further improvement of social mechanisms to prevent gender inequality in our modern society by creating a special program.

Keywords: gender inequality, human rights, violence against women, combating violence against women, a social problem.

Аннотация. Научная статья посвящена серьезной социальной проблеме современного общества — гендерному неравенству и борьбе с ним. В тексте изложены основные характеристики, присущие гендерной проблеме во всем мире, и проанализированы ее причины. Автором показана необходимость дальнейшего усовершенствования социальных механизмов предупреждения гендерного неравенства в нашем современном обществе путем создание специальной программы.

Ключевые слова: гендерное неравенство, права человека, насилие в отношении женщин, борьба с насилием против женщин, социальная проблема.

В современном обществе наиболее острой социальной проблемой остается проблема насилия в отношении женщин. Эта проблема касается как богатые слои общества, так и бедные, как граждан высокоразвитых стран мира, так и стоящих на пути к более высокому уровню социального и экономического развития.

Женщины могут встретить агрессию по отношению к себе со стороны противоположного пола в самых различных обстоятельствах: на работе (сексуальные домогательства), в общественных местах (оскорбления и неуважительное отношение с проявлением гендерного разделения), и дома (семейное насилие).

В статье 1 Декларации ООН по искоренению всех форм насилия против женщин оно было определено как «любой акт насилия, основой которого являются половые различия, результатом которого становится причинение физического, сексуального или психологического ущерба или страдания женщине, включая такие действия как принуждение или ограничение свободы, как в общественной, так и в частной жизни» [1].

Существуют следующие виды насилия против женщин:

- эмоциональное насилие (оскорбления, брань, упреки, пренебрежительное отношение, ведущее к утрате самоуважения, неоправданная ревность, вмешательство в личную жизнь детей);

- физическое насилие (один из членов семьи, обычно мужчина, будучи в состоянии алкогольного опьянения или в трезвом виде, бьет членов семьи);

- экономическое насилие (муж запрещает работать вне дома, отказывает в деньгах или дает их в недостаточном для жизни количестве, отбирает деньги жены или детей, скрывает доходы);

- сексуальное насилие (принуждение к сексуальным отношениям против желания женщины, изнасилование, сексуальное надругательство над детьми);

- угрозы (муж угрожает бросить семью, избить или убить жену или детей, подталкивает к самоубийству, принуждает к противозаконным действиям);

- использование детей против матери (муж запугивает тем, что жена никогда не увидит своих детей, что будет чувствовать себя виноватой по отношению к «брошенным» детям, он использует детей для передачи угрожающих посланий);

- запугивание (битье посуды или мебели, жестокое отношение к домашним животным, ношение оружия дома);

- изоляция от окружающих (ограничение свободы поведения, препятствование общению с родственниками, друзьями) [2].

Одной из причин, почему борьба с насилием против женщин до сих пор не привела к искоренению данной формы агрессии, считается то, что значительное количество актов гендерного насилия остается латентным: они трудно выявляются правоохранными органами, так как у потерпевших нет возможности либо желания рассказывать о насилии, совершенном по отношению к ним.

Особенно проблема беспомощности жертв домашнего насилия выражена в сельской местности: работники правоохранительных органов и насильники являются родственниками либо друзьями. Сами жертвы часто не знают своих юридических прав и не имеют представления, куда им обратиться.

Сегодня во многих городах созданы кризисные центры, где жертвы насилия в отношении женщин могут получить помощь или консультацию. Однако не существует специальных программ работы с мужчинами, которые совершают гендерное насилие. По нашему мнению, необходимо создать подобные программы, направленные на психологическое лечение агрессоров (с помощью профессиональных психологов разработать интерактивную реабилитирующую программу).

Литература:

1. НАЦИОНАЛЬНАЯ ЮРИДИЧЕСКАЯ ЭНЦИКЛОПЕДИЯ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://determiner.ru/termin/nasilie-protiv-zhenschin.html>. – Дата доступа: 11.11.2017. – Минск, 2017.
2. GENDER-WEB [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://gender.sm.ee>. – Дата доступа: 12.11.2017. – Минск, 2017.

THE PROTECTION OF THE RIGHTS OF CONSUMERS IN UKRAINE

Vystorop Elizaveta Sergeevna
student of the group MPP-14
Department of Management
Faculty of Economics and Management
Donetsk National Technical University
Pokrovsk, Ukraine
Scientific adviser - Candidate of Juridical Sciences,
Associate Professor *Grudnytskiy V.M.*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ В УКРАЇНІ

Вистороп Єлизавета Сергіївна
студентка групи МПП-14
кафедра менеджменту
факультет економіки та менеджменту
Донецький національний технічний університет
м. Покровськ, Україна
Науковий керівник – к.ю.н., доц. *Грудницький В.М.*

Annotation: At the present stage of the economic development, the problem of consumer protection is extremely relevant. Today, in a society with a market economy based on the equality of all forms of ownership, a citizen, in conditions of strict competition of business entities, needs special protection when he acted as a purchaser, customer (consumer) of goods, works and services provided by them.

Key words: consumer, legal mechanism, state policy, consumer rights protection, legislation.

Анотація: На сучасному етапі розвитку економіки проблема захисту прав споживачів є надзвичайно актуальною. Сьогодні у суспільстві з ринковою економікою, що ґрунтується на рівності всіх форм власності, громадянин в умовах жорсткої конкуренції суб'єктів підприємництва потребує особливого захисту, коли виступає набувачем, замовником (споживачем) товарів, робіт та послуг, що ними надаються.

Ключові слова: споживач, правовий механізм, державна політика, захист прав споживачів, законодавство.

Задоволення потреб споживачів у продовольчих та промислових товарах, побутових і комунальних послугах має здійснюватись на основі безумовного додержання вимог щодо їх якості та безпеки, постійного контролю за цим з боку держави. Особливого значення при виконанні даного завдання держава набуває в умовах збільшення обсягів споживання та насичення ринку продовольчими і непродовольчими товарами, побутовими роботами та послугами, коли часто постають питання забезпечення їх відповідності вимогам щодо якості та безпеки. Поряд із цим потребує підвищення рівень об'єктивності та достовірності інформації про їх реальні споживчі характеристики. За таких обставин метою держави є забезпечення прав споживачів, а також створення дієвого правового механізму їх захисту.

Законодавство про захист прав споживачів складається із Закону України «Про захист прав споживачів», Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України та інших нормативно-правових актів, що містять положення про захист прав споживачів. Базовим спеціальним законодавчим актом у сфері захисту прав споживачів є Закон України «Про захист прав споживачів».

Цей Закон регулює відносини між споживачами товарів, робіт і послуг та виробниками і продавцями товарів, виконавцями робіт і надавачами послуг різних форм

власності, встановлює права споживачів, а також визначає механізм їх захисту та основи реалізації державної політики у сфері захисту прав споживачів [1].

Невід'ємним елементом законодавства про захист прав споживачів є система законодавчих актів, якими встановлено вимоги щодо якості та безпеки побутових товарів, робіт та послуг й правовий механізм забезпечення контролю за їх дотриманням з боку державних органів. Серед них Закон України «Про стандартизацію», Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», Декрет Кабінету Міністрів України «Про стандартизацію і сертифікацію» [2, с.158].

Взагалі якість товарів та послуг залежить від правильного тлумачення прав та обов'язків виробників, продавців, постачальників щодо забезпечення якості та безпечності товарів і надання послуг, від належного та своєчасного застосування відповідальності за їх незабезпеченість, від визначення порядку вилучення та утилізації неякісних, фальсифікованих сировини, матеріалів. У зв'язку з цим проблеми оперативного управління цим процесом набувають особливого значення для захисту прав споживачів.

Також потрібно звернути увагу на дуже значне питання — організація системи захисту прав споживачів. Зрозуміло, що захист прав споживачів на сучасному етапі неможливий без аналізу системи, структури, особливостей, перспектив розвитку та удосконалення організаційних заходів. Тому висвітлення складових процесу організації захисту основних прав споживачів на якість та безпечність товарів і послуг є беззаперечно необхідним для усвідомлення та подальшого застосування [3].

На сучасному етапі уряд схвалив Концепцію державної політики у сфері захисту прав споживачів на період до 2020 року. Метою документа є створення та впровадження ефективної системи захисту прав споживачів в Україні на засадах ЄС з урахуванням кращих практик країн Європейського Союзу. Серед основних завдань Концепції, зокрема, повна гармонізація українського законодавства з законодавством ЄС, сприяння розвитку системи незалежних досліджень якості та безпеки товарів, робіт і послуг на споживчому ринку, підвищення ефективності системи захисту споживачів від небезпечної продукції, що може завдати шкоду життю, здоров'ю, майну споживачів, навколишньому природньому середовищу тощо. Передбачається, що реалізація Концепції підвищить рівень превентивного захисту прав споживачів для недопущення та/або зменшення кількості порушень їх прав, підвищить рівень просвіти та поінформованості громадян щодо їх споживчих прав та механізмів їх захисту, усуне з ринку недобросовісних підприємців тощо. Концепцію передбачається реалізувати протягом 2017-2020 років [4].

Проаналізувавши основи законодавства у сфері захисту прав споживачів можна визначити, що ці принципи повністю відповідають нормам міжнародного та європейського законодавства, таким чином можна говорити про те, що найважливіші принципи, які були схвалені Генеральною Асамблеєю ООН, імплементовані у наше національне законодавство. Сформовано правову базу, продовжується робота з формування міжнародних систем захисту прав споживачів, ведеться робота з підвищення інформування населення про стан споживчого ринку. Розроблені або розглядаються проекти змін і доповнень до законодавчих актів у сфері антимонопольного регулювання та у сфері захисту прав споживачів. Відбулися структурні перетворення в органах державного управління, до компетенції яких віднесено контроль за дотриманням законодавства у цих сферах. [5].

Отже, можна дійти до висновку, що робота в галузі забезпечення прав споживачів в нашій державі помітно активізувалася. Усі проекти покликані істотно підвищити ефективність роботи відповідних державних органів, дати їм додаткові можливості і повноваження по виявленню і припиненню діяльності недобросовісних суб'єктів господарювання по відношенню до прав споживачів.

Література:

1. Закон України від 12.05.1991 р. № 1024-ХІІ в редакції Закону № 3161-ІV від 01 грудня 2005 р. «Про захист прав споживачів» // ВВР України. – 2006.
2. Полтавський О.В. Торгове право: навч. посіб. / О.В. Полтавський, С. В. Томчишен, Харків, 2008 – 168 с.
3. Ткаченко А.Т. Захист прав споживачів в Україні: нормативно правове забезпечення / Національний університет ДПС України, 2012.
4. Про схвалення Концепції державної політики у сфері захисту прав споживачів: Урядовий портал, м. Київ, 2017. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249869713>
5. Захист прав споживачів. Сучасний стан в Україні «BSB Partners» Адвокатське Об'єднання, 2015. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://bsb-partners.com/379>

СЕКЦІЯ 7. Філологія

**LEXICAL, PHONETIC AND GRAMMATICAL MEANS OF VERBALIZATION OF
CONCEPT “LOVE” IN PHILIP LARKIN’S POEM “ARUNDEL TOMB”**

Bloshko Viktoriia

instructor

English Philology Department

Faculty of Ukrainian and Foreign Philology and the Arts

Oles Honchar Dnipro National University

Dnipro, Ukraine

**ЛЕКСИЧНІ, ФОНЕТИЧНІ ТА ГРАМАТИЧНІ ЗАСОБИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ
КОНЦЕПТУ «КОХАННЯ» В ТВОРІ ФІЛІПА ЛАРКІНА «ARUNDEL TOMB»**

Блошко Вікторія Юрївна

викладач

кафедра англійської філології

факультет української й іноземної філології та мистецтвознавства

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

м. Дніпро, Україна

Annotation. The research aims at the analysis of lexical-semantic means of verbalization of concept “love” in Philip Larkin’s poem “Arundel Tomb”.

Key Words: Concept, lexical-semantic means, Larkin.

Анотація. В дослідженні зроблено спробу проаналізувати лексико-семантичні засоби вербалізації концепту «кохання» в творі англійського поета Філіпа Ларкіна “Arundel Tomb”.

Ключові слова: Концепт, лексико-семантичні засоби, Ларкін.

Через кілька років після публікації, вірш “An Arundel Tomb” зайняв важливе місце в творчості Ларкіна. Майже всі обробки поезії Ларкіна надають цілком достатній простір для аналізу. Брюс Мартін, в своєму огляді “Philip Larkin”, використовує вірш як приклад «переваги любові в схемі цінностей Ларкіна». Ендрю Моушн, у своїй біографії, назвав це «одним з його найбільш рухомих воскрінь боротьби між часом і людської ніжністю». Роджер Боуен, в *Death, Failure, and Survival in the Poetry of Philip Larkin*, сверджує, що “An Arundel Tomb” відзначає важливий перехід в роботі поета, з точки зору його дослідження “meaning of death”. У його більш пізніх віршах Ларкін починає виражати «подання смерті у стосунках зі світом, який постійно відновлює себе. В цьому останньому поданні ... віра є чимось очевидним, віра в безперервність, віра у щось незмінне... яке виживе поза його зникненням.» Показаний в цьому світі, “An Arundel Tomb” є «ствердженням про майбутнє, віру в якесь духовне виживання» [2, с. 23].

Спробуємо проаналізувати цей твір в аспекті фонетики, лексики та граматики.

Розглянемо римовану структуру вірша. Вірш римований і слідує такій схемі: «abbcas». Рядок перший римується з п'ятим, рядок другий з третім, а рядок четвертий з шостим. Більшість рим завершені, чи хоча б є римованими рядками, де звуки відповідають один одному. Проте, є одне виключення є: коли поет для досягнення бездоганного ефекту використовує часткову риму. Мова йде про четвертий та шостий рядок в останній строфі, в якій «grave» лише частково римується з «love», адже звук «o» вимовляється в кожному слові по різному [4, с. 606].

Вірш відрізняється також особливою граматичною конструкцією — переносом. Це явище проявляється в перенесенні почутті поетичного рядка на наступний рядок. Ларкін використовує цей прийом для потужнішого ефекту при переході від четвертого рядка до

п'ятого. Зробивши посилання на пару закоханих, в кінці четвертого куплета «Rigidly they» (неповна граматична одиниця). Наступний рядок завершує думку «Persisted, linked, through lengths and breadths / Of time», що ілюструє єдність пари протягом століть, їх «stationary voyage», згадана в четвертому рядку. Білий простір на друкованій сторінці між двох рядків передає візуально великі відрізки часу, через які прожила пара кам'яних споруд. Поет продовжив використовувати перенесення в п'ятому рядку, що слугує для вираження безперервності та переходу часу [3, с. 48].

У сучасній поезії каламбур використовується частіше в жартівливій творчості ніж у серйозних віршах. Але Ларкін двічі використовує прийом в своєму серйозному вірші. Рядок «They would not think to lie so long» містить каламбур на слово брехня. Такого роду каламбур називається екивок, в яких одне і теж слово використовується в різних значеннях. В даному випадку брехня означає «lie down», але також «untruth», значення розкривається в останньому рядку. Ефект такого каламбуру ледве помітний. Проте для тих, хто помічає його, може бути трохи кумедним [1, с. 7].

У Ф. Ларкіна лексичні одиниці кохання і любов використовується один раз в останній строфі «What will survive of us is love».

Розширенням поняттєвого змісту реалізації концепту «кохання» відбувається за рахунок вживання суміжних понять, які у свою чергу також формують периферію концепту: «Side by side, their faces blurred/ The earl and countess lie in stone».

Розглядаючи першу строфу твору, ми побачимо описання кам'яних споруд. Вони лежать пліч-о-пліч, їх особи звичайні, одяг їх відповідає їх положенню у суспільстві. Біля ніг графа і графині лежать маленькі створіння. І саме цю деталь автор вважає недоречною, та навіть абсурдною. Такий вираз як «Proper habits» означає формальність, гідний одяг для підкреслення статусу.

Семантичний склад концепту розширюється за рахунок прислівника «Side by side», що дозволяє чітко окреслити інтимність стану ліричних героїв, дієслова «lie», що окреслює їх позицію, закріплену у камені навіки.

Концепт «кохання» також реалізується через образ песиків, що лежать біля ніг «And that faint hint of the absurd — The little dogs under their feet». Пес в народі означає вірність та відданість, що презентує почуття, які є в наших героїв. Хоча автор і називає це абсурдом, пара собак символізують відданість по відношенню до один одного, до своїх господарів і з огляду на кохання графа та графині, то і відданість один одному закоханих, «little dog» — епітет. «Their proper habits», «jointed armour», «stiffened pleat» — епітети, які характеризують їх одяг, що відповідає їх статусу.

Друга строфа стосується непримітних на перший погляд фігур, автор говорить, що немає нічого такого особливого, що могло б привернути людське око. Простота, невігядливість характерні для до-барокового віку. Але потім вказується цікава деталь, розширення поняттєвого змісту реалізації концепту «кохання» відбувається за рахунок вживання суміжних понять, в даному випадку це те, що граф своєю правою рукою тримає ліву руку своєї коханої. Ця деталь дивує глядача, та мимоволі навіює ніжні почуття. В останньому рядку другої строфи автор використав оксиморон: «His hand withdrawn, holding her hand». Також сухість тексту замінюється з допомогою альтеративного використання м'якого «h», що формує тематичний центр поеми.

У третій строфі автор говорить про те, що граф і графиня подумати не могли про те, що так довго вони будуть лежати поруч і навіть є ледь помітний натяк на іронію, оскільки автор піддає сумніву справжність їх кохання: «They would not think to lie so long». Вони не мали наміру ставати відомими, проте зараз вони є символом вічного та сильного кохання. Згадується в реченні цієї строфи, що тримання за руки — це вже деталь, придумана скульптором. Створення цієї інтимної деталі було просто випадковістю, лише додаток до основної ідеї скульптури та імен, викарбуваних на латині. В даній строфі концепт «кохання» вербалізується за рахунок складного повного речення, що робить наголос на проміжок часу,

в який пара провела життя, лежачи в могилі: «They would not think to lie so long». На безперервний перебіг часу також вказує речення з четвертої строфи: «They would no guess how early in / Their supine stationary voyage /The air would change to soundless damage, / Turn the old tenantry away».

Четверта строфа повністю продовжує ідею попередньої. Знову ж таки про плинність часу та про небажання пари ставати відомими навмисно. Згадується також про зміну вітрів, що є натяком на зміни, які відбуваються з гробницею. Вітер та дощ змивають чіткі риси скульптури, роблять їх округлими. В наступному рядку йде мова про феодальне суспільство, в якому жила пара, що воно зникло. Нове покоління дивиться на статую поверхнево, не задумуючись про глибший сенс та частіше всього читає лише надписи на монументах. І автор закликає, щоб люди не читали написи з підставки на могилі, а поглянули на сам витвір. Також хотілося б виділити художнє перенесення у контексті: «Their supine stationary voyage». Автор зобразив романтичний образ за рахунок метафоричного словосполучення «stationary voyage». Їх подорож поза життям продовжується на тому світі, а в реальності вони їх пригода залишається в «лежачому мандруванні».

П'ята строфа описує також плинність часу. Мете сніг, а дати все йдуть. Потім світло літнього сонця заповнює вітражі собору, в якому знаходиться могила, веселий спів пташок чути навкруги, він пронизує землю, де захоронені кістки: «Bone-riddled ground». Вираз є епітетом і характеризує місце, де захоронена пара, чи поховані тільки одні вони, а може після воєн тут полягли і солдати. Кожне нове покоління відрізняється зовнішнім виглядом, одягом, переконаннями та поглядами, а пара залишається такою ж. І знову ж таки третя за рахунком строфа, де концепт «кохання» зображується крізь простір часу за допомогою паузи (паузи в реченні часто використовуються для більш гарного звучання віршованої форми та для виділення відрізаних віршорозділом відрізків фрази), щоб показати хід часу — кожна пауза — це ціле століття: «Persisted, linked, through lengths and breadths / Of time».

Ефект від шостої строфи починається з фрази «endless altered people», до концепту «кохання» ця фраза аж ніяк не відноситься, але задає сенс всього абзацу. Люди протягом тривалого періоду відвідують собор. Вони зачитують історію монумента, проте не дивляться в глиб, перестали розуміти історію пари в контексті часу, в якому вони жили. Все, що залишилося від минулої епохи, — це невелика частина історії — пам'ятник двом закоханим.

Сьома строфа говорить, що час перетворив ідею скульптури в неправду, тому що пройшли століття і їх кохання могло згаснути. Свідомий момент протиставлення спостерігаємо у контексті: «to prove / Our almost-instinct almost true». Автор створює глибоке протиріччя за рахунок використання сумніву. Він піддає сумніву справжність такого сильного та непереможного почуття як кохання, в яке людям часом так хочеться вірити. І фінальний рядок є тією самою ідеєю поеми: «What will survive of us is love». Ця остання фраза є самим яскравим та відкритим прикладом вербалізації концепту «кохання». Нехай пройдуть дні, місяці, роки, століття, але те все неважливо, бо кохання існує. Якщо ж це почуття між людьми правдиве, чисте та щире, воно переживе нас усіх.

Література:

1. Booth, James, Philip Larkin, Writer, St. Martin's Press, 1992.
2. Goldfarb, Sheldon, Critical Essay on "An Arundel Tomb", in Poetry for students. Vol. 12: presenting analysis, context and criticism on commonly studied poetry, The Gale Group, 2001.
3. Larkin, Philip. The Whitsun Weddings (Faber & Faber, 1964), p. 46-52.
4. Martz, Louis L., "New Books in Review," in The Yale Review, June 1965, pp. 605–608.

**LEXICAL-SEMANTIC MEANS OF VERBALIZATION OF CONCEPT “TIME” IN
PHILIP LARKIN’S POEM “TO THE SEA”**

Bloshko Viktoriia

instructor

English Philology Department

Faculty of Ukrainian and Foreign Philology and the Arts

Oles Honchar Dnipro National University

Dnipro, Ukraine

**ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ЗАСОБИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ «ЧАС» В
ТВОРІ ФІЛІПА ЛАРКІНА «TO THE SEA»**

Блошко Вікторія Юрївна

викладач

кафедра англійської філології

факультет української й іноземної філології та мистецтвознавства

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

м. Дніпро, Україна

Annotation. The research aims at the analysis of lexical-semantic means of verbalization of concept “time” in Philip Larkin’s poem “to The Sea”.

Key Words: Concept, lexical-semantic means, Larkin.

Анотація. В дослідженні зроблено спробу проаналізувати лексико-семантичні засоби вербалізації концепту «час» в творі англійського поета Філіпа Ларкіна “To The Sea”.

Ключові слова: Концепт, лексико-семантичні засоби, Ларкін.

Філіп Ларкін — незвичайний поет. Донедавна невідомий основному загалу, сьогодні він займає все більше і більше місця в нашому художньому всесвіті. Він одночасно став прикладом типового англійського поета, одного з останніх, хто дотримувався форми класичного вірша, класичних англійських рим, розміру, але при цьому він є і сучасним [1, с. 60]. Це голос ХХ-ХХІ століття, це реалії нашого світу, це наше життя. Ларкін був інтелектуалом, все життя працював в бібліотеках, зіставляв антології англійської поезії, писав про джаз [4].

В дитинстві Філіпа Ларкіна сімейні свята завжди проводилися на березі моря, де родина проводила весь день на пляжі. Майбутньому поетові завжди здавалося, що у цей час вони ніби опинялися в іншому місці, де час був призупинений.

Вірш “To The Sea” відображає всю атмосферу пляжу, все що там відбувається. Читач може побачити та відчути все, нібито він там знаходиться. Але цей твір не просто занурює нас у пляжне середовище, а й має на меті більш вагомні наміри.

В цій поемі Ларкін порівнює свої дитячі спогади із сьогоднішнім, створюючи відчуття ностальгії та смутку, і в розкритті ідеї поеми чітко проявляється концепт “час”, який ми і розглянемо в подальшому аналізі твору “To The Sea”.

Твір складається з чотирьох строф, кожна з яких — з десяти рядків. Цим самим автор показує нам, що хоч сам пляж погіршився, та ритм хвиль залишається постійним. Також Ларкін використовує поетичну техніку “перенос” (неспівпадання смислової і ритмічної пауз), яка допомагає строфам переходити від однієї до другої, відтворюючи потік океану.

Вже з першого рядка: “To step over the low wall...” автор використовує інфінітив, який не використовував ніколи раніше, і в цьому полягає його стратегічний хід: щоб читач швидко звик до такої форми, щоб почувався її частиною, переживав всі події, як власні, адже достукатися до людей по-справжньому можна тільки тоді, коли вони відчують все на собі, тому що люди рідко вчаться на помилках інших.

Наступні два рядки демонструють два різні часові виміри: перейшовши через маленьку стіну, яка розділяє дорогу від бетонної брукувки, людина опиняється на пляжі:

To step over the low wall that divides
Road from concrete walk above the shore

Далі переходячи на рядок “The miniature gaiety of seashores...”, автор робить для нас відкриття, яке повертає нас у дитинство і показує втрачені шанси на щастя, постріли, які вже були зроблені, тобто тут концепт «час» повертає нас у минуле. Дуже часто люди живуть, не використовуючи свої шанси на щастя, а потім жалкують за втраченими можливостями. Недаремно Ларкін ідеалізував сцену в перших двох рядках, яка далі контрастує з занедбаністю пляжу на сьогоднішній день, і його тон, який пронизує весь твір, розкриває цинізм і постійне несхвалення змін, які відбулися з пляжем.

В наступних двох рядках:
Everything crowds under the low horizon:
Steep beach, blue water, towels, red bathing caps...

автор, описуючи, яким був пляж в минулому, не випадково використовує безполучниковий спосіб перерахування. Цим прийомом він забезпечує швидкий темп для читача, передає хвилювання дитини в цей момент. Використання такого списку створює для читача ідеальний образ, який виглядає занадто добре, щоб бути правдою. Автор перебільшує щодо зовнішнього вигляду пляжу, щоб створити більший контраст між минулим і теперішнім, і таким чином відображає, наскільки пляж змінився з плином часу.

Також недаремно автор використовує словосполучення “the low horizon” у рядку: “Everything crowds under the low horizon”. Цим автор хоче дати можливість панувати іншій частині твору, вказує на те, що “steep beach, blue water, towels, red bathing caps” не є головним вартим уваги, а вся важливість та ідейність твору ховається десь глибше. До цього цікавого прийому Ларкін прийшов через образотворче мистецтво, адже у малюванні пейзажу є одна хитрість: розміщуючи горизонт нижче, ви змушуєте домінувати верхню частину сюжету. В ідеалі, у верхній частині картини повинно бути щось вартісне, до чого хочеться долучитися.

Після зображення ідеального пляжу картина змінюється рядками: The small hushed wave's repeated fresh collapse, / Up the warm yellow sand, and further off / A white streamer stuck in the afternoon...

Тут вже знайомим нам чином раптова жорстокість мовлення відриває солодке зображення пляжу, і саме образ застряглого білого пароплаву у другій половині дня має тут ключове значення. Саме він є вісником поганого, точкою, з якої починає відображатися та зміна, яка відбулася з пляжем.

Наступний рядок: “Still going on, all of it, still going on!” і подальші рядки продовжують ідею, яку автор хотів показати тут, а саме те, що, не дивлячись на те, що пляж і так змінився в гіршу сторону, він і надалі продовжує занепадати, замість того щоб припинити робити це. Таким чином, автор хотів показати, що люди не роблять висновки, щоб врятувати становище, а продовжують руйнувати своє життя.

Рядками: To lie, eat, sleep in hearing of the surf / (Ears to transistors, that sound tame enough / Under the sky), or gently up and down... автор хоче показати, що люди залишаються байдужими до цих змін, вони просто лежать, дивляться у небо над собою, під мертвий шум прибою. Ларкін зображує людей, яким байдуже все, що не стосується безпосередньо їх. Цим він хоче показати тодішніх людей, яких не бентежить нічого, вони шукають вигоду тільки для себе, але навіть заради самих себе не хочуть піднятися і зробити щось. Можливо, вони думають, чому саме вони повинні діяти, змінювати щось, коли є люди, які можуть зробити це. Ця проблема є особливо актуальною і зараз.

Вся остання строфа якнайкраще відображає ідею цього твору, показує погіршену ситуацію і гіркоту, з якою автор говорить про нехтування сучасним поколінням та про їх нездатність справлятися зі своїми обов'язками.

Автор використав часовий прислівник “yearly”, таким чином Ларкін розвиває концепт «час» у своєму творі. Цим прислівником поет хоче показати, що люди кожного року приїжджають на пляж, але вони не роблять ніяких висновків з побаченого, а навпаки — продовжують погіршувати ситуацію.

Концепт «час» у Ларкіна дуже своєрідний: з одного боку, він писав про синтез миті і вічності, а з іншого боку, про тлінність людей і речей. Поет прагнув знайти сенс теперішнього і минулого, вмів віднайти в слові тендітну гармонію, яка миттєво виникає і розпадається під байдужістю людей [2].

Не випадково автор не тільки акцентує увагу на теперішньому стані пляжу, а й на минулому, тому що він цим відтворює ідею втраченого часу. Все, що дається людині від народження, — чисте, щире, незасмічене, а вже сама людина своїми вчинками руйнує своє життя, теперішнє і майбутнє, і навіть сама того не помічає [4], думає, що проблема в оточуючих її чинниках, тому що вона не може визнати свою помилку. Адже набагато простіше винуватити когось або щось, аніж подивитися на ситуацію тверезо і не втрачати час даремно, а змінювати своє життя на краще. Ларкін хоче достукатися до кожної людини, щоб та не марнувала час, бачила цінність в дрібницях, кохала і піклувалася про своїх близьких не тільки тому що соціум цього вимагає, а тому що вони самі щиро хочуть цього і отримують задоволення від цього.

Література:

1. Swarbrick, Andrew. *The Whitsun Weddings and The Less Deceived* by Philip Larkin: Macmillan, 1986. – p. 69-72.
2. Энциклопедический словарь английской литературы XX века / отв. ред. А.П. Саруханян ; Ин-т мировой лит. им. А.М. Горького РАН. – М.: Наука, 2005. – [Електронний ресурс]: http://classlit.ru/publ/zarubezhnaja_literatura/drugie_avtori/filip_larkin_tvorchestvo/62-1-0-125
3. Cooper, Stephen. *Philip Larkin: Subversive Writer*. Sussex Academic Press – 2004 – p.170 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nicolaitroitsky.livejournal.com/1956061.html>

GENDER VERBALIZATION IN ENGLISH ANECDOTES

Bohaienko Nataliia Viacheslavivna

student

Department of foreign philology

Faculty of social and pedagogical sciences and foreign philology

Municipal establishment "Kharkiv Humanitarian – Pedagogical Academy" of Kharkiv regional council

Kharkiv, Ukraine

Scientific adviser – Belmaz Yaroslava Mykolaivna

Doctor of pedagogical sciences,

Professor

Municipal establishment "Kharkiv Humanitarian – Pedagogical Academy" of Kharkiv regional council

Kharkiv, Ukraine

Annotation. The article deals with the issue of studying gender verbalization features in English anecdotes. The classification of English anecdotes criteria is examined.

Key words: gender verbalization, anecdote, gender issues, gender characteristic of the author-addresser.

The modern stage of the development of domestic linguistics is marked by the emergence of new disciplines, among which a worthy place takes linguoculture, the main subject of which is the

linguocultural concept. Within the framework of the linguocultural approach, the concept is defined as a unit that binds together scientific research in the realms of culture, consciousness and language, because it belongs to consciousness, it is determined by culture and is objectified in the language [1]. Problem of gender-based verbalization were dealt with by such scientists as O.A. Voronin, V.I. Koval, I.V. Kostikov and others.

Linguoculturists actively study philosophical ethno-cultural concepts on the material of philosophical and journalistic works, artistic classics, lexicographic sources, etc., that is, texts that are at the top of the text hierarchy of culture. Such concepts are based on moral and ethical, super-moral values. Concepts, the estimated component of which involves utilitarian values [1, p. 32-37], until recently, were left out of the linguists' attention. For the study of utilitarian concepts, it is advisable to refer to the lower elements of the text hierarchy, namely, to texts that summarize the everyday experience of culture carriers and function in everyday communication. It is in such texts that anecdote belongs to the precedent text, which most fully reflects the utilitarian and valuable picture of the world of ethnolinguoculture.

Anecdotes are classified on the basis of different criteria. For our study, such criteria as the gender theme and the gender characteristic of the author's addresser are important, on the basis of which we distinguish women's and men's jokes.

Women's anecdotes are centered around traditional feminine values, including beauty, youth, sincere feelings, power over men. These values are humorous rethinking. The most often ridiculed are such phenomena as the futile attempts to appear more beautiful and younger, claims of high feelings, when they are not really, men's attempts to appear to the masters of the situation, such as: "Do you like my new husband?" — "Everything will suit you very well!". In this short joke, the comic effect is achieved by the fact that the man and clothes are in the same semantic series [3].

Men's anecdotes are oriented towards a male company and, accordingly, on a circle of traditional masculine values. These are jokes on risky topics, often reduced to rude and vulgar hints. Men's anecdotes reveal the male vision of the world, it is in these anecdotes that one can come across with a stupid man and a cunning lover, with an evil and hard-headed wife, with an eternal enemy, a mother-in-law, such as: My wife can see blond hair on my coat from twenty feet, but always hits the garage door when she parks the car. This joke clearly shows the male "vision of the world" where a woman is presented by a male addresser, as jealous and with that helpless person who has trouble with him [2].

There is also a large group of anecdotes where it is impossible to establish a gender identity of the author's addressee, for example: "Talking behind the scenes": "Nine bouquets were brought today". — "Is not it enough?" — "But she paid for ten!" The humorous effect of this joke is based on the conflict of presupposition and fact: the bouquets in the theater, of course, give enthusiastic spectators to the actors for their excellent performance. It is meant that for the actor such gifts are a surprise. Here, primadonna itself organizes such a surprise, while it turns out that it was deceived. Anecdote ridicules hypocrisy as a character vice [2].

Consequently, anecdotes can be classified on the basis of different criteria, especially important criteria such as gender and gender characteristics of the author's addressee.

References:

1. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В.И. Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с.
2. Введение в гендерные исследования // Под.ред. И.В. Костиковой – М.: Изд-во Московского гос. ун-та, 2000 – 224с.
3. Емірсуінова Г.І. Відбиття статусу жінки в англійській мові / Г.І. Емірсуінова // Вісник Харківського нац. ун-ту ім.В.Н.Каразіна. – 2001. – № 537. – С.142-147.

JEFFREY CHESSER'S PARADOXES OF THE PERSON IN THE SOCIO-CULTURAL ENVIRONMENT IN THE MIDDLE AGE OF ENGLAND

Bohaienko Nataliia Viacheslavivna

student

Department of foreign philology

Faculty of social and pedagogical sciences and foreign philology

Municipal establishment "Kharkiv Humanitarian – Pedagogical Academy" of Kharkiv regional council

Kharkiv, Ukraine

Mishchenko Olga Anatoliyivna

PhD, associate professor

Municipal establishment "Kharkiv Humanitarian – Pedagogical Academy" of Kharkiv regional council

Kharkiv, Ukraine

Annotation: The article is devoted to the study of the historiographical context of the creative heritage of the outstanding figure of the English medieval culture Jeffrey Chaucer based on the materials of the American scientific periodicals. The views of these American scientists on the cultural background, the formation and specificity of Geoffrey Chaucer's creative handwriting are examined. Attention is drawn to a wide range of sociocultural aspects that determined the features of the flamboyant, subtle, typically English Chaucerian humor.

Keywords: Jeffrey Chaucer, personality, paradoxes, phenomenon of sacrifice, socio-cultural environment, humor.

In the works of modern scientists, the role of the individual in the socio-cultural discourses of different epochs is increasingly being actualized. So, for example, Robert Graibill [3], focuses on the personality of the English writer Jeffrey Chaucer, who today is known throughout the world as a writer who initiated the English classical literature. He is recognized as the founder of English realism and a new literary language that created the system of versification, on the basis of which all the national poetry will be developed in the future. Considering some aspects of Chaucer's life and creativity, Graibille believes that, at first glance, he was a man of exceptionally prosperous and happy destiny. Being a middle-class person (born in a merchant family and not receiving a systematic education), Chaucer achieved high positions as a civil servant and court diplomat, and was also a member of parliament, which was not possible for every representative even of the British elite.

However, Graibill, relying on the historical chronicles of his contemporaries and official biographies, puts forward the hypothesis that Chaucer was deeply unhappy in his family life, since his wife had never loved him and was even disloyal to him. Moreover, the facts of adultery were known to the court society, to which Chaucer himself belonged. According to Graibill, Chaucer was aware of not only the unfaithfulness of his wife, but also that everyone knew about it. Obviously, in such a situation a person could not be happy. Graibille admits that for his hypothesis there is as yet no sufficient evidence, but at the same time it can not be refuted, while the available evidence provides an opportunity to put forward such a hypothesis. If this hypothesis is correct, then, according to Graibill, these personal circumstances of Chaucer's life can fully explain that magnificent, inherent only to him, the humor that permeates all his works.

Trying to find the answer to the question of why one person becomes the author of comedies, and another, in the same socio-cultural conditions, remains a mere ordinary person, Graibille comes to the conclusion that a kind of moral trauma contributes to the ironic attitude to the life of a talented man. And humor and laughter in this case are some sort of safety valves that help the individual overcome this kind of trauma.

The fact that Jeffrey Chaucer's work has left a very significant mark in the English culture is recognized by all, but researchers disagree on the evaluation of Chaucer's personality. Speaking of Chaucer's work, Graibille does not agree with the opinions of those critics who believe that Chaucer did not correspond to his time, since in his works he did not touch upon the serious political and social problems of contemporary society such as the plague or peasant uprising. Indeed, Chaucer was the author of comedies, and, according to Greigill, his humor "was a healthy expression of a pious man in a quagmire of worldly and religious degradation.

Another American researcher — Louise O. Freidenburg, studying the phenomenon of sacrifice, also refers to the work of Jeffrey Chaucer [5]. She believes that when studying the history and culture of European militancy and the knights of faith themselves, the logic of the victim must be taken into account. All this, in the opinion of the researcher, is the basis of the story of the knight from Chaucer's "Canterbury Tales".

The world of the imaginary, which is largely inherent in chivalry and partly in the Chaucerian "Canterbury Tales," the idealism of knightly culture, its commitment to heroic sacrifice, are the opposition of war aggression to the "enjoyment of the use" of war and the horrors that have become the cornerstone of reality, contrasting with the illusory status of the knightly ideals of sacrificial liberation.

Summing up, we note that Jeffrey Chaucer had to live in the complex world of medieval London. At that time London was a place of paradoxes — churches and palaces were built to glorify the triumph of God and man. But it was also the arena of ruthless political maneuvers, bitter trade disagreements and widespread suffering caused by inhumanity, poverty and disease. In this paradoxical world, Jeffrey Chaucer became the author of comedies. Chaucer's humor, of course, was revolutionary for the alarming and cruel time of medieval England. However, for all the tragedy of the individual destiny, Chaucer's personality and creativity not only influenced the entire culture of England, but still excites the minds of scientists around the world. The study of the personality of Jeffrey Chaucer in the sociocultural context of medieval England complements the existing in literary and cultural studies of the ways and means of developing the artistic creativity of this remarkable representative of the English culture.

References:

1. Вжозек В. Историография как игра метафор: Судьбы «новой исторической науки» // Одиссей: Человек в истории. – М., 1991. – С.60-74.
2. Гуревич А.Я. Средневековье как тип культуры // Антропология культуры. Вып.1. – М., 2002. – С.46-48.
3. Robert V. Graybill. Humor and Humor and Humor and Chaucer // Essays in Medieval Studies. 1988. – №5. – P.99- 113.
4. Ann W. Astell. The Peasants' Revolt: Cock-crow in Gower and Chaucer // Essays in Medieval Studies. – 1993. – № 10. – P.53-64.
5. Louise O. Fradenburg. Sacrificial Desire in Chaucer's Knight's Tale // The Journal of Medieval and Early Modern Studies. 1997. – Vol. 27. – 1997. – P.47-75.

THE ROLE OF SLANG IN THE MODERN ENGLISH

Deineka Yuliya Vadymivna

student

the Department of Philosophy, Social and Human Sciences, Foreign Languages

Donetsk National Medical University

Lyman, Ukraine

Scientific Supervisor — lecturer Umerenkova S.V.

РОЛЬ СЛЕНГУ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Дейнека Юлія Вадимівна

студентка

кафедра філософії, соціально-гуманітарних дисциплін, іноземних мов, української та

латинської мов №1

Донецький національний медичний університет

м.Лиман, Україна

Науковий керівник – викладач Умерenkova С.В.

Актуальність. На сьогоднішній день частину словникового складу сучасної англійської мови складають «не літературні слова» чи слова «зниженого стилістичного тону». Сучасний англомовний сленг становить 10-20% словника середнього американця. Сленг міцно укорінився в сучасній англійській мові та набуває все більшого значення. Сленг розвивається та змінюється дуже швидко. Всі ці зміни відбуваються для спрощення усного мовлення та його подальшого розуміння.

Мета статті. Дослідити особливості сленгу в сучасній англійській мові, з'ясувати причини його використання та основні способи творення.

Сленг — це використання неформальних слів і виразів, які не вважають стандартом у мовленні мовця.

Сленг — це особливий варіант мовних (переважно лексичних) норм, що склався історично і в більшій чи меншій мірі відомий всім соціальним верствам. Він існує переважно в усному мовленні і генетично, і функціонально відмінний від жаргонних і професійних елементів мови. Деякі дослідники негативно ставляться до сленгу. Так англійський педагог, лексикограф та дослідник англійської мови Генрі Уотсон Фаулер мав думку, що застосування сленгу є неприйнятним, він псує та заражає все навколо : «So slang is the great corrupting matter, it is perishable, and infects what is round it». Та в даний час це поняття можна вважати неправильним, оскільки сленг широко використовують не тільки у мовленні представників різних верств, а й у художній літературі, у засобах масової інформації для спрощення передачі та сприйняття інформації.

В англійській мові є безліч способів утворення сленгових виразів та основні з них це аффіксація, словоскладання, метафоризація, усичення та складання коренів, аббревіація та запозичення іншомовних слів.

Сленгу властива емоційне забарвлення, експресивність та перенесення значення денотата. Він використовується в повсякденному житті, але не входить в стандартну лексику. Найчастіше сленг розглядають, як слова, які є порушенням стандартної мови. Сленг наскільки розширив своє значення у сучасній англійській мові, що на даний момент важко визначити які слова є сленговими, а які ні .

Яскраве емоційне забарвлення сленгу відзначається великим різноманіттям відтінків: жартівливих, іронічних, грубих та іноді вульгарних .

В залежності від сфери вживання сленг поділяють на дві групи: загальний та спеціальний. Загальний сленг — це сукупність виразів та мовних зворотів, які перебувають в загальному вжитку та залишаються за межами літературної мови, так прикладом є такі вирази: It's sweet! — Це добре!, Peace out! — До побачення!, Cool — Чудово! Клас!

Прекрасно!, Wangle — обвести когось довкола пальця? Blatant — дещо явне, очевидне. Спеціальний сленг пов'язаний з певними професійними та соціальними групами людей. Прикладом спеціального сленгу є використання спортивних сленгінізмів, таких як: the pill — забити м'яча, take it to the house — зарахувати дотик, hit below the belt — використовувати заборонені прийоми, dead heat — нічия в матчі, the beautiful game — футбол. Деякі дослідники відносять спеціальний сленг до жаргону та називають його «арго», «професійним сленгом». Однак в англійській мові «сленг» не є еквівалентом «жаргону». Будь-яка професійна група завжди містить певну кількість емоційно забарвлених слів вузького вжитку і ці слова називають «професійними жаргонізмами».

Особливого значення сленг набув серед молоді, адже в більшості вона і є його творцем. Молодіжний сленг відрізняється жвавістю, гнучкістю та використовується для невимушеного спілкування, прикладом цього можуть бути такі вирази: Shut up! – Замовкни!, Bingo! – Еврика!, Howay – Ходімо!, Hot red – Класно!, So long – Прощай! До зустрічі!, Dig – ловити кайф, scam – зубрити. Він підтверджує, що структура мови відображає соціальну багатогранність структури суспільства. Серед молоді сленг використовується не тільки для обміну інформацією, але й для вираження власного світогляду, ідей, для підкреслення власної особистості, урізноманітнення мови, посилення дружельної атмосфери тощо.

Висновок. На сьогодні сленг є невід'ємною частиною в житті англійського населення. Він є відображенням сучасного життя. Вивчення тільки стандартної лексики не дасть повного уявлення про мову і про світогляд населення, яке розмовляє англійською. Знання сленгу необхідно для успішного розуміння сучасної художньої літератури, передач на радіо чи телебаченні та спілкування з людьми, які розмовляють англійською мовою. Він швидше за літературну мову вбирає нові тенденції, ідеї та новини навколишнього світу. Практично кожна група людей, яких об'єднує спільний інтерес, мають свої сленгізми, які притаманні тільки цій групі. Сленг є одним із джерел поповнення лексичного складу мови та одним з елементів культури суспільства. Сучасний англійський сленг дає можливість створити неформальну атмосферу у спілкуванні, стилістично забарвлює, урізноманітнює та полегшує мову.

Література:

1. Антрушина, Г.Б. Лексикология английского языка : учебник для бакалавров / Г.Б. Антрушина, О.В. Афанасьева, Н.Н. Морозова — 8-е изд., перераб. и доп. — М. : Издательство Юрайт, 2013. — 287 с. — Серия : Бакалавр. Базовый курс.
2. Вилюман В.Г. О способах образования слов сленга в современном английском языке / В.Г. Вилюман — Л. : ЛТПИ, 1955. — 157 с.
3. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/nestandartnaya-leksika-angliyskogo-yazyka>
4. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://old.lingua.lnu.edu.ua/Visnyk/visnyk/Visnyk21/articles/4Нlushchuk.pdf>
5. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.englishdom.com/blog/sleng-ole-ole-ole-ole-sportivnyj-sleng/>

**THE INFLUENCE OF ENGLISH LANGUAGE ON INTERNATIONAL
ECOMOMIC DEVELOPMENT**

Diliaieva Yeliena Ihorivna

Student

Department of Finance and Credit

Faculty of Management and Law

Cherkasy Educational and Scientific Institute of the State Higher Educational Institution

“Banking University”

Cherkasy, Ukraine

Scientific Supervisor – L.I. Chabak,

Senior Lecturer of Law, Social Sciences and Humanities Department

ВПЛИВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ

Діляєва Єлена Ігорівна

студентка

кафедра фінансів та кредиту

факультет управління та права

Черкаський навчально-науковий інститут ДВНЗ “Університет банківської справи”

м. Черкаси, Україна

Науковий керівник – Чабак Л.І.,

старший викладач кафедри права і соціально-гуманітарних дисциплін

Summary. The paper examines the peculiarities of influence of the English language on the development of international economy and justifies the need for a modern specialist to have good command of business English.

Key words: international economy, financial market, insurance, foreign economic relations.

Анотація. В роботі розглядаються особливості впливу англійської мови на розвиток міжнародної економіки та обґрунтовується необхідність володіння сучасним фахівцем діловою англійською мовою.

Ключові слова: міжнародна економіка, фінансовий ринок, страхування, зовнішньоекономічні зв'язки.

Сучасний стан розвитку зовнішньоекономічних зв'язків потребує не тільки бездоганного вивчення економічних дисциплін майбутнім економістом, а й знання ним ділової англійської мови для подальшої ефективної співпраці з іноземними партнерами. Вільне володіння англійською мовою дозволяє суб'єктам господарювання долати перешкоди, пов'язані з проведенням фінансових операцій з клієнтами в географічно віддалених регіонах, і тим самим істотно розширювати межі ведення бізнесу.

Актуальність даної проблеми полягає у гострій потребі в проведенні дослідження форматів впливу англійської мови на господарську діяльність суб'єктів господарювання та розвиток міжнародної економіки в цілому.

Ділова англійська мова — це набір спеціалізованих економічних термінів та лексики, якими користуються фахівці або люди, оочі поспілкуватися на економічну тематику. Розвиток міжнародної економіки тісно пов'язаний з англійською мовою, адже, саме в англомовних країнах світу, почався розвиток економіки як науки. Тому не дивно, що багато слів в нашій українській мові не перекладаються з англійської і є однаковими. Наприклад, це такі слова як:

agent — агент;

audit — аудит;

balance — баланс;

bank — банк та ін. [2, ст. 253].

Перші підручники з економіки видавалися саме англійською мовою. Найвідоміші економісти — це англійці та американці. Наприклад: Генрі Картер Адамс — один з перших економістів США, які досліджували взаємодію приватного сектора економіки і держави в роки становлення монополістичного капіталізму, Стівен Кові — американський спеціаліст з питань управління, «life management», викладач і консультант по організаційному управлінні, Самуельсон Пол Ентоні — лауреат Нобелівської премії з економіки (1970) «за наукову роботу, що розвинула статичну і динамічну економічну теорію і зробила внесок в підвищення загального рівня аналізу в області економічної науки», Фішер Філіп — один з найвидатніших американських фондових інвесторів, більш відомий як автор книги «Звичайні акції і незвичайні доходи». Внесок таких економістів у розвиток економіки як науки є однією з основних причин швидкого її зростання [1].

Не дивлячись на те, що економіку ділять на різні сфери: фінансову, бухгалтерську, інвестиційну, страхову та інші, кожна з цих сфер, незалежно від держави, використовує саме англійську мову у своїй діяльності (при веденні переговорів чи листувань). Це дає впевненість у тому, що кожен із партнерів зрозуміє один одного і досягне продуктивних результатів своєї співпраці.

Вивчення ділової англійської мови у сфері фінансів поділяється на розділи і теми. Такими темами можуть бути: структура і менеджмент банківської діяльності, фінансові ринки, фінансові інструменти, ризик-менеджмент, зовнішньоекономічна діяльність, цінні папери, аудит, правове забезпечення економічної діяльності та багато інших.

Що стосується інвестиційної сфери, то перша фондова біржа виникла саме в англійській країні — Лондоні (Великобританія) у 1773 році. Словник біржових слів, яким користуються інвестори усього світу є суто англійським.

Варто зазначити, що англійська мова є важливою і для розвитку такої сфери як маркетинг. Саме слово «marketing» було запозичене з англійської без змін. Сфери маркетингу і реклами розвиваються пліч-о-пліч з англійською мовою. Просування товарів і послуг від виробників до споживачів тісно пов'язано з англійською мовою. Адже саме величезна кількість потенційних платоспроможних покупців живуть в розвинених країнах. А це країни Європи, США, Англія, Канада, Австралія [3, ст. 171].

На сьогоднішній день існує дуже відома школа бізнесу і фінансів у Лондоні. Вона проводить дві найпотужніші програми MBA і Lincoln MBA. Основу курсу MBA (Master of Business Administration) складають знання в області менеджменту, фінансів, бухгалтерського обліку, маркетингу, управління персоналом, управління діяльністю компанії. MBA — це визнана у всьому світі, тричі акредитована програма світового класу, яку Лондонська Школа Бізнесу та Фінансів проводить спільно зі своїм академічним партнером — Гренобльському Вищою Школою Бізнесу (Grenoble Graduate School of Business). Програма входить до рейтингу Топ-100 кращих світових програм MBA.

З огляду на всі вище вказані фактори і наведені аргументи, можна зробити висновок, що саме англійська мова сприяє розвитку міжнародної економіки та створенню ділових партнерських взаємозв'язків. Найближчим часом ця тенденція буде тільки зростати. Мовні кордони залишаться в минулому. Англійська буде основною мовою, якою спілкуватимуться економісти, фінансисти, страховальники, інвестори, бізнесмени, банкіри з різних країн, незалежно від їх місця розташування. Саме тому дослідження форматів впливу англійської мови на розвиток міжнародної економіки є дуже важливим для сучасної філологічної науки.

Література:

1. Богатирець В.В.: Англійська мова як інструмент розвитку комунікативного простору України : [Електронний ресурс] / Валентина Вікторівна Богатирець. – Режим доступу : <http://buk-visnyk.cv.ua/naukova-dumka/650/>
2. Козак Ю.Г. Міжнародна економіка / Ю.Г. Козак — К.: Центр учбової літератури, 2009. – 560 с.

3. Міжнародні економічні відносини: навч. посібник / За ред. Ю.Г. Козака, М.А. Зайця. — Одеса: «ТОВ.ПЛУТОН», 2016. — 352 с.

BORROWINGS IN ENGLISH FROM THE CELTIC GROUP

Dmytryk Alina Yuriivna

Student

Department of Foreign Languages

Department of Social-Pedagogical Sciences and Foreign Philology

Communal Establishment

"Kharkivian Humanitarian Pedagogical Academy"

Kharkiv city, Ukraine

Belmaz Yaroslava Mykolaivna

Doctor of Pedagogic Sciences, Professor

Head of the Department of Foreign Languages

Communal Establishment "Kharkivian Humanitarian Pedagogical Academy"

Kharkiv city, Ukraine

This article deals with the problem of borrowings in English as a special layer of lexis. In the article the main aspects of borrowings are discussed, and their role in modern English is defined. The author identified the nature of borrowings from the languages of the Celtic group in the formation of modern English.

Keywords: borrowings, Old English, Celtic group, language, modern English.

The Gaelic language and its closest relatives — Breton and Welsh — are among the oldest languages in Europe and belong to the Celtic group of languages [3, p. 7].

The relevance of this work is due to the fact that foreign words occupy most of the language, and the borrowing process is continuous. English is considered to be one of the richest languages in the world, including an uncountable number of foreign words. Increasingly, questions are raised about linguistic borrowings, which in the future will affect different areas of activity. English has been replenished for many centuries, and continues to develop. It includes a large number of words from nowadays dead languages, such as, for example, Latin, Gallic, Gothic, etc. However, it also includes quite a large number of modern borrowings, coming from other languages: Italian, Spanish, French and Russian.

The issue of borrowing was studied by many linguists, such as: L.P. Krysin V.Yu Rozentsveig, L.V Shcherba. In their works culture and history of the countries were studied, from the languages of which borrowings came into English.

The purpose of this article is to identify the nature of borrowings from the languages of the Celtic group in the formation of modern English.

In the VI-VII century Anglo-Saxon culture and English language appeared in Britain. Germanic tribes — Angles, Saxons and Utes, met with the ancestral population of these islands — with the Celtic tribes, which, though appeared around 600 BC [6] were forced to move to Ireland, northern Scotland, and to the western regions (Wales and Cornwall) [4, p. 8]. Previously it was believed that, because of the low cultural and economic level of the Celts, the influence of their languages on the Old English was negligible. However, this point of view is refuted by the linguist John McWarter.

Previously, there was an opinion that if there was a borrowing, then lean, and only lexical nature: mostly geographical names [7]. McWhrought argues that instead of words taken from the Celtic language, we need to look at the system of pronunciation of sounds, and especially on grammatical structures [7]. He explains this omission, by the fact that the borrowing was

"subconscious" [7], so the grammar was borrowed in part and sketchily. For example, the use of the auxiliary verb *do* in interrogative and negative sentences is not typical for the language of the Germanic group, which is English. And just Cornish has an auxiliary verb, similar to *do*. Also, the structure of the possessive case *The queen cut off [the king's head]* is characteristic of the Celtic languages, the characteristic structure for the Germanic languages. *The queen cut off [to the king] [the head]* that does not occur in English. Also the use of reflexive pronouns is borrowed.

The pronunciation of some sounds was taken from Celtic languages, for example the appearance of diphthongs and fricative /v/.

Syntactic calque from Celtic languages is by its origin a system of Continuous times, absent in other Germanic languages.

Early lexical borrowings are presented by such words as: *bard* - bard, singer, poet; *bin-bag*, basket (for wine, grain); *brat-child*, shooting; *brock-badger*; *down-hill*; *dun* is a grayish-brown [2].

The same, the earliest period of borrowings from the Celtic languages, also includes Latin words borrowed by Celtic tribes from the Latin language during the Roman conquest of the British by the Romans of the British Isles. However, since these words came to English from the Celtic languages, naturally, they are considered as Celtic borrowings. These are such words as: *bannock*-a fresh flat cake; *cross-cross*; *pillion*- saddle pad; *plaid-plaid* [2], *candle-candle* [5].

Basically, Celtic borrowings in English are presented by geographic names, for example: *Aberdeen*, *Ben Lomond*, *Dunbar*, *Kildare*, *Dunstable*, *Billigshurt*, *Cornwall*, *Carlisle*, *Avon*, *Devon*, *Dover*, *London*, *Usk* — these words are full Celtic borrowings. The first syllable of some toponyms is Celtic: *Lichfield*, *Worcester*, *Gloucester*, *Exeter*, *Winchester*, *Salisbury* [5].

Among recent borrowings, one can mention: a *coracle* is a fishing boat woven from a willow and covered with leather; *cromlech-cromlech* (Celtic construction of the Bronze Age); *eisteddfod* — a collection of Welsh bards; *flanel-flannel*; *flummery* is a dish made from wheat or oats, as well as any sweet dish made from flour, eggs and sugar [2]. All these words are borrowed in English from the Welsh language, which belongs to the Celtic group. Except for the last two words, they are all sort of rarities, that is, rarely used words.

Some words came from Scottish to English: *the clan*, *the clan* (in Scotland); *claymore* — the ancient sword of the Scottish Highlanders; *srag-rock*, cliff; *glen*-a narrow valley; *loch*-a lake, a narrow sea bay; *veel* — the name of fast Scottish dance; *slogan-slogan*, appeal; *tartan-checked* woolen fabric [1].

Also there is a group of words borrowed from the Irish: *banshee-spirit*, whose groans presaged death; *bog-bog*, bog; *galore-in* abundance; *shamrock-shamrock*; *shillelagh-baton*; *spalpen* is a loafer; *tory-tory*, conservative [2].

Many Gaelic proper names have correspondences in English: *Ailean* / Alan, *Domhnall* / Donald, *Iain* / John, etc. A typical Gaelic surname begins with the word *Mac* ("son"), for example, *MacGill Eathain* (literally "son Lina"). There are also "female" forms beginning with the word "nic" ("daughter"): *Caitriona Nic a 'Phi* (literally "Katrina, daughter of Phil") [2].

There are a lot of borrowings from Latin, Greek (especially in the religious sphere), French and English Scottish. As in other Indo-European languages, the neologisms used to denote modern concepts usually consist of Latin and Greek roots, but are written according to the rules of Gaelic orthography, for example, *tebhisean* ("television"), *coimpiutar* ("computer"). However, many words, now Anglicisms, are borrowed in the traditional writing: *whiskey*, *slogan*, *trousers*, although *whiskey*, according to John McWower, is the contrary, the Celtic word *uisge-beatha* is the "water of life" [7].

Thus, the claim of minor borrowings from the Celtic group languages, dealing only with the emergence of new words and geographical names, turned out to be wrong. The influence of the Gaelic language on English was more extensive, which was reflected not only in lexical, but also in grammatical and syntactic borrowings.

References:

1. Гэльский язык (шотландский). [Электронный ресурс] — Режим доступа. — URL: <http://transeurope.ru/bez-rubriki/gaelskiy-yazyik-shotlandskiy.html>(8.01.2013)
2. Заимствования в английском языке из иностранных языков. [Электронный ресурс] — Режим доступа. — URL: <http://www.lingvotech.com/zaimstvovaniya>(8.01.2013)
3. Иванов И.П. История английского языка / И.П. Иванов, Л.П. Чахоян. — Москва : высшая школа, 1979. — 248 с.
4. Кертман Л.Е. География, история и культура Англии / Л.Е. Кертман. — Москва : Высшая школа, 1979. — 346 с.
5. Celtic Inhabitants of Britain. [Электронный ресурс] — Режим доступа. — URL: http://web.cn.edu/kwheeler/hist_celts.html(11.01.2013)
6. Claire Lovis. Celtic Influence on the English Language. [Электронный ресурс] — Режим доступа. — URL: <http://homes.chass.utoronto.ca/~cpercycourses/6361Lovis.htm>(11.01.2013)
7. Did the Celts "bastardize" English? [Электронный ресурс] — Режим доступа. — URL: <http://languagesoftheworld.info/historical-linguistics/did-the-celts-bastardize-english.html>(11.01.2013)

FREQUENT REPETITIVE PHRASES IN TRIVIAL NAMES OF MEDICAL PRODUCTS

Grinenko Polina Oleksandrivna

student

Department of Philosophy, Social and Humanitarian disciplines,

foreign languages,

Ukrainian and Latin languages

Donetsk National Medical University

Kramatorsk, Ukraine

Scientific supervisor - lecturer Samoilenko O.V.

ЧАСТОТНІ ВІДРІЗКИ У ТРИВІАЛЬНИХ НАЙМЕНУВАННЯХ ЛІКАРСЬКИХ ПРЕПАРАТІВ

Гріненко Поліна Олександрівна

студентка

Кафедра філософії, соціально-гуманітарних дисциплін,

іноземних мов,

української та латинської мови

Донецький національний медичний університет

м. Краматорськ, Україна

Науковий керівник – викладач Самойленко О.В.

The article is devoted to the peculiarities of nomination of the pharmacological medicines, the principles and regularities of giving names to medical products are analyzed and the semantic value of the frequent repetitive phrases of the most common drugs is analyzed.

Key words: drugs, trivial names, term-elements, frequent repetitive phrases.

Статтю присвячено особливостям найменування фармакологічних засобів, проаналізовано принципи та закономірності утворення назв лікарських засобів та розібрано семантичне значення частотних відрізків найпоширеніших ліків.

Ключові слова: лікарські препарати, тривіальні назви, терміноелементи, частотні відрізки.

Основною складовою частиною тривіальних назв лікарських препаратів є частотні відрізки. Вони вказують на терапевтичну та фармакологічну дію, відношення до певного органу, хімічний склад препарату. Вміння орієнтуватися за частотними відрізками істотно вдосконалив рівень усвідомлення термінів, саме тому метою нашої роботи стало розглянути способи утворення тривіальних назв фармакологічних препаратів та розібрати семантичне значення частотних відрізків лікарських препаратів.

Аналіз джерел та фактичного матеріалу показав, що частотні відрізки це словотвірні елементи, які стійко зберігають своє семантичне значення та регулярно вживаються в назвах лікарських засобів. Вирізняють афіксальні частотні відрізки та кореневі.

Афіксальні терміноелементи поділяються на префікси та суфікси. Префікси стоять перед коренем та відображають лексичне значення. Наприклад, *contra-* проти *Contraceptinum* (conception запліднення); *supra-* понад *Supradyn* (*dynamis* сила) — мультівітамінний комплекс з мікроелементами; *ultra-* понад *Ultrasain* — сильне знеболюючий засіб зі швидкою дією та кращим перенесенням; *an-* заперечення: *Analginum* (*algia* біль). Але можуть застосовуватись для кількісного позначення, наприклад, *unde-* одинадцять *Undevitum*. Суфікси у складі тривіальних назв вживаються для завершення та надання вигляду терміну: наприклад, *-ol-* у назвах спиртів, фенолів *Pyrobotol*, *Oestradiolum*. Деякі суфікси мають зв'язок з фармацевтичною групою. Наприклад, *-al-* заспокійлива та снотворна дія: *Phenobarbitalum*, *Rameval*, *Bromisoval*; *-in-* вказує на рослинне або тваринне походження ліків: *Atropinum* від *Atropabelladonna* красавка; *Paraverinum* від *Paraver* мак; *Ephedrinum* від *Ephedraequisetina* хвойник; *Adrenalinum* від *glandulae adrenales* (надниркова залоза).

Кореневі частотні відрізки в складних словах несуть семантичне значення. Вони поділяються на початкові та кінцеві. Початкові терміноелементи містять основну інформацію про склад або дію ліків, слугують основою для утворення нових термінів. Кінцеві терміноелементи полісемантичні, оскільки вони є класифікуючими, та можуть позначати клас патологічних явищ, хірургічних операцій, діагностичних прийомів. Кореневі частотні відрізки можуть по-різному комбінуватися з іншими морфемами, щоб назва кожного препарату була індивідуальною, але при цьому дозволяла визначити приналежність до тієї чи іншої фармацевтичної групи. Наприклад, *Apilac* містить суху речовину маточного молочка бджіл (*apis* пчела; *lac* молоко); *Pancreatinum* порошок з підшлункової залози худоби (*pancreas*, *ātis* — підшлункова залоза); *Penicillinum* від *Penicillium* — назва штампа цвільних грибів; *Cephalosporinum* від *Cephalosporinum acremonium* — назва гриба; *Azythromycinum* антибіотик групи стрептоміцину; *Ampicillinum* антибіотик групи пеніциліну; *Spasmolytinum* (*lysis*— знищення).

Тривіальні назви лікарських засобів, утворені на основі декількох частотних відрізків, не мають цілісного значення, і на національні мови не перекладаються. Лікарські засоби, що містять в своєму складі два або більше фармацевтичних інгредієнта, отримують умовну торговельну назву. Зазвичай, така назва є довільною комбінацією, яка складена з відрізків, виділених з назв усіх або деяких інгредієнтів. Наприклад, назва *Pyrcophenum* утворено з складів, виділених з назв інгредієнтів, що входять у склад певних ліків: *Amidopyrinum*, *Coffeinum*, *Phenacetinum*; назва *Asparkam* - відповідно з *Kalijasparaginas*, *Magniasparaginas*.

Іноді в назвах медикаментів немає фармакологічного сенсу. В основу назв покладені непрямі асоціації. Наприклад, ферментний препарат для поліпшення травлення «Festal», в основі його назви полягає латинське слово *festum* – святкування, тобто ліки потрібно прийняти до або після якоїсь вечірки з великою кількістю їжі. У назві антибіотика *Nystatinum* вказується місце, де він вперше був отриманий - *New York State* - штат Нью-Йорк.

Стати гарним спеціалістом неможливо без оволодіння професійною мовою обраної спеціальності. Сучасний спектр ліків досяг більш як 200 000 найменувань. Знання основних правил утворення назв лікарських засобів необхідно, щоб компетентно вирішувати питання щодо застосування та призначення ліків при здійсненні лікувально-профілактичних заходів.

Література:

1. Латинська мова. / Д.К. Кондратьев [и др.]; под общ. ред. Д.К. Кондратьева – 2-е изд. – Гродно : ГрГМУ, 2009. – 416 с.
2. Чернявський М.Н. Латинська мова та основи медичної термінології. –М.,; Медицина, 2002. – С.75-81.

**UKRAINIAN LANGUAGE IN THE CONTEXT OF INTERCULTURAL
COMMUNICATION**

Tetiana Kovalenko

*specialist of the highest category, teacher
Municipal Higher Educational Institution
of Dnipropetrovsk Regional Council
'Zhovti Vody Pedagogical College'*

УКРАЇНСЬКА МОВА В КОНТЕКСТІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Коваленко Тетяна Віталіївна

*спеціаліст вищої категорії, викладач
комунальний вищий навчальний заклад
«Жовтоводський педагогічний коледж»
Дніпропетровської обласної ради*

The paper analyses the role and functions of the Ukrainian language in the intercultural communication of the modern world.

Key words: intercultural communication, dialogue of cultures, linguistic interaction.

У статті проаналізовано роль та функції української мови у міжкультурній комунікації сучасного світу.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, діалог культур, мовна взаємодія.

Сучасний світ пронизаний інтеграційними процесами. Однак, незважаючи на протиріччя і конфлікти, він характеризується цілісністю та взаємозв'язками, відкритістю до діалогу й прозорістю у розгортанні внутрішніх і зовнішніх процесів, толерантністю у сприйнятті інших народів і культур та діалогічним способом життя.

Проте, у контексті комунікації, міжкультурного діалогу розмаїття мов не лише не виключає, але й потребує зміцнення духу і простору функціонування рідної мови. Вивчаючи рідну мову людина одночасно засвоює категорії, якими користується її народ і її культура.

У центрі уваги міжкультурної комунікації завжди перебуває мова, в якій віддзеркалюються ключові особливості людської особистості та всієї національно-культурної спільноти.

Завдяки мові здійснюється формування людини як особистості, а через оволодіння розмаїттям мов — сприйняття нею інших як собі рівних особистостей. Мова, таким чином, об'єднує людей, а разом з ними — об'єднує народи, допомагаючи їм розпізнати себе як однакових і одночасно як індивідуальних, особливих. Таїнство людинотворчої й об'єднальної функції мови полягає в тому, що її лексичний склад містить у собі загальне — своєрідне відлуння «духу людства», а також особливе — відлуння «духу народу», мовою якого вона є. Єдність двох субстанцій якраз і створює ту унікальну можливість ідентифікації себе з людством і одночасно із своїм власним народом, можливість розуміння іншого народу як рівнозначного представника людства, налагодження діалогу, а вслід за ним — взаємодії,

співробітництва. Світовий досвід засвідчує, що в основі духовного єднання людей у певну спільноту лежить насамперед мова [2, с. 108]

У зв'язку з глобалізаційними процесами сучасного світу, з розширенням сфери спілкування між народами виникає потреба в налагодженні міжнародних контактів, що передбачає не тільки долання мовного бар'єру, але і формування готовності до міжнародного діалогу, розуміння культурної самобутності інших людей, визнання правомірності іншого бачення реальності і оволодіння новою концептуальною картиною світу, що уможливорює розуміння соціальної дійсності й культури. Зрозуміло, що в міжнаціональній комунікації діють загальні закони спілкування.

Звернення до міжкультурної комунікації як доміантної реалії сучасного світу є актуальною проблемою сьогодення і потребує з'ясування низки питань, пов'язаних із загальними теоретичними аспектами, а саме через розкриття змісту міжкультурної комунікації у контексті діалогу культур.

Міжнародна комунікація — це обмін інформацією між людьми з різних національних, регіональних культур.

Міжнародна комунікація — це взаємодія культур, за якої вони вступають у діалог, де відбувається їх актуалізація, внаслідок чого виявляється загальнолюдське і специфічне кожної культури як системи.

Міжкультурна комунікація може розглядатися у різних аспектах:

- за певних умов може ототожнюватися зі змістом поняття «діалог культур» як чинник соціальної комунікації:

- може бути соціокультурним механізмом стабілізації культурної комунікації, орієнтованої на активізацію інтегрованих процесів духовного і матеріального життя суспільства [1].

Міжкультурна комунікація — це галузь соціальної реальності, змістом якої є процес взаємодії культур. Вона має багатоаспектний характер, що розкриває її інтегративну природу, і базується на інтеграції трьох найважливіших складових: мови, що відображає культуру народу, культуру, що передає особливості суспільно-історичних умов, особистості, яка формується у ході освітньої соціальної діяльності.

Отже, інтеграційні процеси, які пронизують сучасний світ, створюють об'єктивні передумови для поглиблення контактів між народами, розширення горизонтів співробітництва, а відповідно їй вимагають створення адекватних механізмів для діалогу культур, поглибленого розуміння народами одне одного, толерантного сприйняття відмінностей, подолання суперечностей

Література:

1. Козак А. Міжкультурна комунікація в контексті діалогу культур [Електронний ресурс] / А. Козак // Наукові записки. — Серія: філологічні науки. — Вип. 118. — Луцьк. — С. 106-109. — Режим доступу: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/3429/3/kozak.pdf>
2. Скубашевська Т. Розвиток мовних стратегій та їх роль у зміцненні міжкультурного діалогу // Мультиверсум. Філософський альманах. Випуск 42. — Київ. — С. 108-116

MENTAL CARD AS AN UNIVERSAL MEANS OF ECONOMY TIME

Kuzmenko Alina Viktorovna

Student

Faculty of Management and Law

Cherkasy Educational and Scientific Institute of the Banking University

Cherkasy, Ukraine

Scientific supervisor - Candidate of Philology, associate professor Maistrenko S.V

МЕНТАЛЬНА КАРТА ЯК УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЗАСІБ ЕКОНОМІЇ ЧАСУ

Кузьменко Аліна Вікторівна

студентка

Черкаський навчально-науковий інститут

ДВНЗ «Університет банківської справи»

м. Черкаси, Україна

Науковий керівник – к.філол.н Майстренко С.В.

Annotation: the article investigates the importance and role of the mental map as a universal means of saving time.

Key words: economy, mental map, intelligence map, thinking, perception.

Анотація: у статті досліджується значення та роль ментальної карти як універсального засобу економії часу

Ключові слова: час, ментальна карта, інтелект-карта, розумова карта, мислення, сприйняття.

Тривалий час перед людством постає проблема економії та планування часу, оскільки цей ресурс є дуже обмеженим та швидкоплинним. Проте, не можна говорити, що це взагалі неможливо. Одним з сучасних засобів планування та економії часу є ментальні карти, які набули великої популярності в світі саме нині.

Використання ментальних карт як засобу економії часу є об'єктом численних наукових досліджень. Зокрема, це роботи таких видатних науковців як: Т. Бьюзен, І. Кіндрат, Х. Мюллер, Д. Замятін, В. Машкіна та ін.

Метою нашого дослідження є аналіз використання ментальних карт як інноваційного засобу економії часу.

Автором техніки ментальних карт є британський психолог Тоні Бьюзен. На його думку, ментальні карти є досить результативним методом економії часу. Ментальна карта (розумова карта, карта розуму, інтелект-карта) — це спосіб зображення загального системного мислення за допомогою схем. Ментальна карта є своєрідним інструментом для розв'язання ряду проблем: планування часу, запам'ятовування великого обсягу інформації, самоаналізу. Величезною перевагою саме цього методу є те, що ми не лише групуємо велику кількість інформації, але й при цьому вивчаємо її, чим заощаджуємо свій час. Ментальні карти є кращими для сприйняття, ніж тексти, таблиці та діаграми. Саме під час перегляду ментальних карт у людини задіяні обидві півкулі мозку. Таким чином відбувається не лише процес осмислення, вивчення, тобто розумової діяльності, а й процеси візуалізації та абстрактного мислення. Детальний аналіз карти, на якій в узагальненому вигляді висвітлена вся проблема, дозволяє за короткий термін виявити як позитивні, так і негативні її сторони та можливі шляхи її вирішення. Також ментальна карта допомагає своєчасно виявити дефіцит інформації, якої не вистачає. Розумові карти можуть відкрити перед людиною альтернативні шляхи вирішення завдань [1].

Для створення ментальних карт обов'язковим є наявність чотирьох основних елементів. Першим елементом є центральний об'єкт уваги, другим — ідеї та теми, що є

похідними від головного об'єкта, третім — ключові слова, фрази, речення, пов'язані з темами та ідеями, четвертим — пояснення ключових понять. Для ефективнішого засвоєння інформації можливим є використання картинок, малюнків, що мають певні асоціації з кожним словом. Існує досить багато інструментів, за допомогою яких можна створювати ментальні карти. Основні з них — MindMap, Mapul, Mindomo, Mapmy, Bubbl.us та SpiderScribe.

Обсяг часу, який можна заощадити з допомогою інтелект-карти є досить великим та значним. За даними науковців, створюючи ментальну карту, яка стосується певної теми, проблеми чи завдання, економія часу складає від 55% до 95%. При складанні карти після прочитання певного тексту, який треба запам'ятати, цей показник сягає 90%. При вивченні конспекту у вигляді розумової карти економія часу коливається в межах 90-97%. Ментальні карти також застосовують при процесі мозкового штурму — що дає можливість заощадити близько 93% часу. Інтелект-карти досить ефективно використовуються і для проведення ділових зустрічей та переговорів, у цьому випадку показник економії часу дорівнює 75%. За допомогою карт можна легко та швидко зважити всі «за» і «проти» при прийнятті важливих рішень та заощадити 50% часу. Під час підготовки до іспиту, при застосуванні ментальної карти, рівень заощадження часу складає майже 70%. Використання інтелект-карти при розробці надскладних проектів економія часу складає близько 55%. [2].

Створюючи ментальну карту, людина постійно здобуває знання, відкриває нові горизонти для реалізації свої цілей, особа стає інтелектуально активнішою та розвиває навички швидкого запам'ятовування інформації. Такі карти корисні для наукового пізнання та формування вмінь і навичок аналізу. Означена діяльність сприяє розвитку мислення, формує уміння здійснювати порівняльний аналіз, зіставляти аналітичний матеріал з практичним, дозволяє здобути навички уважного та думаючого слухача.

Отже, ментальні карти є ефективним способом економії та планування часу. Розробка такої карти потребує значних інтелектуальних зусиль, аналітичного мислення, креативного світогляду. У процесі створення ментальної карти особа отримує задоволення від власної творчості, до того ж це дозволить їй витратити менше часу, ніж на роботу зі звичайними текстами. Розумові карти допомагають віднайти або створити нові ідеї, визначити, проаналізувати та вивчити найголовніше, а не просто завчити інформацію. Вони є сучасним способом економії часу, який доволі широко застосовуються в багатьох сферах життя. Цитуючи основоположника карт Тоні Бьюзена, «вони підвищать ваш інтелектуальний рівень, внесуть в процес навчання більше радощів, задоволення та ладу» [3].

Література:

1. Бьюзен Тони. Супермышление / Т.Бьюзен, 2003. – 306 с.
2. Кіндрат І. Використання інтелектуальних карт у плануванні і організації освітнього процесу. 2015. – 156 с.
3. Мюллер Х. Составление ментальных карт: метод генерации и структурирования идей / Хорст Мюллер [пер. с нем. В.В.Мартыновой, М.М. Дремина]. – М. : Омега – Л, 2007. – 127 с.

**KNOWLEDGE OF THE BASICS OF THE TIME MANAGEMENT IS A KEY FOR
MODERN SUCCESS**

Maistrenko Svitlana Vitaliivna

Candidate of Philology Sciences

Cherkasy Educational and Scientific Institute of the Banking University

Cherkasy, Ukraine

**ЗНАННЯ ОСНОВ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ – ЗАПОРУКА УСПІХУ
СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ**

Майстренко С.В.

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри права Черкаського навчально-наукового інституту

ДВНЗ «Університет банківської справи»

м. Черкаси, Україна

This article contains the analysis of social and economic functions of time from the Time Management prospective.

Keywords: Time Management, social time, social material, economic functions.

Анотація: в статті проаналізовано соціальні властивості та економічні функції феномену часу у процесі вивчення тайм-менеджменту.

Ключові слова: тайм-менеджмент, соціальний час, соціальна матерія, економічні функції.

Однією з найважливіших компетенцій сучасного фахівця є вміння раціонально використовувати час, планувати свою діяльність та узгоджувати її з діями оточуючих для отримання бажаного результату. Майбутні економісти, юристи, менеджери повинні знати основні методи інвентаризації та аналізу власного та організаційного часу, а також принципи його планування, визначення цілей та розстановки пріоритетів для прийняття ефективних управлінських рішень. Сучасні реалії, зокрема, швидкозмінна економічна ситуація, інформаційно-пропагандистське перенасичення суспільної сфери життєдіяльності, зростаюча конкуренція на ринку праці, висувають на перший план питання керування таким ресурсом як час, що має такі властивості, означені філософами як: одновимірність, асиметричність, необоротність і спрямованість завжди від минулого до майбутнього [3].

Час як форма буття матерії, що визначає тривалість її існування, послідовність зміни станів у розвитку всіх матеріальних систем, згідно з субстанціональною концепцією є чистою тривалістю, в якій знаходяться матеріальні об'єкти. Відповідно до реляційної (відносної) концепції час є формою існування матеріальних об'єктів так само, як і простір. У свою чергу, простір виявляє співіснування об'єктів, а час визначає послідовність їх станів. До загальних властивостей часу належать: нерозривний зв'язок з матерією, а також з простором, рухом та іншими атрибутами матерії; тривалість; неперервність. Специфічними властивостями часу є конкретна тривалість та періодичність існування тіл, одночасність подій, ритм процесів, швидкість зміни станів, мінливість [2].

Поняття соціального часу як форми буття соціальної матерії є результатом формування людського суспільства, виникає у процесі взаємодії людей. Соціальний час має свої характерні ознаки: тривалість, послідовність, становлення різних сторін, явищ суспільного життя і є виразником специфічних рис певної соціальної системи. У цьому контексті актуальним є поняття цінності для сучасності часу минулого, який містить громадську практику, накопичений досвід поколінь. Ритм соціального життя лежить в основі категорії часу. На сучасному етапі суспільного розвитку він має тенденцію до прискорення, що надає особливої ваги такій властивості часу як незворотність.

Час виконує певні економічні функції, що впливають на розвиток суспільства в цілому й кожного індивіда окремо. Серед них науковці визначають такі:

Простір людського розвитку: тривалість (початок і закінчення) будь-яких процесів є основою їх організації, планування і контролю. У цьому контексті реалізуються такі властивості часу: односпрямованість, одновимірність, упорядкованість, безперервність і необоротність.

Кількісна міра різних речей: вартість товарів (продуктів або послуг) визначається відповідно до кількості витраченої на їх виробництво праці (часових витрат). Одновимірність та упорядкованість характеризують таку міру речей.

Характеристика якості проходження економічних процесів визначається такими часовими витратами: час виробництва, час обороту капіталу (період окупності інвестицій), час обороту обігових коштів. Саме завдяки обліку часу є можливим виміряти можливі витрати праці на виробництво одиниці продукції; співвідношення між продуктивними і непродуктивними витратами часу, швидкість оборотності та окупності інвестованого капіталу. При цьому використовуються властивості однорідності, одновимірності і безперервності часу.

Якісна характеристика різних товарів і послуг, що визначає їх якісні ознаки (колір, температура, функціональність тощо). Властивості необоротності й односпрямованості часу є характерними для такої оцінки.

Кількісна і якісна характеристики динаміки економічного руху (розвитку): завдяки часу є можливість оцінити тенденцію, динаміку, швидкість перебігу процесів, що в свою чергу дозволяє прогнозувати розвиток економічних процесів. Визначальним у цьому разі є властивості безперервності і необоротності часу.

Середовище ритмічності економічних процесів, зокрема на мікроекономічному рівні та на макроекономічному рівні. Його характеризують такі властивості, як безперервність і незворотність часу [1, 292–308].

Таким чином, урахування чинника часу для оцінки та прогнозування розвитку економічних процесів має надзвичайно велике значення.

Стрімкий розвиток економіки, зокрема, бізнесової діяльності, призводить до зростання навантаження на людей, особливо тих, що зайняті у сфері управління. У інформаційно насиченому світі особливо гостро відчувається нестача часу як робочого, так і вільного.

Тому, тайм-менеджмент (англ. — управління часом) — сукупність методів і способів оптимальної організації витрат часу в різних сферах професійної діяльності, ефективне планування робочого часу для досягнення цілей, знаходження тимчасових ресурсів, розстановка пріоритетів і контроль виконання запланованого. При цьому слід враховувати організаційні принципи розпорядку дня з урахуванням темпераменту та біоритмів людини; а також раціональний розподіл ресурсів для ефективної самоорганізації.

Отже, майбутній фахівець повинен знати способи підвищення власної ефективності, види, правила та помилки самоконтролю, вміти робити власний SWOT-аналіз для виявлення сильних і слабких сторін, можливостей та загроз особистості. Адекватно розподілені часові ресурси дозволяють досягти поставлених цілей, швидко та гнучко реагувати на непередбачувані перешкоди, призводять до збільшення кількості реалізованих завдань, віднайдення резервів часу для реалізації інноваційних проектів, що в свою чергу сприяє розвитку економіки країни.

Література:

1. Васильєва Т.А. Фактор часу і його вплив на економічні показники // Економіка підприємства: підручник / Т.А. Васильєва, С.В. Леонов, Л.Г. Мельник, Ю.М. Дерев'яно; За заг. ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника. — Суми: Університетська книга, 2012. — С. 292–308.
2. Подольська Є.А. Філософія: підручник / Є.А. Подольська. — К.: Інкос: Центр навчальної літератури, 2006. — 704 с.

3. Сидоренко О.П., Королюк С.С., Філяпін М.С. та ін. Філософія // О.П. Сидоренко, С.С. Королюк, М.С. Філяпін та ін.; за заг. ред. О.П. Сидоренка. – К.: Знання, 2010. – 414 с. Режим доступу: <http://westudents.com.ua/glavu/94165-52-materya-ruh-prostr-ta-chas-vlastivost.html>

ABOUT SOME ASPECTS OF MEDICAL ABBREVIATIONS

Nosata Mariya Volodymyrivna

student

Department of Philosophy, Social and Human Sciences, Foreign Languages, Ukrainian and Latin

Medical Faculty

Donetsk National Medical University

Lyman, Ukraine

Scientific Supervisor – a lecturer, Shundel T.O.

ПРО ДЕЯКІ АСПЕКТИ МЕДИЧНИХ АБРЕВІАТУР

Носата Марія Володимирівна

студентка

кафедра філософії, соціально-гуманітарних дисциплін, іноземних мов, української та латинської мови

медичний факультет

Донецький національний медичний університет

м. Лиман, Україна

Науковий керівник – викладач, Шундель Т.О.

Анотація: стаття присвячена вивченню англійських медичних абревіатур. Досліджені та проаналізовані позитивні та негативні риси медичної абревіатури.

Ключові слова: абревіатура, медицина, термінологія, медична інформація, англійська мова.

Англійська мова є однією з найбільш поширених у світі за кількістю людей, які нею розмовляють. Майже 400 мільйонів людей використовують англійську, як рідну мову, ще 300 мільйонів — мають її за другу, а також 100 мільйонів — володіють нею, як іноземною. У зв'язку з тим, що певна частина людства розмовляє (або знає) англійською мовою, тому саме англійська мова робить вагомий внесок у світову медицину. Вона виступає інструментом для прискорення порозуміння між фахівцями-медиками з різних країн, а інтенсивний зріст інформаційних джерел на іноземній мові підкреслює наступне твердження. При цьому збільшення об'єму наукової літератури на англійській мові, на сторінках якої розглядаються питання дослідження патогенезу захворювань, подані результати останніх досліджень у галузі лікування різноманітних захворювань та де у великій кількості зустрічається безліч скорочень (абревіатур), свідчить про динамічність розвитку медичної літератури.

Таким чином, актуальність теми даного дослідження обумовлена необхідністю дослідити й провести аналіз розвитку англійської медичної абревіатури, як необхідного елементу, що сприяє міжнародному спілкуванню, розумінню та обміну інформацією.

Мета статті — здійснити дослідження медичних абревіатур в англійській мові.

Виклад основного матеріалу.

Мова, а насамперед медична мова, постійно поширюється, оскільки медицина — одна з найбільш давніх областей людських пізнання, інформаційний механізм якої постійно рухається. Саме останнім часом невпинно зростає темп нашого життя й темп розвитку науки

та техніки. Все це, в свою чергу, призводить до виникнення ще більшої кількості нових понять.

Косенко А. В. зазначає, що медична термінологія — це найбільш інтенсивно прогресуюча частина словникового складу мови та пояснює цей факт стрімким розвитком сучасної медицини на міжнародному рівні [3].

Термінологія медицини поділяється на велику кількість вузьких відгалужень». Серед них відокремлюють підсистеми термінів, які настільки специфічні, що для досконалого перекладу необхідно мати відповідні знання, або залучати до роботи фахівців з медицини вузької спрямованості. Про цей факт у своїй роботі «Абревіація в системі сучасної кардіологічної термінологічної номінації» говорить Л. Запоточна [1]. Всі ці знання з їх поняттями і термінами потребують чіткого формулювання і швидкості при передачі інформації. І це не дивно, бо намір людства полягає у наступному: при мінімальних мовних затратах передати якомога більший об'єм інформації. Необхідність мовної економії, яка виникає в наслідок дефіциту вільного часу, призводить до появи абревіатур.

Питанням вивчення абревіатур займалася ціла низка таких вчених, як А. Авраменко, Д. Алексеєва, Л. Беляєва, Є. Волошина, Л. Запоточна, С. Барбашева, А. Косенко, В. Нікішина та ін.

Найбільш всього нам імпонує трактування терміну, яке подає В. Комісаров. Він зазначає, що будь-яка абревіатура (лат. *abbrevio* — скорочую) — складноскорочені слова, похідне слово, що виникає внаслідок абревіації — утворення з перших літер, або з інших частин, що входять до складу назви чи поняття. Абревіатури можуть вживатися в усній та письмовій мові [2].

Особливість абревіатури полягає в тому, що вона змінює звичайні мовні знаки й набагато скорочує об'єм тексту та прискорює комунікативний процес. Абревіатура існує й взаємодіє з іншими способами поповнення словникового запасу. До неї звертаються у таких випадках, коли цей спосіб доцільніший ніж інші.

Треба зазначити, що мова медицини специфічна та інформаційно-насичена, саме тому вона має бути чіткою й швидкою до сприйняття. На допомогу приходять саме абревіатура.

Велика кількість новоутворених медичних термінів потребує скорочення, для їх скорішого вживання й розуміння. В. Нікішина стверджує, що насамперед абревіатури «полегшують запам'ятовування довгих назв й одночасно функціонування чужих назв без потреби їх розгортання й пояснення» [4].

Ми повністю розділяємо точку зору А. Косенко, що англійська мова сфери медицини та охорони здоров'я поширюється за рахунок не тільки появи нових інструментів, процедур, діагнозів та видів терапії, а й завдяки змінам у самій класичній схемі надання медичних послуг в англійськомовних країнах. Новотвори англійської мови сфери медицини та охорони здоров'я роблять великий внесок у збагачення словникового запасу. Цьому сприяє виникнення нових захворювань, синдромів, симптомів та способів їх лікування, а також поява нових інформаційних технологій [3].

Але, як будь-яке новоутворення, медична абревіатура володіє позитивними та негативними рисами. До позитивних рис можна віднести наступні фактори:

- інтеграцію, факт який стає можливим внаслідок того, що медицина знаходиться у тісному зв'язку з іншими галузями. Наприклад, біохімія чи біологія також суттєва частина медичної термінології вийшла за межі її галузевого застосування та поширилась у багатьох сферах суспільного життя. Наприклад, слово «adaptation» у медичному сенсі — це пристосування організму до будь-яких подразників, умов середовища і т.д., а в політико-економічному аспекті — це пристосування економіки країни, або окремого підприємства, як самостійного суб'єкта;

- інтернаціоналізацію, бо цей вид спілкування доступний для більшості;

- економію часу на вивчення та передачу важливої інформації.

Тепер пропонуємо розглянути негативні риси.

Відмічаємо той факт, що функціональне існування англійської медичної аббревіатури стикається з багатьма труднощами:

– швидкі темпи росту об'єму англійської медичної аббревіатури, що не дає можливості й часу, щоб уніфікувати хоча б їх написання. Тому інколи використовуються тільки заголовні букви, інколи — малі букви, і тоді виникає плутанка із розшифровкою;

– відсутність різноманітних уніфікованих словників медичної аббревіатури, що також посилює проблему їх сприйняття та використання;

– існування одночасного функціонування декількох однакових форм різних понять, у зв'язку з цим постає проблема вибору правильного та точного тлумачення аббревіатури із декількох варіантів.

– швидкий зріст кількості омонімічних аббревіатур ускладнює ситуацію ще й тим, що деякі омоніми належать до однієї і тієї ж галузі медицини.

Наступні приклади найбільш яскраво розкривають це твердження. Так, у гематології англійські аббревіатури передають наступні номінативні одиниці: PCT — plasma clotting time (час згортання плазми) та plasmacrit test (визначення обсягу плазми у крові); PCT — plateletrit volume (об'єм тромбоцитів у цільній крові). Сфера кардіології й кардіохірургії також збагачена такими аббревіатурами: AV — aortic valve (аортральний клапан); AV — arteriovenous (артеріовенозний); AV — atrioventricular (передсердно-шлуночкова).

Таким чином, з метою запобігання виникнення медичних помилок при декодуванні аббревіатур, які виникають унаслідок проблем спілкування, розуміння та взаємодії між фахівцями та для своєчасного виявлення аббревіатур з подвійним значенням та інших небезпечних скорочень, потрібно їх класифікувати й об'єднати у словники для міжнародного використання. Це допоможе поліпшити умови професійної комунікації.

Висновки. Під час вивчення літератури, ми прийшли до висновку, що аббревіатури виникають у наслідок прискороеного темпу життя ьа інтенсивного розвитку сфер суспільства. Аббревіатури значно економлять мовні навички, оптимізують мовні повідомлення, сприяють максимальній передачі інформації та допомагають виразити у мовному знаці певну номінацію з метою узагальнення термінопоняття.

Література:

1. Запоточна Л. Аббревіація в системі сучасної кардіологічної термінологічної номінації/ Л. Запоточна [Електроний ресурс]. - Режим доступу: [file:///C:/Users/1/Downloads/90337-189948-1-PB%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/1/Downloads/90337-189948-1-PB%20(1).pdf)
2. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. – М.: Высшая школа, 1990. – 253 с
3. Косенко А. В. Основні характеристики англійської медичної термінології / А. В. Косенко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Філологія, 2015. - № 18. – Том 2. – С. 68-70. - [Електроний ресурс]. - Режим доступу: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v18/part_2/21.pdf
4. Нікішина В. Особливості перекладу аббревіатур та інших скорочень / В. Нікішина [Електроний ресурс]. - Режим доступу: http://linguistics.kspu.edu/webfm_send/1041

LINGUISTIC PECULIARITIES OF COMPUTER-MEDIATED COMMUNICATION

Philatova Yuliya Oleksandrivna

student

Department of Finance and Banking

Cherkasy Institute

State Higher Educational Institution «University of Banking»

Cherkassy, Ukraine

Scientific supervisor – Ph. D., Associate Professor Ivanova I.V.

Abstract. The study deals with the influence of the Internet on network culture and language. The author proves that the fast development of e-communication has played a considerable role in affecting the nature of the linguistic varieties. The appearance of new technological means for creating, recording or transferring language has been analyzed. The author comes to the conclusion that the Internet creates a special communicative environment.

Key words: Internet, Internet linguistics, communication, language, electronic communication, network, abbreviations.

We can observe that the change in the electronic communication may lead to new modes of communication. Electronic conversation is a new form of language that causes essential transformation in the written structure of language.

Nowadays, in the time of world communication Internet linguistics is becoming rather popular. The appearance of the Internet was the cause of the emergence of not only the global information environment, but also special imaginary worlds, online communities, network culture and language network, which is characteristic of a new segment of social reality. It leads to the rise of a new kind of language.

It is known that the electronic communication is an important linguistic means. The fast development of e-communication has played a considerable role in affecting the nature of the linguistic varieties.

The purpose of the research is to review the major areas of Internet linguistics.

The language problem and especially the use of abbreviations and acronyms in new Internet speech is a point of discussion. On the one hand, the tendency to simplify the language lives much longer than the Internet itself. So, the Internet is not the reason but the tool. But on the other hand, the Internet expands all the novelties, no matter good or bad, with lightning rapidity. And the first audience for such innovations is children and teens. So, they get this simple language much faster and easier.

One of the important forces that can help to form both written and spoken language (and also the relationship between them) is the appearance of new technological means for creating, recording, or transferring a language.

By the way, coming of the Internet has revolutionized communication in many ways; it has changed the way people communicate and created new platforms with extensive social influence. It has revolutionized communications, to the extent that it is now our preferred medium of everyday communication. Significant ways include but are not limited to SMS Text Messaging, e-mails, chatgroups, virtual worlds and the Web [1].

As we can see, the rise and fast spread of the Internet use has brought about new linguistic characteristics specific only to the Internet platform. These include, but are not limited to, an increase in the use of informal written language, inconsequence in written styles and stylistics and the use of new abbreviations in Internet chats and SMS text messaging, where constraints of technology on word count contributed to the rise of new abbreviations [3]. In addition, conclusions have revealed that students use different features of discourse such as shortening, clippings and abbreviations, unconventional spellings, replacement of word or letter, word combination and word-digits replacement. Such acronyms are primarily meant for practical reasons, for example, to reduce

the time and effort required, to communicate through these mediums apart from technological limitations. However, on the Internet relay chat acronyms help speed up a real-time typed conversation. On mobile phones they minimize the discomfort of typing with tiny keys. There are examples of common acronyms. They include hagh (have a good night), dba (doing business as), emoticons such as ;-), gr8 (great) and gj (good job), lol (a general expression of laughter), idk (I don't know), tyvm (thank you very much), etc. These acronyms either add useful elements of non-verbal communication or irritate people with their overuse.

Consequently, the language of the Internet that has arisen through user interactions in text-based chatrooms and simulated by computer worlds has led to the progress of slangs within digital communities (e.g. pwn and noob). Emoticons are further examples of how users have adapted different expressions to suit the limitations of cyberspace communication, one of which is the «loss of emotivity» [2].

The Universal Words (UWs) are appointed to represent universal conceptions but are represented in English words or in any other natural language in order to be humanly readable. They consist of a «headword» (the UW root) and a «constraint list» (the UW suffix between parentheses), where the constraints are used to disambiguate the general conception expressed by the headword. The set of UWs is organized in the network language Ontology, in which high-level concepts are related to lower-level ones through the relations «iof» (= is an instance of), «icl» (= is a kind of), and «equ» (= is equal to).

Attributes represent information that cannot be expressed by UWs and relations. Normally, they present information concerning time («@past», «@future», etc.), reference («@def», «@indef», etc.), modality («@can», «@must», etc.), focus («@topic», «@focus», etc.) and so on.

A digitally literate person uses technology to develop his or her ability to gather, organise, analyse and judge the relevance and aim of digital information. The student:

- interprets, understands data and reports results;
- judges the validity of meaning that found on the Internet, how to find suitable material and what sources can be trusted;
- compares, contrasts, and synthesizes information from diverse sources before it is used in a process of knowledge-making;
- integrates, compares and puts together different types of information related to multimodal meaning;
- structures, classifies, and organizes digital information / content according to a certain classification schemes or genres.

It should be indicated that the Internet ensures a platform where users can learn multilingualism. Although English is still the main language used on the Internet, other languages are easily increasing in their number of users. So, the Internet is a platform where endangered and few languages can search to regenerate their language use and create realization. This can be seen in two examples where it ensures these languages opportunities for development in two important regards. They are language documentation and language revitalization [3].

On the Internet there is an explosion of people's linguistic creativity that captures all language levels but particularly clearly it is visible on the network computer special vocabulary and slang, the revival of the epistolary genre, frequent use of techniques of language games, etc. [5].

Internet communications are made up of the so-called hybrid language that is a mixture of languages, national language closely interacts with English. For example, ip, aypishnik is an IP-address; ban, huhlyty is to search the Internet (the name comes from Google); kryaknuty, kreknut is to break the program (from the English Srack that is to break), chatting that is chat that means to talk. Some slang abbreviations are common and have become the norm in the communication network, for example, kit (keep in touch), bb (bye-bye), hf (have fun), hagn (have a good night).

Also there are unconventional abbreviations which refer to abbreviations that are not agreed or generally accepted in Standard English. For example, I just wanna 10Q (I just want to thank you), CD-ROM (compact disc read-only memory), I have a ?4U (I have a question for you), Do you

wanna meet @TEOTD? (Do you want to meet at the end of the day?), Im back 2MORO (I'm back tomorrow), me and u 4EVER (me and you forever), b4 (before), cu (see you), diy (do it yourself), Imo (in my opinion), iow (in other words), b/c (because), oton (on the other hand), f2f (face to face), ILU or ILY (I love you), nc (no comment).

As regards the use of unconventional abbreviations, these are used for the same reason as conventional ones. Consequently, it shows that one can use and invent innovative abbreviations that help to define his or her social and linguistic personality and status on the chat.

Slang of Internet is a new fact that should be subjected to detailed study as communication on the Internet that indicates the origin of a posterity that has a different mentality, psyche and culture. In fact, Internet slang words can transform language itself, so you need to know them to get by in real life.

The replacement of word-digit is one of the appreciable features of e-discourse in which digit is used to replace a word, syllable or phoneme, which has a similar pronunciation. For example: 4 — for; 2 — to, too; 8 — ate.

Combination of word in students' e-discourse is decided one of the most essential characteristics of e-discourse. The spelling rules of the language often expose the deliberate distortion of the principle «I write as I hear»: krietiffy (from the English Creative), afftar (from the English Avatar) [5].

Onomastic takes a special place in the language of the global network vocabulary as all people who access the network are given names as real as nicknames: Kassandra, TochkaRu, Lonely shadow, Violet and others [4].

With the growing popularity of digital technologies and computer-mediated communication various types of interactive communication technology are being often integrated into foreign language learning environments. Nevertheless, due to its nature online communication is adoptive to miscommunications and miscomprehensions, which requires online learners' consciousness of existent rules of network etiquette.

Computer-mediated communication is characterized by a large number of diverse linguistic practices, the disappearance of some styles and the appearance of new and different characteristics of language that functions in an electronic environment, constant changes that occur with the language of the Internet. But the study of space communication network is very important because the Internet is a reflection of virtual linguistic identity that may affect the cultural development of future generations.

To sum up, the Internet creates a special communicative environment, special place where the language is actualized that has no analogues in the past. Imaginary reality of the Internet with the development takes on the characteristics of the new world and lifestyle that prompts the growth of new media.

References:

1. Crystal D. The Scope of Internet Linguistics [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: davidcrystal.community.librios.com
2. Internet linguistics [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: https://en.wikipedia.org/wiki/Internet_linguistics.
3. Language Development via The Internet [Электронный ресурс] // ScienceDaily. – February 28, 2005: – Режим доступа до ресурсу: <https://www.sciencedaily.com/releases/2005/02/050223145155.htm>
4. Yates S.T. Oral and Written Linguistic Aspects of Computer Conferencing: A corpus based study S.T. Yates [Электронный ресурс] // Communication, Linguistic, Social and Cross-Cultural Perspective. – Amsterdam: Jonh Bejamins Publishing, 1996: – Режим доступа до ресурсу: <http://bulba.sdsu.edu/~malouf/ling795/Yates.pdf>
5. Ландэ Д.В. Интернетика: Навигация в сложных сетях: модели и алгоритмы / Д.В.Ландэ, Е.И. Горюшко, А.А. Снарский, И.В. Безсуднов. – М.: Либрикон (Editorial URSS), 2009. – 264 с.

BORROWINGS IN THE MODERN LANGUAGE SYSTEMS

Samoilenko Olena Valentynivna

lecturer

*Department of Philosophy, Social and Humanitarian disciplines,
foreign languages,*

Ukrainian and Latin languages

Donetsk National Medical University

Kramatorsk, Ukraine

Neklets Vadim Oleksandrovich

Student

ЗАПОЗИЧЕННЯ У СУЧАСНИХ МОВНИХ СИСТЕМАХ

Самойленко Олена Валентинівна

Викладач

*Кафедра філософії, соціально-гуманітарних дисциплін,
іноземних мов,*

української та латинської мови

Донецький національний медичний університет

м. Краматорськ, Україна

Неклець Вадим Олександрович

студент

*Кафедра філософії, соціально-гуманітарних дисциплін,
іноземних мов,*

української та латинської мови

Донецький національний медичний університет

м. Краматорськ, Україна

In the article the impact of the borrowing process on the development of modern language systems, the reasons for borrowings are analyzed. The authors explain the role of the English language as the main language-donor in the world.

Key words: borrowings, evolution, language-system, lingua franca.

У статті розглянуто вплив процесу запозичення на розвиток сучасних мовних систем, проаналізовано причини процесу запозичення. Автори пояснюють роль англійської мови як основної мови-донора у сучасному світі.

Ключові слова: запозичення, еволюція, мовна система, lingua franca.

Л.П. Крисін [2], І. К. Білодід [1] неодноразово зазначали, що умовою існування будь-якої мови як основного засобу комунікації є її невідпинний розвиток, еволюція — поява нових елементів на всіх рівнях чіткої мовної системи. Існує два основні шляхи еволюційних процесів у мові: 1) на базі матеріалу власної мови (утворення нових лексем, розширення/звуження лексичного значення слова, полісемія тощо); 2) на базі запозичень, що є результатом мовних і культурних контактів. Як бачимо, проникнення іншомовних лексем до словникового складу є необхідним чинником повноцінного розвитку будь-якої мови, тобто слова іншомовного походження являють собою невід'ємну частину лексики будь-якої мовної системи.

Серед великої кількості факторів (як лінгвістичних, так і екстралінгвістичних), які спричиняють запозичення композитів, основними, на наш погляд, виступають:

Необхідність номінації нових явищ дійсності: саундпродюсер, вебсерфер скейт-парк, тим-лідер: Спустя много лет, когда мы жили в Америке, я понял, что я не просто звукорежиссер, а скорее саунд-продюсер. Евгений Додолев. Времени машина, 2014. С.241;

Розвиток родо-видових зв'язків (наприклад, творення лексем на позначення нових жанрів мистецтва та пов'язаних з ними явищ): бук-арт, боди-арт, фешн-арт, арт-група: Конечно, фешн-девушкой меня сейчас нельзя назвать — из-под застиранного халата торчали две черные ноги, обутые в мягкие спортивные туфли, на голову намотана линиялая тряпка, а лицо частично закрыто, как у грабителя банка. Дарья Донцова. Кнопка управления мужем, с. 49;

Функціонування у мовленні закону економії мовних ресурсів: наприклад, замість спеціальне місце для тимчасового зберігання речей, можна просто сказати, сити-бокс: У нас запущено два терминала сити-бокс, они запущены и сданы в аренду. Ежедневная деловая газета, РБК № 68, 15. 04. 2013

Узагалі, для сучасного стану української та російської літературних мов характерні два процеси, пов'язані з запозиченнями:

1) актуалізація слів англійського походження, що раніше належали до пасивного словника;

2) запозичення нових слів, зумовлене переважно позамовними чинниками, а саме загальною тенденцією до глобалізації сучасного суспільства, чому сприятиме наявність універсальної мови [4, с.13].

На сьогоднішній день саме запозичення з англійської мови є найбільш значущим для розвитку мов, що розглядаються. Цей факт можна пояснити цілою низкою як екстралінгвістичних, так і лінгвістичних факторів, серед яких слід підкреслити тенденцію до глобалізації сучасного постіндустріального суспільства, в якому англійська мова виконує функції *lingua franca*. На початку ХХІ ст. англійська мова стає найпоширенішою мовою у світі: мовою ділових паперів, тотальної комп'ютеризації, туризму, бізнесу тощо. Глобалізація сучасного суспільства вимагає уніфікованих понять, які були б зрозумілими носіям інших мов, тому англійська мова постачає у першу чергу термінологізовану лексику. Англіцизми, тобто запозичення з англійської в ту або іншу мову, характеризуються як неоднорідністю походження, так і неоднаковою частотою вживання, стилістичними та жанровими особливостями використанням (домінують книжні одиниці й лише зрідка розмовні, сленгові [3]). Безперечно, переважна більшість їх походить з наукового стилю та професійного мовлення. І чим більшою мірою входить та чи інша галузь діяльності в сферу міжнародного співробітництва, чим ширші й триваліші зв'язки в цій галузі, тим сприйнятливою є її лексика і термінологія для іншомовних інновацій, наприклад, фрилансер, андеррайтер, комп'ютер-трейд, дедлайн. Ще одним яскравим прикладом запозичень з англійської мови є назви видів спорту: пауер-лифтинг, винд-серфінг, фр. power-lifting, wind-surfing. У слов'янських та французькій мовах ці назви використовуються для визначення певних видів спорту, але їх значення та правила зовсім не знаходять відображення в мовах-реципієнтах, тому що елементи, які входять до складу композитів є чужинним для мов, що засвоюють ці лексеми.

Література:

1. Білодід І.К. Сучасна українська літературна мова : морфологія / І.К. Білодід. – К. : Наукова думка, 1969. – 582 с.
2. Крысин Л.П. Иноязычные слова в современной жизни / Л.П. Крысин // Русский язык конца 20 в. – М. : Просвещение, 1996. – 233 с.
3. Стишов О.А. особливості розвитку лексичного складу української мови кінця ХХ ст / О.А. Стишов // Мовознавство. – 1999. - № 1. - С. 7 – 21.
4. Чабаненко В.А. Норми словотворення і мовна експресія / В.А. Чабаненко // Мовознавство. – 1980. - № 2. - С. 13 – 20

LEXICAL FEATURES OF THE AMERICAN VERSION OF ENGLISH

Uliantseva Viktoriya Maksymivna

student

*the Department of Philosophy, Social and Human Sciences, Foreign Languages Donetsk
National Medical University*

Lyman, Ukraine

Scientific supervisor — lecturer Umerenkova S.V.

ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АМЕРИКАНСЬКОГО ВАРІАНТУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Ульянцева Вікторія Максимівна

студентка

*кафедра філософії, соціально-гуманітарних дисциплін, іноземних мов, української та
латинської мов №1*

Донецький національний медичний університет

м. Лиман, Україна

Науковий керівник – викладач Умерenkova С.В.

Актуальність. Як відомо, існує два основні варіанти англійської мови — британський і американський. Практично у всіх, хто вивчає англійську мову рано чи пізно виникає питання: в чому відмінності між цими двома варіантами мови, який слід вчити і чому? Тому актуальність теми полягає в уникненні складностей, що виникають при комунікації, внаслідок наявності відмінностей у лексиці досліджуваних варіантів англійської мови.

Мета. Систематизувати матеріал з даної проблеми, ознайомитися з особливостями американського варіанту англійської мови, його відмінностями від британського варіанту, розширити лексичний запас.

Англійці й американці користуються однією мовою, але різної варіації. Іноді можуть виникнути непорозуміння, через те що британський і американський варіанти англійської мови відрізняються. Насправді, американська англійська за поширеністю значно перевершила своє першоджерело. Відмінності можна знайти у всіх аспектах: граматиці, вимові й лексиці.

Американізми — лексичні одиниці, специфічні для американського варіанту англійської мови. Наприклад, у Великобританії, якщо буде необхідність скористатися підземним видом транспорту, то запитуючи перехожого: «Could you tell me the way to the nearest subway station?» («Ви не підкажете, як пройти до найближчої станції метро?»), шанси потрапити до підземки дорівнюють нулю, так як британці під словом «subway» мають на увазі лише підземний перехід. А ось метро у них — «underground». Схожа ситуація й зі словом «flat» — в США вживається в значенні «площина», а в Англії — «квартира».

Така різниця помітна й у словах, що позначають їжу. Якщо британець захоче замовити картоплю фрі в Америці, то йому принесуть чіпси. Чіпси в англійців — «crisps», а під словом «chips» вони мають на увазі картоплю фрі. В Америці все навпаки: «chips» — чіпси, смажена картопля — «French Fries».

Говорячи про відстань, в Британії зазвичай використовуються слова «farther» і «further», коли щось розташовується далі, ніж інший предмет. Ці два слова рівнозначні. Але в Америці використовують тільки слово «farther».

Не дуже приємна історія може відбутися, якщо зробити жінці комплімент: «You look great! Nice pants!». Адже в британському варіанті «pants» – спідня білизна, у той час як в Америці це всього лише брюки.

Слова «homely» й «ugly» також мають майже протилежне значення. Якщо британець скаже про цуценя «homely» в США, реакція власника буде неоднозначною. Адже в Британії

– це домашній, а в США — негарний, грубий. Британському варіанту «негарного, грубого» відповідає слово «ugly».

У таблиці наведено декілька прикладів щодо лексичної різниці між британською та американською варіацією англійської мови:

Слово	Великобританія	США
осінь	autumn	fall
залізна дорога	railway	railroad
канікули	holiday	vacation
вуса	moustache	mustache
перший поверх	ground floor	first floor
защіпка	clothes peg	clothespin
вантажівка	lorry	truck

Також існує поняття «американського сленгу», який широко вживається в фільмах, піснях і в суспільстві. Наприклад: «catch» — перешкода, «doctored» — фальсифікувати, підробляти, «lumpy» — невдалий, «yellow» — боягузливий.

Висновок. Аналіз наукової літератури та проведені дослідження мають як теоретичне значення, так і практичне. Завдяки цьому можливо визначити передумови розбіжностей у лексиці обох варіантів й знайти відповідність між семантично спорідненими, проте різними за написанням та значенням словами. Дана тема продовжує набувати актуальності оскільки відрізняються думки щодо того, який варіант обрати для вивчення. Хтось наполягає на американському, аргументуючи свій вибір його простотою, широким поширенням і сучасністю. У відповідь на це прихильники британської англійської звинувачують їх в неточності і зверхності у використанні мови. Але, у той же час досить важко часом буває зрозуміти, написана та чи інша книга американським або британським автором. Жителі як США, так і Великобританії, так і ряду інших країн, оскільки існує безліч територіальних варіантів англійської мови, з легкістю розуміють один одного.

Література:

1. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка : учеб. пособие / И.В. Арнольд. – 2-е изд., перераб. – М. : ФЛИНТА : Наука, 2012. – 376 с.
2. Кутумина О.А. Разговорный английский . Уникальный справочник современной лексики / О.А. Кутумина. – Москва: АСТ, 2014. – 319, [1]с.
3. Американізм очима білінгви. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.study.ru/support/lib/note86.html>.
4. Американська англійська мова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5552961/page:2/>.
5. Основні лексичні та граматичні відмінності між британським і американським варіантом англійської мови. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.homeenglish.ru/Articlesosnovn.htm>.
6. Відмінності американського і британського англійської. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://grammar-tei.com/razlichiya-amerikanskogo-i-britanskogo-anglijskogo/>.

СЕКЦІЯ 8. Політологія

**MIGRATION AS A FACTOR OF SOCIAL AND HUMAN CAPITAL FORMATION
IN THE CONTEXT OF MODERN TRANSFORMATIONAL PROCESSES**

Marusyk Yuriy Vasylyovych

junior research fellow

International Institute of Education, Culture and Relations with Diaspora

National University "Lviv Polytechnic"

Lviv, Ukraine

Supervisor – Doctor of Political Sciences A.S. Romanyuk

**МІГРАЦІЯ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ТА ЛЮДСЬКОГО
КАПІТАЛУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

Марусик Юрій Васильович

молодший науковий співробітник

Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою

Національний університет «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

Науковий керівник – доктор. пол. наук Романюк А.С.

Сучасні економіки різних країн переживають технологічну та структурну перебудову, що відображається і на інших сферах суспільного життя. Це відбувається і в межах процесу, який дослідники називають четвертою промисловою революцією [1].

Попри невизначеність того, як і скільки часу триватиме цей процес, ключовими ознаками четвертої промислової революції є її швидкість, масштаб і системні наслідки. Швейцарський економіст і президент Всесвітнього економічного форуму К. Шваб підкреслює, що людство ніколи не спостерігало настільки швидкого технічного прогресу як зараз, а в порівнянні з минулими промисловими революціями, глибина та широта змін вимагають трансформації цілих систем виробництва, менеджменту та управління, і це стосується кожної країни в світі [2]. Ця промислова революція відбувається в глобалізованому світі, тому якщо попередні рази революційні зміни відбувались локально і повільно поширювались, довго не зачіпаючи величезні регіони, сьогодні зміни швидко поширюються, приносячи зміни в глобальному масштабі. Технологічний переворот доповнюється змінами і в інших сферах життя.

Попереднє століття утвердило низку суспільно-політичних стандартів. Такі інститути як прямі вибори, демократія, альтернативні політичні партії хоч у фасадному варіанті, але все-таки стали атрибутом більшості політичних систем, навіть найбільш закритих. Технології, доступність інформації зменшує передбачуваність функціонування політичних режимів усіх типів.

У різних частинах світу відбувається і поступова зміна домінуючих цінностей. Американський дослідник Р. Інглхарт розкриває цей процес, досліджуючи «постмодернізацію». Якщо модернізація передбачає перехід від традиційного суспільства, скріпленого консервативними традиціями та релігією до суспільства етатистського, де традиція витісняється раціональністю і бюрократизацією, то для постмодернізації характерна кардинальна зміна цінностей в сторону постматеріалізму, перерозподіл сфер державного втручання заради суб'єктивної якості життя і самореалізації індивіда [4]. Але таке «роздержавлення» відбувається не кардинально, без повної відмови від історичного досвіду етатизму.

Постмодернізація відбувається в умовах, які створили держави всезагального добробуту, — впевненості в завтрашньому дні та безпеці. Члени суспільства, соціалізація яких відбулась під час зниження екзистенційних ризиків, пов'язаних із голодом та війнами,

починають менш терпимо ставитись до втручання держави у ряд сфер, якими вона традиційно опікувалася. Суспільство стає більш індивідуалізованим і навіть атомізованим. Згідно із даними дослідницького проекту World Values Survey, від 1981 р. у різних країнах, при стабільному забезпеченні матеріальних потреб, постійно зростає відсоток населення, для яких ключове значення мають постматеріалістичні цінності [5]. В таких умовах зменшується суспільна значимість старих соціополітичних поділів та розмиваються традиційні групи самоідентифікації, зокрема і національні. Для населення важливішими стають питання рівня задоволеності якістю життя, самореалізації, охорони навколишнього середовища, забезпечення прав різних меншин, зміни гендерних ролей та ін.

Як модернізація, так і постмодернізація значно впливають на формування міграційних потоків [8]. У процесі постмодернізації суспільство переживає фундаментальні зрушення, які доповнюють і модифікують його функціонування. Серед них — демографічний перехід, що спричиняє нестачі трудових ресурсів у розвинених країнах, яка долається з допомогою іммігрантів [7]. Водночас, значно зменшується і традиційна прив'язаність членів суспільства до місця свого народження. Найбільш розвинені країни, в яких спостерігається зростання важливості постматеріалістичних цінностей, стали помітними донорами для максимальної кількості своїх сусідів того ж рівня розвитку [6].

Протягом другої половини ХХ ст. відбулись численні спроби модернізації країн у різних частинах світу. Значне відставання в сфері технологій часто виявляється проблемою, яку можна вирішити, особливо з зовнішньою допомогою, зокрема, і завдяки потребі переносу не найпередовіших виробництв у менш розвинені країни. Водночас, покращення якості людського капіталу і формування певного рівня соціального капіталу, які забезпечать сталий розвиток та ефективну організацію суспільства, проблема значно складніша. Це найскладніша частина, яка не може бути механічно скопійована та відтворена. Повноцінна модернізація стосується не лише інститутів, а й всього суспільства. Перед такими суспільствами як, наприклад, українське, постає актуальне завдання, яке полягає у реформуванні державних і громадських інститутів, формуванні ефективних та раціональних практик у різних сферах соціальної системи. Основними ресурсами в цьому процесі виступають людський та соціальний капітал.

Американський дослідник Ф. Фукуяма вважає, що соціальний капітал можна визначити як певний набір неформальних цінностей чи норм, яких дотримуються члени групи, що дає їм змогу співпрацювати один з одним. Якщо члени групи очікують, що інші будуть поводитися чесно, і на них можна поклатися, вони почнуть довіряти один одному [9]. Тобто, соціальний капітал характеризує те, наскільки злагодженою може бути співпраця як індивідів, так і інститутів, внаслідок поширеності практик взаємодії. Соціальний капітал та нерозривно пов'язана з ним соціальна згуртованість відіграють значну роль у соціально-трудовій сфері, а інноваційні технології дозволяють якісно розширити їх позитивний вплив. Ці феномени зазнають істотного впливу зі сторони міграційних процесів. Так, масова еміграція призводить до появи відчуття, що батьківщина не може запропонувати альтернатив, які б дозволили всім членам суспільства залишатися вдома, почуття невдачі та економічної нежиттєздатності [10, с. 91] або відчуття неспроможності гарантувати безпеку. Водночас, міграція може стати і механізмом, що зменшує конфліктність внаслідок відтоку за кордон претендентів на боротьбу за обмежені ресурси. Важливим для соціального капіталу є те, що мігранти, які повертаються з-за кордону не тільки покращують власне економічне становище, а й привозять із собою нові професійні та соціальні навички, соціальні практики, які вони засвоїли за кордоном. Крім цього, внаслідок технічних, політичних, культурних та ін. зрушень що відбуваються в процесі глобалізації, ми спостерігаємо новий рівень взаємопроникнення націй (в межах національних кордонів) та їх діаспор. Це взаємопроникнення дає можливості для реалізації соціальної взаємодії на нових рівнях, розширює поле для налагодження соціальних контактів. Водночас, імміграція не менш неоднозначно впливає на ці процеси, формуючи нові, часто неінтегровані соціальні групи із

своїми особливими інтересами та ідентичністю в суспільстві, створює нові соціополітичні поділи, але сприяє інтенсифікації громадської взаємодії найактивніших з нових членів суспільства.

В свою чергу, людський капітал відображає здібності, трудові навички, здоров'я, економічну активність, рівень освіти і показує максимально можливу потенційну сукупну продуктивність праці [3, с. 130]. Тому міграція безпосередньо впливає на нього шляхом відтоку чи притоку його носіїв. Сьогодні концентрація людського капіталу внаслідок міжнародної міграції стає не лише системоутворювальним чинником конкурентоспроможності суб'єктів господарювання країни, але й стратегічним ресурсом (фактором) економічного розвитку [11]. Зростання обсягів міжнародної еміграції може призводити до суттєвого зниження рівня людського капіталу країни. Водночас, країни, які є конкурентоздатними в боротьбі за переміщення людського капіталу навпаки компенсують професійні прогалини (professional gaps), недостатню для потреб економіки народжуваність власного населення та інші недоліки власного людського капіталу.

Таким чином, сьогодні держави змушені змінюватись, модернізуватись у відповідності до нових умов. В цих обставинах міграція — сфера в якій відбувається конкуренція за людський капітал та явище, яке значно впливає на соціальний капітал. Тобто, ефективна міграційна політика — одна з необхідних умов модернізації. Разом із цим структурна перебудова стосується і інших рівнів суспільного життя. Завдання для громадян та їх об'єднань — максимально активізуватись, брати участь у формуванні нового суспільства, шукати оптимальні шляхи для забезпечення інтересів різних груп населення, для того, щоб зможти отримати користь від технологічних та інституційних змін. Кордони держав все менше обмежують соціальну і політичну активність індивідів та їх груп. Інтенсифікація міграційних процесів сприяє цьому процесу. Адже об'єднання різних політичних суб'єктів, не обмежених кордонами одної держави навколо спільних інтересів та спільних цілей — це шанс убезпечити від певних політичних ризиків всередині однієї країни.

Література:

1. Ілляшенко С.М., Ілляшенко Н. С. Перспективи і загрози четвертої промислової революції та їх урахування при виборі стратегій інноваційного зростання http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2016_1_11_21.pdf
2. Шваб К. Четверта промислова революція: як до неї готуватися <http://nubip.edu.ua/node/23076>
3. Бутко М.П., Дерій Ж.В., Людський капітал в контексті глобальних викликів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/sre/2012_7/127.pdf
4. Р.Инглхарт. Постмодерн: меняющиеся ценности и изменяющиеся общества / Р.Инглхарт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.polisportal.ru/files/File/publication/Starie_publicacii_Polisa/I/1997-4-2-INGLEheart_Postmodern.pdf
5. World Values Survey [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldvaluessurvey.org/wvs.jsp>
6. Критц М. Международная миграция при множественности стран назначения / М. Критц // Мир в зеркале международной миграции: Научная серия: Международная миграция населения: Россия и современный мир / Гл. ред. В.А. Ионцев. – М.: МАКС-Пресс, 2002. – Вып. 10. – С. 112-129.
7. Баччи М. Л. Демографическая история Европы. Серия «Становление Европы». Перевод с итальянского А. Миролобовой СПб.: Александрия, 2010, 304 с.
8. Массей Д. Синтетическая теория международной миграции/ Д. Массей // Мир в зеркале международной миграции: Научная серия: Международная миграция населения: Россия и современный мир / Гл. ред. В.А. Ионцев. – М.: МАКС-Пресс, 2002. – Вып. 10. – С. 112-129.
9. Фукуяма Ф. Социальный капитал / Ф. Фукуяма [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n53texts/fukuyama.htm>

10. Сорж Б. Латиноамериканський виклик: Соціальна згуртованість і демократія / Бернарду Сорж, Даніло Мартучеллі; пер. з португ. та англ. Т. Цимбал. – Львів: Кальварія; К: Ніка-Центр, 2014. – 288 с.
11. Гуменюк Ю.П. Людський капітал та вплив його глобального переливу на соціально-економічний розвиток / Ю. Б. Гуменюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/7832/1/39.pdf>

СЕКЦІЯ 9. Культурологія

**PROBLEMS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF HEALTH TOURISM OF
PRYKARPATTA**

**ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ
ПРИКАРПАТТЯ**

Дідоха Христина Михайлівна

Студент

кафедра туризму

інститут архітектури, будівництва і туризму

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

м. Івано-Франківськ, Україна

Науковий керівник – кандидат географічних наук доц. кафедри туризму **Невенченко
А.І.**

Abstract. Research is sent to advancement and popularization of health tourism of Prykarpattia. Certain prospects and problems of development of this tourism are in a region. Renewal and reconstruction of this type of tourism would give an opportunity to increase the acuestss of region and improve an infrastructure.

Key words: health tourism, problems and prospects, development of region.

Анотація. Дослідження спрямоване на просуванні та популяризації оздоровчого туризму Прикарпаття. Визначені перспективи та проблеми розвитку даного туризму в регіоні. Відновлення та реконструкція даного виду туризму дала б змогу збільшити доходи регіону та покращити інфраструктуру.

Ключові слова: оздоровчий туризм, проблеми і перспективи, розвиток регіону.

Останнім часом у світі спостерігається зростання інтересу туристів до оздоровчого туризму. Швидкий темп життя, безліч стресових ситуацій, зростання потоку інформації, несприятлива екологічна обстановка в більшості країн змушує людей звертатися до цього виду туризму [1].

Одним з найсприятливіших місць для оздоровчого відпочинку в Україні є Прикарпаття, а найбільш популярні серед прихильників оздоровчого туризму регіонів України є Львівська та Івано-Франківська області.

Досліджуваний регіон має все необхідне для перспективного розвитку оздоровчого туризму: сприятливі кліматичні умови, наявність природних мінеральних вод, лікувальних грязей та озокериту.

Відомо, що основним чинником розвитку оздоровчого туризму є наявність території з природними лікувальними ресурсами. На базі цих територій для туристів розробляються різноманітні програми оздоровчого туризму. При розробці таких програм необхідно враховувати для кого розробляються ці тури, і пам'ятати, що основною метою є відновлення та покращення здоров'я. Як відомо, більшість оздоровчих турів складаються із відпочинку та оздоровлення у санаторно-курортних закладах та активного й змістовного проведення дозвілля (концерти, танці, вечори за інтересами, спортивні походи, прогулянки, збирання грибів, ягід і т.д.).

Основою перспективного розвитку оздоровчого туризму Прикарпаття є 3 найбільших відомих курортів:

1. Трускавець — найстаріший бальнеологічний курорт Львівської області, що користується великою популярністю завдяки своїй лікувальній воді "Нафтуся". Окрім того,

курорт багатий різноманіттям інших мінеральних вод, які використовуються у вигляді ванн, зрошень, промивань товстого кишечника, гідромасажу ясен, інгаляцій.

Життя на курорті кипить незалежно від пори року. Люди їдуть у м. Трускавець навіть без особливих причин, а просто посидіти з друзями в затишних кав'ярнях чи ресторанах, завести нові знайомства, прогулятися по парку. На сьогоднішній день Трускавець став європейським містом, перлиною в намісто населених пунктів Галичини.

2. Моршин — бальнеологічний передгірський курорт, де поєднуються природні лікувальні фактори та застосовуються сучасні технології лікувального процесу на базі розвиненої відпочинкової інфраструктури. Завдяки жовчогінній, сечогінній, послаблюючій дії мінеральної води відбувається очищення організму, виведення радіонуклідів, нормалізується діяльність шлунка, підвищується імунітет. Залягають води на глибині 20-60 метрів, а ропа з концентрацією 200-400 г/л — на глибині 120 метрів. Недарма Моршин на початку ХХ століття називали Галицьким Карлсбадом.

Про Моршин знали не тільки в Австро-Угорщині, а й за її межами. В рекламних проспектах, що виходили перед першою світовою війною, Моршин порівнювали з найпопулярнішими європейськими курортами, називали його «галицьким Спа» та «галицьким Карлсбадом». Про лікувальні властивості моршинської води в ті роки писали багато дослідників, прирівнюючи її з водами відомих тоді німецьких, угорських та чеських курортів. Моршинська ропа експортувалась в США, Англію, Італію, Румунію та інші країни.

3. Східниця — відомий гірський бальнеологічний курорт Львівської області, що спеціалізується на комплексному лікуванні багатьох недуг з використанням мінеральних вод, озокеритної терапії, лікувальної фізкультури. Сприятливий клімат робить Східницю придатною для відпочинку в будь-яку пору року для туристів різного віку [2].

Однією з проблем розвитку оздоровчого туризму на Прикарпатті, є те, що дуже мало туристичних фірм пропонує тури даним регіоном, також створено мало реклам для іноземних туристів. Місцевим туроператорам слід суттєво розширити асортимент внутрішніх оздоровчих турів даним регіоном.

Першочерговими заходами для активізації розвитку оздоровчого туризму на Прикарпатті є максимально розвинена інфраструктура регіону, реконструкція санаторно-курортних закладів які не відповідають міжнародним стандартам якості, а також зацікавлення туристів у дозвіллі та відпочинку з максимально насиченою програмою.

Таким чином, усунувши недоліки в даному регіоні розвиток оздоровчого туризму набере обертів і залучить тисячі туристів не тільки з України. Це призведе до збільшення кількості доходів і становлення регіону Прикарпаття на новий конкурентно-спроможний рівень у сфері оздоровчого туризму.

Література:

1. Мальська М.П. Міжнародний туризм і сфера послуг: підручник / М.П. Мальська, Н.В. Антонюк. - К., 2008. - 661 с.
2. Оздоровчий відпочинок [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://lviv.travel/ua/index/what_to_do/nearlviv/spa_resorts.

**THEORETICAL AND METHODOLOGICAL RESEARCH PRINCIPLES OF THE
ISSUE OF PERSONALITY'S ROLE IN INTERNATIONAL RELATIONS**

Savchuk Andrii Borysovych

Postgraduate student

Chair of International Relations

Faculty of History, Political Science, and International Relations

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Ivano-Frankivsk, Ukraine

Research advisor - Ph.D. in Political Science, Professor Tsependa I.Ye.

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ
РОЛІ ОСОБИСТОСТІ В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ**

Савчук Андрій Борисович

аспірант

кафедра міжнародних відносин

факультет історії, політології і міжнародних відносин

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

м. Івано-Франківськ, Україна

Науковий керівник – д. політ. н., проф. Цепенда І.Є.

The article analyzes new methodological approaches, key theories and principles of the theory of international relations in the context of the issue of personality's role in international relations. We consider the basic methods and approaches, the totality of which forms the system of methodological principles in the theory of international relations, are: the principle of historicism, the principle of concreteness, the principle of objectivity, etc.

Key words: theory of international relations, methodology, principles, methods.

У статті проаналізовано нові методологічні підходи та ключові теорії й засади теорії міжнародних відносин у контексті проблеми ролі особистості в міжнародних відносинах. Базовими методами та підходами, сукупність яких утворює систему методологічних принципів у теорії міжнародних відносин, вважаємо такі: принцип історизму, принцип конкретності, принцип об'єктивності тощо.

Ключові слова: теорія міжнародних відносин, методологія, принципи, методи.

У сучасній науці питання про методи та методологію дослідження міжнародних відносин, незважаючи на значні досягнення в цій галузі, залишається відкритим і таким, що продовжує викликати гострі дискусії. Наукове знання про міжнародні відносини, незважаючи на його відносну «молодість», а, можливо, саме завдяки їй, є надзвичайно «заплутаним», сповненим різноманітних, часом протилежних, підходів, теорій та концепцій. Ключовою проблемою в теорії міжнародних відносин є відсутність чіткої системи методологічних принципів та єдиної системи понять і категорій, що істотним чином ускладнює формування ґрунтовних концепцій, які змогли би пояснити явища і процеси в ній та сприяли теорії міжнародних відносин ефективно виконувати свої прогностичні функції. Звідси актуалізується роль наукової думки із цього питання, яка не встигає за об'єктивними змінами в міжнародному середовищі.

Вивчення джерельної бази дає підстави стверджувати, що лідерами в розвитку теорії міжнародних відносин традиційно є представники європейської та американської політичної думки (Р. Арон, Р. Дарендорф, Д. Істон та ін.), достатніми є і напрацювання російських учених (Г. Новіков, П. Циганков та ін.), мають певні здобутки тут і вітчизняні науковці (Т. Герасимчук, М. Мальський, М. Мацяк, С. Троян, В. Цимбалістий, С. Шергін та ін.). Справедливим, з нашої точки зору, є твердження теоретиків міжнародних відносин про те,

що «...складається думка, що сучасна теорія міжнародних відносин переживає парадокс, який полягає у невідповідності рівнів розвитку її теоретичних надбань рівневі розвитку сучасних методів дослідження [3, с. 237]. У зв'язку із цим у теорії міжнародних відносин і досі тривають пошуки шляхів виходу із такої ситуації. Однією зі спроб подолання кризи може вважатись широко дискутована ідея поєднання методологій, які ґрунтуються на кількісних і якісних методах, що вважається необхідним та закономірним етапом у розвитку теорії міжнародних відносин [1; 2].

Зазначимо, що в дослідженнях міжнародних відносин також не існує специфічного методу аналізу. Тому можна говорити лише про загальнонаукові методи чи методологічні засоби. Така ситуація дозволяє припустити, що методологічні підходи цієї науки обов'язково мають урахувувати такі правила: відділяти дослідницьку позицію від будь-якої ідеології, морально-ціннісних суджень і особистих поглядів; використовувати аналітичні прийоми і процедури, які є спільними для соціальних наук; прагнути до систематизації, розроблення загальних підходів та моделювання міжнародних ситуацій [3]. На нашу думку, базовими методами та підходами, сукупність яких утворює систему методологічних принципів у теорії міжнародних відносин, доцільно вважати такі: принцип історизму, який потребує розглядати міжнародні відносини як процес суб'єктної взаємодії в окремий історичний період, а також історичні умови і форми його розвитку; принцип конкретності, який виражається у врахуванні реальних проявів соціальної активності в житті суспільства і який потребує брати до уваги не тільки матеріальні аспекти міжнародних відносин, але й рівень усвідомлення людьми, соціальними спільнотами та народами свого місця в міжнародних відносинах і шляхів їх розвитку; принцип об'єктивності тощо.

У контексті нашої проблеми важливе значення мають принципові зміни в методології української історичної науки. За останні десять-п'ятнадцять років істотно змінилася сама ця наука. У переважній більшості сучасні дослідники, відмовившись від аксіом ортодоксального марксизму й одномірного класового підходу до вивчення історії, перейшли на позиції історичного плюралізму й аналізу минулого та сучасності на базі системного підходу. На сучасному етапі переважає тенденція до комплексного, всебічного вивчення історичних явищ і процесів, до спільного дослідження їх кількома науками, до комбінування (поєднання) їх пізнавальних можливостей. Тільки загальна методологія у поєднанні з міждисциплінарним підходом, який уможливорює всебічне висвітлення проблеми й орієнтує дослідників на пошук істини шляхом моделювання в рамках міждисциплінарних досліджень, можуть надати науковій праці характеру завершеного комплексного дослідження [1].

Підійти до вивчення міжнародних відносин із сучасних наукових позицій, окрім системного аналізу, дає змогу діалектичний підхід, що охоплює загальні особливості розвитку будь-яких явищ і сприяє об'єктивному вивченню рушійних сил міжнародних процесів. Дослідити міжнародні відносини як систему допомогли дедуктивний та індуктивний підходи. Дедуктивний підхід — це спосіб дослідження, що полягає у припущенні про характер конкретних елементів міжнародної системи, відштовхуючись від знань про її загальні особливості; сходження у пізнанні від загального до одиничного. Тобто в процесі дослідження конкретизуються загальні знання про міжнародні відносини. Індуктивний підхід — це спосіб судження про загальні особливості явища, виходячи зі знання про його окремі елементи. Ідеться про узагальнення конкретних знань щодо первинних елементів міжнародної системи та зв'язків між ними. Ці два підходи доповнюють один одного [1]. Водночас вивчити порушену проблему сприяли вироблені самою історичною наукою проблемно-хронологічний і конкретно-історичний підходи.

У площині дослідження проблеми ролі особистості в міжнародних відносинах використано теорію інституцій та інституціональних змін у політичних, правових, суспільних системах і дипломатичних системах. Такий методологічний підхід дає можливість показати, як інституції розвиваються у відповідь на конкретні виклики, стимули, стратегії та варіанти вибору і, відповідно, як вони впливають на функціонування систем

міжнародних відносин упродовж тривалого історичного періоду [1; 2; 3]. Історичний аспект дослідження інституціоналізації зовнішньої політики і дипломатії передбачає виявлення способів досягнення тих чи інших суспільних результатів, відтворює процес самої трансформації, а не зосереджує увагу дослідника лише на простій фактологічній констатації. Така постановка проблеми має показати, яким чином відбувалося виникнення, формування інституціональних основ і розвиток дипломатичних та консульських служб європейських держав. Термін «інституціоналізація зовнішньої політики» учений В. Ціватий пропонує використовувати як похідну форму від слова «інститут» (від лат. — настанова) для позначення певних інститутотвірних процесів, органів чи установ, безпосередньо пов'язаних з поняттям «зовнішня політика і дипломатія», зокрема процес утворення, оформлення і перетворення зовнішньополітичних функцій держави і зовнішніх зносин держави із звичайних, певною мірою спорадичних, на повноцінний державно-правовий інститут міждержавних відносин на конституційно-політичному рівні або в конкретному регіоні у будь-якому часово-просторовому вимірі. Інституціоналізація — це перетворення будь-якого політичного явища (зокрема зовнішньої політики і дипломатії) на організовану системоустановчу інституцію. Вона є формалізованим, упорядкованим процесом з певною структурою відносин, ієрархією чи підпорядкованістю різних рівней влади і іншими ознаками організації (правила поведінки, звичаї, закони, норми, дипломатичні методи, церемоніал, дипломатичний протокол, тощо) [3].

У руслі наукового пошуку важливе значення має вивчення теорії біхевіоризму, що відкриває нові горизонти для аналізу діяльності дипломатичних та консульських працівників. Зокрема, біхевіоризм як основний науковий підхід пропонує такі базові принципи, як психологічний аналіз, вивчення ухвалення політичних рішень тощо, методологічними підставами/засадами в цьому процесі стають громадська думка, ідеологія тощо; активне залучення до наукового аналізу психологічних методів дослідження; політичні мотивації, з'ясування фактів, заяв політичних лідерів, чинників, які визначають поведінку держав, рішень у зовнішній політиці та окремих фактів міжнародного життя тощо).

Незважаючи на те, що сучасний стан розвитку вітчизняної дипломатії є об'єктом розгляду авторів серйозних наукових студій, енциклопедій, довідників тощо, персоналістичний напрям практично не розроблений. Таким чином назріла нагальна потреба вивчення історії української дипломатії через призму персоналістики. Цей момент посилює актуальність дослідження, у якому простежити розвиток новочасної вітчизняної дипломатії в іменах, щоб увиразнити роль і місце конкретних персоналій у міжнародній політиці України, розкрити рівень професійної підготовки українських дипломатів, висвітлити здобутки і прогалини та показати традиції української дипломатії.

Література:

1. Герасимчук Т. Концептуальні основи теорії політики: Навч. посібник / Т. Герасимчук, А. Киридон, С. Троян. – Рівне, 2008. – 289 с.
2. Мальський М. Теорія міжнародних відносин: Підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / Мар'ян Мальський, Михайло Мацях. – К. : Знання, 2007. – 461 с.
3. Цыганков П.А. Теория международных отношений: Учебное пособие / П.А. Цыганков. – М. : Гардарики, 2002. – 590 с.

INTERNET QUESTIONNAIRE AS AN INSTRUMENT FOR DETERMINING THE QUALITY OF HOTEL SERVICES

Svistiak Bohdan Romanovych

a student

Department of Tourism

Institute of Architecture, Construction and Tourism

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

Ivano-Frankivsk, Ukraine

Supervisor — assistant G.P. Zorina

ІНТЕРНЕТ АНКЕТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИЯВЛЕННЯ РІВНЯ ЯКОСТІ ГОТЕЛЬНИХ ПОСЛУГ

Свістяк Богдан Романович

Студент

кафедра туризму

інститут архітектури, будівництва і туризму

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

м. Івано-Франківськ, Україна

Науковий керівник – асистент Зоріна Г.П.

Abstract. The study seeks to find ideas for identifying new mechanisms for identifying the quality of hotel services. The proposed Internet questioning technology is capable of showing the level of quality of hotel services according to the parameters of the questionnaire in percentage terms, according to the clients' responses. The feasibility of introducing such technology would enable us to identify the positive aspects of the hotel and the disadvantages that should be eliminated.

Key words: tourism, hotel services, quality, questionnaires.

Анотація. Дослідження спрямоване на пошук механізмів для виявлення якості надання готельних послуг. Запропонована технологія інтернет-опитувань здатна показувати рівень якості готельних послуг відповідно до параметрів анкети у відсотковому значенні згідно відповідей клієнтів. Можливість впровадження такої технології дозволить виявити позитивні сторони готелю та недоліки, які слід усунути з огляду якості надання послуг.

Ключові слова: туризм, готельні послуги, якість, анкетування

Туризм стає найприбутковішою сферою діяльності, кількість прибуттів та надходжень від нього зростає щороку, зважаючи на постійний контакт з клієнтом гостро постає питання якості туристичних послуг та її покращення. Поняття якості в туристичній діяльності потребує комплексної оцінки матеріально-технічного забезпечення для провадження туризму та задоволення сподівань і потреб клієнта з точки зору морального та соціального комфорту. Оцінка якості надання туристичних послуг є одним з головних завдань для досягнення максимального результату у туристичній сфері. Підприємства повинні знати, що вони роблять правильно для якісного надання послуг, а де потрібно змінити підхід та стати на щабель вгору [1].

Найпоширенішим видом визначення якості надання послуг з точки зору клієнта є опитування у формі анкети, яке дає змогу оцінити рівень обслуговування по «гарячих слідах», тобто безпосередньо від клієнта після надання йому послуг.

У готелях однією з функцій служби прийому є ведення картотеки гостей. На кожного гостя після його перебування в готелі заповнюють спеціальну картку, в якій міститься інформація, зібрана з усіх служб готелю, що мали з гостем контакт. При повторному приїзді гостей ця інформація дає можливість персоналу значно підвищити якість обслуговування,

дозволяє багато в чому передбачити переваги і побажання гостя. Подібна робота дуже важлива для цілей придбання постійних клієнтів і є додатковою рекламою готелю. На сучасних готельних підприємствах установлені комп'ютерні програми дають змогу створити великий банк даних про клієнтів. Дані впровадження є шляхом до систематизації та правильного аналізу власної клієнтської бази та її розширення [2].

Для удосконалення вище сказаної роботи по виявленню якості надання послуг, вдалим рішенням буде запровадження онлайн анкетування під час виїзду, яке б проводилось на стійці рецепції на планшеті, або зважаючи на брак часу клієнтів, у спеціальному додатку, який є у вільному доступі, у день виїзду через гаджет клієнта, що давало б змогу побачити онлайн оцінку надання якості послуг готелем відповідно до запитань присутніх у анкеті та у відсотковому значенні показало рівень якості надання послуг відносно до відповідей інших клієнтів. Тобто дане вдосконалення замінило б вже існуючі анкети в номерах, які потребують ручного заповнення клієнтом і майже завжди ігноруються, та надало б автоматизовані, комплексні та найголовніше оперативні дані по якості роботи кожної зі служб готелю. За заповнення даної анкети готель може пропонувати будь-який асортимент з міні-бару безкоштовно, для заохочення заповнення анкети.

Для зв'язку з персоналом готелю пропонується використати облаштування зі вбудованим синхронним перекладачем. Туристу досить вказати службу готелю, з якою він хоче зв'язатися і він може говорити на своїй рідній мові. Цей пристрій автоматично розпізнає мову, на якій він говорить і виконає синхронний переклад між ним і персоналом готелю. Це також дозволить проводити менший час у вестибюльній зоні готелю, буде ознакою фешенебельності готелю та ознакою якісного обслуговування для міжнародних клієнтів.

Дані впровадження спрямовані стати інструментом для визначення якості надання готельних послуг, визначення позитивних аспектів роботи готелю, на які слід робити акцент при обслуговуванні та відкриття негативних сторін, які необхідно усунути.

Література:

1. Ткаченко Т.І. Управління якістю готельних послуг : монографія / Т.І. Ткаченко, С.В. Мельниченко, М.В. Новак. – К.:КНТЕУ, 2006. – 234 с.
2. Волков Ю.Ф. Технологія гостиничного обслуговування / Ю.Ф. Волков. - М., 2003.

Для нотаток

Для нотаток